

Utenriksdepartementet
Kap. 0100-0197, 3100- 3157

St prp nr 1 **(1998-99)**

FOR BUDSJETTERMINEN 1999

Utenriksdepartementet

*Tilråding fra Utenriksdepartementet av 18. september 1998,
godkjent i statsråd samme dag.*

INNHALDSFORTEGNELSE

	Side
I Innledning	5
1 Utenrikspolitiske rammer og hovedoppgaver	5
2 Tabelloversikter over budsjettforslaget	11
3 Generelle merknader til budsjettforslaget.....	16
4 Garantier, forsikringer m.v.	17
5 Årsverksoversikt Utenriksdepartementet.....	18
6 Miljøomtale.....	19
 II Programområde 02 Utenriksforvaltning.....	24
1 Programkategori 02.00 Administrasjon av utenriktjenesten.....	26
Kap. 0100 Utenriksdepartementet	28
0101 Utenriksstasjonene	29
3101 Utenriksstasjonene	30
0102 Særavtale i utenriktjenesten	30
0103 Regjeringens fellesbevilgning for representasjon.....	31
 2 Programkategori 02.10 Utenriksformål	32
Kap. 0115 Presse, kultur- og informasjonsformål.....	33
0116 Deltaking i internasjonale organisasjoner	38
 III Programområde 03 Internasjonal bistand.....	51
1 Programkategori 03.00 Administrasjon av utviklingshjelpen.....	65
Kap. 0140 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen.....	66
0141 Direktoratet for utviklingshjelp (NORAD).. ..	66
0142 NORADs administrasjon av utenriksstasjonene.....	67
0143 Utenriksdepartementets administrasjon av utenriksstasjonene.....	68
 2 Programkategori 03.10 Prioriterte land og regioner.....	69
Kap. 0150 Bistand til prioriterte land og regioner.....	72
 3 Programkategori 03.20 Utvidet samarbeid.....	110
Kap. 0154 Opplysningsarbeid, organisasjonsliv og mellomfolkelig samarbeid.....	111
0155 Miljø- og naturressursforvaltning.....	117
0156 Tiltak for å bedre kvinners situasjon og likestilling	119
0157 Næringsutvikling og økonomisk utvikling.....	120
3157 Tilbakeføringer samarbeid med næringslivet.....	128
0158 Utredning, forskning, evaluering og kvalitetssikring	129
0159 Tilskudd til ymse hjelpetiltak.....	131

	Side
4 <i>Programkategori 03.30 Bistand via internasjonale organisasjoner</i>	132
Kap. 0161 Generelle bidrag - FN-organisasjoner.....	135
0163 Generelle bidrag - finansinstitusjoner.....	149
0164 Generelle bidrag - andre organisasjoner	156
0165 Bilateral bistand administrert av internasjonale organisasjoner (multi-bi)	159
0166 Gjeldslettetiltak	166
 5 <i>Programkategori 03.40 Nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokratibyggning</i>	172
Kap. 0191 Menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak	176
0192 Fred, forsoning og demokrati	182
0195 Tiltak for flyktninger i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)	185
 6 <i>Programkategori 03.50 Øvrig bistand</i>	186
Kap. 0197 Bistand til ikke ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak.....	187
 Tilråding.....	192
 Forslag til vedtak	193
 Vedlegg 1 - Oversikt over stillinger for utsendt personale ved utenriksstasjonene pr. august 1998.....	201
 Vedlegg 2 - Definisjon av resultatområder for norsk bistand.....	203
 Vedlegg 3 - Strategi for støtte til næringsutvikling i Sør	204
 Vedlegg 4 - Sammenslåing av kapitler og poster - endringer i forhold til 1998	210

I. Innledning

Regjeringen vil føre en utenrikspolitikk som fremmer Norges interesser og sikkerhet, bidrar til internasjonal fred og rettferdighet og verner om menneskerettighetene. For Norge er det en hovedinteresse å bidra til stabile og forutsigbare forhold i våre nærområder såvel som i verden for øvrig. Som et av verdens mest velstående land har vi også en klar forpliktelse til å gå i bresjen for bærekraftig utvikling og solidaritet med de fattigste landene. Utenrikspolitikken må bygge på forpliktende internasjonalt samarbeid og allment aksepterte spilleregler i forholdet mellom statene. Særlig de små land har interesse av forpliktende internasjonalt samarbeid og sterke og effektive internasjonale organisasjoner. Det er viktig at befolkningen gjennom økt åpenhet og informasjon gis grunnlag for å delta i debatten om Norges interesser, forpliktelser, engasjement og rolle i det internasjonale samarbeidet.

Nærområdepolitikken

Regjeringen legger til grunn en enhetlig strategi for videreføring av Norges støtte til den politiske og økonomiske reformprosessen i Sentral- og Øst-Europa, med særlig vekt på Norges nærområder i Russland og Baltikum. De alvorlige miljøproblemene i de nye demokratiene i Sentral- og Øst-Europa er bl.a. knyttet til atomanlegg og radioaktivt avfall. Regjeringen legger stor vekt på å bidra til at disse til dels akutte og meget omfattende problemene finner en tilfredsstillende løsning. De viktigste virkemidler for satsningen i nærområdet vil være Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa, Handlingsplanen for atomsaker, Barentssamarbeidet og Østersjøsamrådet. Videre vil Regjeringen styrke det kommunale og fylkeskommunale samarbeidet på tvers av landegrensene i vårt nærområde. I løpet av 1999 avslutter Norge formannskapet i Barentsrådet og overtar formannskapet i Østersjørådet.

Det er en prioritert oppgave for Regjeringen å utvikle samarbeidet og kontaktene med de nordiske land. Nordisk samarbeid er en viktig plattform for vår Europapolitikk og en mulighet for å fremme norske interesser i EU-samarbeidet. Det nordiske samarbeidet med nærområdene bygges stadig ut. Det nordiske samarbeidet og den nordiske profil i internasjonale fora som for eksempel FN og Verdensbanken vil bli videreført.

En aktiv Europapolitikk

EØS-avtalen regulerer Norges forhold til EU. EØS-avtalen ivaretar våre viktigste økonomiske interesser i forhold til de vesteuropeiske land. Ca. 3/4 av Norges utenrikshandel er med EU. EØS-avtalens muligheter vil bli utnyttet på en målrettet måte. Regjeringen vil fremme norske interesser ved å styrke kontaktene med EU i Brussel og i hovedstedene i de enkelte EU-land. I henhold til EØS-avtalen skal nye medlemsland i EU også innlemmes i EØS-samarbeidet. Regjeringen følger løpende den pågående utvidelsesprosessen i EU med sikte på å ivareta norske interesser knyttet til utvidelsen av det interne markedet.

Prioriterte oppgaver i EØS-samarbeidet vil ellers være å sikre markedsadgang gjennom fortsatt harmonisering og utvikling av et felles regelverk. Alle EU-direktiver vil bli grundig vurdert ut fra hensynet til miljø, helse og sikkerhet. Samarbeidet med EU innenfor samfunnsområder som likestilling, miljø, forbrukervern, sosial- og arbeidsliv vil bli fulgt opp. Norske synspunkter vil bli fremmet bl.a. innenfor fiskeri-, energi- og skipsfartspolitikk. Informasjonsarbeidet om EØS vil bli intensivert både ute og hjemme. Den politiske dialogen innenfor rammen av EØS-avtalen vil bli videreført.

Regjeringen legger i sin Europa-politikk vekt på å bidra til at Russland, de baltiske land og andre øst-europeiske land integreres i europeiske samarbeidsstrukturer. Alle eksisterende organisasjoner vil bli benyttet til dette formål, inkludert NATO, EAPC, PfP, Barents- og Østersjø- og Arktisk-samarbeidet, Europarådet, OSSE og EFTA. Man vil videre fortsette den tette dialogen med EU-landene om disse spørsmål, også i VEU.

EFTAs frihandelsavtaler og samarbeidserklæringer med tredjeland i Sentral- og Øst-Europa parallelt med EUs assosiasjonsavtaler er viktige instrument i denne integrasjonsprosessen. EFTA vil løpende vurdere behovet for inngåelse av nye samarbeidserklæringer og frihandelsavtaler med andre tredjeland for å sikre like vilkår i forhold til EU. Middelhavsregionen vil fortsatt bli gitt prioritet.

Konflikten på Balkan utgjør en meget alvorlig utenriks- og sikkerhetspolitisk utfordring for landene i Europa. Konfliktenes omfang og potensielle ringvirkninger gjør at også våre interesser berøres. Balkan-konfliktene, senest Kosovo-krisen, understreker betydningen av internasjonalt samarbeid og samordning av diplomatiske, militære og humanitære tiltak. Norge deltar i det bredere internasjonale engasjement på Balkan. Betydelige ressurser er satt av fra norsk side som bidrag til politiske prosesser i området. Regjeringen vil prioritere en konstruktiv norsk innsats på Balkan også i fremtiden.

NATO-samarbeidet står overfor nye utfordringer og må tilpasses den nye sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa. Vårt brede og velutviklede samarbeid med USA og Canada såvel bilateralt som multilateralt vil fortsatt bli tillagt stor vekt. Inkluderingen av de nye medlemslandene Polen, Tsjekkia og Ungarn i alliansen er et ledd i det bredere arbeid med integrasjon av de sentral- og østeuropeiske landene i europeisk og euro-atlantisk samarbeid. Forbindelsene med Russland, basert på samarbeidsdokumentet fra Paris av 27. mai 1997, må utvikles parallelt med utvidelsesprosessen. Det må arbeides for å unngå nye skillelinjer i Europa. NATO må fortsatt være i stand til å ivareta sine forpliktelser og tradisjonelle oppgaver. Samtidig må NATO videreutvikle sin evne til å ivareta krise- og fredsoperasjoner som vil kunne oppstå også utenfor alliansens geografiske område.

Norge er assosiert medlem av Den vesteuropeiske union (VEU). Regjeringen vil fullt ut nytte de muligheter VEU-medlemskapet gir for å delta i drøftingene om den videre utviklingen av europeisk sikkerhet. VEU bør først og fremst ha oppgaver innenfor konfliktløsning og krisehåndtering. VEU vil også kunne bli et viktig ledd i utviklingen av EUs felles utenriks- og sikkerhetspolitikk. Det er viktig for Norge å delta i drøftingene om disse spørsmålene. Regjeringen vil ta i bruk de muligheter for påvirkning og innflytelse som ligger i VEU, og i bilaterale kontakter for å ivareta Norges interesser i prosessen.

Arbeidet med rustningskontroll og nedrustning er en viktig og integrert del av norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk. Norge vil aktivt ta del i oppfølgingsforhandlingene for avtalen om konvensjonell rustningskontroll i Europa (CFE), arbeidet med de militære sider ved sikkerheten i OSSEs Sikkerhetsforum samt oppfølgingen av Antipersonellminekonvensjonen. Arbeidet som er igangsatt for å begrense tilgangen til håndvåpen vil bli videreført. Norge vil likeledes arbeide aktivt innenfor FN-systemet og andre multilaterale fora med ulike sider ved kjernefysisk nedrustning, som Prøvestansavtalen, Ikkespredningsavtalen m.v., gjennomføringen av Kjemivåpenkonvensjonen og forhandlingene om en styrking av Biologivåpenkonvensjonen.

Regjeringen legger stor vekt på Norges deltakelse i Europarådet. I 1999 vil organisasjonen markere sitt 50-årsjubileum og det vil fra norsk side også bli lagt opp til et omfattende nasjonalt markeringsprogram med fokus på Europarådets kjerneområder; menneskerettigheter, demokrati og rettsstatsprinsippet. En viktig oppgave for organisasjonen i årene fremover vil være å bidra til demokratibyggingen i de nye medlemslandene i Sentral- og Øst-Europa og i Russland.

Det norske formannskapet i OSSE i 1999 vil kreve betydelig innsats og representere en stor utfordring for utenriktjenesten. Arbeidet vil fokusere på å forebygge utbrudd av nye konflikter, dempe spenningen i eksisterende konfliktområder og videreutvikle innsatsen for menneskerettigheter og demokrati, bl.a. gjennom tiltak i felten.

Menneskerettigheter, fred og forsoning

Menneskeverdet og beskyttelse av menneskerettighetene er en bærebjelke i Regjeringens politikk, både i Norge og internasjonalt. Innsats for å fremme menneskerettighetene vil derfor stå sentralt, både bilateralt og multilateralt. Styrket respekt for menneskerettighetene er et viktig element i all utvikling, ikke minst i arbeidet med å bygge opp demokratiske styreformer, sikre folkelig deltagelse i samfunnsutviklingen og bidra til en fredelig utvikling. Engasjement for konfliktforebygging, fredelig løsning av konflikter og forsoning av partene etter en konflikt er en viktig del av utenrikspolitikken, ofte med direkte eller indirekte betydning for sikkerheten i vår egen region.

Regjeringen vil opprettholde det høye nivået på den humanitære bistanden. Innsatsen for menneskerettigheter, demokratibyggning og fredsarbeid henger nøye sammen med strategien på det humanitære området. Det vil fortsatt bli lagt vekt på høy beredskap, effektive kanaler og rask håndtering for å lykkes best mulig med nødhjelpsinnnsatsen. Regjeringen vil bedre koblingen mellom den kortsiktige humanitære bistand og den langsiktige utviklingshjelpen bilateralt og multilateralt, og øke innsatsen for å finne politiske løsninger på de konflikter som skaper humanitære nødsituasjoner.

Norge vil fortsette sitt engasjement for å styrke FNs arbeid for å forebygge og finne løsning på internasjonale, regionale og nasjonale konflikter. Dette arbeidet blir stadig viktigere og mer ressurskrevende. Norges kandidatur til en av de ikke-faste plassene i Sikkerhetsrådet for perioden 2001-2002 vil kreve betydelig innsats, og understreke den vekt som tillegges arbeidet i FN. De globale utfordringer krever at FN revurderer sin arbeidsform. FNs mandat og struktur må tilpasses de nye oppgavene. FNs generalsekretær har lagt frem konkrete forslag som drøftes mellom medlemslandene. Norge vil fortsatt være en stor bidragsyter til de fredsbevarende operasjonene. Norges engasjement i det tidligere Jugoslavia og Midtøsten er klare eksempler på dette.

Utviklingssamarbeid

Regjeringen vil arbeide for en mer helhetlig og slagkraftig norsk sør-politikk, hvor bistandsvirksomheten mer effektivt kombineres med arbeidet for å bedre utviklingslandenes internasjonale rammevilkår på områdene gjeld, handel og miljø. Oppfølgingen av Regjeringens gjeldsplan, som blir presentert i dette statsbudsjettet, vil bli prioritert.

Regjeringen setter fattigdomsbekjempelse i sentrum for utviklingspolitikken. Fattigdomskriteriet skal legges til grunn for valg av samarbeidsland, sektorer, målgrupper og kanaler for bistanden. Utviklingshjelpen til de minst utviklede landene skal økes. Det legges opp til at landene i Afrika sør for Sahara skal motta minst 50 pst. av den bilaterale bistanden kommende år.

I samarbeidet med utviklingslandene vil Regjeringen støtte prosesser og tiltak som bidrar til økonomisk og sosial utvikling, utbredelse av demokrati, respekt for menneskerettighetene, godt styresett og ansvarlig forvaltning av naturressursene. Regjeringen prioriterer bistand til utdanning og helse høyest. En betydelig andel av bidragene som kanaliseres gjennom multilaterale organisasjoner vil gå til disse formål. Integreringen av kvinner, likestilling og miljøhensyn i all bistandsvirksomhet vil være et

viktig ledd i fattigdomsbekjempelsen. Aids-epidemien, barnearbeid og landminer er alvorlige hindre for utvikling i mange utviklingsland. Arbeidet på disse områdene vil få økt oppmerksomhet. Sterkere resultatoppfølging og evaluering vil bidra til systematisk læring, bedre resultater og større effektivitet.

Arbeidet for sosial rettferdighet og bærekraftig utvikling er et felles ansvar for alle land. Slike oppgaver er for krevende og omfattende å løse for ett enkelt land alene. Flere aktører må spille på lag og et bredt spekter av virkemidler benyttes. Regjeringen intensiverer derfor sitt arbeid for at givne koordinerer bistanden bedre, og at bistanden skjer på mottakerlandenes premisser. Det arbeides også for å utnytte potensialet i næringslivet og i det sivile samfunn bedre. Frivillige organisasjoner har sentrale oppgaver i utviklingshjelpen. Regjeringen vil støtte mobilisering av ressurser i det sivile samfunnet i kampen mot fattigdom. Regjeringen vil opprettholde et høyt nivå på den multilaterale bistanden og arbeide for bedre samordning mellom den multilaterale og vår egen bilaterale bistand.

Regjeringen legger vekt på Norges samhandel med utviklingslandene, bl.a. gjennom bedre utnyttelse av GSP-ordningen. Regjeringen foreslo derfor ingen endringer av GSP-ordningen etter en vurdering av utviklingen av importen av visse landbruksvarer fra de minst utviklede land (MUL) i revidert Nasjonalbudsjett for 1998. Regjeringen fastsatte imidlertid hvilket nivå importen av storfekjøtt fra MUL kan ha i henholdsvis 1998 og 1999 før GSP-ordningens sikkerhetsmekanisme trer i kraft.

Miljø- og ressurspolitikk

Gjennom politisk og økonomisk integrasjon, handel og kulturelt samkvem må det bygges et nettverk av kontakt og samarbeid mellom landene som kan bidra til utvikling og rettferdig fordeling innenfor naturens tålegrense. Selv om det ofte er de store og dramatiske endringene i internasjonal politikk som får størst oppmerksomhet i media og opinionen, må det kontinuerlige arbeidet på tvers av kultur- og landegrensene for å skape økt sikkerhet, velferd og stabilitet ikke tapes av syne. Slik utvikles et samarbeid mellom landene i en erkjennelse av at alle er gjensidig avhengige av å finne løsninger på de mange nye utfordringene.

Regjeringen legger vekt på å skape forståelse for og enighet om prinsippene for en helhetlig forvaltning av havets levende ressurser på globalt nivå. Det pågår et omfattende arbeid med sikte på å regulere fisket i internasjonalt farvann i våre nærområder. Regjeringen vil fortsette det aktive arbeidet i internasjonalt samarbeid om fiskeri- og havressursspørsmål.

Regjeringen vil fortsatt delta aktivt i internasjonalt samarbeid på miljøområdet. Man vil bl.a. legge vekt på en videreutvikling av Konvensjonen om klimaendring og Konvensjonen om biologisk mangfold. Industrielandene må erkjenne sitt hovedansvar for de globale miljøproblemene. Utviklingslandenes medvirkning for å løse disse problemene er i tillegg nødvendig. I våre nærområder vil atomsikkerhetsarbeidet og arbeidet for alternativ energi og energisparing stå sentralt.

Som polarnasjon har Norge et omfattende forvaltningsansvar både i Arktis og Antarktis. Regjeringen vil videreføre og styrke det internasjonale polarsamarbeidet, bl.a. innen Arktisk Råd.

Omfanget av olje- og gassvirksomheten på norsk sokkel gir Norge en viktig internasjonal posisjon både politisk og økonomisk. Regjeringen legger fortsatt vekt på at Norge skal delta aktivt i det internasjonale samarbeidet for å bedre den globale energisikkerheten innenfor rammen av en bærekraftig utvikling. Den norske oljeindustriens internasjonale satsning representerer en mulighet for meget store verdiskapninger, men reiser samtidig er rekke spørsmål som krever Utenriksdepartementets aktive medvirkning. Regjeringen vil

arbeide aktivt både bilateralt og multilateralt for å skape gode rammebetingelser også for denne delen av norsk næringsliv.

Handelspolitikken

V erdens handelsorganisasjon (WTO) er en hjørnestein i det internasjonale økonomiske samarbeidet. Med over 130 medlemsland, herav over 80 utviklingsland, utgjør WTO-avtalene den globale rammen for handel med varer og tjenester. I tillegg sikres ulike former for immaterielle rettigheter (TRIPS). Det er i Norges interesse å ha et vel fungerende handelssystem med felles regler som sikrer like vilkår for alle. Regjeringen har igangsatt forberedende arbeid i forbindelse med de kommende forhandlinger i WTO, som ventelig vil starte i slutten av 1999. Forhandlingene vil bl.a. omfatte landbruk og tjenester, men i den forberedende fase kan også andre mulige forhandlingsområder bli vurdert. Regjeringen støtter medlemskap i WTO for Russland og Kina. Regjeringen ønsker å øke åpenheten om handelspolitikken.

En viktig oppgave for utenriktjenesten er å bistå norsk næringsliv i bestrebelsene på å vinne nye markedsandeler på eksportmarkedene. Det totale offentlige engasjement for eksportfremme og internasjonalisering har Regjeringen besluttet skal samordnes best mulig. Utenriksdepartementet er tillagt ansvaret for denne koordineringen ved utenriksstasjoner. Dette arbeidet vil bli prioritert.

OECD-forhandlingene om en multilateral avtale om investeringer (MAI) startet i september 1995. Hensikten er å videreutvikle eksisterende OECD-regler i bindende traktatform, bringe inn nye forpliktelser og skape et regelverk for internasjonale investeringer. Forhandlingene har vist seg å bli mer komplisert enn opprinnelig antatt. På OECDs Ministerrådsmøte i april 1998 ble man enige om å fortsette forhandlingene høsten 1998 etter en vurderingspause. Regjeringen er opptatt av å sikre nasjonal råderett over naturressursene, hensynet til miljø, sosiale standarder, kultur og utviklingslandenes særlige behov i en eventuell MAI-avtale. En norsk miljøkonsekvensanalyse er utarbeidet. Fra norsk side er det foreslått at OECD gjennomfører en konsekvensanalyse om forholdet mellom en mulig MAI-avtale og følgene for utviklingslandene. Det legges vekt på utfyllende og åpen debatt om MAI-avtalen.

Sammendrag av Utenriksdepartementets hovedoppgaver

Nærområdepolitikken

- Videreføre det nordiske samarbeidet og styrke de bilaterale forbindelser til de andre landene i Nord-Europa
- Videreutvikle Barents-, Arktisk- og Østersjøsam arbeidet
- Føle opp handlingsplanen for atomsaker

Europapolitikken

- Videreføre og trygge EØS-samarbeidet, styrke de øvrige forbindelsene med EUs medlemsland og ivareta norske interesser i forbindelse med EUs utvidelse og gjennomføringen av ØMU
- Inneha OSSE-formannskapet og utøve en best mulig politisk, praktisk og operativ ledelse av organisasjonen
- Trygge norsk sikkerhet gjennom det transatlantiske samarbeidet i NATO, Det euroatlantiske partnerskapsråd (EAPC), Partnerskap for fred (PFP), det særlige samarbeid NATO - Russland, OSSE, og gjennom Den vesteuropeiske union (VEU), samt ved økt kontakt med landene i Sentral- og Øst-Europa
- Bidra til stabilitet i Europa, herunder på Balkan og i Midtøsten
- Utnytte den positive oppmerksomhet som har vært Norge til del i de senere år gjennom profilerings- og kulturprosjekter i sentrale samarbeidsland

Menneskerettigheter, fred og forsoning

- Styrke det internasjonale apparat for megling, konfliktløsning og fredsbevarende operasjoner bl.a. gjennom FN
- Styrke innsatsen med menneskerettighetsspørsmål som en viktig komponent i hele det utenrikspolitiske og utviklingspolitiske engasjement
- Bidra til gjennomføring av mineavtalen og styrke det internasjonale samarbeidet for å begrense tilgangen til håndvåpen

Utviklingssamarbeid

- Arbeide for en helhetlig norsk sør-politikk der bistanden ses i sammenheng med utviklingslandenes rammevilkår når det gjelder handel, gjeld og miljø
- Opprettholde bistanden på et høyt nivå for å fremme økonomisk vekst og sosial utvikling og bidra til å bedre politiske kår i mottakerlandene
- Sikre kvalitet og effektivitet i bistanden gjennom økt koordinering med andre giverland, systematisk læring og kompetanseutvikling

Miljø- og naturressursforvaltning

- Arbeide for en internasjonal miljø-, ressurs- og energipolitikk som fremmer en bærekraftig utvikling
- Styrke det internasjonale polarsamarbeidet

Handelspolitikken

- Bidra til å sikre næringsgrunnlaget og sysselsetting i Norge, ved å fremme norske næringsinteresser overfor utlandet gjennom bedre koordinerte nasjonale virkemidler, EØS, EFTA, bedre rammebetingelser for verdenshandelen, og ved å arbeide for tilfredsstillende internasjonale rammebetingelser
- Bistå aktivt i den all-europeiske integrasjonsprosessen og videreføre og styrke EFTAs samarbeid med tredjeland for å sikre like vilkår med EU i Europa og utenfor
- Arbeide for å styrke WTO som det sentrale, globale organ for internasjonal handel og handelspolitisk samarbeid
- Bidra til at MAI-avtalen blir et instrument for bærekraftig utvikling

2. Tabelloversikter over budsjettforslaget**Sum utgifter fordelt på programområde 02 og 03**

(i 1 000 kr)

Område	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
02	Utenriksforvaltning	1 657 563	1 718 800	1 603 200	-6,7
03	Internasjonal bistand	9 887 903	10 488 664	10 470 300	-0,2
	Sum	11 545 466	12 207 464	12 073 500	-1,1

Programområde 02 fordelt på programkategorier

(i 1 000 kr)

Kat.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
02.00	Administrasjon av utenriksstjenesten	966 067	941 307	1 000 108	6,2
02.10	Utenriksformål	691 496	777 493	603 092	-22,4
	Sum område 02	1 657 563	1 718 800	1 603 200	-6,7

Programkategori 02.00 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
0100	Utenriksdepartementet	279 430	301 906	312 593	3,5
0101	Utenriksstasjonene (jf. kap. 3101)	551 829	504 544	550 394	9,0
0102	Særavtale i utenriksstjenesten	120 320	121 907	131 996	8,2
0103	Regjeringens fellesbevilgning for representasjon	14 496	12 950	5 125	-60,4
	Sum kategori 02.00	966 076	941 307	1 000 108	6,2

Programkategori 02.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
0115	Presse-, kultur- og informasjonsformål	53 361	51 575	51 660	0,1
0116	Deltaking i internasjonale organisasjoner	638 146	725 918	551 432	-24,0
	Sum kategori 02.10	691 507	777 493	603 092	-22,4

Programområde 03 fordelt på programkategorier

(i 1 000 kr)

Kat.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
03.00	Administrasjon av utviklingshjelpen	380 924	419 323	496 184	18,3
03.10	Prioriterte land og regioner	2 047 683	2 089 500	2 127 000	1,8
03.20	Utvidet samarbeid	1 944 673	2 203 612	2 143 166	-2,7
03.30	Bistand via internasjonale organisasjoner	2 973 574	3 279 165	3 141 600	-4,2
03.40	Nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokratibyggning	1 980 474	2 081 400	2 303 050	10,6
	Sum ODA-bistand	9 327 328	10 073 000	10 211 000	1,4
03.50	Øvrig bistand	560 575	415 664	259 300	-37,6
	Sum område 03	9 887 903	10 488 664	10 470 300	-0,2

Programkategori 03.00 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
0140	Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	68 748	75 675	99 595	31,6
0141	Direktoratet for utviklingshjelp (NORAD)	120 364	130 350	149 200	14,4
0142	NORADs administrasjon av utenriksstasjonene	137 782	155 404	177 414	14,1
0143	Utenriksdepartementets administrasjon av utenriksstasjonene	54 030	57 894	69 975	20,8
	Sum kategori 03.00	380 924	419 323	496 184	18,3

Programkategori 03.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
0150	Bistand til prioriterte land og regioner	2 047 683	2 089 500	2 127 000	1,7
	Sum kategori 03.10	2 047 683	2 089 500	2 127 000	1,7

Programkategori 03.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
0154	Opplysningsarbeid, organisasjonsliv og mellomfolkelig samarbeid	888 032	974 250	1 021 300	4,8
0155	Miljø og naturressursforvaltning	351 468	348 500	310 000	-11,0
0156	Tiltak for å bedre kvinners situasjon og likestilling	70 992	55 000	35 000	-36,3
0157	Næringsutvikling og økonomisk utvikling, jf. kap. 3157	546 610	670 000	597 000	-10,8
0158	Utredning, forskning, evaluering og kvalitetssikring	89 453	127 800	129 800	1,5
0159	Tilskudd til ymse hjelpetiltak	- 1 882	28 062	50 066	78,4
	Sum kategori 03.20	1 944 673	2 203 612	2 143 166	-2,7

Programkategori 03.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
0161	Generelle bidrag - FN organisasjoner	1 569 195	1 683 100	1 684 000	0,0
0163	Generelle bidrag - finansinstitusjoner	743 208	892 465	802 000	-10,1
0164	Generelle bidrag - andre organisasjoner	68 611	62 500	70 500	12,8
0165	Bilateral bistand administrert av internasjonale organisasjoner (multi-bi)	297 326	346 100	335 100	-3,1
0166	Gjeldslettetiltak	295 238	295 000	250 000	-15,2
	Sum kategori 03.30	2 973 580	3 279 165	3 141 600	-4,1

Programkategori 03.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
0191	Menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak	1 416 249	1 479 300	1 474 300	-0,3
0192	Fred, forsoning og demokrati	479 355	416 900	453 550	8,7
0195	Tiltak for flyktninger i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)	84 875	185 200	375 200	102,5
	Sum kategori 03.40	1 980 479	2 081 400	2 303 050	10,6

Programkategori 03.50 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
0197	Bistand til ikke - ODA -godkjente land og internasjonale miljøtiltak	560 576	415 664	259 300	-37,6
	Sum kategori 03.50	560 576	415 664	259 300	-37,6

Utgifter, fordelt etter postgrupper på programområder

(i 1 000 kr)

Post- gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
01	Driftsutgifter	881 800	910 991	988 242	8,5
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	98 504	37 165	25 215	-32,2
70-89	Overføringer til andre	677 148	770 283	589 382	-23,5
90-99	Utlån, statsgjeld m.v.	111	361	361	0,0
	Sum område 02				
	Utenriksforvaltning	1 657 563	1 718 800	1 603 200	-6,7

(i 1 000 kr)

Post- gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
01	Driftsutgifter	573 382	747 923	985 434	31,8
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	5 967	7 000	12 500	78,6
70-89	Overføringer til andre	9 185 704	9 542 741	9 284 866	-2,7
90-99	Utlån, statsgjeld m.v.	122 850	191 000	187 500	-1,8
	Sum område 03 Internasjonal bistand	9 887 903	10 488 664	10 470 300	-0,2

Inntekter fordelt på programkategorier

(i 1 000 kr)

Kat.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
02.00	Administrasjon av utenriktstjenesten	71 594	15 564	17 600	13,1
02.10	Utenriksformål				-0,0
	Sum programområde 02	71 594	15 564	17 600	13,1

(i 1 000 kr)

Kat.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
03.00	Administrasjon av utviklingshjelpen	1 987			-0,0
03.20	Utvidet samarbeid	37 002	19 700	19 700	0,0
	Sum programområde 03	38 989	19 700	19 700	0,0

Overføring til neste budsjettermin - bruk av stikkordet "kan overføres"

Utbetalinger til prosjekter og tiltak kan avvike fra vedtatt årsbudsjett. Ubrukte bevilgninger ett år overføres følgelig til neste budsjettermin. Overføringene er i hovedsak knyttet til 70-poster og gjelder tilskudd til prosjekter og tiltak i utviklingsland, samt tiltak i Sentral- og Øst-Europa.

I samsvar med Bevilgningsreglementet § 7 gis følgende oversikt over poster utenom postgruppe 30 - 49 som har stikkordet "kan overføres" knyttet til seg (poster med overførbare bevilgninger fra en budsjettermin til neste - beløp i mill. kroner):

Programområde/kapitler	Ubrukte bevilgninger overført fra 1997 til 1998	Bevilgningsforslag 1999
Programområde 02: Kap. 0100 - 0116	7	38
Programområde 03: Utviklingshjelp (ODA- godkjent) (kap. 0140 - 0195)	344	7 459
Bistand til ikke-ODA- godkjente land og internasjonale miljøtiltak (kap. 0197)	374	259

3. Generelle merknader til budsjettforslaget

I samsvar med Stortingets behandling av St prp nr 65 (1997-98), jf. Innst S nr 252 (1997-98) er en rekke kapitler og poster slått sammen i forhold til 1998-budsjettet. Det gjelder bl.a. driftspostene under kap. 0100 Utenriksdepartementet og kap. 0116 Deltaking i internasjonale organisasjoner. Det gjelder videre postene vedrørende bilateral- og multilateral bistand, herunder postene for humanitære tiltak. Omleggingen har medført at antall utgiftsposter er redusert fra 113 i 1998 til 55 i 1999.

Utenriksministeren og Statsråden for utviklings- og menneskerettighetssaker har det konstitusjonelle ansvar for følgende kapitler på Utenriksdepartementets budsjett:

Utenriksministeren

Programområde 02

Kap. 0100/3100	Utenriksdepartementet
Kap. 0101/3101	Utenriksstasjonene
Kap. 0102	Særavtale i utenriktjenesten
Kap. 0103	Regjeringens fellesbevilgning for representasjon
Kap. 0115	Presse-, kultur- og informasjonsformål
Kap. 0116	Deltaking i internasjonale organisasjoner

Programområde 03

Kap. 0140/3140	Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen
Kap. 0143	Utenriksdepartementets administrasjon av utenriksstasjonene
Kap. 0192	Fred, forsoning og demokrati
Kap. 0197	Bistand til ikke ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak

Statsråden for utviklings- og menneskerettighetssaker

Programområde 03

Kap. 0141/3141	Direktoratet for utviklingshjelp (NORAD)
Kap. 0142/3142	NORADs administrasjon av utenriksstasjonene
Kap. 0150	Bistand til prioriterte land og regioner
Kap. 0154	Opplysningsarbeid, organisasjonsliv og mellomfolkelig samarbeid
Kap. 0155	Miljø- og naturressursforvaltning
Kap. 0156	Tiltak for å bedre kvinners situasjon og likestilling
Kap. 0157/3157	Næringsutvikling og økonomisk utvikling
Kap. 0158	Utredning, forskning, evaluering og kvalitetssikring
Kap. 0159	Tilskudd til ymse hjelpetiltak
Kap. 0161	Generelle bidrag - FN-organisasjoner
Kap. 0163	Generelle bidrag - finansinstitusjoner
Kap. 0164	Generelle bidrag - andre organisasjoner
Kap. 0165	Bilateral bistand administrert av internasjonale organisasjoner (multi- bi)
Kap. 0166	Gjeldslettetiltak
Kap. 0191	Menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak
Kap. 0195	Tiltak for flyktninger i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)

4. Garantier, forsikringer m.v.*Beløp i mill.**kroner*

	Garantiramme pr. 1.1.1998	Bundet av garanti- midlene pr. 1.5.1998	Forslag operative garanti- rammer 1999
--	------------------------------	--	--

1. Garantier*NORAD*

Garantier ved importørers risiko ved import fra utviklingsland	20	11	20
Garantier ved bedriftenes låneopptak i forbindelse med norske etableringer i utviklingsland	50	4	50

2. Garantert del av eierkapital i utviklingsbanker ¹*Utenriksdepartementet*

Den internasjonale bank for gjenreisning og utvikling (IBRD)	7 355	7 355
Den asiatiske utviklingsbank (ASDB)	1 082	1 082
Den afrikanske utviklingsbank (AFDB)	1 116	2 060
Den interamerikanske utviklingsbank (IDB)	440	440
Det multilaterale garantiinstitutt for investeringer (MIGA)	39	39

3. Forsikringer*Beløp i mill. kroner*

<i>Utenriksdepartementet</i>	Forslag forsik- rings- rammer 1999
<i>Forsikringer av kunstutstillinger i utlandet</i>	
Edvard Munch utstilling med malerier og grafiske blad i Galleria Palatina, Firenze, fra november 1999 til mars 2000	454
"Munch und Warnemunde" utstilling i Kunsthalle Rostock fra juni til august 1999	700
Dersom en eller flere av ovennevnte utstillinger blir kansellert, kan Kongen samtykke i at den norske stat påtar seg garantiansvar på samme vilkår og for inntil samme beløp	
Kongen kan videre samtykke i at den norske stat påtar seg garantiansvar for inntil 1 mrd. kroner for utstillinger som gjennomføres i løpet av 1999	1 000

¹ Medlemskapet i ovennevnte finansinstitusjoner innebærer at Norge har innbetalt en andel av institusjonenes aksjekapital. I tillegg består aksjekapitalen av en garantert andel som for Norges vedkommende fremgår av oversikten.

5. Årsverkoversikt Utenriksdepartementet

<i>Programområde/ kapittel</i>	<i>Antall årsverk pr. mars 1998²</i>

Programområde 02:	
0100 Utenriksdepartementet	478
0101 Utenriksstasjonene	472
Sum programområde 02	950
Programområde 03:	
0140 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	149
0141 Direktoratet for utviklingshjelp (NORAD)	211
0142 NORADs administrasjon av utenriksstasjonene	104
Sum programområde 03	464
Sum Utenriksdepartementet	1 414

² Antall årsverk er angitt ifølge tall fra Statens Sentrale Tjenestemannsregister (SST).

6. Miljøomtale

Utenriksdepartementet er ansvarlig for å samordne Norges arbeid med å fremme en bærekraftig utvikling internasjonalt. I utviklingssamarbeidet søkes dette oppnådd ved å integrere miljøhensyn i alle bistandsfinansierte prosjekter og programmer og gjennom direkte miljørettet bistand.

Miljøhensyn må integreres i alle økonomiske aktiviteter. Norge vil fortsatt spille en aktiv rolle i internasjonalt samarbeid på dette området. Det er viktig at nye internasjonale miljøavtaler bygger på prinsippet om å forhindre snarere enn å reparere miljøskader og bidrar til en fornuftig forvaltning av verdens naturressurser.

Forhandlingene om en klimaavtale med bindende utslippsforpliktelser ble avsluttet i desember 1997. I Kyoto-protokollen påtar industrilandene seg til samlet å redusere klimagassutslippene med ca. 5 pst. i perioden 2008 - 2012 i forhold til 1990. Landenes individuelle forpliktelser er imidlertid differensiert, og varierer fra en reduksjon på 8 pst. til en økning på 10 pst. Norge skal ikke øke utslippene med mer enn 1 pst. i henhold til avtalen. Avtalen er også basert på helhetlig tilnærming (6 gasser og også opptak av klimagasser), og omfatter fleksible gjennomføringsmekanismer som kvotehandel og felles gjennomføring og en "Grønn utviklingsmekanisme" for prosjektsamarbeid med utviklingsland slik Norge gikk inn for i forhandlingene. Prøvefasen for felles gjennomføring videreføres, og det tas sikte på fortsatt aktiv deltagelse fra norsk side. Det er avsatt midler til dette formål over Klimafondet.

FNs generalforsamling møttes i spesialsesjon i juni 1997 for å vurdere resultatene og den videre oppfølgingen av Rio-konferansen om miljø og utvikling (UNCED, 1992). Som et bærende element i oppfølgingen vedtok Generalforsamlingen et femårs arbeidsprogram for FNs Kommisjon for bærekraftig utvikling (CSD). Dette arbeidsprogrammet omfatter først og fremst sektorer og emner som hittil ikke har vært gjenstand for større, samlet innsats for globalt samarbeid, bl.a: ferskvann, teknologioverføring og næringslivets bidrag til bærekraftig utvikling i 1998, hav i 1999, arealplanlegging, inkl. land- og skogbruk, i 2000 og atmosfære og energi i 2001. Fattigdomsbekjempelse, samt bærekraftig produksjon og forbruk, er gjennomgående temaer for hele perioden. Erfaringene fra CSD hittil, tyder på at denne konsentrasjonen om et lite antall emner hvert år, gir kommisjonens arbeid større gjennomslagskraft.

Det er avgjørende at alle land erkjenner sitt ansvar for de globale miljøproblemene og at de etter evne er villige til å påta seg de nødvendige kostnadene for å løse disse problemene. Industrilandene må gå foran, men utviklingslandenes medvirkning til å løse de globale miljøtruslene er også nødvendig. Utviklingslandene har i tillegg mer umiddelbare miljøproblemer som krever internasjonal bistand. Utviklingssamarbeidet er basert på Stortingets behandling av St meld nr 19 (1995-96) En verden i endring, og Strategi for miljørettet utviklingssamarbeid 1997 - 2005.

Forholdet mellom handel og miljø har fått økt oppmerksomhet de siste årene. I en rekke internasjonale fora pågår det arbeid med å vurdere i hvilken utstrekning internasjonal handel får miljøkonsekvenser, og om handelsregelverket gir tilstrekkelig rom for bruk av miljøpolitiske virkemidler. Fra norsk side ønsker man fortsatt å arbeide for at det tas tilstrekkelig hensyn til miljøkonsekvensene ved utformingen av regler for internasjonal handel. Samtidig bør miljøpolitikken ikke bidra til uheldige og uønskede handelsvridninger, slik at handels- og miljøpolitikken gjensidig bidrar til en bærekraftig utvikling.

Reformene i Sentral- og Øst-Europa har avdekket at miljøproblemene i disse områdene er alvorlige, og til dels akutte. Sikkerhetsspørsmål knyttet til atomanlegg og radioaktivt avfall vedrører nasjonene selv, såvel som det internasjonale samfunn. I internasjonal regi har arbeidet for å styrke atomsikkerhet hatt god fremgang, bl.a. gjennom vedtak av en ny konvensjon om sikkerhet ved håndtering av brukt kjernebrensel og radioaktivt avfall.

Det ble i 1997 utarbeidet en revidert handlingsplan for arbeidet med å bedre sikkerheten ved atominstallasjoner og forebygge radioaktiv forurensing fra kilder i våre nærområder, hovedsakelig i Nordvest-Russland. I nært samarbeid med bl.a. Miljøverndepartementet, Forsvarsdepartementet og Statens strålevern har Utenriksdepartementet kommet godt i gang med planlegging og gjennomføring av konkrete tiltak. Mange av prosjektene gjennomføres i samarbeid mellom russisk, norsk og annen vestlig industri. I samråd med russiske myndigheter er hovedprioriteten gitt problemene med radioaktivt avfall og brukt kjernebrensel, samt økt sikkerhet ved kjernekraftverk i området. Det er lagt stor vekt på å trekke det internasjonale samfunn mer aktivt med i arbeidet, og også her har Norges

innsats gitt resultater i form av nært samarbeid på myndighetsplan med EU, de nordiske land, Frankrike, Storbritannia, Nederland og USA.

Internasjonalt samarbeid om havressursspørsmål er en stadig viktigere del av Utenriksdepartementets arbeid. Overfiske, med trusler mot fiskeressursene som følge, er et tiltakende problem. Det er viktig å skape forståelse for og enighet om prinsippene for en helhetlig forvaltning av havets levende ressurser på globalt nivå. Dette arbeidet foregår på bilateral og multilateral basis. Samarbeidet med Russland og EU om forvaltnings- og kontrolltiltak i henholdsvis Barentshavet og Nordsjøen er av særlig viktighet. Det pågår et omfattende arbeid med sikte på å regulere fisket i internasjonalt farvann i våre nærområder. FN-avtalen om fiske på det åpne hav vil i denne forbindelse kunne bidra positivt.

I regi av Arktisk Råd, som ble opprettet i 1996, videreutvikles og styrkes samarbeidet fra Den arktiske miljøvernstrategien (AEPS) for å sikre en bærekraftig utvikling i regionen. Norge deltar aktivt i det løpende samarbeidet under Antarktistraktaten, og var vertskap for det årlige konsultative møtet under Traktaten i 1998.

Mål

- Arbeide for internasjonale løsninger på miljø- og utviklingsproblemer
- Arbeide for økte ressuroverføringer fra industriland for å bistå utviklingslandene i å løse deres miljø- og utviklingsproblemer
- Arbeide for økt innsats for å begrense befolkningsveksten
- Påse at miljøhensyn blir løpende ivarettatt i bistandsvirksomheten
- Arbeide for at Kyotoprotokollen blir fulgt opp og kan tre i kraft så snart som mulig, inkludert med bruk av fleksible gjennomføringsmekanismer
- Delta aktivt i oppfølgingen av sentrale miljøkonvensjoner som Konvensjonen om biologisk mangfold og Konvensjonen om forurensning.
- Fremme forståelse for og tilslutning til prinsipper for en bærekraftig forvaltning av de levende marine ressurser og tilfredsstillende internasjonale rammebetingelser for denne forvaltningen, herunder hval- og selfangst
- Arbeide for en bærekraftig utvikling i nordområdene og tilfredsstillende internasjonale rammebetingelser for dette arbeidet.
- Sikre en effektiv ivaretagelse av miljøet i Antarktis og arbeide for en forsvarlig ressurspolitikk
- Arbeide for å rette opp og begrense miljøødeleggelser ved forhold knyttet til atomvirksomheten i Sentral- og Øst-Europa innenfor relevante multilaterale organisasjoner og gjennom bilateralt samarbeid
- Fortsatt satsing på miljøtiltak i Øst-Europa
- Delta aktivt i arbeidet vedrørende handel og miljø, bl.a. i OECD og WTO, for å sikre at handelssystemet bidrar til bærekraftig utvikling

Programområde 02 Utenriksforvaltning

Rapport 1997

I 1997 ble det utbetalt 89,1 mill. kroner over kap. 0118, post 76, Internasjonale miljøtiltak. I tillegg ble det gitt tilsagn utover dette som ikke var nyttet fullt ut ved utgangen av året. (F.o.m. 1998 er disse ordningene ført på nytt kap. 0197 Bistand til Sentral- og Øst-Europa og internasjonale miljøtiltak, post 76).

I bevilgningen inngår Klimafondet som ble opprettet i 1991. Bevilgningen ble nyttet til å dekke 16 pst. av de norske bidragene til den Globale miljøfasiliteten (GEF) med 8,8 mill. kroner. Midlene til GEF går bl.a. til å finansiere tiltak under konvensjonene om klima og biologisk mangfold, samt internasjonale vannspørsmål og ozonlagsbeskyttelse. De resterende norske bevilgningene til GEF ble dekket over bistandsbudsjettet. Påfyllingsforhandlinger for en ny 3-årsperiode ble avsluttet i mars 1998. Etter den vedtatte byrdefordelingen skal Norge bidra med 57,1 mill. kroner pr år til GEF i perioden 1998 - 2002. Fra Klimafondet ble det utbetalt midler til videreføring av pilotprosjektsamarbeid for felles gjennomføring av klimatiltak. Klimafondets midler er disponert til prosjekter som er under forhandling. Under kap. 0118, post 76 er det dessuten gitt til sammen 9,2 mill. kroner til internasjonale miljøtiltak, bl.a. til det norske innskuddet i Det nordiske miljøfinansieringsselskapet NEFCO, samt støtte til styrket deltakelse fra utviklingslandene i internasjonalt miljøsamarbeid.

Deler av post 76 har gått til tiltak under Handlingsplanen for atomsaker. Det er utbetalt 36 mill. kroner til EBRD-prosjektet, *Chernobyl Shelter Fund*, for sikring av den ødelagte Tsjernobyl-reaktoren, samt 10 mill. kroner til norsk deltakelse i Det internasjonale

vitenskaps- og teknologisenteret i Moskva. I tillegg er det bl.a. gitt bevilgninger til utvidelse av målenett for radioaktivitet i Nordvest Russland, erstatning av radiokjemiske batterier med norskutviklet solcelleteknologi på en russisk fyrlykt nær Norges grense i Finnmark, utvikling av samarbeid mellom norske og russiske miljøvernmyndigheter og sikring av Ignalina atomkraftverk i Litauen.

Forbedring av miljøet har vært et av målene for norske bidrag til Sentral- og Øst-Europa. I 1996 ble det over kap. 0118, post 73, Miljøtiltak i Øst-Europa utbetalt 130,6 mill. kroner. Det ble i tillegg gitt fullmakter/tilsagn utover dette som ikke var nyttet fullt ut ved utgangen av året. (For 1998 er dette ført på kap. 0197, post 73).

Også en andel av denne posten er satt av til tiltak under Handlingsplanen for atomsaker. Viktige prosjekter som ble satt i gang i 1996, har vært under gjennomføring i 1997. Dette gjelder utvidelse av kapasiteten til rensanlegget for flytende radioaktivt avfall i Murmansk (totalbevilgning 14,3 mill. kroner) og Lepse-prosjektet (25 mill. kroner). Videre er det i 1997 gitt bevilgninger til prosjekter knyttet til opphuggingen av russiske atomubåter, som utvikling av et spesialskip for transport av brukt kjernebrensel, og utredning av forskjellige lageralternativer. Støtte til frivillige organisasjoners arbeid ble i tillegg tatt fra denne posten. Midler ble også gitt til videreføringen av en pilotstudie i regi av NATOs miljøkomite om forsvarsrelatert forurensning. Denne ble avsluttet i 1998.

Til miljøvernssamarbeidet med Russland og det øvrige Øst-Europa fikk Miljøvern-departementet og Statens forurensningstilsyn (SFT) i 1997 tilsagnsfullmakter fra Utenriks-departementet på til sammen 35 mill. kroner. Av disse midlene ble i overkant 75 pst. avsatt til bilateralt og multilateralt miljøvernssamarbeid med Russland. Av de øvrige midler ble mesteparten avsatt til samarbeid med de baltiske land. I samarbeidet med Russland er midlene bl.a. benyttet til prosjekter om utvikling av miljøvernkompetanse i russisk industri og forvaltning, til samarbeid om kulturminnevern og til oppbygging av frivillige miljøvernorganisasjoner. Prosjekter under de nye arbeidsgruppene for vern mot forurensning fra landbasert virksomhet, vern av havmiljø og vern av urørt natur og arts mangfold fikk også støtte. Den norske delen av et gavefond under NEFCO rettet mot miljøprosjekter til Nordens nærområder med hovedvekt på Russland og støtte til det regionale miljøvernssamarbeidet mellom Finnmark og Murmansk fylke, dekkes også av Miljøverndepartementets tilsagnsfullmakt. De baltiske land har fått støtte over SFTs tilsagnsfullmakt hovedsaklig til prosjekter innen vannforsyning, naturvern, reinere produksjon og miljørevisjon.

Programområde 03 Internasjonal bistand

Det overordnede mål for miljørettet norsk-finansiert bistand er å bidra til en forsvarlig forvaltning av jordas miljø og det biologiske mangfold.

Miljørettet bistand er konsentrert om fire prioriterte områder:

- Utvikling av bærekraftige produksjonssystemer
- Vern og bærekraftig bruk av biologisk mangfold
- Redusert forurensning av jord, luft og vann
- Kulturminnevern og forvaltning av naturmiljøets kulturelle verdier.

Innsatsen vil variere utfra mottakerlandenes utviklingsnivå og miljøproblemenes art. En konkretisering av innsatsen er gjort i strategien for miljørettet utviklingssamarbeid. En videre konkretisering og operasjonalisering av strategien gjøres i samarbeid med miljøforvaltningen. Målsettingene blir integrert på strategisk-, sektor-, program- og prosjektnivå.

Fra norsk side er det viktig at vår bistandspolitikk kan bidra til å styrke det internasjonale samarbeidet for å møte de store globale utfordringene verden står overfor ved å:

- Delta i internasjonale forhandlinger og globale prosesser, samt i utarbeidelsen av konvensjoner/traktater
- Støtte deltakelse fra utviklingsland i internasjonale forhandlinger
- Delta aktivt i styrende organer i multilaterale organisasjoner for å bedre koordineringen av miljørettede aktiviteter og styrke aktiviteter som kombinerer miljø og utvikling
- Støtte mottakerlandenes arbeid med å implementere internasjonale miljøforpliktelser og andre nasjonale miljøprioriteringer

På nasjonalt nivå er det viktig å fremme utviklingslandenes egen vilje og evne til å løse sine miljøproblemer. Dette omfatter en styrking av mottakerlandenes institusjonelle kapasitet, planleggingskapasitet, tekniske og økonomiske muligheter for bedre forvaltning av miljøet. Miljørettet bistand tar videre sikte på å:

- Integrere miljøhensyn i all norskstøttet bistand der dette er relevant
- Opprette miljøspesifikke program

Innsatsen rettes mot å styrke kunnskap og faglig kompetanse, samt bedre forvaltnings- og planleggingskapasitet på miljøområdet i mottakerland.

Rapport 1997

Hovedvekten har i flere år vært lagt på støtte til utvikling og gjennomføring av nasjonale miljøstrategier og -planer, utvikle lov- og regelverk, foruten å støtte andre nasjonale prioriteringer og identifisere viktige miljøproblemer. Miljøinnsatsen i Tanzania er ett eksempel. For å få til dette, må man samtidig støtte oppbygging av institusjonell kapasitet og kompetanse, kartlegging og overvåking av naturressursgrunnlaget, og programmer for vitenskapelig og teknisk utdanning og opplæring. Dette omfatter også prosjekter for bevaring og bedre forvaltning av naturressursgrunnlaget, prosjekter som fører til redusert forurensing av jord, luft og vann, tiltak som retter seg mot flere mål, men hvor miljøvern er ett av de sentrale, samt tiltak som er knyttet til kontroll med befolkningsveksten. Det ble også gitt støtte til tiltak som skal bidra til å fremme en økologisk forsvarlig forvaltning av naturressursgrunnlaget bl.a. gjennom prosjekter innen skogbruk, viltforvaltning, kystsoneplanlegging og fiskeri.

Bevilgningen for tilskudd til miljøverntiltak ble brukt til å støtte utviklingslandene i deres oppfølging av FNs generalforsamling 19. spesialsesjon (UNGASS) 1997, og CSDs arbeidsprogram, særlig gjennom å bidra til deltakelse fra utviklingsland i CSDs mellomfolkelige dialoger på områdene ferskvann, skog og energi.

Programmet for utvidet miljøsamarbeid, som ble innledet i 1995, har i hovedsak vært benyttet i asiatiske land. Programmet er i dag også tilgjengelig for andre land enn de som hittil har mottatt støtte, og skal brukes i afrikanske land. Programmet dekker områder hvor Norge har særlig kompetanse som f.eks. gjennomføring av miljøtiltak, ressurskartlegging, lovverk, styrking av forvaltning, teknologioverføring osv.

Oppfølgingen av anbefalingene fra Verdenskonferansen om miljø og utvikling (UNCED) i Rio 1992, fortsatte både nasjonalt og i vårt samarbeid med utviklingslandene. Midlene ble også benyttet til forberedelsene til FNs generalforsamlings 19. spesialsesjon (UNGASS). For å øke mottakerlandenes kompetanse og deltakelse ble det også i 1997 gitt støtte til delegater fra utviklingslandene på internasjonale konferanser og møter i tilknytning til oppfølgingen av Agenda 21 og de internasjonale miljøkonvensjonene.

FN-systemet og de internasjonale finansieringsinstitusjonene forvalter betydelige midler til utviklingsarbeid. Den potensielle positive effekten av å miljørette deres virksomhet er stor. Fra norsk side ble det derfor lagt betydelig vekt på å bidra til at miljøhensyn blir integrert på en systematisk måte i disse institusjonenes virksomhet. Dette skjedde gjennom aktiv deltagelse i styrende organer og gjennom støtte til konkrete miljøprosjekter og tiltak som kunne styrke den miljøfaglige kapasitet og kompetanse.

Budsjett 1999

Utviklingshjelp (kap. 0140 - 0195)

Utenriksdepartementet vil også i 1999 opprettholde bistanden på miljøområdet på et høyt nivå. For 1999 anslås 595 mill. kroner relatert til rene miljøtiltak, 570 mill. kroner til tiltak med betydelig miljømotivasjon og 420 mill. kroner til befolkningsbegrensende tiltak (delvis miljømotivasjon).

Under særbevilgningen for miljøtiltak på kap. 0155 foreslås bevilget 310 mill. kroner. ODA-andelen til GEF/Montrealprotokollen er for 1999 anslått til 43,8 mill. kroner. Det vil bli gitt prioritet til Norges samarbeidsland og regioner, spesielt Afrika. Målet med støtten er å:

- Bidra til å styrke mottakerlands institusjonelle kapasitet og teknisk/økonomiske forutsetninger til å integrere miljøhensyn i sin utvikling og til å overholde internasjonale miljøforpliktelser
- Bidra til å styrke kunnskap og faglig kompetanse i mottakerland om miljøproblemer og sammenhengen mellom miljø og utvikling

Et viktig prinsipp i den miljørettede innsatsen vil være å bidra til at mottakerlandene selv kan identifisere og gjennomføre tiltak som er nødvendige for å skape en bærekraftig utvikling. Foruten å styrke arbeidet med å integrere miljøhensyn i alle prosjekter og programmer, vil det også være viktig å videreføre støtten til utforming av nasjonale og lokale strategier for en økologisk forsvarlig forvaltning av naturressursgrunnlaget.

Utvikling av bærekraftige produksjonssystemer og tiltak for å bevare det biologiske mangfold er prioriterte aktiviteter. Det er viktig å bedre produksjonsgrunnlaget i primærnæringene. Langsiktig innsats i tørrlandsområder vil fortsatt bli prioritert. Som tidligere vil utvikling av faglig kompetanse og administrativ kapasitet i mottakerland bli prioritert. Det

vil også bli gitt støtte til utvikling av bærekraftige energisystemer og kulturminnevern. Det vil bli lagt vekt på å støtte tiltak og prosesser som bidrar til utvikling av miljøvennlige produkter og bærekraftige produksjons- og forbruksmønstre.

Støtten på miljøområdet omfatter også land som er kommet over de mest grunnleggende fattigdomsproblemer, og hvor det vil være viktig å sikre at den økonomiske utviklingen bygger på en ansvarlig forvaltning av naturressursene. I denne sammenheng vil også støtte til forskningssamarbeid, forundersøkelser, opplæring tilknyttet leveranser av miljøteknologi og gjennomføring av bilaterale miljøavtaler med utvalgte land inngå. Viktige satsingsområder er vann- og sanitære problemer, industriforurensning og spesialavfall, forvaltning av havets ressurser, utvikling av bærekraftige produksjonssystemer, effektiv bruk av energiresurser, bærekraftig bruk av plantevernmidler, samt kulturminner og arealplanlegging. Forebyggende tiltak vil bli prioritert. I 1999 vil det også bli lagt vekt på å støtte utviklingslandenes deltakelse i internasjonalt miljøvernssamarbeid.

Det er etablert et nært samarbeid mellom Miljøverndepartementet med underliggende etater, NORAD og Utenriksdepartementet. Dette blir videreutviklet, for å sikre en kvalitetsmessig bedre bistand på miljøfeltet.

Bistand til ikke ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak (kap. 0197)

Det foreslås bevilget 95 mill. kroner til rene miljøverntiltak i 1999. Den ikke ODA-godkjente andelen av GEF er for 1999 anslått til 20 mill. kroner. I tillegg vil det innenfor en samlet tilsagnsfullmakt på 200 mill. kroner til tiltak i Sentral- og Øst-Europa, kunne gis tilsagn om støtte til miljøtiltak, jf. romertallsvedtak X i denne proposisjonen.

Utenriksdepartementets bevilgningsforslag til miljøformål (anslag i mill. kroner):

Miljøkategori/kap.	Resultatområde	Budsjett 1998	Forslag 1999
<i>Miljøkategori I - Rene miljøverntiltak³ (Miljøspesifikke tiltak)</i>			
Kap. 0100/0116 Deltaking i internasjonale organisasjoner	Internasjonalt miljøsamarbeid - bistand, nord og polarområdene	20	20
Kap. 0140 - 0195 ODA-bistand	Internasjonalt miljøsamarbeid - bistand, nord og polarområdene	620	595
Kap. 0197 Bistand til ikke ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak	Internasjonalt miljøsamarbeid - bistand, nord og polarområdene	168	95
Sum miljøkategori I		808	710
<i>Miljøkategori II - Tiltak med betydelig miljømotivasjon³ (Miljøintegreerte tiltak)</i>			
Kap. 0140 - 0195 ODA-bistand		540	570
Sum miljøkategori II		540	570
<i>Miljøkategori III - Tiltak med delvis miljømotivasjon³ (Befolkningsbegrensende tiltak)</i>			
Kap. 0140 - 0195 ODA-bistand		420	420

³ Norsk bistandsstatistikk bygger på standarder som fastsettes i OECD/DAC. Inndelingen i miljøkategorier er noe forskjellig fra Miljøverndepartementets inndeling. Betegnelsene som benyttes i bistandsstatistikken er angitt i parentes, jf. nærmere omtale i vedlegg 2. Registrering av befolkningsbegrensende tiltak er en norsk tilpasning.

Sum miljøkategori III

420

420

PROGRAMOMRÅDE 02 UTENRIKSFORVALTNING

(i 1 000 kr)

Kat.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
02.00	Administrasjon av utenriktstjenesten	966 067	941 307	1 000 108	6,2
02.10	Utenriksformål	691 496	777 493	603 092	-22,4
	Sum område 02	1 657 563	1 718 800	1 603 200	-6,7

Innenfor programområde 02 vil Regjeringen spesielt legge vekt på følgende områder i 1999:

Sikkerhet/NATO

Regjeringen vil følge opp arbeidet for styrket sikkerhet og stabilitet i Europa. NATO, Det euro-atlantiske partnerskapsråd (EAPC), Partnerskap for fred (PFP), det særlige samarbeid NATO - Russland, OSSE, VEU og EU utgjør de sentrale sikkerhetsmessige samarbeidsinstrumenter. Regjeringen legger stor vekt på samarbeidet i NATO, bibehold av alliansens kjernefunksjoner og de transatlantiske forbindelsene, samt på arbeidet med å integrere de tre nye medlemsland Polen, Tsjekkia og Ungarn i Alliansen. Norge har OSSE-formannskapet i 1999. Norge vil innenfor rammen av VEU delta aktivt i utviklingen av europeisk sikkerhets- og forsvarssamarbeid. Norge vil bidra til fortsatt demokratisering i Sentral- og Øst-Europa. Utbygging av de generelle samarbeidsforbindelser med Russland, inkludert kontaktene på det militære området, vil fortsette. Det vil bli lagt vekt på nordiske nærområder, og på de ikke-militære sikkerhetsutfordringer. Målet er et bredt nettverk av forpliktende samarbeidsordninger på tvers av de tidligere skillelinjene. Norge vil aktivt ta del i regionalt og globalt nedrustningsarbeid både når det gjelder konvensjonelle våpen og masseødeleggelsesvåpen.

Europasamarbeidet/EØS/EFTA og tredjeland

De kontaktordninger som er etablert med EU og EUs medlemsland, vil fortsatt bli utnyttet for å ivareta og fremme norske interesser i forhold til den videre utvikling av det europeiske samarbeid.

Det nordiske samarbeid vil være en viktig plattform for norsk Europa-politikk, og vil også bli viktigere i vårt samarbeid med Nordvest-Russland og de baltiske land.

Norge er gjennom EØS-avtalen del av EUs indre marked. Det er en viktig løpende oppgave å integrere nytt regelverk i EØS-avtalen, slik at norsk næringsliv har tilgang til vårt viktigste marked på samme vilkår som våre europeiske konkurrenter. Norge utnytter så langt det er mulig adgangen til å være med i forberedelsen av nytt EU-regelverk som blir relevant for EØS. Regjeringen følger aktivt arbeidet med utvidelse av EU østover. Utvidelse av EU vil også innebære en utvidelse av EØS. Regjeringen bruker Norges EFTA-medlemskap til å føre en aktiv politikk for integrasjon på tvers av det gamle skille mellom øst og vest i Europa. Gjennom EFTAs samarbeidserklæringer og frihandelsavtaler med tredjeland bidrar Regjeringen aktivt til å fremme den all-europeiske integrasjonsprosessen og å sikre at vårt næringsliv gis de samme betingelser som EU. I lys av at EU stadig utvider sitt nett av tredjelandsavtaler, bl.a. til Middelhavsområdet, legger Regjeringen vekt på en aktiv oppfølging gjennom EFTA. Det tas også sikte på å forhandle en frihandelsavtale mellom EFTA og Canada.

Menneskerettigheter

Respekten for menneskeverdet er grunnleggende i all politikk. Menneskerettigheter er et sentralt element både når det gjelder demokratibygging og utvikling, samt i arbeidet med å forebygge konflikter. Regjeringen vil derfor videreføre og forsterke innsatsen på dette området og menneskerettighetsspørsmål vil være en viktig komponent i hele det utenrikspolitiske og utviklingspolitiske engasjement. Regjeringen vil arbeide aktivt for å fremme menneskerettigheter (MR) i internasjonale fora og i bilaterale kontakter. Man vil legge vekt på å holde dialogen åpen og invitere til samarbeid på tvers av kulturelle og politiske skillelinjer. Norges deltakelse i arbeidet med å videreutvikle internasjonale MR-standarder vil fortsette, blant annet når det gjelder barn, samtidig som grove brudd på

menneskerettighetene fortsatt vil bli prioritert. Bestrebelsene med å øke respekten for MR vil fortsette og FN-systemet vil i den forbindelse være en sentral kanal for norsk innsats. Som et virkemiddel i arbeidet vil man også søke å bidra til systematisk kompetansebygging angående menneskerettigheter i Norge, i internasjonale organisasjoner og i andre land.

Arbeidet i De forente nasjoner (FN)

De forente nasjoner er det viktigste instrument for globalt samarbeid. FN er en hjørnestein i norsk utenrikspolitikk. Regjeringen vil videreføre Norges aktive FN-engasjement og bidra til reformer som kan gjøre organisasjonen mer slagkraftig. Norges kandidatur til FNs sikkerhetsråd for perioden 2001- 2002 ble offisielt lansert under FNs 51. generalforsamling i 1996. Regjeringen vil i 1999 arbeide aktivt for å fremme Norges kandidatur. Et medlemskap i Sikkerhetsrådet vil gi Norge en sentral rolle i arbeidet for fred og sikkerhet.

Ressursforvaltning

Regjeringen arbeider aktivt for å videreføre det internasjonale samarbeidet for å fremme en bærekraftig forvaltning av de marine ressurser. Regjeringen vil fortsette sitt engasjement for å skape best mulige internasjonale rammebetingelser for forvaltning av de norske petroleumsressurser.

Styrking av det multilaterale handelssystem

På WTOs ministerkonferanse i mai 1998 ble det besluttet å iverksette forberedende arbeid i WTO som kan danne grunnlag for en formell beslutning under neste ministerkonferanse om det videre innhold i og retningslinjer for de kommende forhandlinger. Neste ministerkonferanse ventes å finne sted i slutten av 1999. På norsk side vil man delta aktivt i denne prosessen.

Presse-, kultur- og informasjonsformål

Innen presse-, kultur- og informasjonsområdet vil det fortsatt være en hovedoppgave gjennom ulike tiltak å bevare og videreutvikle den profileringsgevinst man har oppnådd gjennom de senere års større kultur- og profileringstiltak i de viktigste samarbeidsland. På kulturfeltet vil hovedinnsatsen fortsatt bli konsentrert om utvalgte land i Europa i tillegg til Nord-Amerika og Japan. Også de baltiske land og Russland vil bli gitt økt prioritet. Prinsippene om konsentrasjon, kvalitet og kontinuitet vil være retningsgivende både for kulturtiltakene og arbeidet med Norgesprofilering. Der hvor det er hensiktsmessig, vil man søke å nå et yngre publikum. Det vil også bli lagt vekt på å vise moderne kulturuttrykk. Støtte til norskundervisningen ved utenlandske universiteter fortsetter og gir en viktig forankring innen høyt kvalifiserte fagmiljøer. Arbeidet med å informere utvalgte målgrupper i Norge og utlandet om sentrale sider ved norsk utenrikspolitikk, herunder EØS-samarbeidet, vil bli vektlagt. Arbeidet med å skape internasjonal forståelse for norske synspunkter vedrørende havressursforvaltningsspørsmålet vil bli videreført.

Informasjon om Utenriksdepartementets arbeidsområder skal gjøres lett tilgjengelig - herunder ved bruk av moderne informasjonsteknologi - og det skal benyttes flere ulike virkemidler for å skape økt interesse og kunnskap om norsk utenriks-, økonomisk- og utviklings- og menneskerettighetspolitikk.

Programkategori 02.00 Administrasjon av utenriktjenesten

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
0100	Utenriksdepartementet	279 430	301 906	312 593	3,5
0101	Utenriksstasjonene (jf. kap. 3101)	551 829	504 544	550 394	9,0
0102	Særavtale i utenriktjenesten	120 320	121 907	131 996	8,2
0103	Regjeringens fellesbevilgning for representasjon	14 496	12 950	5 125	-60,4
Sum kategori 02.00		966 076	941 307	1 000 108	6,2

Utgiftene til administrasjon av utviklingshjelpen er omtalt under programkategori 03.00. Driftsutgifter under kap. 0116 Deltaking i internasjonale organisasjoner er overført til kap. 0100.

Mål

- Hensiktsmessig organisering av virksomheten i de faglige og administrative enheter
- Effektiv ivaretagelse av norske interesser i det internasjonale samfunn gjennom bilaterale forbindelser med andre stater og medlemskap i multilaterale organisasjoner
- Effektiv bistand til norske borgere og norsk næringsliv i deres kontakt med og forhold til utenlandske myndigheter, institusjoner og personer
- Tilfredsstillende personalforvaltning og kompetanseutvikling i utenriktjenesten for å sikre en målrettet og kostnadseffektiv utnyttelse av tjenestens samlede ressurser
- Økt og mer effektiv bruk av moderne informasjonsteknologi som et redskap i den daglige ledelse av departementet og i saks- og informasjonsbehandling.

Situasjonsbeskrivelse

Utenriksdepartementet ivaretar sekretariatsfunksjonene for utenriksminister og utviklings- og menneskerettighetsminister, utøvelse av vår samlede utenrikspolitikk hjemme og ute, etatsstyring overfor Direktoratet for utviklingshjelp (NORAD), samt en rekke forvaltningsoppgaver og ulike støttefunksjoner for hele utenriktjenesten. For å ivareta disse funksjoner disponerer Utenriksdepartementet 627 årsverk i departementet hvorav 149 på 03-området, og 576 årsverk for utsendt personale ved utenriksstasjonene hvorav 104 fra NORAD. I tillegg kommer det lokalt ansatt personale ved utenriksstasjonene. Personell fra Forsvarsdepartementet, Norges Eksportråd, NORTRA m.v. er ikke inkludert i ovennevnte tall. NORAD disponerte 211 årsverk i Oslo pr. mars 1998.

I 1997 ble det foretatt en gjennomgripende omorganisering av Utenriksdepartementet. Den nye organisasjonsstrukturen er i stor grad basert på desk-prinsippet, slik at håndteringen av flest mulig sider ved Norges forhold til en region eller organisasjon er samlet i én enhet. Omorganiseringen har ikke medført endring i antall ansatte.

Det er foretatt visse justeringer i organisasjonsstrukturen i 1998.

Når det gjelder prosjektsamarbeidet med Sentral- og Øst-Europa er det sommeren 1998 gjennomført en samling av det eksisterende virkemiddelapparatet i en ny seksjon i Avdeling for Sikkerhetspolitikk og bilaterale forbindelser med SUS-landene. Seksjonen har ansvar for virkemiddelapparatet for landene i Sentral- og Øst-Europa, handlingsplanen for atomsikkerhet og bistand til det tidligere Jugoslavia og øvrige ODA-godkjente OSSE-land.

Avdeling for presse-, kultur og informasjon er omorganisert ved at de tidligere tre seksjoner er omdannet til to. Seksjon for presse og informasjon har ansvar for pressearbeid og informasjon til det norske samfunn om aktuelle utenrikspolitiske emner. Seksjon for kultur og Norgespresentasjon har ansvaret for å presentere norsk kultur i utlandet og drive generell presentasjon av Norge gjennom ulike virkemidler i utlandet.

Det er etablert en ny enhet for menneskerettigheter i Avdeling for globale spørsmål.

En omfattende rehabilitering og oppgradering av Utenriksdepartementets lokaler på Victoria Terrasse er igangsatt.

I forbindelse med det norske formannskapet i OSSE ble det i september 1997 etablert en egen OSSE-enhet i departementet. Fra august 1998 er denne enheten fullt bemannet med i alt 17 stillinger.

Forberedelsene til flytting av ambassaden i Tyskland fra Bonn til Berlin sommeren 1999 er i full gang, inkludert bygging av ny ambassadebygning i Berlin i samarbeid med de øvrige nordiske land og bygging av ny embetsbolig. Det er videre sommeren 1998 blitt etablert en ny ambassade i Baku (Aserbajdsjan). I forbindelse med det norske formannskapet i OSSE er OSSE-delegasjonen i Wien styrket med fem medarbeidere.

Av andre endringer i uteapparatet som er gjennomført i 1997-98 kan nevnes etableringen av permanente ambassader med fastboende ambassadører i Kampala (Uganda), Luanda (Angola) og Guatemala, samt en ny ambassade i Lilongwe (Malawi). Samtidig er ambasadene i San José (Costa Rica), Windhoek (Namibia) og Gaborone (Botswana) blitt nedlagt. De nevnte endringene medfører at integreringen av NORADs uteapparat i utenrikstjenesten er fullført. Samtlige ambassader, også i land der utviklingssamarbeidet inntar en sentral plass, forutsettes å ivareta hele spekteret i utenrikstjenestens oppgaver.

Innenfor administrasjonen av utenrikstjenesten er personalforvaltningen et sentralt område. Likestillings- og familiepolitikken er blitt tillagt stadig økende vekt. Det er, i tråd med Regjeringens tiltredelseserklæring, nødvendig å videreføre og styrke satsingen her dersom utenrikstjenesten i fremtiden skal bli i stand til å knytte til seg og beholde dyktige medarbeidere, både mannlige og kvinnelige. Forflytningssystemet som innebærer tjenestevekselvis i departementet og ved utenriksstasjon gjennom hele yrkeskarrieren stiller både tjenestemannen og dennes familie overfor betydelige utfordringer. Forholdene må legges best mulig til rette for at familien kan holdes samlet under tjenestemannens utestasjonering.

De langt fleste ektefeller/samboere også til ansatte i utenrikstjenesten er i dag yrkesaktive. Flytting til utlandet har vist seg å medføre betydelige negative konsekvenser for ektefelle/samboers yrkeskarriere og økonomi. Ektefelle/samboer vil som regel være avskåret fra arbeid og karrieremuligheter i utestasjonsperioden. Uten egen inntekt i denne perioden opptjenes heller ikke pensjonspoeng, unntatt i de tilfellene hvor ledsagende ektefelle/samboer har omsorg for små barn.

Regjeringen har i Ot prp nr 68 (1997-98) fremmet forslag for Stortinget om å etablere en egen pensjonsordning for utenrikstjenestemennenes ledsagende ektefeller/samboere, som vil medføre en viss bedring av ektefellenes/samboers situasjon.

Det bør påpekes at denne problematikken i utenrikstjenesten også har et klart likestillingsaspekt, idet kvinnelige ansatte erfaringsmessig ofte har større problemer enn sine mannlige kolleger med å få ektefelle/samboer til å følge med til utlandet. Kvinnene er sterkt underrepresentert blant stasjonssjefene, noe som også har betydning for profileringen av Norge i utlandet.

Andre utfordringer innen familie- og likestillingspolitikken er bl.a. permisjons- og trygdespørsmål.

I forbindelse med overgangen til år 2000 er det igangsatt arbeid i departementet og ved utenriksstasjonene med sikte på å sikre at de operative systemer vil fungere også etter årtusenskiftet. Det er i denne forbindelse etablert et samarbeid mellom NORAD, Statsbygg og Utenriksdepartementet. Det legges opp til at nødvendige tilpasninger og uttestinger iverksettes i god tid før 2000.

Satsingsområder 1999

- Videreføre arbeidet med å utvikle utenrikstjenesten som et effektivt organ for norske myndigheter, norsk næringsliv og norske borgere
- Legge forholdene best mulig til rette for et vellykket norsk formannskap i OSSE og Østersjørådet i 1999 og for å fremme det norske kandidaturet til FNs Sikkerhetsråd i 2001-2002.
- Videreføre arbeidet med samordningen av den eksportfremmende virksomheten ved utenriksstasjonene, samt sikre at integreringen av NORADs tidligere stedlige representasjoner i utenrikstjenesten gir de ønskede resultater
- Videreutvikle personalforvaltningen, med særlig vekt på kompetanseutvikling og en familie- og likestillingspolitikk som skaper grunnlag for rekruttering og utvikling av dyktige og motiverte medarbeidere både i departementet og ved utenriksstasjonene
- Videreutvikle utenrikstjenestens IT- og sambandssystemer.

KAP. 0100 UTENRIKSDEPARTEMENTET

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	266 156	283 556	300 608
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	8 122	5 805	5 940
70	Erstatning av skader på utenlandske ambassader	113	700	700
71	Diverse tilskudd	5 035	11 845	5 345
	Sum kap. 0100	279 426	301 906	312 593

Etter sammenslåingen av kapitler og poster omfatter post 01 også driftsutgifter som tidligere var bevilget under kap. 0116, post 01. Kap. 0100, post 21 omfatter også grensemerking som i 1998 var bevilget under kap. 0100, post 01 og i 1997 under kap. 0109.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker lønns- og driftsutgifter for departementet. Utover pris- og lønnsjustering har forslaget til bevilgningsøkning i hovedsak sammenheng med det norske formannskapet i OSSE i 1999.

For 1999 foreslås bevilget kr 300 608 000.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningsforslaget omfatter bl.a. midler til forskningsprosjekter knyttet til utenrikspolitiske og utenriksøkonomiske spørsmål, samt midler til opplæring og kompetansebygging, diverse EØS-tiltak m.v. Det foreslås bevilget kr 400 000 til ordinære skjøtselsarbeider på grensen mot Sverige, Finland og Russland. Dette arbeidet utføres av Statens Kartverk.

For 1999 foreslås bevilget kr 5 940 000.

Post 70 Erstatning av skader på utenlandske ambassader

Posten dekker erstatning av skadeverk påført utenlandske representasjoner i Norge i henhold til de forpliktelser Norge har ifølge Wien-konvensjonene om diplomatisk og konsulært samkvem.

For 1999 foreslås bevilget kr 700 000.

Post 71 Diverse tilskudd

(i 1 000 kr)

Under- post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
71.10	Opplysningsarbeid for freden	1 436	1 350	1 350
71.15	Nordisk administrativt forbund	120	120	120
71.20	Informasjon m.v. - europeisk samarbeid	1 184	1 500	1 500
71.25	Nordmannsforbundet	475	475	475
71.30	Tilskudd til nedrustningsformål	1 820	1 900	1 900
71.35	Europaprogrammet		6 500	
	Sum post 0100.71 Diverse tilskudd	5 035	11 845	5 345

For 1999 foreslås bevilget kr 5 345 000 til ovennevnte formål.

Reduksjonene i posten skyldes at bevilgningen til Europaprogrammet foreslås avvirket.

KAP. 0101 UTENRIKSSTASJONENE (JF. KAP 3101)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	462 502	474 848	524 698
38	Bygg og anlegg, <i>kan overføres</i>	31 298		
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	25 208	29 215	25 215
49	Kjøp av eiendommer, <i>kan overføres</i>	32 326		
70	Hjelp til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn	179	120	120
89	Agio	201		
90	Lån til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn	111	361	361
	Sum kap. 0101	551 825	504 544	550 394

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker lønn og drift av utenriksstasjonene, herunder kontorteknisk utstyr, teleutgifter, kurs og opplæring, kontorrekvisita, aviser og tidsskrifter, tjeneste- og forflytningsreiser, flytteutgifter, representasjon, innkjøp/drift/vedlikehold av stasjonenes bilpark, vakthold og sikring, leie, drift, inventar, utstyr og mindre vedlikehold knyttet til kontorer og boliger, samt kontorbidrag og embetsutgifter ved de honorære konsulatene og general-konsulatene.

Økningen i bevilgningsforslaget har sammenheng med det norske formannskapet i OSSE i 1999 samt opprettelse av en spesialrådstilling for sikkerhets- og forsvarspolitiske spørsmål ved ambassaden i Washington, jf. omtale i St prp nr 65 (1997-98) og justert kurs- og prisutvikling i de enkelte land.

For 1999 foreslås bevilget kr 524 698 000.

Post 38 Bygg og anlegg, *kan overføres*

Under budsjettbehandlingen for 1998 ga Stortinget samtykke til at Utenriksdepartementet kunne benytte salgsinntekter fra andre eiendommer i utlandet til bygging av ny embetsbolig i Berlin. Utenriksdepartementet ber om at denne fullmakten forlenges for budsjettåret 1999. Videre bes om samtykke til å overføre til neste budsjettermin eventuelt ubrukt salgsinntekt i tilknytning til byggesaken, jf. forslag til romertallsvedtak VI i denne proposisjon.

Midler til det felles nordiske kanselliprojekt i Berlin er ført opp under Arbeids- og administrasjonsdepartementets budsjett.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Bevilgningsforslaget under denne posten dekker utgifter til pågående og planlagte større ombyggings- og vedlikeholdsarbeider ved utenriksstasjonene.

Det foreslås at Utenriksdepartementet gis fullmakt til å omdisponere ubenyttet salgsinntekt fra fast eiendom under kap. 3101, post 41 Salgsinntekter til bruk under post 45. Videre foreslås at omdisponert beløp tas med i beregning av ubrukt beløp under post 45, jf. forslag til romertallsvedtak VI, pkt 2 og 3.

For 1999 foreslås bevilget kr 25 215 000.

Post 49 Kjøp av eiendommer, *kan overføres*

Det foreslås at Utenriksdepartementet gis fullmakt til å selge og makeskifte eiendom i utlandet i tilknytning til utenrikstjenesten ved adgang til å overskride kap. 0101, post 49 mot tilsvarende inntekt under kap. 3101, post 41 Salgsinntekter, jf. forslag til romertallsvedtak VI, punkt 1.

Videre foreslås at Finansdepartementet gis fullmakt til å samtykke i kjøp av boliger og kontorer i utlandet mot overskridelse av kjøpsbevilgningen under kap. 0101, post 49, jf. forslag til romertallsvedtak VI, pkt. 4.

Post 70 Hjelp til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn

Posten dekker bl.a. dekning av uforutsette utgifter forbundet med bistand til nordmenn i utlandet.

For 1999 foreslås bevilget kr 120 000.

Post 89 Agio

Utenriksstasjonenes regnskap blir ført i ulike lokale valutaer. Ved årets slutt blir beholdningene ved hver enkelt utenriksstasjon justert i Utenriksdepartementet i samsvar med Norges Banks kurser pr. 31. desember. På grunn av kursdifferansene vil det oppstå kurstap eller kursgevinst.

Utenriksdepartementet ber om samtykke fra Stortinget til å føre eventuelt kurstap på kap. 0101 Utenriksstasjonene, post 89 Agio. Kursgevinst foreslås ført på kap. 3101, post 89 Disagio, jf. forslag til romertallsvedtak VIII.

Post 90 Lån til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn

Posten dekker lån til nordmenn i utlandet forutsatt at kriteriene for nødlidighetslån er til stede.

For 1999 foreslås bevilget kr 361 000.

KAP. 3101 UTENRIKSSTASJONENE (JF. KAP 0101)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Gebyrer	10 112	9 196	9 300
03	Diverse inntekter	316		
04	Leieinntekter	1 877	1 362	1 571
05	Refusjon spesialutsendinger	4 721	4 677	6 400
16	Refusjon av fødselspenger	1 088		
41	Salgsinntekter m.v.	32 566	11	11
89	Agio	7 814		
90	Tilbakebetaling av nødlån i utlandet	40	318	318
	Sum kap. 3101	58 534	15 564	17 600

Etter sammenslåing av kapitler og poster omfatter post 05 også tidligere post 10 og 11, jf. vedlegg 4.

Bevilgningen omfatter i hovedsak gebyrer for konsulære tjenester og bistand til enkeltpersoner ved utenriksstasjonene, samt diverse refusjoner.

KAP. 0102 SÆRAVTALE I UTENRIKSTJENESTEN

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	120 320	121 907	131 996
	Sum kap. 0102	120 320	121 907	131 996

Særavtalen omfatter de økonomiske betingelser som det utsendte personalet ved utenriksstasjonene har i tillegg til regulativlønnen. De forskjellige ytelsene i avtalen er fastlagt i forhandlinger mellom Utenriksdepartementet/NORAD og de lokale arbeidstakerorganisasjonene. Ytelsene er ment å kompensere for merutgifter som følger av tjenestegjøring i utlandet. Bevilgningsforslaget er justert for prisutviklingen i et antall land Norge har utenriksstasjoner, samt utviklingen av kronekursen i forhold til de samme land.

For 1999 foreslås bevilget kr 131 996 000.

KAP. 0103 REGJERINGENS FELLESBEVILGNING FOR REPRESENTASJON
(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	4 824	5 000	5 125
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	9 672	7 950	
	Sum kap. 0103	14 496	12 950	5 125

Ansvarer for budsjett og retningslinjer når det gjelder Regjeringens fellesrepresentasjon er tillagt Utenriksdepartementet.

Utenriksdepartementet har en sentral rolle ved planlegging og gjennomføring av besøk fra utlandet. Departementet har budsjettansvaret for den del av utgiftene som ikke faller på Slottet, og er ansvarlig for planlegging og gjennomføring av besøk på statsministernivå. Utgifter i forbindelse med fagministerbesøk o.l. dekkes som regel av det enkelte fagdepartement.

Forvaltning av bevilgningen skjer etter behandling i Regjeringens representasjonsutvalg.

Bevilgningen skal også dekke utgifter til renhold av statens representasjonsbolig i Parkveien 45, samt enkelte andre utgifter.

Post 01 Driftsutgifter

For 1999 foreslås bevilget 5,125 mill. kroner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Ved St prp nr 58 (1995-96) bevilget Stortinget midler til rehabilitering av Regjeringens representasjonsbolig i Parkveien 45. Sluttbevilgning ble gitt i 1998 med 7,95 mill. kroner.

Programkategori 02.10 Utenriksformål

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
0115	Presse-, kultur- og informasjonsformål	53 361	51 575	51 660	0,1
0116	Deltaking i internasjonale organisasjoner	638 146	725 918	551 432	-24,0
	Sum kategori 02.10	691 507	777 493	603 092	-22,4

Situasjonsbeskrivelse

Denne programkategori dekker utenrikspolitiske aktiviteter og tiltak som alle er sentrale for departementets ansvarsfelt, og som spenner over en rekke ulike områder, herunder sikkerhetspolitikk, kultur, nordisk og europeisk samarbeid m.v. Kunnskapen om og interessen for Norge i utlandet søkes styrket gjennom aktivt kulturarbeid og kulturpresentasjoner, presse- og profilerings tiltak. Det norske samfunn informeres videre om norske holdninger og standpunkter i aktuelle utenriks-, handels- og bistandspolitiske saker.

Arbeidet med profilering og informasjon om Norge i viktige land, herunder Norges forhold til EU gjennom EØS-samarbeidet, har hatt høy prioritet. Arbeidet med å skape internasjonal forståelse for havressursforvaltning, herunder hvalsaken, er videreført. Såvel hjemme som ute tilrettelegges tiltak innenfor en samordnet ramme, der det offisielle norske virkemiddelapparat samt norske bedrifter og deres organisasjoner deltar. Et bredt spekter av virkemidler er tatt i bruk for å informere om aktuelle utenriks-, handels- og bistandspolitiske saker overfor det norske samfunn.

På kultur og profileringsfeltet vil hovedinnsatsen i 1999 fortsatt bli konsentrert om utvalgte land i Europa, herunder Storbritannia, i tillegg til Nord-Amerika. Land i Øst- og Sentral-Europa vil bli gitt økt prioritet. Prinsippene om konsentrasjon, kvalitet og kontinuitet vil være retningsgivende for tiltakene. Det vil også bli lagt vekt på å vise moderne kulturuttrykk. Videre arbeides det med å presentere det moderne Norge, både når det gjelder samfunnsforhold, nærings- og reiseliv. Overfor det norske samfunn vil det bli lagt særlig vekt på å informere innbyggerne om rettigheter innenfor rammen av EØS-avtalen, for eksempel rett til arbeid, rett til utdanning m.v. Informasjon om norsk nærområdepolitikk og samarbeid i regionale fora, som Barentssamarbeidet og Østersjø-samarbeidet, vil også vektlegges.

Det norske formannsskap i OSSE og den nye sikkerhetspolitiske situasjonen ved utvidelsen av NATO krever økt informasjonsinnsats overfor norsk opinion. Videre vil informasjon tilknyttet WTO- og MAI-forhandlingene bli prioritert. Informasjon om menneskerettighetsspørsmål vil få særlig oppmerksomhet.

En aktiv deltakelse i såvel globale som regionale organisasjoner sikrer Norge innflytelse på utformingen av rammebetingelsene for den utenrikspolitiske, utviklingspolitiske og handelspolitiske utvikling. Bevilgningen under kap. 0116 dekker pliktige medlemskontingenter for deltakelse i FN, NATO, Organisasjonen for forbud mot kjemiske våpen (OPCW), Prøvestansorganisasjonen (CTBTO), Europarådet, VEU, OSSE, EFTA, Nordisk Ministerråd, Den internasjonale organisasjon for sivil luftfart (ICAO), OECD, WTO m.m.

Regjeringen tar sikte på å fremme en proposisjon om samtykke til ratifikasjon av Traktaten om totalforbud mot kjemiske prøvesprengninger, Prøvestansavtalen. Traktaten er utstyrt med et omfattende verifikasjonsapparat som inkluderer et nettverk av målestasjoner som skal kunne registrere hendelser som kan indikere traktatbrudd. Ved ratifikasjon av traktaten binder Norge seg bl.a. til å opprette målestasjoner på norsk territorium. Regjeringen vil i proposisjonen også omtale de økonomiske konsekvensene ved Norges verifikasjonsforpliktelser.

Enkelte krav i henhold til normalprosedyren i økonomireglementet om kunngjøring, søknad og tilsagnsbrev m.v. er ikke aktuelle for programkategorien. Organisasjonene har egne kontrollordninger for oppfølging av mottatte bidrag. Det vises forøvrig til omtale av Norges deltagelse i internasjonale organisasjoner i innledningen og under programområde 02 og 03.

KAP. 0115 PRESSE-, KULTUR- OG INFORMASJONSFORMÅL

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	19 876	19 875	19 875
70	Tilskudd til presse, kultur- og informasjonsformål, <i>kan overføres</i>	33 482	31 700	31 785
	Sum kap. 0115	53 358	51 575	51 660

Post 70 omfatter tidligere post 70, 75, 78 og 79.

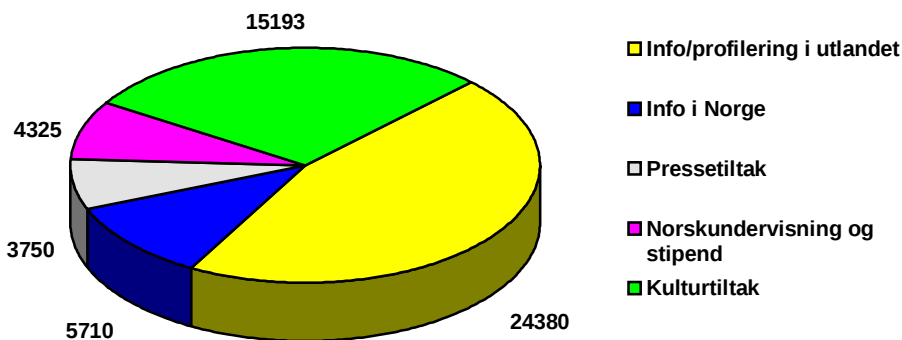
Mål

Presse-, kultur- og informasjonsarbeidet overfor utlandet er et utenrikspolitisk virkemiddel for å ivareta norske interesser, og skal samtidig bidra til å fremme gjensidig internasjonal kontakt og forståelse. Gjennom denne virksomheten søkes inntrykket av Norge som en pålitelig avtale- og samarbeidspartner formidlet og befestet. Gitt massemedias store betydning som opinionsdannere og informasjonsformidlere, er det et mål å legge forholdene best mulig til rette for utenlandske medias omtale av Norge. Tilrettelegging av besøk av sentrale utenlandske media er i denne forbindelse et viktig virkemiddel. Presentasjon av Norge gjennom kulturutveksling, presse- og profileringstiltak skal bidra til å skape internasjonale møteplasser og fremme gjensidig forståelse mellom nasjoner og regioner. Kulturpresentasjon i utlandet skal også bidra til å sikre norsk kulturlivs plass på den internasjonale arena. Synliggjøring av de verdier Norge står for gjennom denne virksomheten vil likeledes underbygge norske utenrikspolitiske holdninger og prioriteringer til viktige samarbeidsland, og kunne bidra til positive resultater for norsk næringsliv og turisme.

Bevilgningen dekker også informasjonsvirksomheten rettet til det norske samfunn på det utenriks- og handelspolitiske område. Hovedmålsettingen for dette arbeid er å profilere og skape økt interesse for norsk utenrikspolitikk.

Rapport 1997

Figuren viser fordeling av innsatsområder til presse-, kultur og informasjonsformål i 1 000 kr for 1997-regnskapet:



Presentasjon av norsk kultur var i 1997 i hovedsak konsentrert om Europa, Nord-Amerika og Japan. En rekke arrangementer ble gjennomført innen musikk, litteratur, billedkunst/kunsthåndverk, arkitektur og film, og flere eksisterende prosjekter ble videreført. I Tyskland ble det gjennomført flere presentasjoner av norsk musikk, bl.a. på Schleswig-Holstein festivalen, mens en større utstilling i Berlin satte fokus på historiske bånd mellom Norden og Tyskland. 100-års jubileet for komponisten Harald Sæverud ble

markert i 20 land med konserter og norske opptredener. En stor norsk satsning i Japan inkluderte over 60 norske arrangementer der også eksperimentell norsk samtidskunst var med. I de øst- og sentraleuropeiske landene ble det lagt særlig vekt på kompetanseoppbyggende tiltak innen litteratur og museumsutvikling. Det ble gjennomført en større nordisk kultursatsning i Canada.

Norske billedkunstnere mottok støtte til utstillinger, og orkestre og musikkutøvere mottok støtte til konserter. Serviceordningen overfor høyere læresteder i utlandet der det undervises i norsk språk, litteratur og andre norske emner, omfattet 80 europeiske og 40 nordamerikanske universiteter og høyskoler. Ved 28 europeiske universiteter var det ansatt norsk sendelektor.

Informasjons- og profileringsarbeidet gjennom de senere år har gitt resultater i form av økt positiv omtale og større kunnskap om Norge i viktige samarbeidsland. Departementet har nedlagt betydelige ressurser i arbeidet med å forbedre og utbygge sitt materiale for presentasjon av Norge i utlandet. Materialet omfatter en rekke ulike publikasjoner om Norge, norske forhold og samfunnsliv generelt, både innen politikk, økonomi og kultur.

EØS-avtalen er det viktigste grunnlaget for Norges samkvem med EU. Informasjon om Norges deltakelse i det indre marked gjennom EØS har derfor vært en prioritert oppgave. All informasjon som trykkes legges samtidig ut på Internett.

Seminar- og foredragsvirksomheten innen ulike felt har vist en økning. Videre har det vært nedlagt betydelige ressurser i videreføringen av informasjonsarbeidet knyttet til norsk ressursforvaltning, inkludert hval og sel. Det har vært økt interesse fra utlandet for å benytte tilbudet om reiser til Norge under besøksprogrammet for utvalgte grupper. Arbeidet på pressesiden i 1997 har vært videreført med gode resultater. Det er gjennomført profileringsaktiviteter i USA, Tyskland og Storbritannia, Finland, Danmark, Sverige og Frankrike. Barn og ungdom er en viktig målgruppe i informasjonsarbeidet, og det er i tråd med dette gjennomført et større undervisningsprosjekt i Tyskland, samtidig som det arbeides med utformingen av skoleprosjekter i Storbritannia, Nederland og de baltiske land.

Gjennom ulike tiltak overfor prioriterte målgrupper har det vært arbeidet aktivt for en bred informasjonsvirksomhet overfor det norske samfunn, med vekt på skoleverket og læresteder for høyere utdanning. Det har vært lagt stor vekt på å øke, kvalitativt og kvantitativt, tilbudet av trykt informasjonsmateriell om aktuelle utenriks-, handels- og bistandspolitiske tema. Det er lagt stor vekt på å ta i bruk elektronisk distribusjon av informasjonsmateriell. I tillegg er det satt igang en rekke seminarer om utenrikspolitiske spørsmål mot selektive målgrupper som forskningsmiljøer, myndigheter og media.

Mål og virkemiddel for presse-, kultur- og informasjonsvirksomheten er skjematisk fremstilt i tabellen på neste side.

<i>Mål</i>	<i>Virkemiddel</i>
– Øke kunnskapen om norsk kultur i utlandet med spesiell vekt på Europa, Japan og Nord-Amerika. – Fremme internasjonalt kultursamarbeid	– Oppfølging av USA-satsningen, gjennom bl.a. satsning på barnelitteratur, samtidskunst og musikk – Videreføring av innsatsen på kulturfeltet overfor enkelte øst-og sentraleuropeiske land – Gjennomføring av norsk kultursatsning i Storbritannia – Støtte til arrangementer innen musikk, bildende kunst/kunsthåndverk, design, litteratur, film, teater og dans – Øke interessen for norsk kultur gjennom besøk til Norge av sentrale kulturoperatører fra utvalgte land
– Utbre kunnskapen om Norge og norsk språk gjennom støtte til norskundervisning ved utenlandske universiteter i Europa, Nord-Amerika og Japan	– Rekruttering av sendelektorer, samt dekning av bostedstilskudd – Generell støtte til læremidler og annet materiell til bruk i undervisningen ved ca. 120 universiteter – Foredrags-, seminar- og konferansevirksomhet. Regionale møter og stipendopphold i Norge for norskstuderende
– Utvirke til økt kunnskap om Norge i utlandet - generelt og overfor spesielle målgrupper	– Besøk fra sentrale media med sikte på bred presentasjon av Norge overfor utvalgte land med vekt på Norges forhold til Europa, herunder EØS-samarbeidet, nordområdeproblematikken, inkl. Barentssamarbeidet, ressurs-, miljø- og energispørsmål, forsvars- og sikkerhetspolitikk, barne-, familie- og likestillingsspørsmål, livsstil, kultur og idrett – Servicetilbud for utenlandske journalister på Norges Internasjonale Pressesenter – Bistå utenlandsk presse ved statsbesøk og andre større arrangementer i og utenfor Norge – Produksjon av trykt og audiovisuelt informasjonsmateriale, vektlegging av elektronisk informasjonsformidling (Internett) – Nyhetstjeneste på norsk og engelsk – Informasjonsprosjekter overfor skoleungdom – Besøksprogrammer overfor utvalgte målgrupper, seminar- og foredragsvirksomhet – Videreføring av informasjonsarbeidet om norsk ressursforvaltning med vekt på hval, sel og fiskeriforvaltning – Profileringsaktiviteter i samarbeid med nærings- og reiseliv i utvalgte land (USA, Tyskland, Storbritannia, Sverige, Finland, Frankrike, Canada og Danmark)
– Bedre informasjonsflyten fra departementet til det norske samfunn – Øke interessen for og kunnskapen om norsk utenriks-, handels- og utviklingspolitikk	– Økt satsning på elektronisk informasjonsformidling – Videreutdanningstilbud til journalister og skoleverket i form av studiereiser, stipend og kurs. Samarbeidsprosjekter med forskningsinstitusjoner. Seminar- og foredragsvirksomhet. Trykket og audiovisuelt materiale. Tilskudd til organisasjoners, institusjoners informasjonsarbeid

*Budsjett 1999***Post 01 Driftsutgifter**

Under denne posten budsjetteres enkelte utgifter til honorarer og godtgjørelser til kunstnere, konsulenter, oversettere m.m. Posten dekker og utgifter til utenlandske journalistbesøk i Norge og presseopplegg ved norske arrangementer og besøk i utlandet, Norgesinformasjon, inklusiv skriftlig og audiovisuelt informasjonsmateriale, arbeidsbudsjett for utenriksstasjonenes informasjonsarbeid, samt utgifter til løpende forpliktelser og kulturprosjekter av mindre omfang innen de ulike fagfelt. I tillegg dekkes utgifter til produksjon av den daglige nyhetstjenesten på engelsk, nyhetsmagasinet "Norway Now" på engelsk, samt driftsutgifter og aktiviteter for Det internasjonale pressesenter på Vestbanen.

Posten dekker dessuten utgifter til departementets egen informasjonsvirksomhet om utenriks- og handelspolitiske saker overfor det norske samfunn, både tradisjonelt trykket

informasjon, audiovisuelle produksjoner, elektronisk informasjonsformidling og ulike seminarer.

For 1999 foreslås bevilget kr 19 875 000.

Post 70 Tilskudd til presse, kultur og informasjonsformål, *kan overføres*

(i 1 000 kr)

Under- post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70.10	Informasjonsprosjekter om utenriks- og handelspol.spørsmål, <i>kan overføres</i>	1 487	1 350	1 350
70.20	Tilskudd til norske studier på universitetsnivå	4 099	4 300	4 385
70.25	Kultur- og informasjonstiltak i utlandet	26 846	25 000	25 000
70.30	Stipend	1 050	1 050	1 050
	Sum post 0115.70 Tilskudd til presse, kultur- og informasjonsformål, <i>kan overføres</i>	33 482	31 700	31 785

Underpost 70.10 Informasjonsprosjekter om norske utenriks- og handelspolitiske spørsmål

Bevilgningen dekker tilskudd til økonomisk og faglig samarbeid om ulike typer informasjonstiltak overfor det norske samfunn. Posten dekker også utgifter til stipend og evaluering av tiltak.

For 1999 foreslås bevilget kr 1 350 000.

Underpost 70.20 Tilskudd til norske studier på universitetsnivå

Norskundervisningen ved mer enn 120 utenlandske universiteter anses som en viktig kanal for informasjon om norsk kultur og samfunnsliv. Bevilgningen dekker bosteds-tilskudd for 17 og reise-/flyttebidrag til 28 sendelektorer i Europa, inkl. de 5 som er opprettet under Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa. Det gis mindre tilskudd til undervisning ved andre læresteder. Bevilgningen brukes ellers til læremidler, stipend, foredrag og gjesteforelesere, seminarer, konferanser m.m.

For 1999 foreslås bevilget kr 4 385 000.

Underpost 70.25 Kultur og informasjonstiltak i utlandet

Under denne posten dekkes utgifter til større kultur-, presse- og profileringsfremstøt i utlandet, samt besøksprogrammer for media og utenlandske beslutningstakere. Omlag halvparten av midlene vil bli brukt til tiltak for presentasjon av norsk kultur i de viktigste samarbeidslandene i Europa, Nord-Amerika og Japan.

For 1999 foreslås bevilget 25 mill. kroner.

Underpost 70.30 Stipend

Bidraget til stipendfondet under Fulbrightavtalen muliggjør stipendopphold ved amerikanske forskningsinstitusjoner, og stipendtilbudene anses i norsk forskningsmiljø som meget ettertraktet. Til prosjektet knytter det seg betydelige bilaterale forsknings- og kulturinteresser som ledd i de generelle forbindelser mellom USA og andre land. Utenriksdepartementet disponerer en kunstnerleilighet for utenlandske kunstnere på Ekely. Bevilgningen dekker utgifter til reparasjon og vedlikehold.

For 1999 foreslås bevilget kr 1 050 000.

Forsikringer av norske kunstutstillinger i utlandet i 1999

Det tas sikte på å vise følgende norske utstillinger i utlandet i 1999:

- Utstilling med 17 malerier og 20 grafiske blad av Edvard Munch i Galleria Palatina, Firenze i tiden primo november 1999 til ultimo mars 2000. Utstillingens anslåtte verdi er 454 mill. kr.
- Utstillingen "Munch und Warnemunde" i Kunsthalle Rostock i tiden 1. juni til 1. august 1999. Utstillingen består av verk til en anslått verdi av 700 mill. kroner.

I tillegg foreslås følgende:

- At Kongen kan samtykke i at den norske stat påtar seg garantiansvar for utstillinger på samme vilkår og for inntil samme beløp dersom en eller flere av ovennevnte utstillinger blir kansellert.
- At Kongen kan samtykke i at den norske stat påtar seg garantiansvar for inntil 1 000 mill. kroner for utstillinger som planlegges i løpet av budsjettåret, jf. forslag til romertallsvedtak III.

* * *

Offentlige fond*Utvandringsfondet av 1975*

Utvandringsfondet ble opprettet ved Stortingets vedtak 2. juni 1975 ved bevilgning av 1 mill. kroner, jf. St prp nr 160 (1974-75). Fondets midler disponeres av Stipendkomitéen for Utvandringsfondet, hvor Utenriksdepartementet er representert. Fondets innestående pr. 31. desember 1997 var kr 1 048 783,34.

Utenriksdepartementets arbeid med kultursaker har de senere år endret seg fra hovedsakelig å være knyttet til bilaterale kulturavtaler til å dreie seg om brede, egeninitierte kultursatsinger i prioriterte land og områder. I tråd med dette ble bl.a. arbeidet med stipend- og personutvekslingen under kulturavtalene pr. 1. januar 1988 overført til NAVF, nå Norges forskningsråd.

Regjeringen foreslår at de resterende midler i Utvandringsfondet av 1975 overføres til Nordmannsforbundet som et engangstilskudd, jf. forslag til romertallsvedtak XVI.

Det norske hjelpefond i Berlin

Det norske hjelpefond i Berlin ble opprettet i 1972 av midler som Utenriksdepartementet hadde fått overført fra den tidligere Hjelpeforeningen i Berlin etter at denne ble bestemt oppløst på generalforsamlingen i mai 1955. Kapitalen ble plassert i aksjer som ble forvaltet av Hjelpeforeningen. Fra 1955 til 1972 forvaltet Militærmisjonen i Berlin midlene. I forbindelse med opprettelsen av Ambassaden i Berlin (DDR) ble fondets kapital ført til Norge og plassert i statsobligasjoner. Etter 1990 gikk disposisjonsretten over til Generalkonsulatet i Berlin. Fra 1995 har Ambassadekontoret i Berlin vært ansvarlig for utbetalingene. Fondets innestående pr. 31. desember 1997 var kr 583 649,56. I tillegg er det statsobligasjoner på kr 85 000, slik at egenkapitalen pr. 31. desember 1997 var kr 668 649,56.

Regjeringen foreslår at Det norske hjelpefond i Berlin avvikles, og at de resterende midler gis som engangstilskudd til Roklubben og Den norsk-tyske forenings arbeid med å gjenreise den norske matrosstasjonen Kongsnes i Potsdam, jf. forslag til romertallsvedtak XVI.

KAP. 0116 DELTAKING I INTERNASJONALE ORGANISASJONER

Kapittel 0116 består av post 70 som omfatter pliktige bidrag/kontingenter til internasjonale organisasjoner hvor Norge er medlem.

Post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

(i 1 000 kr)

Under- post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70.10	De forente nasjoner	75 175	126 767	136 800
70.15	FNs særorganisasjoner	15 801	18 110	19 000
70.20	Atlanterhavspaktens organisasjon (NATO)	11 990	12 762	13 295
70.25	Internasjonale nedrustningsforhandlinger	4 184	5 000	8 100
70.30	Europarådet	14 893	17 483	18 604
70.35	Internasjonale råvareavtaler	839	790	540
70.40	Ymse organisasjoner	1 602	5 262	6 990
70.45	Den vesteuropeiske union (VEU)	3 845	3 150	3 230
70.50	Organisasjon for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE)	6 488	8 500	19 000
70.55	Tilskudd til EFTA og EFTA-organer	305 898	332 832	123 000
70.60	Tilskudd til Nordisk ministerråds virksomhet m.v.	167 341	164 500	170 600
70.65	Den internasjonale organisasjon for sivil luftfart (ICAO)	1 793	2 009	1 945
70.70	Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD)	9 076	9 511	9 800
70.75	Verdens handelsorganisasjon (WTO)	4 993	5 030	5 000
70.80	Internasjonalt energisamarbeid	13 204	13 109	14 371
70.85	Multilaterale eksportkontrollfora	44	100	100
70.90	Tilskudd til Hvalfangskommisjonen og Kommisjonen for bevaring av marine levende ressurser	972	1 003	1 057
Sum post 0116.70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner		638 138	725 918	551 432

Post 70 omfatter tidligere post 70 og 71. Driftsutgifter under kap. 0116 foreslås bevilget under kap. 0100.

For 1999 foreslås bevilget 551,4 mill. kroner fordelt på følgende underposter:

Underpost 70.10 De forente nasjoner**Mål**

De forente nasjoner (FN) er en hjørnestein i norsk utenrikspolitikk og Norge har deltatt som medlem av verdensorganisasjonen siden opprettelsen i 1945. Målet er en sterk og handlekraftig organisasjon som hovedgrunnlag for en internasjonal rettsorden og et verdensomspennende sikkerhetssystem. Norge går inn for å styrke organisasjonens rolle når det gjelder internasjonal krisehåndtering, videreutvikling av internasjonale normer og standarder, arbeid for demokrati, menneskerettigheter og en bærekraftig utvikling. Fra denne underposten gis det fastsatte bidraget til FNs regulære budsjett og til de fredsbevarende styrker. I tillegg gis betydelige beløp til FNs fond, programmer og særorganisasjoner fra andre kapitler, hovedsakelig fra kap. 0161 og kap. 0165, programområde 03.

Rapport 1997

Reformspørsmål har stått sentralt på FNs dagsorden de senere år, og valget av ny generalsekretær i desember 1996 har intensivert denne prosessen. Andre sentrale tema som preget FNs arbeid i 1997, var oppfølging av de store FN-konferansene og FNs finansielle situasjon. Medlemslandenes bidragsgjeld var ved utgangen av 1997 på 2,05 mrd. USD og skaper betydelige problemer for verdensorganisasjonens virksomhet. Av det norske bidraget i 1997 gikk vel 34 mill. kroner til FNs regulære budsjett, og vel 41 mill. kroner til de fredsbevarende styrker. Det deltok ved utgangen av 1997 om lag 15 000 personer i FNs

fredsbevarende operasjoner. Norge deltok med over syv hundre personer delvis finansiert fra denne underposten, noe som innebærer at man er en av de største troppebidragsyterne til FN. Ved årsskiftet 1997/98 ble FNs overvåkingsadministrasjon for Øst-Slavonia, Baranja og Vest-Sirmium (UNTAES) avsluttet, og Øst-Slavonia ble ført tilbake til Kroatia i henhold til fredsavtalen.

Budsjett 1999

En forventer at et fortsatt høyt antall konflikter vil kreve FNs innsats. Regjeringen vil derfor fortsatt legge stor vekt på å videreføre FNs evne til krisehåndtering og til å forebygge nye konflikter. Det nevnes for øvrig at Norge har lansert sitt kandidatur til FNs sikkerhetsråd for perioden 2001 og 2002. Regjeringen vil fortsette sitt aktive engasjement i reformprosessen i FN med sikte på å styrke verdensorganisasjonens evne til å følge opp sitt mandat for fred, menneskerettigheter og bærekraftig utvikling. FNs bidragsskala ble revidert i 1997, og Norges andel øker fra 0,56 pst. i 1997 til 0,61 pst. i 1999. Av det regulære bidraget fra det enkelte land beregnes 11,5 pst. som offentlig utviklingshjelp (ODA), og bevilges på kap. 0161, underpost 70.50, programområde 03.

For 1999 foreslås bevilget 136,8 mill. kroner under 02-området.

Underpost 70.15 FNs særorganisasjoner

1. Verdens Helseorganisasjon (WHO)

Mål

Verdens helseorganisasjon har som mandat å bidra til en bedre helse for alle. Organisasjonen søker å oppfylle dette mandatet bl.a. gjennom forskning og opplæring, bistand og nødhjelp. Bekjempelse av sykdom og epidemier er en global utfordring, og Norge legger derfor stor vekt på det arbeid som gjøres av WHO. Norge ønsker å bidra til positive endringer som kan hjelpe WHO til å ivareta sine funksjoner som verdens normgivende helseorganisasjon. I forhold til norske utviklingspolitiske mål legger Regjeringen særlig vekt på at WHO skal bidra effektivt til oppbygging og utvikling av primærhelsetjeneste og helsesystemer i de fattigste landene.

Rapport 1997

WHO videreførte sine aktiviteter innen forskning, opplæring, bistand og nødhjelp. Økt fattigdom og økte behov innen helsesektoren i fattige land og i overgangskonomier medførte økt press på organisasjonen. Norge er innvalgt i styret for WHO for perioden 1997-2000. Norge var koordinator for en evaluering av WHOs bistandsaktiviteter på landnivå som ble lagt fram for WHO høsten 1997. Rapporten pekte på svakheter på en rekke områder. Det gjaldt personal- og budsjettpolitikken, for liten koordinering med andre organisasjoner på helseområdet, manglende kompetanse på ikke-medisinske områder og mangel på kriterier for ressursfordeling mellom land. Rapporten vil være et sentralt grunnlagsmateriale for det videre reformarbeidet i organisasjonen.

Budsjett 1999

Norges faste andel av WHOs regulære budsjett er fastsatt til 0,55 pst. Av det regulære bidraget fra det enkelte land beregnes nå 75,4 pst. som offentlig utviklingshjelp (ODA), jf. kap. 0161, underpost 70.50, programområde 03. Norge yter også betydelig multilateral støtte til WHO fra kap. 0161, underpost 70.25.

For 1999 foreslås bevilget 3,9 mill. kroner under 02-området.

2. Den internasjonale arbeidsorganisasjon (ILO)

Mål

ILO ble opprettet i 1919 og ble en særorganisasjon i FN i 1946. ILO er oppbygd som en trepartsorganisasjon der medlemslandenes delegasjoner i styrende organer er sammensatt av representanter fra regjeringer, arbeidsgivere og arbeidstakere. Organisasjonens mandat er å bedre arbeids- og levekår gjennom vedtak av internasjonale konvensjoner om lønn, arbeidstid, ansettelsesvilkår og sosial sikkerhet. ILO gjennomfører også forskning og bistandssamarbeid blant annet på områdene faglig utdanning og ledelsesutvikling. ILOs mandat er svært relevant i en verden preget av økt globalisering og liberalisering av handel. I Norge er det Kommunaldepartementet som har hovedansvaret for ILO.

ILO definerer sine mål som støtte til demokrati og grunnleggende arbeidstakerrettigheter, bidrag til økt sysselsetting og fattigdomsbekjempelse, samt beskyttelse av arbeidstakere, noe som samsvarer med norske målsettinger. Styrking av samarbeid mellom

partene i arbeidslivet og nasjonale styresmakter, såkalt trepartsamarbeid, blir vektlagt fra norsk side. I bistandsarbeidet legger Norge vekt på at ILO utvikler et best mulig samsvar mellom sine normative og operative oppgaver. Tiltak mot barnearbeid vil bli viet høyere prioritet.

Rapport 1997

ILO har de siste årene vært inne i en reformprosess hvor man forsøker å bringe organisasjonen nærmere medlemmene og fokusere sterkere på prioriterte oppgaver. I løpet av 1997 arbeidet ILO med en ny erklæring om grunnleggende rettigheter i arbeidslivet, som ble vedtatt på Arbeidskonferansen i 1998. ILO innledet videre arbeidet med en ny konvensjon mot barnearbeid, som vil bli realitetsbehandlet i 1999. Kampen mot barnearbeid og fokus på kvinners rolle i arbeidslivet ble også gjenstand for mye oppmerksomhet i 1997 gjennom utforming av politikk og planlegging og iverksetting av faglig bistand. ILO fortsatte bestrebelsene med å desentralisere iverksettingen av bistandstiltak. Det ble også satt i gang arbeid med å utforme et strategisk programbudsjett.

Budsjett 1999

Norges faste andel av ILOs regulære budsjett er fastsatt til 0,55 pst. Av det regulære bidraget klassifiseres 15,4 pst. som offentlig utviklingshjelp (ODA) og midlene bevilges fra kap. 0161, underpost 70.50, programområde 03. ILO får også øremerkede midler til bistandsformål fra kap. 0165, underpost 70.20.

For 1999 foreslås bevilget 8,2 mill. kroner under 02-området.

3. De forente nasjoners organisasjon for ernæring og landbruk (FAO)

Mål

De forente nasjoners organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) har et mandat som omfatter innsamling og spredning av informasjon om ernæring, fiske og landbruk, samt gjennomføring av bistandstiltak for landsbyggdutvikling, bedret ernæring og matforsyning. FAO er en av de største særorganisasjonene i FN-systemet og er den viktigste organisasjonen for utarbeidelse av internasjonale retningslinjer for primærnæringene.

Fra norsk side har en lagt vekt på at FAO må samarbeide bedre med resten av det multilaterale systemet og få en klarere fattigdomsprofil på sin bistand. Videre har en arbeidet for å styrke en positiv gjensidig påvirkning mellom feltarbeidet og det normative arbeidet. Norge har gjennom styrende organer og øremerkede bidrag arbeidet for å fremme kvinners rolle i primærnæringene og en forsvarlig ressursforvaltning. Norge vil bruke organisasjonen for å fremme norske synspunkter på internasjonale fiskeri- og landbruksspørsmål, samt som en kanal for norsk bistand til utviklingsland.

Rapport 1997

Året ble preget av oppfølgingen av toppmøtet om verdens matvaresikkerhet som FAO arrangerte mot slutten av 1996. Fra norsk side fulgte man opp standpunktene fra forhandlingene og bidro til å sikre en integrert oppfølging av handlingsplanen fra toppmøtet i hele det multilaterale systemet. Dette må ses i sammenheng med det overordnede reformarbeidet i FN-systemet. FAO gjennomførte i løpet av 1997 en desentralisering. Fra norsk side stilte man seg positivt til dette, men var bekymret over at det faglige nivå sentralt kan bli svekket.

Budsjett 1999

Norges faste andel av FAOs regulære budsjett er fastsatt til 0,60 pst. Av det regulære bidraget fra det enkelte land beregnes nå 52,8 pst. som offentlig utviklingshjelp (ODA), og midlene bevilges over kap. 0161, post 70.50, programområde 03. FAO mottar også øremerkede midler til bistandsformål fra kap. 0165, underpost 70.20.

For 1999 foreslås bevilget 6,9 mill. kroner under programområde 02.

Underpost 70.20 Atlanterhavspaktens organisasjon (NATO)

Mål

- Trygge norsk sikkerhet gjennom samarbeidet i NATO, herunder videreutvikle sikkerhets-samarbeidet med de sentral- og østeuropeiske land og Russland .

Rapport 1997

Det politiske og militære samarbeidet i NATO forblir en hjørnestein i norsk sikkerhets-politikk. Alliansen videreførte sin omfattende tilpasningsprosess til den nye sikkerhets-

politiske situasjon. Arbeidet med å innpasse de tre nye medlemsland (Polen, Tsjekkia og Ungarn) i Alliansen er godt igang. Landene deltar allerede i viktige deler av Alliansens arbeid. Norge har, sammen med andre medlemsland, ratifisert de tre landenes medlemsskap i NATO. Den særlige samarbeidsavtalen av 1997 med Russland dekker et bredt saksfelt og har fått en tilfredsstillende start. Norge har spilt en aktiv rolle i arbeidet med å trekke Russland med i et bredt samarbeid.

Fra norsk side har en lagt stor vekt på sikkerhetsbehovene hos de land som ikke kom med i NATOs første utvidelsesrunde, dette gjelder i særlig grad de baltiske landene. Norge legger stor vekt på at utvidelsesprosessen blir videreført. Partnerskap for fred (PfP)-prosessen er styrket og det nyetablerte euro-atlantiske samarbeidsråd (EAPC) er kommet godt igang. På utenriksministermøtet i desember 1997 ble det oppnådd enighet om den nye kommandostrukturen. SFOR-operasjonen er videreført. Det gode samarbeidet mellom NATO-landene og partnerland i den NATO-ledete operasjonen har fortsatt. Den norske kontingenten som inngår i SFOR-operasjonen utgjør 800 personer.

Arbeidet med å tilpasse Avtalen om konvensjonelle styrker i Europa (CFE-avtalen) til den nye sikkerhetspolitiske situasjon har fortsatt. Fra NATO-landenes side er det fremmet en rekke konkrete forslag. Fra norsk side er det av avgjørende betydning at substansen i de eksisterende flankebestemmelser videreføres.

Budsjett 1999

NATO-samarbeidet vil i 1999 kreve stor innsats bl.a. i forbindelse med vårens toppmøte i Washington og arbeidet med å revidere Alliansens strategiske konsept. Dette forutsettes avsluttet på toppmøtet som samtidig vil markere NATOs 50-års jubileum. De nye medlemsland skal integreres i alle deler av Alliansens virkefelt. Samarbeidet med Russland innenfor rammene av NATO-Russland-avtalen skal utvikles videre. PfP skal videreutvikles og EAPC som aktivt sikkerhetspolitisk konsultasjonsorgan i en euro-atlantisk ramme skal konsolideres. NATOs interne tilpasning skal videreføres med sikte å tilpasse seg den nye situasjonen. Alle brikker i den nye kommandostrukturen skal falle på plass.

Fra norsk side legger en vekt på at det omformede NATO skal ha evnen til både å ivareta tradisjonelle oppgaver og nye sikkerhetsutfordringer. PfP-samarbeidet er fortsatt et satsningsområde. Regjeringen legger vekt på at PfP-aktiviteter finner sted på norsk territorium, likeledes at det sikres russisk deltakelse i disse aktivitetene. Det internasjonale styrkenærværet i Bosnia vil etter all sannsynlighet bli videreført i 1999 under NATO-ledelse. Militært NATO-nærvær kan ikke utelukkes også i andre steder i regionen. Regjeringen er beredt til å medvirke i slike operasjoner.

For 1999 foreslås bevilget kr 13 295 000.

Underpost 70.25 Internasjonale nedrustningsforhandlinger

Mål

- Bidra aktivt i internasjonalt samarbeid med sikte på å fremme rustningskontroll og nedrustning både når det gjelder konvensjonelle- og masseødelegglesesvåpen

Rapport 1997

Antall fredsoperasjoner utført av FN er fortsatt høyt, og verdensorganisasjonens engasjement innen fredsbevaring og konfliktforebygging er videreført. Arbeidet med å sikre Iraks etterlevelse av Sikkerhetsrådets pålegg om avskaffelse av masseødelegglesesvåpen har vært vanskelig.

Arbeidet med å iverksette Prøvestansavtalens bestemmelser er godt igang. Et midlertidig sekretariat for avtalens organisasjon ble etablert i 1997. Avtalen har svært omfattende verifikasjonsbestemmelser som det tilligger nasjonene å følge opp. Fra norsk side legger en betydelig vekt på aktiv oppfølging av disse.

På Oslo-konferansen om et totalforbud mot antipersonellminer i september 1997 lyktes det å oppnå enighet en konvensjon som 126 land senere har sluttet seg til. Konvensjonen inneholder bestemmelser om økt samarbeid og assistanse til minerydding og bistand til mineofre. Norge har innledet et aktivt engasjement i oppfølgingen av konvensjonens humanitære målsettinger. I tilknytning til Norges ratifikasjon av konvensjonen er det ført samtaler med USA om de sikkerhets- og forsvarspolitiske konsekvenser av denne. Det er enighet om en rekke spørsmål og samtaler vil føres videre.

Konvensjonen om forbud mot utvikling, produksjon, lagring og bruk av kjemiske våpen og om destruksjon av disse (Kjemivåpenkonvensjonen) trådte i kraft 29. april 1997. Konvensjonen representerer en milepæl i arbeidet for internasjonal nedrustning og kampen

mot spredning av masseødelegglesesvåpen. Den internasjonale organisasjonen som er opprettet for gjennomføring av konvensjonen, Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons (OPCW) har sete i Haag. Norge har deltatt aktivt i OPCW som medlem av organisasjonens faste styringsorgan, Eksekutivrådet og gjennom formannskapet i Hovedkomiteen, som er tillagt ansvaret for det videre arbeid med de uløste spørsmål under konvensjonen.

Budsjett 1999

En forventer fortsatt at et høyt antall konflikter og da spesielt internkonflikter vil kreve FNs engasjement. Vektleggingen av å styrke FNs evne til krisehåndtering og til å forebygge nye konflikter vil bli videreført. Regjeringen går inn for at Norge fortsatt skal være en betydelig deltaker i internasjonale fredsoperasjoner.

Underposten dekker pliktige bidrag til møter og forhandlinger om global og regional nedrustning og rustningskontroll, herunder bl.a. CFE-avtalen, forhandlingene om sikkerhets- og tillitsskapende tiltak, prøvestansavtalen (CTBTO i Wien) og kjemivåpenkonvensjonen (OPCW i Haag).

For 1999 foreslås bevilget 8,1 mill. kroner.

Underpost 70.30 Europarådet

Mål

Styrke Europarådets bidrag på hovedinnsatsområdene menneskerettigheter, demokrati og rettsstatens prinsipper, spesielt overfor landene i Sentral- og Øst-Europa og Russland. Aktiv deltakelse på Europarådets ulike faglige samarbeidsområder, med særlig vekt på tiltak rettet mot nye medlemsland.

Rapport 1997

Europarådets andre toppmøte ble avholdt 10. - 11. oktober. Stats- og regjeringssjefer fra de 40 medlemslandene vedtok en handlingsplan og slutterklæring som bidrar til å definere Europarådets oppgaver og rolle de neste årene. Kjerneoppgaven er å styrke demokratiet, menneskerettighetene og rettsstatsprinsippet, og innsatsen skal særlig konsentreres om de nye medlemslandene fra Sentral- og Øst-Europa.

Det ble også vedtatt at den nye MR-domstolen med fast bosatte dommere i Strasbourg skal tre i funksjon 1. november 1998. Norge deltok bl.a. aktivt i forberedelsene til toppmøtet. I handlingsplanen fikk Norge gjennomslag for at Europarådet skulle etablere en utvekslingsordning for skoleelever og for å videreutvikle mekanismen for overvåking av medlemslandenes etterlevelse av sine forpliktelser, og å se den praktiske bistanden i sammenheng med denne mekanismen.

Budsjett 1999

Underposten dekker Norges pliktige bidrag til Europarådets ordinære budsjett, delavtalene om Det sosiale utviklingsfond, Venezia-kommisjonen og Nord/Sør-senteret og det pliktige bidraget til møter i Rådets regi. Bidraget er basert på en fast prosentsats og størrelsen basert på forventet aktivitet.

For 1999 foreslås bevilget kr 18 604 000.

Underpost 70.35 Internasjonale råvareavtaler

Mål

Bevilgningen dekker Norges forpliktelser til Den internasjonale kaffeorganisasjonen, Den internasjonale kakaoorganisasjonen, Den internasjonale juteorganisasjonen og Den internasjonale organisasjonen for tropisk tømmer. Midlene skal sette organisasjonene i stand til å bidra med statistikk- og informasjonsarbeid samt noe faglig bistand innenfor sine ansvarsområder.

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget kr 540 000.

Underpost 70.40 Ymse organisasjoner

1. Østersjørådet

Østersjørådets medlemsstater bidrar til budsjettet for Kommissæren for demokratiske institusjoner og menneskerettigheter, herunder rettighetene til mennesker som tilhører minoriteter, og hans sekretariat, etter en bestemt fordelingsnøkkel. I 1998 ble det opprettet

et sekretariat for Østersjørådet som medfører et norsk bidrag. Videre vil Norge overta formannskapet i Østersjørådet 1999 og utgiftene foreslås belastet samme post.

For 1999 foreslås bevilget 1,1 mill. kroner.

2. Folkerettsakademiet i Haag

Folkerettsakademiet er en undervisningsinstitusjon i folkerett, som arrangerer årlige kurs for studenter bl.a. fra utviklingsland. Frivillige bidrag til akademiet er knyttet til Norges tradisjonelle engasjement for utbredelse av kunnskap om folkeretten.

For 1999 foreslås bevilget kr 25 000.

3. Tilskudd til internasjonal folkerettsinstitutter

Etter at FNs generalforsamling erklærte 1990-1999 som FNs folkerettstiår har man hatt en økning i henvendelser om støtte til prosjekter som kan fremme utbredelse av kunnskap om og forskning i folkeretten.

For 1999 foreslås bevilget kr 150 000.

4. Det europeiske institutt

Det europeiske institutt i Washington arbeider for å fremme transatlantisk samarbeid.

For 1999 foreslås bevilget kr 65 000.

5. Den internasjonale havrettsdomstol

Den internasjonale havrettsdomstol i Hamburg ble etablert i løpet av 1996/97 i henhold til FNs havrettskonvensjon av 1982, som en følge av konvensjonens ikrafttredelse i 1994. Norge ratifiserte konvensjonen 24. juni 1996. Havrettsdomstolen, som vil ha mer spesialiserte gjøremål og kompetanse enn Haagdomstolen, ventes å få en sentral rettsskapende funksjon innen havretten. Havrettsdomstolen er fortsatt i en etableringsfase og havrettskonvensjonens parter har vedtatt en budsjettøkning på omkring 20 pst. fra 1988 til 1999.

For 1999 foreslås bevilget kr 420 000.

6. FNs internasjonale straffedomstoler

Jugoslavia-domstolen i Haag er opprettet for å dømme krigsforbrytere fra krigen i det tidligere Jugoslavia. I underkant av 80 personer står tiltalt, og i løpet av 1997 økte antallet tiltalte i domstolens forvaring fra 6 til 20 personer. Dette har medført en intensivering av arbeidet og økt saksmengde. Den første endelige dom ble avsagt i mars 1998 (Erdemovic), men det ventes flere dommer i løpet av året. For å øke domstolens kapasitet ble det i 1997 bygget et rettslokale nummer to. I mai 1998 vedtok dessuten FNs sikkerhetsråd opprettelsen av en tredje avdeling. Domstolens budsjett økte med vel 30 pst. fra 1997 til 1998.

Rwanda-domstolen ble opprettet for å dømme de ansvarlige ved folkemordet i Rwanda. Domstolens påtalemyndighet ligger i Kigali, mens administrasjonen ligger i Arusha, Tanzania. Arbeidet ved domstolen er blitt forsinket i forhold til opprinnelige planer og målsettinger, men har i 1998 opplevd et gjennombrudd ved at en tidligere statsminister i Rwanda har innrømmet skyld i folkemord og andre forbrytelser mot menneskeheten. Av hensyn til større aktivitet og effektivitet vedtok FNs sikkerhetsråd i april 1998 opprettelse av en tredje avdeling ved domstolen. Domstolens budsjett økte med vel 40 pst. fra 1997 til 1998.

For 1999 foreslås bevilget 5,0 mill. kroner.

7. FNs internasjonale havbunnsmyndighet

Den internasjonale havbunnsmyndigheten ble i likhet med havrettsdomstolen etablert i 1996/97 i henhold til FNs havrettskonvensjon av 1982, som følge av konvensjonens ikrafttredelse i 1994. Havbunnsmyndigheten har sekretariat på Jamaica og har til oppgave å forvalte ressursene og regulere eventuell fremtidig utvinning av mineraler på det internasjonale havbunnsområdet.

For 1999 foreslås bevilget kr 230 000.

Underpost 70.45 Den vesteuropeiske union (VEU)*Mål*

Delta aktivt i samarbeidet i Den vesteuropeiske union (VEU), og bidra til å styrke organisasjonens evne til å påta seg fredsoperasjoner og krisehåndteringsoppgaver i nedre del av krisespektret.

Rapport 1997

Norges assosierte medlemsskap i VEU gir anledning til deltakelse i europeisk sikkerhetspolitisk samarbeid. Arbeidet med å utvikle praktiske samarbeidsordninger for at VEU skal kunne trekke på ressurser stilt til rådighet gjennom NATO har fortsatt. VEU skal kunne utfylle NATO med hensyn til fredsbevarende operasjoner og annen krisehåndtering av mindre omfang. Norge har deltatt aktivt i arbeidet i VEU og NATO med sikte på å styrke det europeiske ansvar for disse spørsmål.

Budsjett 1999

VEU vil fortsatt utgjøre et sentralt forum for utvikling av europeisk sikkerhetspolitisk samarbeid. EUs regjeringsskonferanse la til rette for nærmere samarbeidsordninger mellom EU og VEU. Det vil være viktig å få på plass praktiske samarbeidsordninger mellom NATO og VEU for at VEU etterhvert skal kunne spille en større rolle i praktisk krisehåndtering. Norge vil fortsatt delta aktivt i samarbeidet i VEU og bidra til arbeidet med økt europeisk ansvar innenfor en transatlantisk ramme og til styrket evne til fredsoperasjoner. Gjennom norsk deltakelse i VEU vil den sikkerhetspolitiske debatt i EU kunne følges. Den bilaterale dialog med sentrale EU-land vil fortsatt bli tillagt stor vekt.

For 1999 foreslås det bevilget kr 3 230 000.

Underpost 70.50 Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE)*Mål*

- Inneha formannskapet i OSSE og utøve en best mulig politisk, faglig og operativ ledelse av organisasjonen.
- Lede OSSEs arbeid med å forebygge utbrudd av nye konflikter, dempe spenningen i eksisterende konfliktområde og bidra til løsning av pågående konflikter, i samarbeid med de to andre landene som er medlem av ledertroikaen.
- Styrke OSSEs forebyggende diplomati.
- Arbeide for at OSSEs sendelag gis bedre finansiering og et bedre støtteapparat.
- Utvikle videre OSSEs innsats for menneskerettigheter og demokrati, ikke minst gjennom tiltak i felten.
- Forberede OSSE-toppmøte i 1999 samarbeid med vertslandet og sekretariatet.

Rapport 1997

De politiske konsultasjonene innenfor OSSE omfattet alle spørsmål av betydning for sikkerheten i Europa. Drøftelsene om utviklingen av en sikkerhetsmodell for Europa for det 21. århundre stod sentralt. Retningslinjer for et dokument - eventuelt en pakt - for europeisk sikkerhet var et hovedelement på Ministerrådsmøtet i København i desember. Norge deltok aktivt i drøftelsene. Det var et aktivt år for OSSEs engasjement for å utvikle fred og demokrati i Bosnia Hercegovina. Lokalvalg og parlamentsvalg ble gjennomført med OSSEs bistand og overvåking. Norge var en aktiv bidragsyter med personell og ressurser. Norge var også representert i OSSEs sendelag i Kroatia, Georgia, Latvia, Albania og Tsjetjenia. OSSEs engasjement innen den menneskelige dimensjon ble styrket, ikke minst ved utviklingen av flere tiltak i felten for å fremme menneskerettigheter og demokrati. En mer aktiv ledelse av OSSEs kontor for demokrati og menneskerettigheter i Warszawa har hatt stor betydning.

Budsjett 1999

På OSSEs ministermøte i København i desember 1997 ble det vedtatt endrede budsjettprosedyrer. Det ble opprettet et eget spesialfond for større OSSE-operasjoner med en annen bidragsskala enn for regulærbudsjettet. Norges andel av regulærbudsjettet er 2,05 pst. og andelen av det nyopprettede spesialfondet er 2,36 pst.. Begge bidrag er pliktige. Regulærbudsjettet for 1999 blir vedtatt først i desember 1998. Budsjetttrammen for spesialfondet kan endres i løpet av året, som følge av løpende behov som vedtas at Det

permanente råd. Det er utgifter til de større sendelagene som skal dekkes med midler fra dette fondet. Det må forventes en samlet økning av regulærbudsjettet og spesialfondet i 1999 i forhold til regulærbudsjettet i 1998, delvis som følge av at utgifter som før var frivillige nå er blitt pliktige, og delvis som følge av økt aktivitet i felten samt en viss vekst i OSSEs administrasjonsutgifter.

For 1999 foreslås bevilget 19,0 mill. kroner.

Underpost 70.55 Tilskudd til EFTA og EFTA-organer

EFTAs låne- og tilskuddsordning, som utgjør 224,9 mill. kroner i 1998, utgår fra budsjettet for 1999 som følge at Norges innbetalinger til ordninger opphører. For 1999 foreslås bevilget totalt 123 mill. kroner til EFTA og EFTA-organer.

Mål

EFTAs to hovedoppgaver er å arbeide for en effektiv gjennomføring av EØS-avtalen og å ivareta EFTAs samarbeid med tredjeland. EØS-avtalen sikrer deltakelse i EUs indre marked med fri bevegelse av varer, personer, tjenester og kapital samt samarbeid om områder som forbrukerpolitikk, sosial- og arbeidslivsspørsmål, herunder konsernfaglig samarbeid, miljøvern og forskningssamarbeid. Avtalen sikrer like konkurranseforhold på basis av et felles enhetlig regelverk. EFTAs frihandelsavtaler og forbindelser med tredjeland utvikles og justeres i lys av utviklingen i EUs avtaleverk for å sikre parallelle vilkår for EFTA- og EU-landene i forhold til tredjeland.

Rapport 1997

Bevilgningen dekker de norske bidrag til EFTAs organer: EFTA-sekretariatet, Overvåkningsorganet (ESA) og EFTA-domstolen. I tillegg kommer Norges tilskudd til Låne- og tilskuddsordningen i tilknytning til EØS-avtalen. EFTA-organenes budsjett domineres av utgifter til personell og drift. I tillegg finansieres over EFTA-sekretariatets budsjett tilskudd til teknisk bistand og andre støtteprosjekter overfor tredjeland, spesielt land i Sentral- og Øst-Europa. I 1997 var Norges budsjettandel for EFTA-sekretariatet 44 pst. For ESA og Domstolen, der Sveits ikke er bidragsyter, var budsjettandelen 89 pst. Norge hadde formannskapet i EFTA høsten 97.

1. EFTA-sekretariatet

Mål

Den generelle målsetning for EFTA-sekretariatets virksomhet er å fremme EFTAs samlede interesser så vel i en EØS-sammenheng som overfor tredjeland, å sikre en effektiv beslutningsprosess og en mest mulig parallell regelutvikling i EU og EØS.

Rapport 1997

Sekretariatet har et koordineringsansvar i EFTA-pilaren for gjennomføringen av EØS-avtalen og utgjør et viktig bindeledd i forhold til EU, i første rekke Kommisjonen. EFTA-sekretariatet betjener komitestrukturen i EØS og i EFTA-pilaren i arbeidet med utvikling av nytt EØS-regelverk. Sekretariatet bistår videre i det omfattende komitearbeid som finner sted under Kommisjonens ansvarsområde.

2. EFTAs overvåkningsorgan (ESA)

Mål

Overvåkningsorganets hovedoppgave er å føre tilsyn med at EFTA-landene gjennomfører og anvender reglene i EØS-avtalen i samsvar med avtalens forpliktelser.

Rapport 1997

Hovedoppgaven i 1997 var knyttet til en omfattende generell overvåking av EFTA-landenes gjennomføring i nasjonal rett av de rettsakter som inngår i EØS-avtalen. Ved utgangen av 1997 var antall bindende EØS-rettsakter 1697; herav 1255 direktiv, 287 forordninger og 155 vedtak. Norge hadde pr. 31. desember 1997 gjennomført 92,4 pst. av direktivene. Overvåkningsorganet har et spesielt ansvar for å påse at regelverket følges innenfor områdene offentlig innkjøp, statsstøtte og konkurranse.

3. EFTA-domstolen

Mål

Domstolens hovedoppgave er å avgi rådgivende uttalelser om fortolkning av EØS-avtalen på anmodning fra nasjonale domstoler og å dømme i de saker som reises mot et EFTA-land av Overvåkingsorganet, eventuelt av et annet EFTA-land. Domstolen behandler også anker mot avgjørelser tatt av Overvåkingsorganet i konkurransesaker herunder statsstøtte.

Rapport 1997

Domstolen hadde 10 saker til behandling i 1997.

4. Låne- og tilskuddsordningen

Mål

Låne- og tilskuddsordningen under EØS-avtalen gir finansieringsbistand til utvikling og strukturtilpasning i Hellas, Irland, Portugal og deler av Spania. Investeringer i sektorene miljø, utdanning og transport gis prioritet. Ordningen gir bistand dels i form av rentesubsidier på lån og dels i form av direkte tilskudd. Innbetalingen har foregått over en femårsperiode fra og med 1994 gjennom Den europeiske investeringsbank. Norge og de øvrige bidragsytere innbetalte sitt siste bidrag til dette formål i 1998.

Rapport 1997

I 1997 ble søknader for totalt 74,3 mill. ECU godkjent til ulike utbyggingsprosjekt i Hellas, Irland og Spania. Videre ble rentesubsidiering tilstått for en samlet låneportefølje på opp mot 426,7 mill. ECU i Hellas, Portugal og Spania.

Underpost 70.60 Tilskudd til Nordisk Ministerråds virksomhet m.v.

Mål

Nordisk Ministerråd er de nordiske regjeringers instrument for å realisere det formelle nordiske samarbeid. Det overordnede ansvar ligger hos statsministrene. I Ministerrådet møtes de nordiske samarbeidsministre og fagministre jevnlig for å drøfte spørsmål av felles interesse innen de tre hovedsøyler: Norden, Norden og EU/EØS samt Norden og Nærområdene. Sistnevnte område er definert som Baltikum, Nordvest-Russland og Kaliningrad. Etterhvert har også den arktiske dimensjon kommet sterkere inn i bildet. Målet for Ministerrådets virksomhet er å fremme et effektivt samarbeid om spørsmål innen de tre hovedsøyler hvor de nordiske land har felles interesser og en nordisk nytte av samarbeidet.

Rapport 1997

Iverksettelsen av reformprosessen er nå gjennomført og har medført en langt større internasjonalisering av Ministerrådets arbeid selv om det internordiske samarbeid fortsatt er den dominerende søyle i Ministerrådets arbeid. Samarbeidsministrene vedtok i 1996 en strategi for samarbeidet med nærområdene. På basis av denne ble det formulert et konkret samarbeidsprogram for 1997. Samarbeidets overordnede målsetting er å fremme stabilitet gjennom demokratioppbygging, respekt for menneskerettighetene og overgang til markedsøkonomi. De nordiske informasjonskontorer i de baltiske hovedsteder spiller en viktig rolle i gjennomføringen av samarbeidsprogrammet. I 1997 ble det nordiske informasjonskontor i St. Petersburg offisielt åpnet og vil etablere kontaktpunkter i Nordvest-Russland. Dialogen med samarbeidspartnerne i nærområdene er blitt intensivert i 1997. Ministerrådets virksomhet i nærområdene komplementerer annen virksomhet i regionen. Støtte til de baltiske landenes EU-integrasjon har stått sentralt.

Den europeiske utvikling har idag en avgjørende innflytelse på innholdet og formen for det nordiske samarbeid. Samarbeidsministrene vedtok i 1996 rammer for Ministerrådets arbeid med EU/EØS-spørsmål som er under operasjonalisering. Idag er relevante EU/EØS-saker et fast punkt på dagsorden på møter mellom nordiske ministre og Nordiske Ministerrådskomiteer. Det utvikles hensiktsmessige prosedyrer for informasjonsutveksling mellom hovedstedene, Ministerrådets sekretariat og Brussel. I 1997 ble det utarbeidet en statusrapport for Ministerrådets arbeid med EU/EØS-spørsmål til Nordisk Råd som vil bli utarbeidet på årlig basis. En hospitantordning ved de nordiske EU-delegasjoner i Brussel er likeledes utarbeidet og iverksatt. En rekke seminarer om Norden er blitt gjennomført med vekt på europeiske land.

Budsjett 1999

Totalbudsjettet for Nordisk Ministerråd i 1999 foreslås uendret i forhold til 1998-budsjettet. Budsjettets hovedsatsingsområder i de tre søylene Norden, Norden og EU/EØS samt Norden og Nærområdene vil fortsatt være kultur, utdanning og forskning, miljø, demokratioppbygging og økonomisk samarbeid. Tilskuddet skal dekke Norges utgifter til Nordisk Ministerråds virksomhet.

For 1999 foreslås bevilget 170,6 mill. kroner.

Underpost 70.65 Den internasjonale organisasjon for sivil luftfart (ICAO)*Mål*

Organisasjonen vil videreutvikle det utviklings- og harmoniseringsarbeid som pågår på det tekniske, juridiske og økonomiske området innen sivil luftfart.

Rapport 1997

ICAOs målsetninger er videreført i 1997 med særlig vekt på flysikkerhet. ICAO var således vert for en konferanse for luftfartsdirektørene 10. til 12. november 1997 som hadde som mål å koordinere ulike eksisterende flysikkerhetsprogram, samt å klargjøre hvilken støtte som kunne gis for å øke flysikkerheten i utviklingslandene. Norge og de øvrige nordiske land donerte overskytende bidrag til ICAO for 1997 til ICAOs flysikkerhetsprogram. I 1997 inneholdt ICAOs rapport om ulovlige handlinger rettet mot luftfarten for første gang rekommandasjoner for å bedre statens arbeid på dette området, og oppfølgingsarbeidet av rekommandasjonene ble påbegynt.

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget kr 1 945 000.

Underpost 70.70 Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD)*Mål*

OECD er et forum hvor Norge møter de største aktørene i verdensøkonomien, og hvor felles problemstillinger analyseres og drøftes. Organisasjonen har de senere år også aktivt utviklet sine relasjoner til en bred gruppe ikke-medlemsland. Norge arbeider for at OECD skal opprettholde sin posisjon som et viktig utredningsforum og som premissleverandør i den økonomiske og handelspolitiske debatten.

Rapport 1997

Arbeidet som startet i 1996 for å reformere og effektivisere organisasjonen i forbindelse med reduksjoner i organisasjonens budsjett, fortsatte også i 1997. Administrativt har en god del blitt oppnådd, men det gjenstår en del arbeid for å skape større klarhet i prioriteringen av oppgaver og saksfelt. Korrupsjonskonvensjonen ble ferdigforhandlet i 1997, og den ble undertegnet i desember 1997. På ministerrådsmøte ble det besluttet at forhandlingene om MAI skal fortsette i OECD med det mål å nå en vellykket avslutning, inklusive bredest mulig deltakelse fra land utenfor OECD.

OECD har fra 1974 betalt pensjonsforpliktelsene til sine ansatte over det ordinære budsjettet. Ordningen går med betydelige underskudd. Det kan derfor bli påkrevet med en økning av den årlige medlemskontingenten som følge av de voksende pensjonsforpliktelsene. En vil komme tilbake til spørsmålet om inndekning av underskuddet på pensjonsforpliktelsene m.v. når saken er nærmere avklart.

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget 9,8 mill. kroner.

Underpost 70.75 Verdens Handelsorganisasjon (WTO)*Mål*

Som et land med betydelig utenrikshandel er det i Norges interesse å bidra aktivt til utviklingen av et effektivt multilateralt regelbasert handelssystem. I denne forbindelse legges særlig vekt på at handelsreglene reflekterer kvalitative aspekter som miljø-, helse-, arbeidsstandarter og forbrukerhensyn. I WTO går Norge inn for at de fattigste landene må settes i stand til å utnytte de muligheter et åpnere internasjonalt handelssystem åpner for.

Rapport 1997

Forhandlinger om videre liberalisering ble i 1997 avsluttet for handel med IT-produkter, finansielle tjenester og for grunnleggende teletjenester.

WTO-avtalen pålegger alle land å avvikle alle kvantitative teko-reguleringer overfor medlemsland innen år 2004. Norsk politikk legger opp til en raskere avvikling som omtalt i fjorårets rapport. I samsvar med dette ble hovedmengden av reguleringene avvirket ved utløpet av 1997. De gjenværende norske tekstilkvotene (med unntak for fiskenett) avvirkles ved utløpet av 1998.

WTO arrangerte et Høynivåmøte for de minst utviklede land (MUL) i oktober 1997. UNCTAD, ITC, UNDP, Verdensbanken og Pengefondet var aktive i såvel forberedelsene som gjennomføring. Blant de konkrete resultatene fra møtet kan nevnes :

- Det ble vedtatt en integrert ramme for handelsrelatert faglig bistand som vil legge føringer på de involverte internasjonale organisasjonenes samarbeid og koordinering på dette området og de vil fortsette det systematiske arbeidet med å avklare MUL-landenes behov for handelsrelatert faglig bistand.
- Giverlandenes oppmerksomhet framover vil i større grad rettes mot de handelsmessige sider ved MUL-landenes utvikling.
- Det ble annonsert flere planlagte lettelsener for MUL.
- Det norsk initierte WTO-fondet for faglig bistand til MUL ble styrket med et bidrag på USD 1,25 millioner fra Hong Kong /Kina.

I henhold til WTOs avtaleverk som trådte i kraft 1. januar 1995 og som er nærmere beskrevet i St prp nr 65 (1993-94), har medlemmene forpliktet seg til å gjenoppta forhandlinger før år 2000 på enkelte områder som tjenester og landbruk.

Det er fremmet forslag fra flere WTO medlemmer om også å inkludere ytterligere spørsmål i de forestående forhandlinger, bl.a. lavere toll på industrivarer og på flere IT-produkter samt mulig utvikling av et regelverk om elektronisk handel. De kommende forhandlinger vil således bestå av WTOs innebygde dagsorden samt eventuelle andre områder.

På WTOs andre ministerkonferanse i mai 1998 ble det besluttet å iverksette forberedende arbeid i WTO som kan danne grunnlag for en formell beslutning under neste ministerkonferanse om det videre innhold i og retningslinjer for de kommende forhandlinger. Ministrene vedtok også at alle handelsrelaterte sider ved global elektronisk handel skal utredes. Neste ministerkonferanse vil finne sted i USA, mot slutten av 1999.

På norsk side vil man som ledd i forberedelsene til WTOs tredje ministerkonferanse foreta en nærmere kartlegging av ulike norske interesser knyttet til de forestående forhandlingene.

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget 5,0 mill. kroner.

Underpost 70.80 Internasjonalt energisamarbeid**1. OECDs atomenergibyrå (NEA)***Mål*

NEAs oppgave er å fremme bruk av atomenergi for fredelige formål. Norge deltar i NEA bl.a. for å styrke byråets innsats innen forskning, informasjonsutveksling og faglig bistand om driftssikkerhet og atomavfallsbehandling/-lagring ved atominstallasjoner i Russland, Sentral- og Øst-Europa. Det er en målsetting å videreutvikle det internasjonale regelverk for erstatningsansvar og erstatningsplikt ved atomskade.

Rapport 1997

NEAs bistand til land i Øst-Europa er bl.a. anvendt til å utvikle en bedre sikkerhetskultur. De viktigste virkemidlene er utveksling av informasjon, seminarer og opphold for eksperter fra Øst-Europa ved anlegg i NEAs medlemsland, inkludert ved Institutt for Energiteknikk på Kjeller og i Halden. NEA har bistått land i Øst-Europa med å utarbeide lovgivning for atomvirksomhet. Norge støtter dette arbeidet aktivt. Atomenergibyrådet samarbeider med IAEA angående juridiske spørsmål i forbindelse med ansvar og erstatningsplikt ved atomskader.

For 1999 foreslås bevilget kr 482 000.

2. Det internasjonale atomenergibyrå (IAEA)

Mål

IAEAs hovedmålsetting er å arbeide for at bruk av atomenergi skal fremme fredelige formål, helse og velstand. IAEAs virksomhet skal ikke bidra til militære formål. Norge deltar i IAEA for å styrke organisasjonens innsats mht. å bedre sikkerheten ved usikre kjernekraftverk i første rekke i Øst-Europa og SUS-landene, for å utvide internasjonalt samarbeid vedrørende forsvarlig behandling, lagring, deponering av brukt kjernebrensel og radioaktivt avfall, samt for å styrke sikkerhet og kontroll med spaltbart materiale.

Rapport 1997

IAEA gjør et betydelig arbeid for å kartlegge og bedre sikkerheten ved kjernekraftverk bl.a. i Øst- og Sentral-Europa. En konvensjon om kjernefysisk sikkerhet ved sivile kjernekraftverk som Norge har undertegnet og ratifisert, trådte i kraft i oktober 1996.

Norge deltok i september 1997 på diplomatkonferanse i IAEA-regi for å vedta en konvensjon om sikkerhet ved håndtering av brukt kjernebrensel og radioaktivt avfall. Konvensjonen fikk et bredt virkeområde som man fra norsk side er godt fornøyd med. Norge er det første land som ratifiserte den nye konvensjonen. Norge deltok også på konferanse for å revidere Wien-konvensjonen av 21. mai 1963 om sivilrettslig erstatningsansvar ved atomskade, og for å vedta en konvensjon om utvidet erstatningsfond ved atomulykker. Norge støttet vedtak også om disse nye konvensjonene.

Sikkerhetskонтроlltiltak for å hindre at spaltbart materiale anvendes til militære formål, var også i 1997 et viktig arbeidsfelt for IAEA. Tre nye land inngikk avtaler med IAEA, totalt 127 land pr. 31. desember 1997. IAEAs kontrolloppgaver overfor Irak og Nord-Korea er av særlig betydning.

Den multilaterale ekspertgruppen, CEG, i IAEAs regi arbeidet i 1997 videre for å fremme internasjonalt samarbeid om radioaktivt avfall i Russland.

For 1999 foreslås bevilget kr 12 502 000.

3. Det internasjonale energibyrå (IEA)

Mål

IEA er OECD-landenes samarbeidsorganisasjon på energisektoren. Hovedmålsettingen er å sikre medlemslandenes energiforsyninger gjennom en beredskapsplan for olje og et langsiktig energiprogram. Norge deltar i samarbeidet ved en særavtale som ivaretar vår stilling som betydelig nettoeksportør av olje og gass. IEAs definisjon av energiforsyningssikkerhet omfatter miljøspørsmål og samarbeid med ikke-medlemsland. Oppfølging av Kyoto-protokollen på energiområdet blir et viktig arbeidsfelt for organisasjonen i tiden fremover.

Rapport 1997

Energiforsyningene til IEA-landene påvirkes i dag av tre viktige utviklingstrekk: Energipolitikk som sikrer nasjonal og internasjonal konkurranseevne og sosial utvikling, globale miljøhensyn i bred forstand, samt endringer i det globale produksjons- og etterspørselsmønster for de viktigste energibærerne. Dette har også vært hovedinnsatsområdene i IEA-samarbeidet i 1997.

Energisamarbeidet med Russland og Sentral- og Øst-Europa er en viktig del av det økonomiske og politiske reformarbeidet i disse landene. Ungarn er tatt opp som medlem, mens Slovakia, Tsjekkia, Polen, samt Mexico og Sør-Korea ønsker medlemskap og er i ferd med å gjennomføre de nødvendige forutsetninger. Samarbeidsavtaler er etablert også med Kina og India som i stadig større grad vil sette sitt preg på den globale energiutviklingen.

For 1999 foreslås bevilget kr 1 099 000.

4. Det europeiske energicharter

Mål

Det europeiske energicharter av 1991 er uttrykk for signatarstatenes ønske om større sikkerhet i energileveranser, økt effektivitet i produksjon, bearbeidelse, distribusjon og bruk av energi, og reduksjon av miljøproblemene, på en akseptabel økonomisk basis.

Rapport 1997

Med charteret- som også henviser til statenes suverene rettigheter over energikildene- er det avgitt en politisk erklæring om utvikling av et effektivt energimarked, basert på ikke- diskriminering og markedsorientert prisdannelse. I samsvar med charterets formål og

prinsipper er det senere inngått en juridisk bindende chartertraktat som ramme for langsiktig samarbeid, liberalisert energimarked og beskyttelse av investeringer.

Traktaten er hittil undertegnet av 50 stater, deriblant enkelte ikke-europeiske. Traktaten er nå trådt i kraft etter at 30 land har ratifisert. Norge har deltatt aktivt i forhandlingene om *tilleggstraktaten* som omfatter spørsmål om handel og energirelatert utstyr og tjenester. Spørsmålet om regler for transitt er for tiden gjenstand for drøftelser. Tilleggstraktaten skal etter planene underskrives høsten 1998 i en internasjonal konferanse.

For 1999 foreslås bevilget kr 288 000.

Underpost 70.85 Multilaterale eksportkontrollfora

Mål

Wassenaar-samarbeidet har som mål å samordne eksportkontroll for konvensjonelle våpen og høyteknologiske flerbruksvarer.

Rapport 1997

33 land deltar i Wassenaar-samarbeidet. Det er opprettet et eget sekretariat i Wien. Norge har deltatt aktivt i etableringen av samarbeidet og arbeider for å videreutvikle og styrke det nye eksportkontrollforumet.

Budsjett 1999

For 1999 foreslås det bevilget kr 100 000.

Underpost 70.90 Tilskudd til Hvalfangstkommisjonen og Kommisjonen for bevaring av marine levende ressurser

For 1999 foreslås bevilget kr 692 000 til Den internasjonale hvalfangstkommisjon (IWC) og kr 365 000 til Kommisjonen for bevaring av marine levende ressurser.

PROGRAMOMRÅDE 03 INTERNASJONAL BISTAND

(i 1 000 kr)					
Kat.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
03.00	Administrasjon av utviklingshjelpen	380 924	419 323	496 184	18,3
03.10	Prioriterte land og regioner	2 047 683	2 089 500	2 127 000	1,8
03.20	Utvidet samarbeid	1 944 673	2 203 612	2 143 166	-2,7
03.30	Bistand via internasjonale organisasjoner	2 973 574	3 279 165	3 141 600	-4,2
03.40	Nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokratibygging	1 980 474	2 081 400	2 303 050	10,6
	Sum ODA-bistand	9 327 328	10 073 000	10 211 000	
03.50	Øvrig bistand	560 575	415 664	259 300	-37,6
	Sum område 03	9 887 903	10 488 664	10 470 300	-0,2

Programkategori 03.50 omfatter bistand til Sentral- og Øst-Europa, samt internasjonale miljøtiltak. Bistanden under programkategori 03.50 rapporteres ikke som offisiell utviklingshjelp (ODA) etter OECD/DACs kriterier.

ODA-godkjent bistand

For 1999 foreslås bevilget 10 211 mill. kroner i offisiell utviklingshjelp (ODA), en økning på 138 mill. kroner (1,4 pst.) i forhold til 1998. Bevilgningsforslaget tilsvarer 0,88 pst. av BNI-anslaget for 1999, samme prosentandel som i 1998.

Stortinget er tidligere gjennom Regjeringens tiltredelseserklæring og i St prp nr 1 Tillegg nr 3 (1997-98) varslet om at Regjeringen vil utarbeide en opptrappingsplan for gradvis økning av utviklingshjelpen i perioden med sikte på å nå 1 pst. av BNI. På grunn av den økonomiske situasjonen vil gjennomføringen av den varslede opptrappingsplanen for utviklingshjelpen måtte utsettes ett år - og vil bli nærmere presentert i neste års budsjett.

Endringer i presentasjonen av budsjettet

Flere kapitler og poster under bistandsbudsjettet er slått sammen, og antall bevilgningsposter er halvert i forhold til 1998-budsjettet, jf. også redegjørelse i St prp nr 65, Innst S nr 252 (1997-98).

Arbeidet med å gi en mer oversiktlig og resultatorientert presentasjon av utviklingshjelpen er videreført i budsjettproposisjonen. I omtalen av resultater legges det vekt på overordnede og samlede vurderinger av effekter og erfaringer. Det gjøres rede for konklusjoner og anbefalinger fra uavhengige evalueringer og resultatgjennomganger. Det arbeides fortsatt med å utvikle mer systematisk resultatvurdering. I omtalen av forslagene til innsats i 1999 er det lagt vekt på å beskrive endringer i forhold til budsjettet for 1998, samt begivenheter som ventes å få særlig betydning for bistandsarbeidet.

Det legges opp til å utvide bruken av regionbevilgningene for prioriterte land og regioner til å omfatte tiltak i land hvor Norge over tid har vært inne med betydelig humanitær bistand og hvor det er behov for innsats av mer langsiktig karakter. Slike tiltak vil ha som mål å bidra til å løse de problemer som forårsaker nødssituasjonene.

Budsjettet vil synliggjøre planene for norsk innsats i ODA-godkjente land i OSSE-området og i Mongolia.

Særbevilgningene

Det legges opp til å utvikle særbevilgningene til miljø og naturressursforvaltning (kap. 0155), tiltak for å bedre kvinners situasjon og likestilling (kap. 0156) og støtten til kulturtiltak (kap./post 0154.73) fra og med 2000. Som et ledd i en styrt avvikling foreslås det at nivået på de aktuelle bevilgningene reduseres noe i statsbudsjettet for 1999. Dette innebærer ingen svekkelse av den totale innsatsen for kvinner, miljø og kultur i norsk bistand. En avvikling av særbevilgningene forventes tvert om å legge forholdene bedre til

rette for en helhetlig politisk styring av innsatsområdene og vil gi en forvaltningsmessig effektivitetsgevinst.

Særbevilgningene ble opprettet fordi innrettingen av bistandsvirksomheten tilsa at det var påkrevet å utvikle særskilte virkemidler som kunne sikre at hensynet til miljø, kvinner og kultur ble prioritert og integrert i bistandsarbeidet. Samlet utgjør disse bevilgningene 446,5 mill. kroner i 1998, tilsvarende fire prosent av bistandsbudsjettet.

Det er nå egne hovedmål knyttet til integrasjon av miljø- og kvinne- og likestillingshensyn i utviklingssamarbeidet, og disse mål legges til grunn ved planlegging og innretting av all bistand. Utenriksdepartementet, NORAD og de frivillige organisasjonene er kommet relativt langt i arbeidet med å integrere disse hensynene i bistanden. Det er stor overlapping mellom særbevilgningene og andre budsjettposter mht. hvilke formål og type innsatser som støttes. Omlag halvparten av miljøspesifikk støtte, og en firedel av kvinnespesifikk støtte, og bare en mindre andel av total miljø- og kvinnestøtte, (henholdsvis 4 pst. og 24 pst. i 1997), dekkes over særbevilgningene. Støtte til kulturformål gis også over andre bevilgninger enn kulturbevilgningen.

Særbevilgningene gir et lite dekkende bilde av Norges engasjement for miljø, kvinner og kultur. Bevilgningene fører til en oppsplitting av budsjettet og bidrar til at arbeidet for en helhetlig oppfølging på landnivå blir mer komplisert og arbeidskrevende enn nødvendig. Denne typen bevilgninger bidrar også til at arbeidet for bedre koordinering av bistand kompliseres. Bedre giverkoordinering er nå høyt prioritert i norsk bistand.

Rapporteringssystemer er utviklet slik at forbruk til bistand som er miljørettet, og kvinne- og likestillingsrettet registreres og rapporteres bl.a. som egne resultatområder i budsjettproposisjonen. Støtte til kulturformål registreres også særskilt. I årsmeldinger og statistiske rapporter redegjøres det mer detaljert for resultater og ressursoverføringer til miljø-, kvinner og likestillings- og kulturformål. NORADs nye prosjekt- og økonomistyringssystem vil gi en bedre oversikt over planlagt innsats for å følge opp sentrale mål, satsinger og sektorer. Arbeidet med å styrke resultatrapporteringen i bistanden er i ferd med å finne en hensiktsmessig form, noe som vil bidra til bedret informasjon om resultatene av å integrere miljøhensynet og kvinne- og likestillingshensynet i bistanden. Informasjonen til Stortinget vil bli styrket ved at omtalen i budsjettet av resultater, erfaringer og planlagt innsats innen de aktuelle områdene bedres.

Situasjonen i utviklingslandene

Verdenssamfunnet er preget av motsetninger og raske endringer. Aldri har så mange mennesker hevet seg opp fra absolutt fattigdom som de siste 20-30 årene. Samtidig er antall fattige mennesker større enn noen gang. De fattigste 20 pst. i verden har opplevd at deres andel av globale inntekter har falt fra 2,3 pst. til 1,4 pst. de siste 30 årene. I etterkant av oppløsningen av Sovjetsamveldet er det avdekket stor nød og fattigdom i flere av de nye landene i Sentral-Asia.

Utvikling i demokratisk retning finner sted i stadig flere utviklingsland, og med demokrati følger bedring av menneskerettigheter og styresett. Nye demokratier er sårbare, og store ressurser er påkrevet for å bygge demokratiske institusjoner og sikre respekt for menneskerettighetene. Vold og undertrykking preger fremdeles utviklingen flere steder.

Stadig flere utviklingsland liberaliserer handel og finansiell sektor, og integreres dermed tettere i den globale økonomien. Dette har bidratt til økonomisk vekst i mange land. Andre er blitt marginalisert. Økonomiske rystelser har funnet sted i Øst-Asia. Selv om ringvirkningene av urolighetene på finansmarkedet på kort sikt er alvorlige, har Øst-Asia opparbeidet et formidabelt utviklingsmessig forsprang på Afrika. Analfabetismen blant kvinner, barnedødeligheten og befolkningsveksten er bare halvparten av det den er i Afrika sør for Sahara. Bruttonasjonalinntekten pr. innbygger er nesten det dobbelte.

Det er ventet at veksten for utviklingslandene samlet i perioden 1997-2000 vil bli på ca. 4,6 pst., rundt 2 prosentpoeng høyere enn den var i perioden 1991-1996. For Afrika sør for Sahara er vekstanslagene også positive. Fundamentet for vekst er likevel skjørt. I mange av verdens fattigste land er befolkningsveksten fortsatt høyere enn den økonomiske veksten. For disse landene er også private investeringer en knapphetsfaktor. Samtidig har mange utviklingsland alvorlige gjeldsproblemer som hindrer dem i å samle sine ressurser om utvikling og bedring av befolkningens levevilkår. Det kreves en samlet innsats fra verdenssamfunnet for å løse disse problemene. Samtidig må det stilles krav til landene om ansvarlig forvaltning, mindre korrupsjon og respekt for grunnleggende menneskerettigheter.

Aldri før har så mange hatt tilgang til utdanning. FNs utviklingsprogram (UNDP) oppgir at antallet lese- og skrivekyndige i utviklingslandene steg fra 43 til 64 pst. mellom

1970 og 1994. Samtidig er analfabetismen i enkelte av de fattigste landene fremdeles på 70-80 pst.

I bekjempelsen av en rekke sykdommer er det oppnådd betydelige resultater. Et eksempel er elveblindhet i Afrika. Barnedødelighet har også gått sterkt ned i mange land. Samtidig blir hardt tilkjempede utviklingsresultater i flere land undergravd av nye epidemier, i første rekke hiv/aids, og gamle sykdommer slår sterkere tilbake igjen, som malaria og tuberkulose.

De økende globale miljøproblemene har framtvunget viktige avtaler, og etterhvert også handling, på områder som ozonødeleggelse, klima, og biologisk mangfold. Samtidig er miljøpolitikk og naturressursforvaltning lavt prioritert i mange utviklingsland. Dette har bl.a. konsekvenser for tilgangen til rent ferskvann og behandlingen av giftig avfall, noe som særlig rammer de fattige.

Konflikter fører stadig til et stort antall flyktninger og internt fordrevne med behov for humanitær hjelp. Det internasjonale samfunn står fortsatt overfor store utfordringer i forbindelse med konfliktsituasjoner bl.a. i Sentral-Afrika, det tidligere Jugoslavia, Kaukasus, Afghanistan og Nord-Irak. Mange utviklingsland står overfor vanskelige gjenoppbyggings- og forsoningsprosesser etter krig og konflikter. Utryddelse av problemene forbundet med landminer vil være et viktig bidrag til å skape økt trygghet for de berørte samfunn og derved legge grunnlag for økonomisk og sosial utvikling. Naturkatastrofer rammer også stadig utviklingsland. Naturfenomenet El Niño har medført uforutsette klimatiske problemer og påført store skader i landbruket, i hele infrastrukturen og for vannsituasjonen i mange fattige land.

Utviklingstrekk i det multilaterale systemet

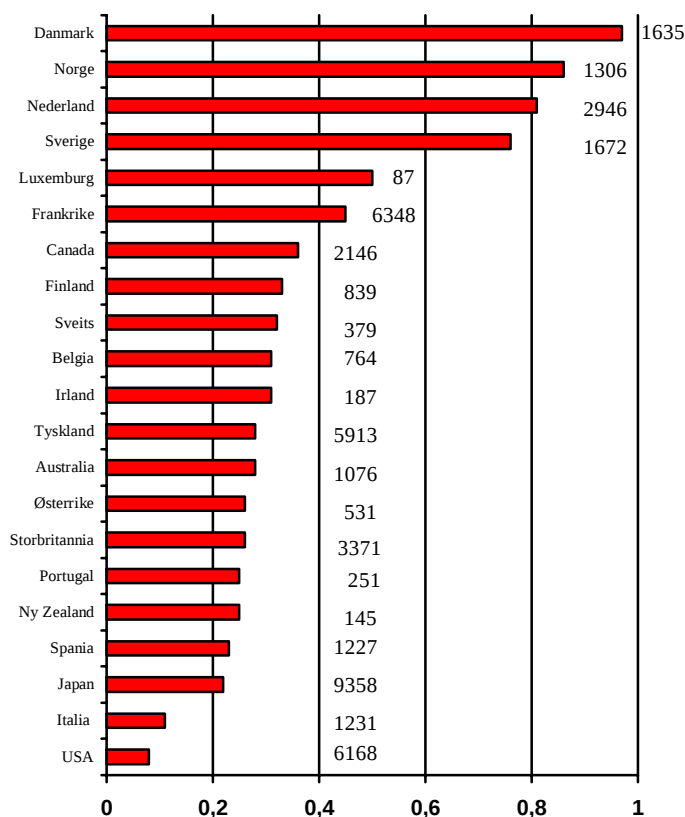
Reformarbeidet i FN ble videreført i 1997. Generalsekretæren har særlig konsentrert arbeidsoppgavene om fem hovedområder: Fred og sikkerhet, sosiale og økonomiske spørsmål inklusive miljø, humanitær bistand, utvikling, samt menneskerettigheter. Det nordiske FN-reformprosjektet, hvor Norge hadde koordineringsansvaret, ble overlevert FNs generalsekretær i januar 1997 og var et viktig bidrag til reformprosessen på det sosiale og økonomiske området. FNs reformtiltak innebærer en sterkere koordinering av innsatsen på hovedkvarter og landnivå, høyere profil på menneskerettighetsarbeidet, bedre koordinering av den humanitære bistand ved det nyopprettede kontoret for koordinering av humanitære aktiviteter i New York, samt styrking av FNs evne til rask reaksjon i konflikt-situasjoner.

Verdensbankgruppen er inne i en omfattende omorganisering med sikte på å forsterke den praktiske anvendelse av bankens faglige ekspertise, samt desentralisering av beslutninger med større vekt på landkontorene. Utviklingsbankene arbeider med fremtidsstrategier med sikte på å definere klarere sin rolle i det multilaterale system og i utviklingsprosessen i låntakerlandene. Asiakrisen har bidratt til å påskynde en diskusjon om forholdet mellom IMF, Verdensbanken og regionalbankene. Det er en klar tendens i alle utviklingsbankene til at andelen av långivningen som går til de sosiale sektorer øker på bekostning av finansiering av infrastrukturprosjekter. Utviklingsbankenes støtte til de sosiale sektorer i land som gjennomgår økonomisk restrukturering har kommet mer i fokus. Det samme gjelder bankenes rolle i å fremme utviklingen av en vel fungerende privat sektor i låntakerlandene.

Finansielle overføringer til utviklingslandene

Statistikken fra OECDs bistandskomite, DAC, for 1997 viser at de offentlige bistandsoverføringene fra de rike landene til utviklingslandene ble redusert fra USD 55,4 mrd. i 1996 til USD 47,6 mrd. i 1997, et fall på 14 pst. Overføringene utgjorde 0,22 pst. av OECD-landenes samlede BNI, og er det laveste noen gang. De private kapitalstrømmene fra nord til sør, som har økt kraftig i de senere år, falt samtidig med USD 80 mrd., fra USD 286 mrd. i 1996 til anslagsvis USD 206 mrd. i 1997. Mens reduksjonene i bistandsoverføringene skyldes kutt i bistanden fra landene i G-7 gruppen, kan reduksjonen i de private kapitalstrømmene i hovedsak tilskrives finanskrisen i Øst-Asia.

Nedenfor er vist en grafisk oversikt over OECD-landenes bistand for 1997 i pst. av BNI og i beløp i USD mill.(tall bak søylene).



Mål, prinsipper og partnere for norsk bistandssamarbeid

Det overordnede målet for bistanden er å bidra til varige bedringer i økonomiske, sosiale og politiske kår for befolkningen i utviklingslandene, med særlig vekt på at hjelpen skal komme de fattigste til gode.

Med utgangspunkt i hovedmålene for norsk bistand blir alle tiltak i bilateral bistand klassifisert under seks resultatområder, jf. også omtale i vedlegg 2 til proposisjonen. Den multilaterale bistanden knyttes til resultatområdene ut fra organisasjonenes hovedmål. Hensikten er å presentere et overordnet bilde av hvordan Regjeringen følger opp sentrale mål for norsk bistand.

De seks resultatområdene er:

- Sosial utvikling
- Økonomisk utvikling
- Fred, menneskerettigheter og demokrati
- Miljø og naturressursforvaltning.
- Humanitær innsats i konfliktsituasjoner og ved naturkatastrofer
- Kvinner og likestilling

Arbeidet med å utvikle hensiktsmessige delmål og å gi Storting og offentlighet et bedre grunnlag for å vurdere bistandspolitikken vil fortsette i 1999. Delmålene bør ha et langsiktig perspektiv slik at de kan være stabile over flere år. Videre bør de legge grunnlag for å vurdere framtidige resultater, men uten å bli for detaljerte. Det er også viktig at delmålene er tilpasset forvaltningsprinsippene for den enkelte tilskuddsordning slik at oppfølgingskriteriene kan ta hensyn til særtrekk vedrørende samarbeid, ansvarsfordeling og utviklingsoppgaver som preger ulike kanaler og bistandsformer.

Som prinsipper for utforming av delmål og oppfølgingskriterier er følgende lagt til grunn:

- For det bilaterale samarbeidet med prioriterte land er delmålene gruppert etter resultat-områder. Oppfølgingskriterier knyttes til sentrale prinsipper for forvaltningen av norsk bistand og til vurdering av resultater og samfunnsmessige virkninger av bistanden.
 - For multilateral bistand og for tilskuddsordninger for ikke-statlige kanaler er delmålene og oppfølgingskriteriene knyttet til vurderinger av om de enkelte organisasjonene er gode redskaper for å nå norske utviklingspolitiske mål, og om de arbeider effektivt.
 - For humanitær bistand er delmålene og oppfølgingskriteriene knyttet til organisasjonenes beredskapsevne og gjennomføringskapasitet. Delmålene gjenspeiler prioriteringer for innretning av innsatsen mot ulike konfliktsituasjoner.
- Resultatet av arbeidet så langt avspeiles i omtalen under de ulike kapitler og poster.

Prinsipper

– Fattigdomsorientering

Prinsippet om fattigdomsorientering er forankret i det overordnede målet for norsk bistand. En sterk konsentrasjon av utviklingssamarbeidet med de minst utviklede land (MUL) og med andre lavinntektsland legger rammen for å følge opp fattigdomsspørsmålet overfor internasjonale organisasjoner og i dialogen om innretningen av samarbeidet på landnivå. I 1999 vil det bli foretatt en gjennomgang for å få et klarere bilde av hvordan fattigdomsorienteringen av norsk bistand er blitt gjennomført.

– Mottakeransvar

Prinsippet om mottakeransvar tar sikte på å motvirke at bistanden undergraver myndighetenes forutsetninger for å gjennomføre en samordnet og effektiv utviklingspolitikk, eller bidrar til å svekke ansvarsforholdet mellom politikere og velgere. Politikere og forvaltning må derfor ha myndighet og ansvar for å planlegge og gjennomføre utviklingstiltak også der hvor utenlandske givere bidrar med finansiering. De minst utviklede land har gjennomgående svak styringskapasitet både politisk, organisatorisk og økonomisk. Bistand til reformer i forvaltningen og til å styrke statlige og private institusjoner er derfor en viktig del av oppfølgingen av prinsippet om mottakeransvar.

– Koordinering

Særlig i de fattigste land står mangfoldet av givere og også deres egeninteresser i fare for å undergrave landets muligheter for å samle seg om en strategi for utvikling. En bredere internasjonal oppslutning om prinsippet om mottakeransvar og verdien av ubunden bistand er viktige forutsetninger for effektiv og samordnet bistand. Arbeidet for å bidra til bedre koordinering av norsk og internasjonal bistand er derfor høyt prioritert i norsk bistand. Nyten av bistanden blir størst når giversamfunnet koordinerer innsatsen - på mottakerlandets premisser. Da gis samtidig mottakerlandene best forutsetninger for styring. Dette er også en hovedkonklusjon i en evaluering fra 1997 av bistand til grunnutdanning i Afrika. En viktig forutsetning for mer effektiv bistand til utdanningssektoren er bedre giverkoordinering, og at mottakerlandet spiller en sterkere rolle i samordningen av bistanden. Regjeringen arbeider derfor aktivt for å bedre koordineringen mellom bistandsaktørene på landnivå, gjennom OECD/DAC, i forhold til de nordiske landene og andre likesinnede land og gjennom bidrag til multilaterale organisasjoner og deltakelse i deres styrende organer.

OECD/DAC arbeider aktivt for å øke effekten av kvaliteten av den bistanden som medlemslandene yter, med videre avbinding som et viktig element. Likeledes arbeider OECD med å gjøre landenes bistand mer sammenlignbar og åpen for innsyn. Norge deltar aktivt i dette arbeidet.

– Avbinding

OECD har igangsatt arbeid med å avbinde all bistand til de minst utviklede landene. Norge er en aktiv pådriver i denne prosessen. Regjeringen legger opp til at Norge bør være i fremste rekke blant OECD-landene i gjennomføringen av avbindingspolitikken. Norsk bistand er i hovedsak ubundet, dvs. at det fra norsk side ikke stilles betingelser om kjøp av varer og tjenester i Norge. Næringslivsordningene har representert et unntak fra dette prinsippet. Både i lys av det internasjonale arbeidet for avbinding og som et ledd i strategien for støtte til næringsutvikling i Sør ønsker Regjeringen å avbinde disse ordningene.

Stortinget har ved flere anledninger slått fast at norsk bistand skal være ubundet og baseres på konkurranse. Prinsippet om ubundethet må ses i sammenheng med prinsippet om mottakeransvar. Ansvar for planlegging og gjennomføring av alle utviklingstiltak ligger hos myndigheter og institusjoner i mottakerlandet, herunder ansvaret for innkjøp. Beslutninger om preferanse for leveranser fra utviklingsland, slik som foreslått av flertallet

i Innst S nr 229 (1995-96), bør derfor i første rekke skje fra mottakerlandene selv. Samtidig har Norge et eget ansvar for å arbeide for en slik prioritering. Norge vil oppfordre utviklingslandene til i størst mulig grad å benytte leveranser fra eget land eller fra nærområdene, uten å sette dette som en forutsetning for norsk finansiering. Regjeringen er samtidig opptatt av at det også i forbindelse med slike preferanser sikres nødvendig konkurranse og best mulig pris og kvalitet.

– Gavevilkår

All norsk bistand gis på gavevilkår, med unntak av låneordningen under næringslivskapitlet og NORFUND. Når det gjelder blandede kreditter, er den bistandsfinansierte gaven koplet til en kommersiell kreditt. Regjeringen tar sikte på å trappe denne ordningen ned. Som et ledd i gjennomføringen av strategien for støtte til næringsutvikling i Sør vil Regjeringen i stedet vurdere å etablere en ordning med ubundne bistandskreditter.

Regjeringen vil legge vekt på å sikre samordning mellom innsats av humanitær karakter og den mer utviklingsrelaterte bistanden. I land som beveger seg fra en krisesituasjon til mer stabile forhold, er det viktig å se bruk av humanitær bistand i nær sammenheng med støtte til mer langsiktige tiltak.

Partnere i bistandssamarbeidet

– Myndighetene

For Norges samarbeid med de prioriterte landene er myndighetene i samarbeidslandet den viktigste partner. For andre land som mottar norsk utviklingshjelp står kontakten med myndighetene også sentralt. Godt styresett og respekt for menneskerettighetene inngår som en viktig del av dialogen med mottakerlandet. Fra norsk side vektlegges særlig sammenhengen mellom demokrati, godt styresett, menneskerettigheter og fremme av bærekraftig utvikling. Med framveksten av mottakerstyrte sektorprogrammer vil dialogen i økende grad samordnes i større fora mellom givere og mottaker.

– Giversamfunnet

Giversamfunnet - bilaterale og multilaterale givere - er en viktig samarbeidspartner i bistandsarbeidet. Bedre giverkoordinering er høyt prioritert i norsk bistand jf. omtalen av koordinering under avsnittet om prinsipper.

– Det sivile samfunn og frivillige aktører

De frivillige organisasjonene retter størstedelen av sin virksomhet mot utdanning og helse, er viktige medspillere i framveksten av mikro-kredittordninger og har sentrale oppgaver i humanitært og fredsskapende arbeid. Frivillige organisasjoner har særlige fortrinn i arbeidet med å styrke det sivile samfunn i utviklingslandene. I underkant av 25 pst. av norsk bistand kanaliseres gjennom frivillige organisasjoner.

Etablering av kontakter og samarbeid mellom norske institusjoner og organisasjoner og deres samarbeidspartnere i utviklingslandene inngår som viktig del av samarbeidet med det sivile samfunn. I denne sammenheng legges det særlig vekt på utvikling av forsknings- og undervisningssamarbeidet.

– Privat sektor

Privat sektor er en sentral partner for å sikre økt verdiskapning og arbeidsplasser i utviklingslandene, og på den måten skape inntekter for å finansiere utvikling. På norsk side arbeides det med en strategi for støtte til næringsutvikling i Sør. Arbeidet med strategien redegjøres for i et eget avsnitt.

Kvalitetssikring og evaluering

Arbeidet med å tilpasse forvaltningen til statens nye økonomireglement ved å styrke forvaltningsrutinene og å forbedre rapporteringen om erfaringer og resultater har stått sentralt i 1997 og 1998. NORAD har utviklet et nytt integrert system for planlegging, forvaltning, regnskap og statistisk rapportering for den bilaterale bistanden. Systemet er under utprøving og planlegges tatt i bruk i 1999.

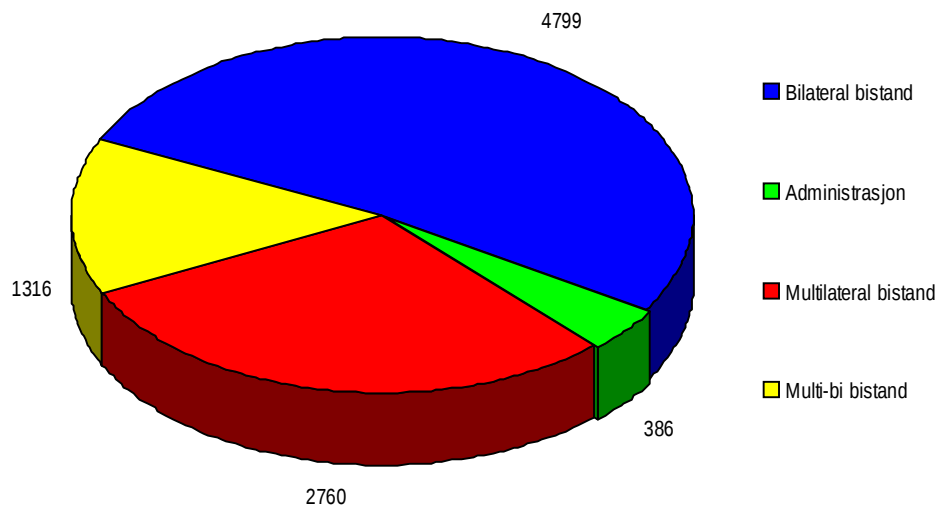
Det legges opp til en fortsatt styrking av kvalitetssikrings- og evalueringsarbeidet.

Det norske forskningsmiljøet har en viktig rolle i å utvikle kunnskap som kan bidra til politikkutvikling og kvalitetssikring. I samarbeid med Norges forskningsråd er det derfor utviklet forskning om nye programmer for utviklingsrelaterte spørsmål.

Rapport om norsk ODA-godkjent bistand i 1997*Forbruk*

ODA-bistanden utgjorde i 1997 i alt 9,3 mrd. kroner, en nominell økning på 9 pst. i forhold til 1996. Dette tilsvarer 0,86 pst. av BNI. Ubrukte bevilgninger i 1997 overført til bruk i budsjetterminen 1998 utgjorde 375 mill. kroner.

Figuren viser ulike typer ODA- bistand i 1997 - i mill. kroner



Oppfølgingen av Stortingets behandling av St meld nr 19 (1995-96) fortsatte i 1997. En større del av bistandsforvaltningen var knyttet til krevende omstillingsprosesser i forbindelse med satsingen i de nye prioriterte landene Eritrea, Etiopia, Malawi, Uganda og Nepal, og nedtrapping i andre land. Innsatsen i Afrika sør for Sahara ble trappet opp og arbeidet med å øke støtten til sosial sektor, særlig utdanning og helse, ble prioritert.

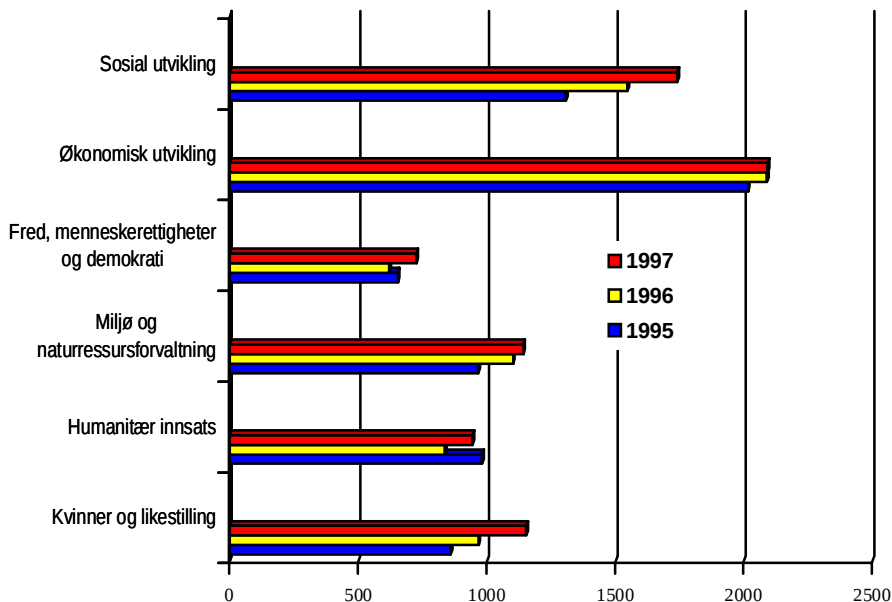
I det multilaterale samarbeidet stod det nordiske FN-reformprosjektet, og oppfølgingen av dette, sentralt. Prosjektets hovedanbefaling om større koordinering av FNs bistandsarbeid på landnivå fikk langt på veg støtte i Generalsekretærens reformforslag, som ble vedtatt av Generalforsamlingen.

En større internasjonal konferanse om barnearbeid fant sted i Oslo i oktober 1997. Sluttdokumentet fra konferansen gir en rekke anbefalinger vedrørende utdanning, lovgivning og sosial mobilisering mot barnearbeid innenfor rammen av nasjonale handlingsplaner for barn. Fra norsk side legges det opp til å bruke inntil 200 mill. kroner av bistandsbudsjettet til bekjempelse av barnearbeid fram til år 2000. Arbeidet med en mellomstatlig konvensjon om forbud mot spredning og bruk av anti-personellminer ble sluttført på en internasjonal konferanse i Oslo i september i 1997, og kulminerte i en avtale undertegnet i Ottawa i desember. Fra norsk side er det lagt stor vekt på å følge opp konvensjonens humanitære sider med en ramme på USD 120 mill. over fem år innenfor ulike bevilgninger. De internasjonale forhandlingene om kapitalpåfyllinger i utviklingsbankene og gjeldslette for det fattigste landene ble preget av budsjettproblemer i de største landene, som USA, og førte til lavere bidragsnivåer enn ønskelig. Grunnet byrdefordelingen har derfor også de norske bidragene til utviklingsbankene gått noe ned.

Av bidragene til de multilaterale organisasjonene går mesteparten til de to resultat-områdene sosial utvikling og økonomisk utvikling. De organisasjoner som mottar de største beløpene er FNs utviklingsprogram (UNDP), FNs barnefond (UNICEF), FNs befolkningsfond (UNFPA), Verdens matvareprogram (WFP), FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), Verdens helseorganisasjon (WHO), Verdensbankgruppen og Den afrikanske utviklingsbank og fond. Multilaterale organisasjoner spiller også en viktig rolle på resultatområdene kvinner og likestilling og miljø- og naturressursforvaltning. Verdens matvareprogram (WFP) og FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) spiller en viktig rolle i den humanitære innsatsen.

Resultatområder

Figuren viser bilateral bistand 1995 - 1997 (i mill. kroner) fordelt på resultatområder



Merknader til diagrammet: Beløp som inngår i resultatområdene kvinner og likestilling og miljø og naturressursforvaltning er tverrgående, slik at deler av tallmaterialet for disse også inngår i de øvrige resultatområdene.

Sosial utvikling

Opptappingen av støtten til sosial utvikling fortsatte i 1997, både gjennom bilaterale og multilaterale kanaler. Støtten til grunnleggende sosiale tjenester, definert innen rammen av 20/20-initiativet som innebærer at 20 pst. både av bistanden og mottakers offentlige budsjetter skal brukes til grunnleggende sosiale tjenester, utgjorde 912 mill. kroner eller 15 pst. av den bilaterale bistanden. Andelen som gikk til primærhelse var 6,8 pst. og til grunnutdanning 3,2 pst. I tillegg anslås at over 20 pst. av den multilaterale bistanden gikk til grunnleggende sosiale tjenester. Bistanden til kampen mot barnearbeid økte i 1997 til 17,4 mill. kroner.

I den bilaterale bistanden har Norge bidratt til sosial utvikling bl.a. gjennom støtte til utdanning, familieplanlegging, utbedring av sanitære forhold og vannforsyning og institusjonsutvikling innen helsesektoren i flere av de prioriterte landene. Økningen av støtten var særlig markant på utdanningsiden, fra 484 mill. kroner i 1996 til 572 mill. kroner i 1997.

Norges bidrag til helse-, befolknings- og utdanningstiltak gjennom FN-systemet økte betraktelig. Det ble lagt spesiell vekt på å bedre kvinners og barns helse, og grunnutdanning for jenter og kvinner. Helsetiltak var også en viktig del av den humanitære bistanden.

Økonomisk utvikling

Norges bidrag til økonomisk utvikling omfattet både støtte til bedring av makro-økonomiske forhold og støtte til direkte fremme av produksjon og annen næringsvirksomhet. Støtte til utvikling av infrastruktur omfattet særlig tiltak innen energisektoren, og utgjorde halvparten av den bilaterale bistanden til økonomisk utvikling.

Bistand til etablering av foretak i utviklingsland, tilskudd og veiledning til landenes eksport til Norge og tilskudd til utviklingsfremmende tiltak var sentrale virkemidler for næringsutvikling. Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (NOR-

FUND), kom i funksjon i slutten av 1997. Hensikten med fondet er å legge forholdene bedre til rette for private investeringer i utviklingsland.

I 1997 ble det utgiftsført 315 mill. kroner til gjeldslettetiltak. Av dette gikk 161 mill. kroner til Verdensbankens og IMF's initiativ for gjeldslette for de fattigste og mest gjelds-tyngede landene (HIPC).

Omfanget av varebistand og importstøtte til utviklingslandene ble ytterligere redusert og utgjorde 0,5 pst. av den bilaterale bistanden i 1997.

Fred, menneskerettigheter og demokrati

Det ble gitt støtte til ulike typer demokrati- og menneskerettighetstiltak i en rekke land. Flere norske miljøer var engasjert i arbeidet innen dette feltet, bl.a. Institutt for menneskerettigheter ved Den norske ressursbank for demokrati og menneskerettigheter (NORDEM) som administrerer støtte i form av personell til demokrati- og menneskerettighetstiltak.

Den norske innsatsen ble bl.a. innrettet mot nasjonal og regional politisk stabilisering i en rekke land og områder. Fredsavtalen i Guatemala og fredsprosessen i Midtøsten ble støttet. Støtten til ad hoc tribunalene for Rwanda og det tidligere Jugoslavia ble videreført. Generelt tok norsk bistand sikte på å støtte opp om fredelig og demokratisk utvikling i mottakerlandene. Norge støttet forberedelse og gjennomføring av valg i en rekke land. Det ble gitt støtte til organisasjoner som bistår ofre for brudd på menneskerettigheter og som bistår i dokumentasjon av slike brudd. Det er videre gitt støtte til urbefolkninger og uavhengige media.

Med norsk støtte fortsatte UNDP å videreutvikle sin rolle i demokratiseringsprosessene i en rekke utviklingsland og styrket sin rolle i å sikre overganger fra nødhjelp til langsiktig utvikling.

Miljø og naturressursforvaltning

Innsatsen innen dette resultatområdet er beskrevet under egen miljøomtale, samt under kap. 0155.

Humanitær innsats i konfliktsituasjoner og ved naturkatastrofer

Fordelingen av den norske humanitære innsatsen på de forskjellige land reflekterte også i 1997 områdene for de største humanitære krisene. Norge var også i stand til å yte rask støtte i forbindelse med ulike konflikter. Dette gjaldt i hovedsak de samme områdene som for 1996, med videreføring av støtte bl.a. til Sentral-Afrika, Det palestinske området og Bosnia og Hercegovina. Støtten ble i det alt vesentlige kanalisert gjennom norske frivillige organisasjoner, samt FN-systemet og forskjellige internasjonale humanitære organisasjoner.

Flere store naturkatastrofer rammet utviklingsland i 1997, og betydelige norske midler gikk til ofrene i rammede områder.

Kvinner og likestilling

Arbeidet for kvinners rettigheter og integreringen av kvinne- og likestillingsaspektet i alle deler av bistandsvirksomheten sto sentralt både i bilateral og multilateral bistand. Fra 1996 til 1997 viser kvinnerettet bistand en økning på om lag 13 pst. For Afrika er denne økningen på 30 pst. Det er imidlertid ikke tilstrekkelig å måle arbeidet for å fremme likestilling i andel av bistandsbudsjettet. Når hensikten er å integrere likestillingshensynet i hele bistanden, er det viktig å få bekreftet at både kvinner og menns erfaringer er lagt til grunn for beslutningene som tas og at tiltakene som settes i verk bidrar til å fremme likestilling. Det arbeides med å utvikle metoder som kan synliggjøre viktige effekter som ikke måles ved kvantitative metoder. Kvinnerettet bistand og innarbeiding av hensynet til kvinner er viktig for å gi varige resultater av fattigdomsbekjempelsen.

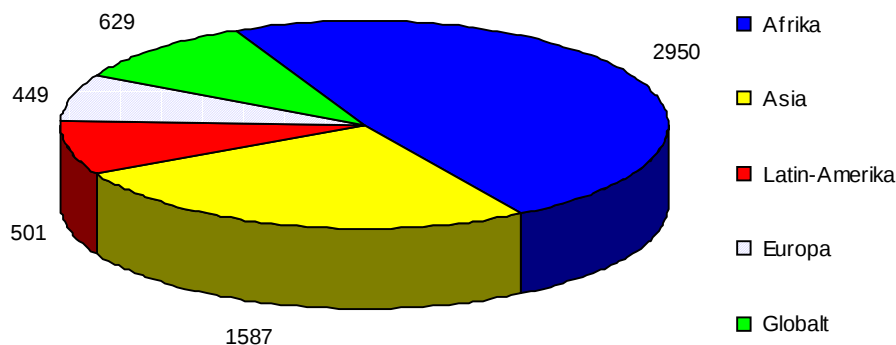
Jenters utdanning stod sentralt i 1997 og er et viktig virkemiddel for å bedre situasjonen til fattige familier. Norge har bidratt med omfattende støtte til et banebrytende utdanningsprogram for jenter i regi av UNICEF til land i Afrika. Programmet vil kunne få stor påvirkning på skolesektorens form og innhold.

Norge har støttet de prioriterte landenes initiativ for å utvikle og gjennomføre en likestillingspolitikk og utvikle institusjoner på dette området. Samtidig er det gitt støtte til multilaterale organisasjoners arbeid for å videreutvikle strategier for integrering av likestillingsperspektivet i bistandsvirksomheten. Det er satt igang en evaluering som vil se på effekten av norsk innsats for likestilling i Verdensbanken, UNDP og FAO.

Geografisk fordeling

Samlet økte den norske bistanden til alle prioriterte regioner, og andelen holdt seg omtrent på samme nivå som for 1996. Bistanden til Afrika økte mest.

Figuren viser bilateral bistand 1997(inkludert multi-bi bistand) fordelt på verdensdeler (mill. kroner)

**Satsningsområder 1999**

Regjeringen vil arbeide for en mer helhetlig og slagkraftig sør-politikk. Bistandsarbeidet skal mer effektivt kombineres med arbeid for å bedre utviklingslandenes internasjonale rammevilkår, særlig med vekt på de fattigste landene. Det vil være særlig viktig å få til internasjonale framskritt i holdningene til utviklingslandene innenfor områdene gjeld, handel og miljø.

Resultatområder

I budsjettet for 1999 foreslås en videre opptrapping av innsatsen for sosial utvikling, med særlig vekt på grunnutdanning, primærhelse og bekjempelse av barnearbeid. Regjeringen følger opp Stortingets mål om at helse må utgjøre 10 pst. av bistanden innen år 2000. Målet som Stortinget satte om at utdanning må utgjøre 10 pst. av bistanden innen år 2000 forsøker Regjeringen å nå allerede i 1998. For 1999 legges det opp til en videre opptrapping av innsatsen for utdanning mot et mål om 15 pst. I 1999-budsjettet styrkes innsatsen for bekjempelse av hiv/aids-epidemien, malaria, tuberkulose og tiltak for funksjonshemmede.

Regjeringen foreslår en omfattende plan for gjeldslette, samtidig som bevilgningene til internasjonale gjeldslettetiltak holdes på et høyt nivå. Støtten til primærnæringene, særlig landbruk, foreslås styrket. Støtten til næringsutvikling vil bli lagt om i tråd med den nye strategien på området, som vil foreligge ved årsskiftet 1998/99.

Innsatsen for fred, menneskerettigheter og demokrati vil fortsatt ha høy prioritet. Som et ledd i oppfølgingen av de humanitære sidene av minekonvensjonen vil innsatsen på dette området trappes opp. Her vil en helhetlig tilnærming bli lagt til grunn bl.a. med vekt på lokal kapasitetsutvikling og varige resultater for de samfunn og personer som er rammet.

Arbeidet med å integrere hensynet til miljø og naturressursforvaltning i utviklings-samarbeidet vil bli styrket. Arbeidet med å bidra til likestilling mellom kvinner og menn vil fortsette.

Gjeldsplan mot år 2000

I tråd med Regjeringens løfte i Voksenåsen-erklæringen, og som varslet i Utviklingsministerens utviklingspolitiske redegjørelse for Stortinget 5. mai 1998, foreslås det i denne proposisjonen nye tiltak for å bedre gjeldssituasjonen for de fattigste, mest gjeldstyngede utviklingsland. Sammen med eksisterende tiltak inngår disse i en samlet plan, kalt Gjeldsplan mot år 2000. Med gjeldsplanen vil Regjeringen få en helhetlig, landspesifikk gjeldsstrategi som grunnlag for norsk politikk på området. Planen foreligger som uttrykt vedlegg til statsbudsjettet.

Gjeldsplanen har som grunnprinsipp at gjeldslettetiltak, som all annen utviklingshjelp, skal ha effekt i utviklingslandet, først og fremst for den fattigste delen av befolkningen. For de fattigste, mest gjeldstyngede utviklingsland er gjeldsbyrden i dag et hinder for

økonomisk og sosial utvikling. Målet med gjeldsplanen er å bidra til at flest mulig av disse landene snarest mulig kan stilles i utsikt en håndterbar gjeldssituasjon.

I gjeldsplanen ses multilaterale og bilaterale tiltak i sammenheng. Planen bygger på en helhetlig vurdering av alle tiltak, skreddersydd for det enkelte gjeldstyngede utviklingslands behov. Gjeldsplanen omfatter tiltak for til sammen 22 land. Dette er fattige, gjeldstyngede land som har gjeld til Norge eller som Norge har hatt langvarig utviklingssamarbeid med.

I tillegg samler gjeldsplanen prioriteringene i norsk politikk overfor internasjonale fora hvor gjeldsspørsmål behandles, som Verdensbankens og Det internasjonale valutafondets (IMFs) styrer, Parisklubben m.v. Det legges opp til at Norge internasjonalt styrker arbeidet med å forbedre multilaterale tiltak som HIPC-initiativet (Heavily Indebted Poor Countries), blant annet ved styrking av dialog og samarbeid med nordiske og andre interesserte land. Prinsippet for HIPC-ordningen er at et lands faktiske gjeldsbyrde, hensyn tatt til alle typer gjeld, danner utgangspunkt for en gjeldsletteoperasjon der alle kreditorer medvirker. Landet selv må ha demonstrert evne og vilje til å føre en politikk som ikke leder tilbake til gjeldsuføret.

Gjennom multilaterale gjeldslettetiltak ivaretas byrdefordelingen mellom kreditorland og multilaterale institusjoner, slik at en sikrer at effekten av gjeldslette når fram til utviklingslandet.

Det viktigste nye tiltak som foreslås er en ordning for ensidig ettergivelse av gjeld til Norge for land som har gjennomført en gjeldsletteoperasjon under HIPC. Denne ettergivelsen vil komme i etterkant og på toppen av gjeldsletten som gis i rammen av Parisklubben. Ettergivelsen av restgjeld vil bare gjennomføres dersom en konkret vurdering tilsier at det er formålstjenlig, slik at effekten kommer den fattigste delen av befolkningen i utviklingslandet tilgode. Norge har fordringer på til sammen ca. 1 400 mill. kroner på utviklingsland som per i dag er aktuelle for dette tiltaket.

Minst like viktig er at all norsk gjeldsettergivelse under gjeldsplanen - både multilateral og addisjonell - foreslås gjennomført uten å belaste bistandsbudsjettet eller andre deler av statsbudsjettet med nye bevilgninger. Dermed kan bistandsmidler brukes til andre, mer direkte utviklingsfremmende formål.

I tillegg foreslås som nytt tiltak at bistandsmidler brukes til å finansiere nedbetaling av HIPC-lands gjeld til andre HIPC-land. Støtte til nasjonale gjeldsfond for betjening av HIPC-lands gjeld til multilaterale institusjoner vil fortsette. Utover dette innebærer gjeldsplanen en styrket innsats i ordninger under Verdensbanken, oppkjøp og sletting av privateide fordringer og subsidiering av fattige lands tilbakebetaling av markedslån til Verdensbanken. Gjeldsplanen er nærmere omtalt under kap. 0166 Gjeldslettetiltak.

Strategi for støtte til næringsutvikling i Sør

Strategien legger vekt på at støtten på dette området forankres i eksisterende utviklingspolitiske mål og prioriteringer. Dette vil blant annet innebære en redusert vekt på bundne ordninger, høyere prioritet til endring av rammebetingelser for næringslivet i Sør og en sterkere forankring i mottakerens planer og prioriteringer. En nærmere beskrivelse av hovedelementene i strategien er omtalt i vedlegg 3 til proposisjonen.

Regjeringen legger til grunn at økonomisk og sosial utvikling i våre samarbeidsland er avhengig av dynamisk næringsvirksomhet innenfor gode og forutsigbare rammebetingelser. Slik kan en sikre at utviklingslandene får økonomisk grunnlag for økt satsing på helse og utdanning, og beveger seg bort fra bistandsavhengighet. Norge har lenge gitt støtte til næringsutvikling, men denne har ikke vært målrettet nok og har manglet en helhetlig, integrert tilnærming. Samtidig har utgangspunktet i for stor grad vært norske interesser. Sammen med endrede rammebetingelser internasjonalt har Regjeringens ønske om en forsterket innsats på området gjort det spesielt viktig å utarbeide en strategi for støtte til næringsutvikling i Sør.

I utformingen av strategien har Regjeringen lagt til grunn et helhetsperspektiv som åpner for større samsvar mellom norsk politikk på ulike områder av relevans for utviklingslandene. Strategien har derfor et utviklingsperspektiv snarere enn et mer avgrenset bistandsperspektiv.

Som en del av strategiarbeidet har en gjennomgått dagens tiltak innenfor området, i både bilaterale og multilaterale sammenhenger. På dette grunnlag har man vurdert om og hvordan dagens tiltak bør videreføres, og hvilke nye tiltak som anses nødvendige for å oppfylle strategiens målsetninger. Gjennomgangen har vist positive virkninger av den norske satsingen. Tiltakene har imidlertid i for liten grad inngått i en bred satsing hvor ulike elementer kan styrke hverandre og koordineres med andre lands innsats.

I motsetning til øvrig norsk bistand, har store deler av den direkte støtten til næringsutvikling vært gitt i form av bundet bistand. Dette har ikke vært begrunnet ut fra utviklingspolitiske hensyn, men ut fra eksport hensyn, der norsk næringsliv skulle ha like gode konkurransebetingelser som næringslivet i andre land. Strategien legger opp til en gradvis avvikling og omlegging av slike ordninger, ut fra Regjeringens overordnede målsetting om større effektivitet og bedre mottakerforankring av støtten til næringsutvikling. Dette gjelder i særlig grad eksportstøtteordninger. En omlegging av disse ordningene vil imidlertid også skje i lys av internasjonal oppfølging av avbindingspolitikken, og parallelt med at nye og ubundne finansieringsordninger utvikles og gjøres tilgjengelig.

Utviklingslandene legger stor vekt på behovet for utenlandske investeringer. Tiltak for å fremme investeringer fra bedrifter i Nord, inklusive fra Norge, vil derfor være en sentral oppgave for norsk innsats for næringsutvikling i Sør. Det vil bli igangsatt en utredning for å gjennomgå dagens ordninger som støtter investeringer, med sikte på å foreslå forbedringer og eventuelt nye tiltak. På dette innsatsområdet vil NORFUND spille en viktig rolle, og Regjeringen legger til grunn at NORFUND de nærmeste år gradvis får økt sin kapitalbase. Samtidig tar Regjeringen sikte på å gjøre NORFUND til en ubundet ordning.

Inntil nå har støtte til næringsutvikling i stor grad vært rettet mot utbygging av infrastruktur og industrivirksomhet. Mangelfull fysisk infrastruktur er fortsatt en viktig barriere mot næringsutvikling i mange land. Samtidig har landbrukssektorens betydning for et lands økonomiske utvikling blitt undervurdert, både på produksjons- og videreforedlingssiden. Videre rettes oppmerksomheten stadig sterkere mot de svake institusjonelle, legale og finansielle rammene for næringsvirksomhet i Sør. Strategien vil legge stor vekt på tiltak for styrking av institusjoner og bedring av næringslivets rammevilkår. For å bidra til at næringsutvikling kommer fattige befolkningsgrupper til gode, legger også strategien vekt på å forsterke innsatsen for småindustrivirksomhet gjennom blant annet veiledning og kredittordninger for slike grupper. Økt bearbeiding av landbruksprodukter og produktivitetsvekst i landbruket vil også være prioriterte områder i strategien.

Landprogram og regionbevilgninger vil spille en viktigere rolle i finansieringen av støtte til næringsutvikling enn hittil. Utgangspunktet for de ulike støtteordningene vil tydeligere enn før være utviklingslandenes egne interesser. Mottakerlandets egen analyse av svakheter og flaskehalser, som hindrer næringsutvikling, vil danne grunnlaget for hvilke innsatsområder som skal prioriteres for norsk støtte. I enkelte av våre samarbeidsland kan slike planer ta form av næringsutviklingsprogrammer. I en pilotfase tas det i første omgang sikte på å drøfte en slik satsing med tre land, Mosambik, Uganda og Zimbabwe, som en integrert del av samarbeidet med de enkelte landene - inklusive overordnet policydialog.

De multilaterale utviklingsbankene, WTO og flere FN-organisasjoner vil også bli brukt mer aktivt enn tidligere for å underbygge økt satsing på næringsutvikling i Sør. Det vurderes bl. a. utvidet samarbeid med utviklingsbankene om deres privat sektor programmer, med styrking av institusjonenes arbeid for å bedre rammevilkårene for næringsvirksomhet i de fattigste landene som prioritert område. Det samme gjelder prosjekter i regi av WTO, UNCTAD og ITC for å bedre forutsetningene for handel, regionalt og globalt, og for å bidra til at utviklingslandene i større grad settes i stand til å utnytte de positive sidene ved globaliseringen av verdensøkonomien. Effektive tiltak gjennom multilaterale kanaler vil bidra til bedre investeringsklima også for utenlandske selskaper, noe som også åpner muligheter for norsk næringsliv. Den gradvise avbindingen av bistanden vil også få følger for støtten til Verdens matvareprogram (WFP), jf. omtale under kap. 0161.

De næringslivsrelaterte ordningene har gjennom støtte til norsk næringslivs engasjement i utviklingslandene vært et viktig instrument for å bygge en bredest mulig kontaktflate mellom disse landene og Norge. Regjeringen legger fortsatt stor vekt på dette, men vil legge til grunn at i bistandssammenheng vil det primære være å bidra til næringsutvikling i utviklingslandene. Organisasjoner og bedrifter innen norsk nærings- og arbeidsliv vil imidlertid være viktige medspillere. Gjennom samarbeidet om næringsutvikling vil mottakerlandene også bli kjent med de muligheter som ligger for samarbeid med norske organisasjoner og bedrifter i tilknytning til både institusjonsutvikling, produksjon, eksport og investeringer. Når det gjelder konkrete samarbeidstiltak vil en ytterligere avbinding av norsk bistand innebære at næringslivet i økende grad vil være avhengig av å kunne demonstrere sin konkurransekraft gjennom internasjonal anbuds konkurranse. Direkte incentivordninger vil i første rekke ta sikte på å

fremme investeringer. I dette ligger det også at incentiver til næringslivets eksportinnsats overfor utviklingslandene primært må finansieres utenfor bistandsbudsjettet, som en del av den alminnelige støtten til internasjonalisering av norsk næringsliv.

Det norske fredskorpset

Fredskorpset i sin nåværende form har utspilt sin rolle. Det blir nå ikke lenger rekruttert nye deltakere, og de siste kontraktene går ut tidlig i år 2000. Dette betyr imidlertid ikke at det ikke lenger er behov for en ordning som gir mulighet for unge mennesker til å gjøre en solidaritetsinnsats i forhold til utviklingslandene. Det er derfor iverksatt et utredningsarbeid for å definere rammene for et nytt Fredskorps, i tråd med norske utviklingspolitiske målsettinger og i samsvar med dagens bistandsbehov i Norges samarbeidsland.

Formålet med Fredskorpset skal være å fremme solidaritet og utvikling ved at unge mennesker gjør en arbeidsinnsats i utviklingsland - med vekt på læring mer enn faglig bistand - og en formidlingsinnsats til det norske samfunnet etter oppholdet ute. Det legges opp til at et bredt spektrum av frivillige organisasjoner og institusjoner med aktivt engasjement i utviklingsland skal kunne ta del i det nye Fredskorpset, slik at det får en bred folkelig forankring. En viktig del av det pågående utredningsarbeidet er å definere kriterier for deltakelse, for å sikre best mulig kvalitet og resultater av ordningen. Det er et viktig prinsipp at fredskorpsdeltakere i utgangspunktet ikke fortrenger lokal arbeidskraft. Det utredes også hvorvidt utveksling bør bli en del av det nye Fredskorpset slik at unge fra utviklingsland gis en mulighet til et tilsvarende læringsopphold i Norge.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med en nærmere redegjørelse for omleggingen av Fredskorpset.

Partnere i bistandssamarbeidet

Det legges ikke opp til noen endring i vektleggingen av stat-til-stat-samarbeidet. I samarbeidet med de prioriterte landene vil arbeidet med styrking av landenes forvaltningskapasitet, støtte til reformarbeid og demokratisk utvikling stå sentralt. Det foreslås at støtten til sektorprogrammer forsterkes og videreutvikles som et helt sentralt virkemiddel i bistandssamarbeidet.

Innsatsen for bedre koordinering vil trappes opp. Her vil Norge være en pådriver. FN og Verdensbanken står sentralt i dette. Regjeringen vil på sikt søke å gradvis øke støtten gjennom de multilaterale kanalene, slik at den etter hvert utgjør halvparten av bistandsbudsjettet.

Norsk næringsliv vil fortsatt være en viktig partner. I gjennomføringen av den nye strategien for støtte til næringsutvikling i Sør vil næringslivet være en viktig medspiller. Dette vil sikres blant annet gjennom økt vekt på investeringer i utviklingsland, styrking av NORFUND og en utvidet konsultasjonsprosess med næringslivet i utarbeidelsen av landstrategier.

Regjeringen foreslår å styrke det sivile samfunns rolle i bistanden gjennom økningen av bidragene til frivillige organisasjoner og støtte til forskningssamarbeid i Sør. Det foreslås å øke støtten til opplysningsarbeidet gjennom de frivillige organisasjonene.

Geografiske prioriteringer

Det legges opp til at minst 50 pst. av den bilaterale bistanden skal gå til Afrika. I den multilaterale bistanden går støtten i særlig grad til organisasjoner med et tungt engasjement i Afrika. Norge vil også videreføre arbeidet for at de multilaterale organisasjonene prioriterer de fattigste landene, særlig i Afrika. Disse landene blir også prioritert gjennom øremerkede bidrag til multilaterale organisasjoner. Utviklingshjelpen til de minst utviklede landene vil bli særlig vektlagt.

Fordelingen av den humanitære bistanden vil gjenspeile de største krisene i verden. Betydelige deler av denne bistanden ventes fortsatt å gå til Afrika. På bakgrunn av utviklingen i det tidligere Jugoslavia legges det opp til å videreføre omleggingen av bistanden til området.

Øvrig bistand (ikke ODA-godkjent bistand)

Bistand til Sentral- og Øst-Europa

For 1999 foreslås bevilget 259,3 mill. kroner i bistand til Sentral- og Øst-Europa og internasjonale miljøtiltak. I tillegg til bevilgningsforslaget foreslås det etablert en tilsagnsfullmakt under Samarbeidsprogrammet for Sentral- og Øst-Europa på 200 mill. kroner.

Målet for Regjeringens politikk er å bidra mest mulig effektivt til en positiv og vellykket fremdrift i reformprosessen. Et stabilt og demokratisk Russland og frie og fremgangsrike land i Sentral- og Øst-Europa vil være av den største betydning for den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa.

De viktigste delmål vil være :

- Bidra til å styrke den demokratiske styreform gjennom konkrete tiltak og prosjekter som fremmer politisk pluralisme og frie valg, rettsstatens prinsipper og respekt for grunnleggende menneskerettigheter
- Gjennomføring av miljøtiltak og overføring av kunnskap og teknologi i privat og offentlig regi som bidrar til å forbedre miljøsituasjonen i Sentral- og Øst-Europa og redusere miljøtrusselen fra radioaktiv og annen forurensing fra disse landene
- Bidra til levedyktig næringsvirksomhet (industri, landbruk, fiskeri og tjenesteytende næringer) i reformlandene gjennom kompetansebygging og teknologioverføring ved økt samhandel og norske industrietableringer i Sentral- og Øst-Europa. Bidra til å utvikle infrastrukturen i reformlandene innenfor kommunikasjoner, bank- og finansvesen etc.
- Utvikle samarbeidet innenfor utdanning og forskning, helse- og sosialsektoren og på kulturområdet
- Bidra til utvikling av regionalt samarbeid (Barentsregionen og Østersjøregionen)

Geografisk vil hovedtyngden av det prosjektertede samarbeidet konsentreres om Nordvest-Russland og Baltikum.

Utviklingen de seneste årene har brakt mange av landene i Sentral- og Øst-Europa viktige skritt mot etableringen av levedyktig demokrati og markedsøkonomi. Overgangen til fundamentalt nye økonomiske og politiske systemer har imidlertid vist seg å være meget krevende og problemfylt. Tidsperspektivet for full gjennomføring av denne samfunnsomformingen vil derfor måtte være langsiktig.

Til tross for de resultater som allerede er oppnådd, gjenstår store utfordringer for reformlandene. Disse utfordringene er av en slik størrelsesorden at de ikke kan håndteres av landene alene. Det internasjonale samfunn må bistå både med ressurser og råd. Regjeringen ser det derfor som en prioritert oppgave å arbeide for en bred tilslutning fra det internasjonale samfunn, først og fremst de nordiske land, EU og USA, for å bidra til å løse de oppgaver man står overfor i Russland og Sentral- og Øst-Europa.

Fra og med 1998 har Regjeringen gitt økt prioritet til tiltak som medvirker til bedring av helsesituasjonen både i Barentsregionen og i Baltikum. Dette arbeidet vil bli videreført i 1999, og det vil bli lagt vekt på å involvere andre land og internasjonale organisasjoner i arbeidet. Overfor de baltiske land videreføres den økte innsatsen for å integrere de russiskspråklige deler av befolkningen. Andre prioriterte innsatsområder i Nordvest-Russland og Baltikum vil være innenfor utdanning og forskning i miljøtiltak og infrastrukturutvikling.

Programkategori 03.00 Administrasjon av utviklingshjelpen

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
0140	Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	68 748	75 675	99 595	31,6
0141	Direktoratet for utviklingshjelp (NORAD)	120 364	130 350	149 200	14,4
0142	NORADs administrasjon av utenriksstasjonene	137 782	155 404	177 414	14,1
0143	Utenriksdepartementets administrasjon av utenriksstasjonene	54 030	57 894	69 975	20,8
Sum kategori 03.00		380 924	419 323	496 184	18,3

Administrasjonsutgifter knyttet til bistand som ikke er ODA-godkjent (gjelder kap. 0197) dekkes over programområde 02, kap. 0100.

Mål

- Sikre at bistandsforvaltningen til enhver tid har det nødvendige personale og ressurser for en resultatorientert og effektiv drift av departementets og NORADs virksomhet
- Sikre at tilskuddsmidlene forvaltes innenfor rammene av de retningslinjene som til enhver tid gjelder, og at bistandsinnsatsen er i tråd med politiske prioriteringer og føringer.

Situasjonsbeskrivelse

Departementet og NORAD har et nært samarbeid i forbindelse med administrasjon av utviklingshjelpen. Integreringen av NORADs stedlige representasjoner i utenriktjenesten er fullført i 1997. NORADs bistandsskole og Utenriksdepartementets opplæringsenhet er slått sammen til Utenriktjenestens kompetansesenter og er i ferd med å bli samlokalisert i nye lokaler på Victoria terrasse. Det har funnet sted et utvidet samarbeid om rekrutteringspolitikken. Aktuelle spørsmål drøftes løpende i et eget samordningsutvalg.

I Utenriksdepartementet har den gjennomgripende omorganiseringen i 1997 medført at ansvaret for bistandsforvaltning og utenrikspolitikk er blitt samlet i samme organisatoriske enhet. Det er etablert regionale enheter (desker) for Afrika, Asia, Latin-Amerika og Midtøsten, som er samlet i en avdeling. Denne avdelingen har også ansvaret for etatstyringen av NORAD. Det er etablert en FN-seksjon som både ivaretar de politiske og bistandsmessige spørsmål i FN-systemet, og denne er del av den nye avdeling for globale spørsmål hvor også humanitær bistand, menneskerettigheter og deltakelse i utviklingsbankene inngår. Innenfor denne avdelingen er arbeidet med menneskerettigheter styrket ved opprettelse av en egen MR-enhet med fem nye stillinger. Et nytt opplegg for virksomhetsplanlegging er under utvikling, hvor de regionale deskene tiltenkes en sentral rolle mht. styring av utenriksstasjonene.

Helse, miljø og sikkerhetsarbeid (HMS) har stått sentralt i NORAD i ulike sammenhenger. En ny handlingsplan for forebyggende hiv/aids arbeid blant norske bistandsarbeidere er et resultat av et samarbeidsprosjekt mellom NORAD og Statens Helsetilsyn. I samarbeid mellom Bedriftshelsetjenesten, NORAD og Utenriksdepartementet er det foretatt en arbeidsmiljøkartlegging av en integrert ambassade. Samarbeid og koordinering mellom NORAD og Utenriksdepartementet av HMS-oppfølging på utestasjonene videreføres i 1998.

Innen NORADs virksomhetsstyring har utviklingsarbeidene knyttet til utvikling av et integrert styringssystem, ØKOSYS, og bedret virksomhetsplanlegging bidratt til økt samarbeid og nettverksbygging i organisasjonen. Arbeidet har lagt til rette for en mer helhetlig intern styring. Både i Utenriksdepartementet og NORAD er det gjennomført endringer i ulike administrative retningslinjer med sikte på effektivisering av virksomheten. I denne sammenheng har arbeidet med tilskuddsforvaltning stått sentralt.

NORAD har i 1997 startet arbeidet med planlegging av flytting til nye lokaler i 1999.

Som en del av arbeidet med kvalitetssikring og kontroll er det gjennomført forvaltningsgjennomganger i Bangladesh, Etiopia, Mosambik, Sri Lanka og Vietnam. Samlet sett har forvaltningsgjennomgangene vist en betydelig bedring av forvaltningspraksis ved ambassadene.

Satsningsområder

Rapporten fra Nord-Sør/Bistandskommisjonen (NOU 1995:5 Norsk sør-politikk for en verden i endring) fastslår at de endrede kravene til norsk bistand de senere år må følges av nødvendige administrative ressurser. Under behandlingen av St meld nr 19 (1995-96) ga et flertall i Utenrikskomitéen uttrykk for at kravet til kvalitetssikring av bistanden og større vekt på mottakeransvar tilsier en styrking av norsk bistandsforvaltning. Regjeringens forslag til økning av bevilgningen under programkategori 03.00 er i stor grad knyttet til evaluering og kvalitetssikring av bistanden, i tråd med Innst S nr 229 (1995-96). En vesentlig del av økningen i bevilgningsforslaget skyldes for øvrig virkningene av lønnsoppgjøret i 1998, samt pris-/kursjustering av bevilgningen i tråd med fastsatte prosedyrer.

KAP. 0140 UTENRIKSDEPARTEMENTETS ADMINISTRASJON AV UTVIKLINGSHJELPEN

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	68 748	75 675	99 595
	Sum kap. 0140	68 748	75 675	99 595

Kapitlet dekker utgifter vedrørende Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen. Ut over virkningene av lønnsoppgjøret i 1998 og prisstigning har økningen bl.a. sammenheng med personellmessig styrking, jf. omtale ovenfor. Forslaget omfatter også økte utgifter til IT/samband.

En gjennomgang av arbeidsoppgavene og tilhørende personelloppsett i de enkelte avdelinger har vist at det er en ubalanse i utgiftsdekningen mellom 02- og 03-området i departementet. Den økte bistandsinnsatsen har ført til at en rekke stillinger som pr. i dag finansieres over 02-området har sine arbeidsoppgaver innenfor bistandsforvaltningen. Som ledd i arbeidet med å skape en mer balansert fordeling av de administrative utgifter mellom 02- og 03-området, foreslås lønns- og driftsutgifter tilsvarende 11 stillinger overført fra 02- til 03-området.

For 1999 foreslås bevilget kr 99 595 000.

KAP. 0141 DIREKTORATET FOR UTVIKLINGSHJELP (NORAD)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	120 364	130 350	149 200
	Sum kap. 0141	120 364	130 350	149 200

Kapitlet dekker administrasjonskostnader vedrørende NORADs administrasjon i Oslo. Økningen i bevilgningen fra 1998 til 1999 har i hovedsak sammenheng med personellmessig styrking, jf. omtale ovenfor, satsing på styrket økonomiforvaltning og IT samt flytting til nye og mer hensiktsmessige lokaler i Ruseløkkveien.

For 1999 foreslås bevilget 149,2 mill. kroner.

KAP. 0142 NORADS ADMINISTRASJON AV UTENRIKSSTASJONENE

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	127 837	148 404	164 914
38	Bygg og anlegg, <i>kan overføres</i>	348		6 000
40	Kjøp av eiendommer, <i>kan overføres</i>	4 048	2 000	
42	Krise- og evakueringstiltak, <i>kan overføres</i>	1 063	1 000	2 500
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	508	4 000	4 000
89	Agio	3 978		
	Sum kap. 0142	137 782	155 404	177 414

Post 01 Driftsutgifter

For 1999 foreslås det økning i bevilgningen til driftsutgifter for NORADs utenriksstasjoner. Dette har bl.a. sammenheng med personellmessig styrking som følge av økte krav til kvalitetssikring i bistanden, forslag om IT-modernisering, pris-/kurs-justering samt gjennomføring av det integrerte styringssystemet ØKOSYS.

Utenriksdepartementet foreslås bemyndiget til å sende ut personell til utenriksstasjonene for periodisk å styrke stasjonene ved planlegging og gjennomføring av bistandstiltak. Merutgifter i forbindelse med slik midlertidig utsendelse foreslås dekket mot tilsvarende innsparing under kap. 0159, post 70, jf. forslag til romertallsvedtak VII.

For 1999 foreslås bevilget kr 164 914 000.

Post 38 Bygg og anlegg, *kan overføres*

Det foreslås bevilget 6 mill. kroner til videreføring av det felles dansk/norske ambassadebygget i Maputo, jf. St prp nr 1 (1995-96). Det er tidligere bevilget 2,5 mill. kroner i 1996 og 3 mill. kroner i 1997 til prosjektet. Pga. store forsinkelser i planleggingen ble det ikke foreslått ny bevilgning for 1998.

Den opprinnelige kostnadsrammen var anslått til 28,3 mill. kroner, hvorav Norges andel utgjorde 13,1 mill. kroner. I planleggingsfasen har arealfordelingen mellom Norge og Danmark endret seg noe, slik at begge land nå disponerer 50 pst. av det planlagte areal. Sluttkostnaden er nå anslått til 38 mill. kroner, dvs. at Norges andel av byggekostnadene er beregnet til 19 mill. kroner.

For 1999 foreslås bevilget 6 mill. kroner.

Post 40 Kjøp av eiendommer, *kan overføres*

Det foreslås ingen bevilgning på posten. Fullmakt til å benytte salgsinntekter, ført på kap. 3142, post 40, til reinvestering i eiendommer i utlandet foreslås videreført, jf. forslag til romertallsvedtak VI.

Post 42 Krise og evakueringstiltak, *kan overføres*

For 1999 foreslås bevilget 2,5 mill. kroner på posten, en økning på 1,5 mill. kroner fra 1998. Økningen har sammenheng med anskaffelse av chiffersystem ved enkelte utenriksstasjoner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Det foreslås bevilget 4 mill. kroner på posten. Midlene foreslås brukt til anskaffelser, større vedlikeholdstiltak og ombygginger knyttet til bistandsambassadenes bygg i utlandet. Videre foreslås fullmakt til også å kunne benytte merinntekt under kap. 3142, post 40 ved salg av eiendommer, jf. forslag til romertallsvedtak VI.

For 1999 foreslås bevilget 4 mill. kroner.

Post 89 Agio

Utenriksstasjonenes regnskap blir ført i ulike lokale valutaer. Ved årets slutt blir beholdningene ved hver enkelt utenriksstasjon justert i Utenriksdepartementet i samsvar med Norges Banks kurser pr. 31. desember. På grunn av kursdifferansene vil det oppstå kurstap eller kursgevinst.

Utenriksdepartementet ber om samtykke fra Stortinget til å føre eventuelt kurstap på kap. 0142 NORADs administrasjon av utenriksstasjonene, post 89 Agio. Kursgevinst foreslås ført på kap. 3142, post 89 Disagio, jf. forslag til romertallsvedtak VIII.

**KAP. 0143 UTENRIKSDEPARTEMENTETS ADMINISTRASJON AV
UTENRIKSSTASJONENE**

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	54 030	57 894	69 975
	Sum kap. 0143	54 030	57 894	69 975

Bevilgningsforslaget dekker en forholdsmessig andel av personal- og øvrige driftsutgifter ved ambassader og delegasjoner som er bistandsrelatert og som kan innrapporteres som offisiell utviklingshjelp (ODA). Det vises for øvrig til omtale under kap. 0101 Utenriksstasjonene.

Økningen i bevilgningsforslaget for 1999 er knyttet til lønns-, pris- og kursjusteringer, samt økte kostnader knyttet til innføring av økonomisystemet ØKOSYS ved de integrerte utenriksstasjonene.

Utenriksdepartementet foreslås bemyndiget til å sende ut personell til utenriksstasjonene for periodisk å styrke stasjonene ved planlegging og gjennomføring av bistandstiltak, jf. forslag til romertallsvedtak VII. Merutgifter i forbindelse med slik midlertidig utsendelse foreslås dekket mot tilsvarende innsparing under kap. 0159, post 70.

For 1999 foreslås bevilget kr 69 975 000.

Programkategori 03.10 Prioriterte land og regioner

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
0150	Bistand til prioriterte land og regioner	2 047 683	2 089 500	2 127 000	1,7
	Sum kategori 03.10	2 047 683	2 089 500	2 127 000	1,7

Tidligere kap. 0150 Bistand til Afrika, kap. 0151 Bistand til Asia og kap. 0152 Bistand til Mellom-Amerika er i 1999-budsjettet slått sammen under nytt kap. 0150 Bistand til prioriterte land og regioner. Det vises for øvrig til vedlegg 4 med oversikt over endringene.

Under programkategorien gis samlet omtale av rammebetingelser og bistand i prioriterte land og regioner, noe som til en viss grad medfører omtale av innsatser/bevilgninger under andre programkategorier. Dette vil framgå av teksten i det enkelte tilfellet.

Utviklingstrekk og rammebetingelser

Tabellen nedenfor gir en oversikt over en del nøkkeltall for de prioriterte landene. Blant de 12 prioriterte landene er alle, bortsett fra tre, i gruppen av minst utviklede land (MUL). De tre, Zimbabwe, Sri Lanka og Nicaragua, er lavinntektsland. En nærmere vurdering av utviklingstrekk og rammebetingelser foretas under omtalen av de enkelte regioner og de prioriterte land.

Nøkkeltall for prioriterte samarbeidsland

Land	HDI index *	BNI pr. inn- bygger i USD 1996	Pst. vekst i BNP. Gj.snitt i 1995-97	Bistand i pst. av BNI 1996	Forventet levealder ved fødsel 1996	Pst. analfa- betisme 1995
					Menn Kvinner	Menn Kvinner
<i>Afrika:</i>						
Eritrea	0,225	**	5,9	**	54 56	75
Etiopia	0,252	100	7,1	14,3	48 51	55 75
Malawi	0,334	180	10,3	23,2	43 43	28 58
Mosambik	0,281	80	5,2	59,8	44 46	42 77
Tanzania	0,358	170	3,5	15,6	49 52	21 43
Uganda	0,340	300	8,6	11,3	43 43	26 50
Zambia	0,378	360	1,8	18,6	44 45	14 29
Zimbabwe	0,507	610	3,7	5,2	55 57	10 20
<i>Asia:</i>						
Bangladesh	0,371	260	5,2	3,9	57 59	51 74
Nepal	0,351	210	4,8	8,9	57 57	59 86
Sri Lanka	0,716	740	5,2	3,6	71 75	7 13
<i>Mellom- Amerika:</i>						
Nicaragua	0,547	380	4,4	57,1	65 70	35 33

Kilde: World Development Indicators 1997, Verdensbanken, Human Development report 1998 (HDI-indeksen), UNDP, Verdensbank- og IMF-rapporter.

* I Human Development Index (HDI) inngår forventet levealder, utdannelsesnivå og husholdningenes kjøpekraft. Lavt tall indikerer at landet er rangert blant de minst utviklede målt etter HDI. Til sammenligning var HDI indeksen for Norge 0,943 og rangert som nummer tre blant alle land.

** Statistikken for Eritrea er mangelfull.

Mål

Regjeringens satsing på økt fattigdomsretting av bistanden vises både i støtten til samarbeidsland og gjennom valg av sektorer, målgrupper og kanaler for bistanden. Land som

mottar norsk bistand forutsettes å føre en utviklingsorientert politikk og respektere grunnleggende menneskerettigheter.

Styrking av kompetansenivået gjennom utdanning og forskning, bedring av helse-situasjonen, særlig forebygging av hiv/aids og bekjempelse av malaria, samt bidrag til en stabil økonomisk og sosial utvikling gjennom næringsutvikling og gjeldslette, vil bli vektlagt.

Langsiktig utviklingssamarbeid

Stat-til-stat-samarbeidet med de prioriterte land vil i hovedsak være basert på bevilgninger med langsiktig perspektiv som grunnlag for forutsigbare planrammer hos mottaker. Støtte fra regionbevilgningene vil være av mer kortvarig art. Multilateral bistand og bistand via frivillige organisasjoner vil i hovedsak bli gitt med et langsiktig perspektiv. Støtten til sektorprogrammer vil bli forsterket og videreutviklet som et helt sentralt virkemiddel i samarbeidet.

Under avsnittene for prioriterte land er mål og delmål for bistanden til det enkelte land framstilt i matriseform. I disse oversiktene er også Norges bidrag og virkemidler for å nå målene innarbeidet. Informasjon om forbruk, forvaltningsmessige forhold, resultater og effekter av bistanden i forhold til målene gis i rapportdelen. Resultater og effekter rapporteres for innsatser som har vært i gang en tid og hvor det foreligger gjennomganger og evalueringer. Siden norsk bistand oftest gis i en sammenheng hvor landets egen politikk og andre giveres bistand influerer på sluttresultatene, kan de langsiktige utviklingsvirkningene av Norges bidrag være vanskelig å fastslå. Regjeringen er imidlertid mer opptatt av at den samlede utnyttelsen av bistanden gir positive resultater, enn av å kunne henføre effekter til spesifikke norske bidrag. For nyere innsatser begrenses rapporteringen til forvaltningsmessige forhold. Norge deltar aktivt i det internasjonale arbeidet med å utvikle bedre indikatorer for effekter av bistand og utviklingstiltak og for å bedre informasjonsgrunnlaget for dette i utviklingslandene selv.

Til grunn for tildelinger fra regionbevilgningene ligger vurderinger av bl.a. landenes egen utviklingspolitikk og menneskerettighetssituasjonen.

Rapport 1997

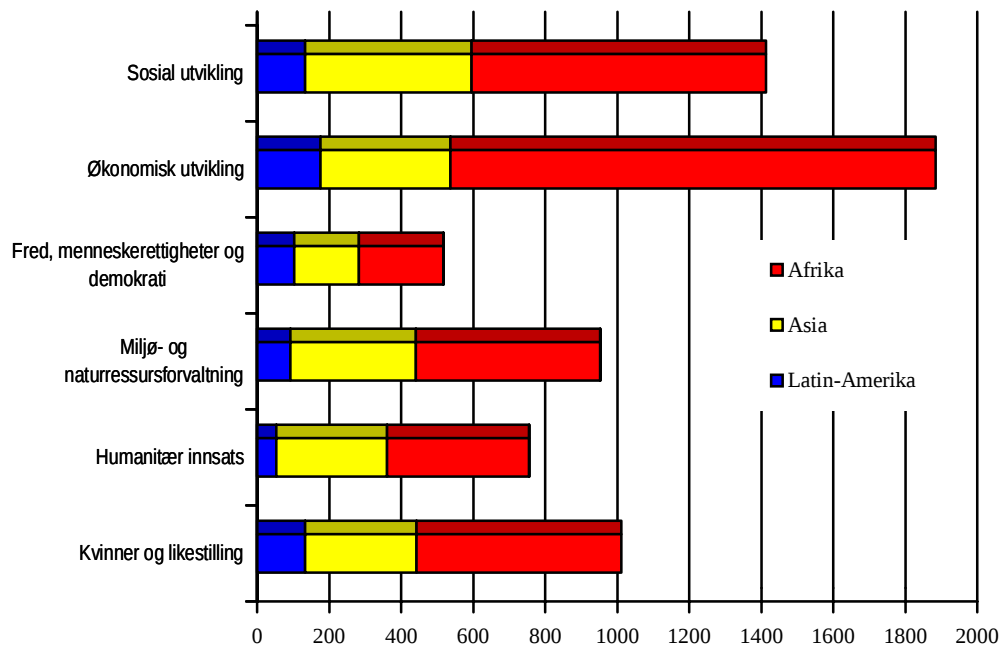
Det har i løpet av året ikke skjedd noen endringer i den geografiske innrettingen av norsk bistand mot enkeltland. Nedtrapping av bistanden til Botswana, India, Namibia og Pakistan fortsatte, mens planlegging og igangsetting av innsatser i de nye prioriterte landene ble videreført.

I dialogen med de enkelte mottakerlandene har det fra norsk side vært lagt vekt på aspekter rundt godt styresett og demokratisering. I de aller fleste land er Norge nå inne med støtte til tiltak som styrker utviklingen av det sivile samfunn og bygger opp under det til dels skjøre demokrati man finner mange steder. En type tiltak som har vært benyttet er bistand rettet mot desentralisering og styring. En evaluering fra 1997 viser at slik bistand kan gi lovende resultater.

De fleste landene Norge samarbeider med, er inne i viktige endringsprosesser som synes å bære frukter i form av økonomisk vekst. Det har fra norsk side vært økende oppmerksomhet omkring makroøkonomiske forhold og hvordan landenes myndigheter prioriterer, forvalter og anvender sine egne ressurser. I drøftinger understrekes det fra norsk side at forbedringer i landenes egen ressursforvaltning og -kontroll samt økt vekt på de sosiale sektorene som grunnlag for videre utvikling, vil gjøre det enklere å benytte programstøtte i bistanden, f.eks. i form av bilaterale gjeldslettetiltak.

Samlet bilateral bistand til regioner i 1997

<i>Region</i>	<i>Beløp i mill. kroner</i>	<i>Andel i pst. til prioriterte land</i>	<i>Andel i pst. til minst utviklede land (MUL)</i>
<i>Samlet bilateral bistand</i>	6 115	35	44
herav:			
Afrika	2 950	55	75
Asia	1587	25	29
Latin-Amerika	501	27	1

Bilateral bistand fordelt på resultatområder og prioriterte regioner i 1997 (mill. kroner)

Merknader til diagrammet: Beløp som inngår i resultatområdene kvinner og likestilling og miljø- og naturressursforvaltning er tverrgående, slik at deler av tallmaterialet for disse også inngår i de øvrige resultatområdene.

Over landrammene, regionbevilgningene og gjennom Fredskorpset ble det i 1997 utbetalt 2 184 mill. kroner av samlet bevilgning på 2 357 mill. kroner. Svak forvaltningskapasitet i mange av landene er en av årsakene til at disponible midler ikke blir fullt ut brukt i tildelingsåret. Tiltak for å fjerne flaskehalser i mottakerlandenes administrasjoner vil derfor fortsatt være viktig. Samtidig vil økt bruk av programstøtteordninger kunne forenkle prosedyrer og gi mottakerlandene bedre muligheter til styring enn det en omfattende prosjektvirksomhet gir.

Satsingsområder 1999

Opptrappingen av bistanden til Afrika fortsetter.

Støtten til sosial utvikling trappes opp med vekt på grunnutdanning og primærhelse. Bekjempelse av barnearbeid og forebygging av hiv/aids prioriteres. Arbeidet for menneskerettigheter og demokrati skal økes. Samtidig vil arbeidet med oppfølging av næringsutviklingsstrategien, herunder satsing på landbrukssektoren, bli viktig.

Andelen av bistanden som gis gjennom sektorprogrammer skal økes for å bistå mottakerlandene i deres arbeid med å utforme helhetlige utviklingsplaner og styre gjennomføringen av disse.

Arbeidet på giversiden med å fremme bedre koordinering og samfinansiering av bistandprogrammer for å lette den administrative byrden for mottakerlandene, trappes opp.

KAP. 0150 BISTAND TIL PRIORITERTE LAND OG REGIONER

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	39 181	47 500	20 000
70	Bistand til Afrika, <i>kan overføres</i>	1 538 648	1 565 000	1 630 000
71	Bistand til Asia, <i>kan overføres</i>	332 397	340 000	340 000
72	Bistand til Mellom-Amerika, <i>kan overføres</i>	137 457	137 000	137 000
	Sum kap. 0150	2 047 683	2 089 500	2 127 000

Post 01 Driftsutgifter

Post 01 omfatter driftsutgifter for Fredskorpset i Afrika og Mellom-Amerika. Ved siden av ordinær lønn til fredskorpsdeltakere dekkes utjevningsbidrag for kompensasjon av kostnadsnivå i ulike tjenesteland og forsørgertillegg for familier. Fredskorpsets lønnsbetingelser er regulert i en egen tariffavtale og den faste grunnlønnen er ltr 15 i statens regulativ.

Posten omfatter også utgifter til reise- og boligutgifter og kostnader knyttet til transport og kjøretøy innen tjenesten, og samarbeid med norske institusjoner, utvekslingsprogrammer og studieprogrammer for norsk ungdom. I tillegg omfatter den støtte til tiltak i forbindelse med utfasingen av fredskorpsvirksomheten. Det ble i 1997 utført 51 årsverk i Afrika og 6 årsverk i Mellom-Amerika, samt 5 årsverk med norsk - fullfinansiering gjennom FNs fredskorps (UNV). Det blir ikke rekruttert nye deltakere til Fredskorpset i Afrika og Mellom-Amerika i sin nåværende form. En omlegging ventes iverksatt i 1999. Rekruttering til UNV forsetter.

For 1999 foreslås bevilget 20 mill. kroner.

Post 70 Bistand til Afrika, *kan overføres*

(i 1 000 kr)

Under- post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70.10	Langsiktig utviklingssamarbeid med Etiopia	65 000	65 000	65 000
70.15	Langsiktig utviklingssamarbeid med Tanzania	226 542	180 000	180 000
70.20	Langsiktig utviklingssamarbeid med Zambia	123 848	90 000	90 000
70.25	Langsiktig utviklingssamarbeid med Eritrea	38 558	60 000	60 000
70.30	Langsiktig utviklingssamarbeid med Mosambik	238 043	190 000	190 000
70.35	Langsiktig utviklingssamarbeid med Zimbabwe	67 556	60 000	60 000
70.40	Langsiktig utviklingssamarbeid med Uganda	54 933	75 000	75 000
70.45	Langsiktig utviklingssamarbeid med Malawi	3 571	40 000	40 000
70.50	Regionbevilgning for prioriterte land	295 416	300 000	345 000
70.55	Regionbevilgning for andre samarbeidsland	425 181	505 000	525 000
	Sum post 0150.70 Bistand til Afrika, <i>kan overføres</i>	1 538 648	1 565 000	1 630 000

Situasjonsbeskrivelse

Den økonomiske oppgangen i Afrika sør for Sahara holdt seg på mer enn 5 pst. i gjennomsnitt i 1997, når en ser på de 30 viktigste landene som mottar bistand og gjennomfører økonomiske reformer (Nigeria, Den dem. rep. Kongo og Angola er holdt utenfor). Befolkningsveksten vil imidlertid fortsatt ligge på et høyt nivå i årene framover, noe som vil redusere effekten av denne veksten. Ugunstige klimaforhold og bytteforhold i handelen med utlandet synes i tillegg å ha redusert den økonomiske framgangen i 1998. Veksten ligger likevel betydelig over de 2 pst. som var gjennomsnittet for 1990 - 1996.

Målt med UNDPs Human Development Index som bl.a. tar levestandard som forventet levealder, utdannelsesnivå og husholdningenes kjøpekraft i betraktning, ligger de prioriterte samarbeidslandene lavt. Nye beregninger for 1995 viser likevel en viss bedring av levestandarden i forhold til 1994 i de fleste av landene bortsett fra i Eritrea og Zimbabwe.

Uganda var i april 1998 det første blant Norges samarbeidsland som oppnådde gjeldslette under HIPC-ordningen som er IMF og Verdensbankens initiativ for å redusere gjeldsbyrden for de fattigste og mest forgjeldede land. Mosambik vil være det neste prioriterte land som får en slik løsning, ventelig første halvår 1999. Gjeldssituasjonen er fortsatt vanskelig i mange av samarbeidslandene. Zambia og Tanzania kvalifiserer antakelig også for deltakelse i initiativet, men vil måtte gjennomgå en reformperiode før endelig beslutning om dette tas.

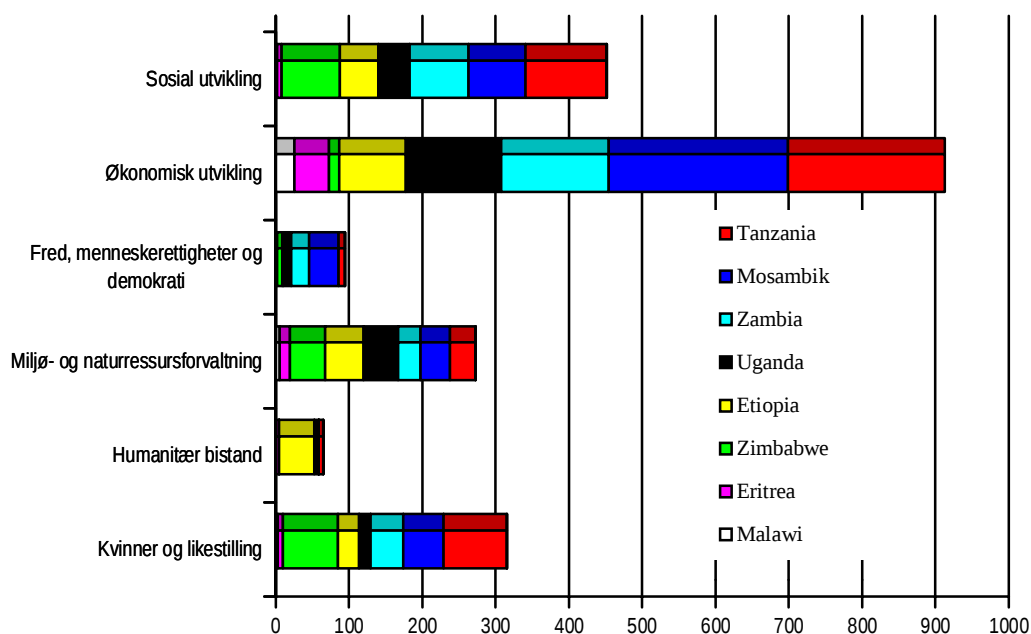
Land som Mosambik og Angola har vært gjennom omfattende interne krigshandlinger, hvor miner fortsatt utgjør et alvorlig problem. Fjerning av disse minene er viktig for å skape trygge livsforhold for befolkningen i landene og for å gi tilgang til landbruksområder.

Mål for innsatsen i Afrika

Fattigdomsproblemene i landene i Afrika er i en slik størrelsesorden at det tilsier vekt på vekststimulerende tiltak for å skape arbeidsplasser og en god basis for fordelingstiltak. En vil også prioritere politiske, økonomiske og forvaltningsmessige reformer og næringsutvikling, bl.a. i tilknytning til primærnæringene. Vekststimulerende tiltak må understøttes av kapasitetsbygging gjennom satsing på utdanning, forskning og helse. Det er fortsatt behov for høy prioritet til samarbeid om miljøinnsatser og sterkere integrering av miljøhensyn på tvers av sektorer og satsingsområder. Positiv utvikling mht. menneskerettigheter, demokratiske prosesser og kampen mot korrupsjon i de enkelte land, vil bli vektlagt som grunnlag for vurdering av innretningen av og størrelsen på bistanden. Sektorprogrammer og samfinansiering vil bli mer sentrale virkemidler for å oppnå bedre givervekoordinering og mer mottakerledet styring av utviklingstiltak.

Rapport 1997

Bistanden til Afrika økte med 210 mill. kroner fra 1996 til 1997 og var på totalt 2950 mill. kroner, dvs i overkant av 48 pst av den samlede norske bilaterale bistanden. Innsatsen innen sosial utvikling og kvinner og likestilling økte mest.

Bilateral bistand fordelt på resultatområder og prioriterte land i 1997 (mill. kroner)

Merknader til diagrammet: Beløp som inngår i resultatområdene kvinner og likestilling og miljø og naturressursforvaltning er tverrgående, slik at deler av tallmaterialet for disse også inngår i de øvrige resultatområdene

Budsjett 1999

Samarbeidet med prioriterte land og andre samarbeidsland i Afrika over landrammene og regionbevilgningene foreslås videreført innenfor en totalramme som er 65 mill. kroner høyere enn for 1998. Økningen fordeles med 45 mill. kroner på regionbevilgningen for prioriterte land og 20 mill. kroner på regionbevilgningen for andre samarbeidsland. Landrammene for prioriterte land holdes på samme nivå som i 1998.

Regjeringen vil for 1999 øke bistanden til utdanning og helse, prioritere arbeidet mot aids-epidemien og vektlegge støtte til vekststimulerende tiltak, kapasitetsbygging og gjeldslette, bl.a. ved støtte til nasjonale gjeldsfond. Utvikling i demokratisk retning, bedring av menneskerettigheter og bekjempelse av korrupsjon vil bli framholdt som viktige forutsetninger for norsk bistand og tiltak i denne retning vil bli støttet. Arbeidet med å skape bedre rammebetingelser for utvikling og bistand gjennom nasjonale sektorprogrammer vil fortsette.

For 1999 foreslås bevilget 1 630 mill. kroner på posten fordelt på nedenfornevnte underposter/områder.

Underpost 70.10 Langsiktig utviklingssamarbeid med Etiopia*Situasjonsbeskrivelse*

Demokratiet i Etiopia har en kort historie og demokratiutviklingen vil kunne ta noe tid. Det regjerende partiet Ethiopian Peoples' Revolutionary Democratic Front har konsolidert sin stilling og preger fullstendig den politiske debatt i landet. Vilårene for den demokratiske opposisjonen er dårlige. En rekke opposisjonsbevegelser har valgt eksiltilværelsen og erklært væpnet motstand mot regjeringen. Menneskerettighetssituasjonen i Etiopia er fortsatt problematisk. Det foreligger en rekke rapporter om alvorlige menneskerettighetsovergrip i landet. Kapasiteten til å gjennomføre den rettighetsorienterte grunnloven av 1995 er meget svak. Rettsvesenet er underbemannet med derav følgende rettsikkerhetsproblemer. Det er foreløpig noe uklart hvilke konsekvenser den væpnede konflikten mellom Etiopia og Eritrea vil ha på den innenriks- og utenrikspolitiske utviklingen i landet.

Den økonomiske veksten var på nesten 3 pst. i 1997. Den meget positive økonomiske utviklingen landet har gjennomgått i senere år får antakelig et tilbakeslag i 1998 på grunn av alvorlig nedbørssvikt og sviktende avlinger.

Mål for innsatsen i Etiopia

Hovedmål for innsatsen vil være å bidra til økonomisk, sosial og demokratisk utvikling samt styrking av menneskerettighetene. Norge vil derfor bidra til landets økonomiske gjenoppbyggingsprogram og en bærekraftig utvikling av naturressursene, støtte demokratiske institusjoner og det sivile samfunn, samt bidra til landets sektorutviklingsprogrammer innen utdanning og helse. Etiopia legger stor vekt på å unngå bistandsavhengighet. Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede bistandssamarbeidet med Etiopia.

<i>Resultatområde/Delmål:</i>	<i>Norges bidrag/virkemiddel</i>
<i>Sosial utvikling</i>	
– Bedre grunnleggende sosiale tjenester	– Støtte til grunnleggende sosiale tjenester med hovedvekt på sektorprogrammet for helse
– Styrke utdanningssektoren	– Direkte bistand til nasjonale programmer via UNICEF, UNFPA og Verdensbanken. – Støtte til sektorprogrammet for utdanning – Støtte til lokale frivillige organisasjoners arbeid innen helse og utdanning gjennom norske organisasjoner.
<i>Økonomisk utvikling</i>	
– Utnytte naturressurser for økonomisk utvikling	– Støtte til å kartlegge mineralressurser gjennom institusjonssamarbeid med Norges Geologiske Undersøkelse.
– Bedre planlegging og bruk av vannressurser	– Støtte til å utarbeide nasjonale energiplaner og hydrologiske data gjennom institusjonssamarbeid med NVE
– Bedre planlegging og forsyning av elektrisk kraft	– Støtte til å rehabilitere vannkraftverk – Støtte til å utføre vannkraftstudier
<i>Fred, menneskerettigheter og demokrati</i>	
– Styrke rettsvern, demokrati og menneskerettigheter	– Utvikle samarbeid på justissektoren – Samarbeid mellom Universitetet i Addis Abeba og Universitetet i Oslo – Støtte det sivile samfunn
<i>Miljø og naturressurser</i>	
– Bedre forvaltning av naturressurser	– Fortsatt institusjonssamarbeid med miljømyndighetene og med landbruksuniversitetene i Awassa og Mekele
– Øke bevissthet om miljøspørsmål	– Støtte til lokale frivillige organisasjoner gjennom norske organisasjoner

Rapport 1997

Til grunn for samarbeidet med Etiopia ligger intensjonsavtalen fra 1995. De første land-programforhandlingene mellom Etiopia og Norge ble gjennomført i Addis Abeba i april 1997. Det ble under forhandlingene fra norsk side lagt vekt på at demokrati og menneskerettigheter står sentralt i samarbeidet.

Sosial utvikling: Norge innledet dialog med etiopiske myndigheter med sikte på norsk støtte til det nasjonale helsesektorprogrammet som er under utforming. Program for reproduktiv helse, administrert av Etiopias helsedepartement og UNFPA ble støttet, og resultatene har vært positive. Et helse-, vann- og sanitærprosjekt i regi av UNICEF hadde god framgang. Norsk støtte til grunnleggende infrastruktur gjennom det etiopiske fond for sosial rehabilitering og utvikling ble besluttet videreført med en finansiell ramme på 20 mill. kroner over to år. Norge startet også en dialog med etiopiske myndigheter om støtte til det nasjonale sektorprogrammet for utdanning. Norske frivillige organisasjoner fikk også betydelig støtte til helse- og utdanningsprosjekter i Etiopia. En svak offentlig sektor bidro til at flere organisasjoner hadde store praktiske problemer i sitt arbeid.

Økonomisk utvikling: Norsk støtte har vært konsentrert om styrking av institusjoner, bedre forvaltning av naturressurser og kompetansebygging innen hovedområdene

landbruk, mineralressurser og energi. Norsk bistand til utarbeiding av energiplan kom ikke igang som planlagt da partene ikke ble enig om omfanget. Norske institusjoner har deltatt i planlegging av distribusjon av kraft og hydrologiske undersøkelser. Utbyggingen av det store Finchaa-kraftverket ble forsinket, bl.a. på grunn av nedbørssvikt. Det ble kjøpt 850 distribusjonstransformatorer produsert i Tanzania. Byråkratiske hindringer i Etiopia førte også til forsinkelser i institusjonssamarbeidet om kartlegging av mineralressurser

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Norsk støtte ble kanalisert gjennom offentlige institusjoner og frivillige organisasjoner. Institutt for menneskerettigheter ved Universitetet i Oslo ferdigstilte en forundersøkelse for et institusjonssamarbeid mellom universitetene i Addis Abeba og Oslo. I samarbeid med UNDP ga Norge støtte til kompetansebygging for ansatte og valgte representanter i det etiopiske parlament. Institusjonssamarbeid innen justissektoren kom ikke igang fordi det tok lengre tid en forventet å få avklart relevante institusjoner.

Miljø og naturressursforvaltning: Forberedelser til et samarbeid med etiopiske miljømyndigheter ble påbegynt. I tillegg ble det gjort et betydelig arbeid på området gjennom norsk støtte til frivillige organisasjoner. Et annet viktig satsingsområde var utviklingen av en nasjonal verneplan. Samarbeidet mellom NLH/Noragric og to etiopiske landbruksuniversiteter har fungert tilfredsstillende.

Humanitær bistand: Etiopia er et kronisk tørkerammet land, og 25 pst. av den norske bistanden til landet gikk til tiltak for ofre for tørken.

Bilateral bistand til Etiopia fra ulike bevilgninger (mill. kroner)

	1996	1997
Samlet norsk bistand	138,1	201,0
herav:		
Landprogram	*	65,0
Regionbevilgning	61,8	44,4
Bevilgning for frivillige organisasjoner	33,8	40,3
Næringslivsordningene	0,7	0,6
Fredskorps, eksperter, konsulenter	0,8	0,1
Særbevilgninger, inkludert forskning	1,5	0,2
Bevilgninger for nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokrati	37,7	50,1
Annen bilateral bistand	1,6	0,4

* Landprogram for Etiopia ble først etablert i 1997

Budsjett 1999

Det vil bli lagt økt vekt på støtten til utdannings- og helsesektoren og videreutvikling av bistanden til demokrati - og menneskerettigheter. Bistanden vil for øvrig vurderes i forhold til utviklingen i konflikten mellom Etiopia og Eritrea.

For 1999 foreslås bevilget 65 mill. kroner til landprogrammet.

Underpost 70.15 Langsiktig utviklingssamarbeid med Tanzania

Situasjonsbeskrivelse

Utviklingen mot et demokratisk samfunn fortsetter. En uerfaren og til dels splittet opposisjon gjør at regjeringen utgått av partiet Chama Cha Mapinduzi (CCM), uten store problemer får gjennomført sin politikk. Pressen i landet er relativt aktiv og kritisk. Det er et voksende antall frivillige organisasjoner, men myndighetene har forsøkt å legge begrensninger på virksomheten til enkelte interesseorganisasjoner. Opposisjonen på Zanzibar beskylder regjeringen på øyene for brudd på menneskerettighetene, og den boikotter arbeidet i nasjonalforsamlingen.

Tanzania gjennomfører et omfattende økonomisk reformprogram, og det kan vises til flere positive resultater. Den økonomiske veksten var på 3,3 pst. i 1997. Ustabil nedbør i 1997/98 har skapt betydelige problemer i landbruket og for vannkraftsituasjonen. Tanzania har en høy gjeldsbyrde, og vil om noen år kunne nyte godt av Verdensbankens initiativ overfor de mest forgjeldede landene (HIPC). Det er i mellomtiden opprettet et nasjonalt gjeldsfond for multilateral gjeld.

I tillegg til en omlegging til markedsorientert økonomisk politikk og privatisering av statlige virksomheter har Tanzania igangsatt omfattende reformer i offentlig forvaltning. Offentlig administrasjon lider under lav kompetanse og liten kapasitet. Gjennomføring av desentralisering og reformer i lokalforvaltningen er en stor utfordring.

Tanzania er asylland for store grupper flyktninger fra konflikten i Burundi og den Demokratiske Republikken Kongo. De fleste flyktningene fra Rwanda har imidlertid vendt tilbake til hjemlandet. Tanzanias politiske stabilitet kan igjen føre til at landet blir mål for nye flyktningestrømmer, noe som fører til en stor belastning på naturressursene og medfører betydelige sikkerhetsproblemer.

Mål for innsatsen i Tanzania

Den norske bistanden skal bidra til å styrke grunnlaget for en bærekraftig politisk og økonomisk utvikling, bedre mobilisering av egne ressurser og redusere bistands-avhengigheten. Norge vil i dette arbeidet støtte gjennomføringen av Tanzanias politiske, økonomiske og forvaltningsmessige reformprosess. Støtten til sosial sektor vil bli økt.

Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede bistands-samarbeidet med Tanzania.

<i>Resultatområde/delmål</i>	<i>Norges bidrag/virkemiddel</i>
<i>Sosial utvikling</i> – Øke kapasitet og kvalitet i grunnskolen og videregående skole – Øke kapasitet og kvalitet i høyere utdanning – Bedre helse med særlig vekt på mødre og barn	– Støtte sektorprogram for grunn- og videregående utdanning – Støtte utviklingsprogram ved universitet og høyskoler, inkludert samarbeidsavtaler med norske institusjoner – Støtte nasjonalt aids-program og frivillige organisasjoner – Samarbeid med FN-organisasjoner og lokale frivillige organisasjoner om støtte til programmer for mor og barn
<i>Økonomisk utvikling</i> – Bedre forsyning av elektrisk kraft – Mer effektiv og sikrere veitransport – Bedre kreditttilgang for småbedrifter – Øke produksjonen i landbruket	– Støtte kraftutbygging og -distribusjon – Støtte rehabilitering av veier og styrke nasjonal og regional veiforvaltning. – Støtte mikrokredittinstitusjonen PRIDE – Støtte utvikling og opplæring innen mikrofinansiering – Støtte til program for forskning og utvikling
<i>Fred, menneskerettigheter og demokrati</i> – Effektiv offentlig forvaltning – Sterkere lokalt selvstyre – Styrke det sivile samfunn og organisasjonsliv	– Støtte program for reformer i offentlig forvaltning – Støtte program for reformer i lokalforvaltningen – Støtte utviklingsprogram i frivillige organisasjoner
<i>Miljø og naturressurser</i> – Bedre forvaltning av naturressurser – Øke bevissthet om miljøspørsmål og renere industriproduksjon – Oppfølging av biodiversitets-konvensjonen	– Støtte program for miljø- og ressursforvaltning – Støtte lokale miljøorganisasjoner og nasjonale miljøverninstitusjoner – Støtte til strategi og handlingsplan for biodiversitet
<i>Kvinner og likestilling</i> – Øke kvinners deltakelse i samfunnslivet	– Støtte kvinnerettete utviklingstiltak i offentlig forvaltning og utdanningssektoren – Støtte gjennom frivillige organisasjoner

Rapport 1997

Bistandsprogrammet er i hovedsak gjennomført i tråd med planene. Det er blitt etablert et nært samarbeid med FN-organisasjoner og gjennom disse har Norge bidratt til flere tiltak innen primærhelse og grunnutdanning. Det er fra norsk side arbeidet aktivt for større grad av mottakerstyring av bistanden og for et reelt partnerskap mellom giverne og Tanzanias myndigheter.

Sosial utvikling. Norge støtter arbeidet med en ny utdanningsreform. 400 private videregående skoler mottok støtte gjennom det nasjonale utdanningsfondet. Tiltak for bedring av grunnskoletilbudet for jenter ble støttet gjennom UNICEF. En fireårig rammeavtale med støtte til gjennomføring av omfattende reformer ble inngått med universitetet i Dar es Salaam. Samarbeidet mellom institusjoner innen offentlig administrasjon og landbruks-

utdanning i Tanzania og Norge har utviklet seg positivt. Støtte til det nasjonale aids-programmet har bidratt til positive resultater innen informasjon, prevensjonstiltak og frivillig testing.

Økonomisk utvikling: Til utvikling av mindre næringsprosjekter støtter Norge kreditt-institusjonen PRIDE. Rundt 70 pst. av låntakerne er kvinner og tilbakebetalingsraten er 100 pst. Tiltaket anses som svært vellykket. Deler av den viktige hovedveien mellom Tanzania og Zamibia ble rehabilitert med norsk bistand. Innen kraftsektoren ble flere større arbeider forsinket, bl.a. som følge av nedbørssvikt. Utvidelsen av oljeterminalen på havnen i Dar es Salaam ble sluttført etter planen.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Som bidrag til reformprosessen innen Tanzanias offentlige forvaltning ga Norge støtte bl.a. til en organisasjons- og effektivitets-gjennomgang av to departementer. Norge finansierte også arbeidet med omstilling og styrking av lokalforvaltningen, et arbeid som er noe forsinket. Støtte ble videre gitt til opprusting av parlamentet. For å styrke det sivile samfunn ble det gitt støtte til en rekke frivillige organisasjoner. Med bl.a. norsk støtte er det oppnådd positive resultater når det gjelder å styrke myndighetenes evne til å koordinere og styre bistanden fra de ulike givere. Norge støttet også tiltak for bedring av landets budsjettplanlegging og makroøkonomiske styring samt myndighetenes kamp mot korrupsjon.

Miljø og naturressursforvaltning: En gjennomgang av rammeavtalen for samarbeidet innen miljø og naturressursforvaltning viste til mange positive resultater, men også til svakheter i styring og administrasjon av enkelte prosjekter og av programmet som helhet. Et arbeid ble igangsatt for å bedre disse forholdene i neste fase av programmet.

Kvinner og likestilling: Kvinner er svakt representert i Tanzanias sentrale offentlige organer og fagdepartementer. Offentlig forvaltning og utdanningssektoren ble derfor prioritert i samarbeidet på dette området. Det ble gitt støtte til utarbeidelse av en nasjonal handlingsplan.

Bilateral bistand til Tanzania fra ulike bevilgninger (mill. kroner)

	1996	1997
<i>Samlet norsk bistand</i>	351,8	360,3
<i>herav:</i>		
Landprogram	243,1	226,5
Regionbevilgning	32,2	50,6
Bevilgning for frivillige organisasjoner	15,1	16,9
Næringslivsordningene	22,0	25,1
Fredskorps, eksperter, konsulenter	14,0	9,3
Særbevilgninger, inkludert forskning	3,8	3,0
Bevilgninger for nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokrati		8,5
Gjeldslette	20,0	20,0
Annen bilateral bistand	2,0	0,4

Budsjett 1999

Det er aktuelt med bidrag i form av programstøtte til utdanning og støtte til multilateralt gjeldsfond.

For 1999 foreslås bevilget 180 mill. kroner til landprogrammet.

Underpost 70.20 Langsiktig utviklingssamarbeid med Zambia

Situasjonsbeskrivelse

Etterdønningene av det kontroversielle valget i 1996 preger fortsatt det politiske liv i Zambia. Som følge av at opposisjonen ikke anerkjenner valgresultatet er forholdet mellom regjeringspartiet MMD og opposisjonen svært konfliktfylt.

I november 1997 gjorde en gruppe soldater forsøk på statskupp. Kuppforsøket hadde minimal støtte i befolkningen og ble raskt slått ned. Det ble innført unntakstilstand og flere sentrale opposisjonspolitikere ble arrestert, tiltalt for å ha medvirket til kuppforsøket.

Menneskerettighetssituasjonen har gitt grunnlag for bekymring, og det har bl.a. vært påvist bruk av tortur. Under unntakstilstanden ble det lagt begrensninger på opposisjonens muligheter til å holde møter og demonstrasjoner, og enkelte politikere og journalister ble utsatt for trakassering. Unntakstilstanden og generell bekymring over manglende framdrift i demokratiseringsprosessen førte til at forholdet mellom Zambia og givene kjølnet. Av positive trekk kan det pekes på domstolenes sterke og uavhengige rolle, og den betydning frivillige organisasjoner og uavhengige medier har i zambisk samfunnsnivå.

Privatiseringen av den viktige kopperindustrien er kraftig forsinket, noe som har bidratt til at landet har store økonomiske problemer. Situasjonen er så alvorlig at det er fare for at det økonomiske reformprogrammet kan stoppe opp.

Zambia har en svært vanskelig gjeldssituasjon, men vil først kunne nyte godt av Verdensbankens initiativ overfor de mest forgjeldede landene (HIPC) dersom de økonomiske og politiske reformene videreføres. Den økonomiske veksten var på vel 5 pst. i 1997.

De sosiale sektorene har utgjort ca. 34 pst. av statsbudsjettet de siste årene, men det er ingen klare tegn til bedring av levestandardene i befolkningen. Det er lagt opp til omfattende reformer innen både helse- og utdanningssektoren.

Viktige miljøproblemer er industriutslipp i luft og vann og avskoging. Omfattende krypskyting er også et alvorlig problem i Zambia.

Mål for innsatsen i Zambia

Hovedmål for innsatsen i Zambia er å bidra til økonomisk utvikling, å fremme og styrke demokrati og menneskerettigheter samt utvikling av menneskelige ressurser. Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede bistandssamarbeidet med Zambia.

<i>Resultatområde/Delmål</i>	<i>Norges bidrag/virkemiddel</i>
<i>Sosial utvikling</i>	
– Bedre vann og sanitærforhold	– Støtte det nasjonale vannsektorprogrammet og rehabilitering av vannforsyning og avløpssystemer i ni byer
– Øke kapasitet og kvalitet i grunnskolen	– Støtte det nasjonale program for grunnutdanning, samt særlige tiltak for jenter
– Styrke kulturelt mangfold, økt bevissthet om egen kulturarv	– Støtte kulturminnevern, museer, kulturinstitusjoner samt kulturutveksling
<i>Økonomisk utvikling</i>	
– Øke produksjonen i landbruket	– Støtte offentlig jordbruksforvaltning og organisering av bønder
– Mer effektiv veitransport	– Støtte rehabilitering og vedlikehold av veier og styrke nasjonal og regional veiforvaltning
– Styrke næringsutvikling	– Støtte næringsregistret og investeringssenteret
	– Støtte rehabilitering av elektrisitetsforsyningen
<i>Menneskerettigheter og demokrati</i>	
– Mer effektiv og ansvarlig forvaltning	– Støtte institusjonsutvikling i sentrale statlige etater
	– Støtte institusjoner som arbeider med menneskerettigheter og tiltak mot korrupsjon o.l.
– Sterkere lokalt selvstyre	– Støtte utvikling av lokaldemokrati i Nordprovinser
– Styrke det sivile samfunn og organisasjonslivet	– Støtte lokale frivillige organisasjoner
<i>Miljø og naturressurser</i>	
– Bedre forvaltning av naturressursene og øke bevissthet om miljøspørsmål	– Støtte viltforvaltning, vannressursforvaltning og bidra til redusert industriforurensning
	– Støtte lokale miljøorganisasjoner
<i>Kvinner og likestilling</i>	
– Styrke kvinners stilling	– Støtte regjeringens kvinnekontor
	– Støtte kvinneorganisasjoner

Rapport 1997

Det ble vedtatt å legge om deler av bistanden til Zambia, med økt vektlegging på demokrati, menneskerettigheter og godt styresett. Utdanning ble et nytt innsatsområde. Svak offentlig forvaltning bidrar til lite gunstige rammevilkår for bistanden. Som følge av den norske beslutningen i 1996 om å avvente inngåelse av nye avtaler, ble oppstart av flere tiltak forskjøvet. Forsøket på statskupp høsten 1997 og den påfølgende unntakstilstanden skapte usikkerhet og ytterligere forsinkelser.

Sosial utvikling: Omorganisering innen vannsektoren er forsinket fordi det juridiske rammeverket ennå ikke er på plass. Utfasingsperioden for vannprosjektet i Vest-provinsen ble forlenget med et år for å sikre de store investeringene som er gjort. Innen utdanningssektoren ble det besluttet å støtte enkelttiltak inntil sektorprogrammet er på plass. Norsk støtte til bekjempelse av hiv/aids gikk via frivillige organisasjoner. Innen

kultursektoren er det et aktivt institusjonelt og prosjektbasert samarbeid mellom organisasjoner og institusjoner i Zambia og Norge.

Økonomisk utvikling: En studie av den norske støtten til jordbrukssektoren i Nord-provinsen gjennom de siste 15 år konkluderte med at denne i for liten grad har kommet målgruppen, småbønder, til gode. Det ble satt i gang en dialog med zambiske myndigheter for en omlegging av støtten til jordbrukssektoren. Det ble videre innledet et arbeid med sikte på støtte til utvikling av bondeorganisasjoner. Vurdering av støtte til landbruks-fakultetet ble utsatt som følge av stengingen av universitetet. En prosjektgjennomgang viste at zambisk veiadministrasjon er betydelig styrket som et resultat av norsk bistand i perioden 1993-97. SADCs opplæringscenter for kraftverkspersonell drives med norsk støtte og kan vise til gode resultater.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Det ble innledet et samarbeid med kommisjonene for menneskerettigheter og antikorrupsjon og med ombudsmannen. Arbeidet med støtte til den zambiske riksrevisjon startet opp, og støtten til utdanning av regnskapspersonell og revisorer ble utvidet. Arbeidet med støtte til et program for utvikling av lokaldemokrati startet opp. Støtten til frivillige organisasjoner er utvidet og tilpasset situasjonen etter valget. Kartlegging av muligheter for støtte til styrking av pressefriheten resulterte bl.a. i norsk støtte til et nyopprettet mediafond.

Miljø og naturressursforvaltning: Det ble innledet et institusjonelt samarbeid mellom institusjoner i Zambia og Norge for kontroll og redusering av industriavfall og forurensning. Ytterligere støtte til viltforvaltningen er utsatt inntil organisering av denne er avklart. Zambia har ansvaret for SADCs regionale genbank for planter, og senteret mottok betydelig norsk støtte, men det var liten framgang i innsamlingsarbeidet.

Kvinner og likestilling: Det ble gitt støtte til regjeringens likestillingsarbeid, men hverken handlingsplanen eller likestillingsloven er vedtatt ennå. Dette, sammen med en tendens til et lavere aktivitetsnivå både innenfor staten og de frivillige organisasjonene, synes å ha hatt en dempende virkning på likestillingsarbeidet i Zambia.

Bilateral bistand til Zambia fra ulike bevilgninger (mill. kroner)

	1996	1997
<i>Samlet norsk bistand</i>	197,4	263,2
herav:		
Landprogram	118,6	123,8
Regionbevilgning	19,3	58,3
Bevilgning for frivillige organisasjoner	20,4	8,1
Næringslivsordningene	16,5	32,1
Fredskorps, eksperter, konsulenter	12,0	21,3
Særbevilgninger, inkludert forskning	10,4	7,9
Annen bilateral bistand	0,2	11,6

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget 90 mill. kroner til landprogrammet.

Underpost 70.25 Langsiktig utviklingssamarbeid med Eritrea

Situasjonsbeskrivelse

Eritrea er fortsatt i en tidlig nasjonsbyggingsperiode med store utfordringer i utformingen av politiske og administrative strukturer basert på landets første grunnlov som ble vedtatt i 1997. Lovgivningsarbeidet som skal sikre befolkningen de rettigheter som grunnloven fastsetter, går langsomt. Landet har fortsatt ingen valglov og det knytter seg stor usikkerhet til når det vil bli avholdt president - og parlamentsvalg. Statsapparatet er fortsatt dominert av det regjerende parti, og det sivile samfunn har trange kår. Menneskerettighetssituasjonen i Eritrea anses relativt god, men det er vanskelig å få konkrete og verifiserbare opplysninger om situasjonen. Eritrea har bedt internasjonale frivillige organisasjoner om å forlate landet i 1998, og framtiden for de lokale frivillige organisasjoner er usikker. Det hefter stor usikkerhet ved den økonomiske utviklingen etter at landet innførte sin egen valuta, Nakfa, i 1997. Den økonomiske veksten var på dette tidspunktet ca 6 pst. Handelsforbindelsene med Etiopia er blitt skadelidende etter uoverensstemmelser med nabolandet om valutapolitikken. Den væpnede konflikten mellom Eritrea og Etiopia som brøt ut i mai 1998 har bidratt ytterligere til problemer i landets politiske og økonomiske utvikling. Tilbakevendingen av eritreiske flyktninger fra Sudan er blitt vanskeliggjort av det anstrengte forholdet til Sudan.

Mål for innsatsen i Eritrea

Den norske innsatsen skal bidra til Eritreas økonomiske gjenoppbygging, bærekraftig utnyttelse av ressursgrunnlaget og utvikling av landets menneskelige ressurser. Det skal legges økt vekt på støtte til utdanningssektoren og den demokratiske utviklingsprosess. Eritreas sterke vilje til eierskap til egen utviklingspolitikk har fungert positivt i den norsk - eritreiske dialogen om utviklingssamarbeid. Eritrea legger fortsatt meget stor vekt på å unngå bistandsavhengighet.

Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede bistands-samarbeidet med Eritrea.

<i>Resultatområde/Delmål</i>	<i>Norges bidrag/virkemiddel</i>
<i>Sosial utvikling</i> – Styrke grunnutdanningen i Eritrea	– Støtte bygging av ny lærerskole i Keren – Bistå med stipendprogram for lærerutdanning i utlandet inntil den nye lærerskolen er ferdig
<i>Økonomisk utvikling</i> – Bedre telekommunikasjoner – Utnytte naturressurser for økonomisk utvikling – Etablere et fungerende statistisk sentralbyrå	– Støtte til installasjon av nye telefonsentraler og forbedret teleforvaltning – Bistå i kartlegging av mineralressurser – Støtte til seismiske undersøkelser og forbedret oljeforvaltning – Støtte gjennom bygging av kontorbygg og mulig samarbeid med SSB
<i>Fred, menneskerettigheter, demokrati</i> – Styrke demokratisk utviklingsprosess	– Støtte kompetansebygging i økonomisk analyse og planlegging
<i>Miljø og naturressurser</i> – Bedre forvaltning av naturressursene	– Støtte til stipendprogram for ansatte i landbruksdepartementet, også korttidsopplæring av senior personell. – Etablere stipendprogram for ansatte i det nyopprettede miljødepartementet.

Rapport 1997

Stat-til-stat-samarbeidet er i startfasen og mye arbeid gikk til å konsolidere gjennomføringen av bilaterale avtaler og kontrakter mellom eritreiske og norske samarbeidspartnere. Forbruket ble noe lavere enn planlagt, i første rekke grunnet interne forhold i Eritrea. Det praktiseres en meget klar eritreisk styring av programmene. Utdanningsnivået og kapasiteten er lav, og dette forsinker gjennomføringen av planlagte tiltak.

Sosial utvikling: Programmet for gjenbosetting av flyktninger fra Sudan kom ikke igang, og det er uvisst om programmet vil kunne gjennomføres. Det ble enighet om at Norge skal støtte etableringen av en ny lærerskole. Norske frivillige organisasjoner fikk også støtte til helse- og utdanningsprosjekter i Eritrea.

Økonomisk utvikling: Norske midler ble brukt til å styrke den offentlige forvaltningen, bl.a. i Eritreas teleforvaltning. Dette skjedde dels gjennom et institusjonssamarbeid og dels gjennom norske utstyrsleveranser. Samarbeidet med norske og eritreiske institusjoner innen kartlegging av mineralforekomster og styrking av forvaltningen av eritreiske oljeressurser fortsatte. Forskningsstiftelsen FAFO samarbeidet med det eritreiske statistiske sentralbyrået om gjennomføring av egne husholdsundersøkelser og prisindekser.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Eritreiske myndigheter har i liten grad vært interessert i å motta norsk støtte på dette området. Dette henger blant annet sammen med at iverksettingen av den nye grunnloven har trukket ut.

Miljø og naturressursforvaltning: NLH/Noragric er samarbeidspartner i et stipendprogram for ansatte i landbruksdepartementet. Programmet fortsatte med gode resultater og høy kvinneandel. En gjennomgang av programmet ga en positiv konklusjon. Samarbeidet mellom Universitetet i Asmara og Norges Landbrukshøgskole fortsatte. Støtten til bedre naturressursforvaltning fortsatte gjennom norske frivillige organisasjoner.

Kvinner og likestilling: Norge støttet et opplæringsprogram for kvinner innen telesektoren.

Bilateral bistand til Eritrea fra ulike bevilgninger (mill. kroner)

	1996	1997
<i>Samlet norsk bistand</i>	86,6	62,3
herav:		
Landprogram	*	38,6
Regionbevilgning	72,4	6,9
Bevilgning for frivillige organisasjoner	7,2	8,0
Næringslivsordningene	0,5	0,5
Fredskorps, eksperter, konsulenter	1,2	0,1
Særbevilgninger, inkludert forskning	0,7	0,4
Bevilgninger for nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokrati	4,5	4,5
Annen bilateral bistand	0,2	3,3

*Landprogram for Eritrea ble først etablert i 1997

Budsjett 1999

Innsatsen innen grunnutdanning vil få en mer betydelig plass i programmet. Bistanden vil for øvrig vurderes i forhold til konflikten mellom Eritrea og Etiopia.

For 1999 foreslås bevilget 60 mill. kroner til landprogrammet.

Underpost 70.30 Langsiktig utviklingssamarbeid med Mosambik*Situasjonsbeskrivelse*

Den politiske situasjonen er stabil. Arbeidet i nasjonalforsamlingen har begynt å finne sin form, men det er mye kritikk mot sendreiktig lovbehandling. De første lokalvalgene, som bare omfattet 28 pst. av den stemmeberettigede befolkning, ble avholdt i juni 1998. Valgene ble boikottet av store deler av opposisjonen som følge av mangel på penger til å gjennomføre en valgkamp samt kritikk mot velgerregistreringen. Regjeringens program for økonomiske reformer har hatt en positiv utvikling. Utenlandske investeringer øker, og landet fikk i 1998 en avtale med Verdensbanken om betydelig gjeldsreduksjon under HIPC. Gjenoppbyggingen av infrastrukturen fortsatte, og viktige forbedringer i den sosiale sektor har funnet sted, bl.a. gjennom en betydelig økning i antallet helsestasjoner og grunnskoler. Et stort antall offentlige bedrifter er privatisert, og disse bedriftene har hatt en betydelig vekst i produksjonen de siste årene. Jordbruket har en sentral plass i landets utviklingsstrategi, og det er fortsatt vekst i jordbruksproduksjonen. Den økonomiske veksten var over 10 pst. i 1997.

Til tross for et bedre makroøkonomisk bilde lever ca. 80 pst. av befolkningen fortsatt under vanskelige vilkår. Inntektsfordelingen i landet er svært skjev og store deler av landsbybefolkningen lever i fattigdom.

Den offentlige administrasjonen er svak, og de lave lønningene til statsansatte gir bl.a. grunnlag for korrupsjon. Myndighetene har forpliktet seg til å gjennomføre omfattende reformer i offentlig forvaltning.

Mål for innsatsen i Mosambik

Landstrategien fra 1997 ligger til grunn for samarbeidet mellom Norge og Mosambik. Hovedmålet er å bidra til økonomisk vekst som spesielt tilgodeser den fattige delen av befolkningen og bidrar til mindre avhengighet av bistand. Hovedsektorene er helse, energi og naturressurser, landsbygdet utvikling, og støtte til utvikling av demokrati og menneskerettigheter. Innsatsen skal styrke myndighetenes forutsetninger for å gjennomføre en fattigdomsorientert utviklingspolitikk. Programstøtte, herunder gjeldslette, budsjettstøtte og bistand gjennom sektorprogrammer vektlegges, og samarbeidet skal bidra til å styrke forvaltningen. Programmet skal konsentreres om færre prosjekter.

Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede bistands-samarbeidet med Mosambik.

<i>Resultatområde/Delmål</i>	<i>Norges bidrag/virkemiddel</i>
<i>Sosial utvikling</i> – Bedre helse med særlig vekt på mødre og barn – Fortsatt støtte til helseministeriets arbeid med å utforme et sektorprogram – Øke bevissthet og interesse for egen kulturarv	– Støtte til integrert helseprogram, det nasjonale epidemiologiprogrammet, myndighetenes program for faglig bistand, og støtte til import av medisiner og medisinsk utstyr – Støtte skoler og kulturgrupper
<i>Økonomisk utvikling</i> – Videreføring av den makroøkonomiske reformprosessen – Økonomisk bærekraftig utnyttelse av naturressursene, særlig vannkraft – Øke inntektsnivå og sysselsetting på landsbygda	– Bidra med budsjettstøtte, gjeldslette, og faglig bistand til Plan- og Finansministeriet – Støtte institusjonsbygging og utbygging av linjenettet – Institusjonsbygging innen petroleumssektoren – Institusjonsstøtte innenfor maritim sikkerhet – Rehabilitering av bygdeveier i Cabo Delgado
<i>Fred, menneskerettigheter, demokrati</i> – Mer effektiv og ansvarlig forvaltning på alle nivå – Bidra til øket sikkerhet – Styrke det sivile samfunn og organisasjonsliv	– Støtte kompetansebygging i økonomisk analyse og planlegging – Støtte opplæringstiltak på provins og distriktsnivå – Støtte minerydding – Støtte lokale organisasjoner og tiltak for å styrke frie medier
<i>Miljø og naturressurser</i> – Bedre forvaltning av naturressursene	– Bistand til kapasitetsbygging i Miljøministeriet og støtte til integrert kystsoneforvaltning – Vektlegge miljø i samarbeidet under økonomisk utvikling – Styrke fiskeridministrasjon og forskning i samarbeid med Fiskeridirektoratet og Havforskningsinstituttet
<i>Kvinner og likestilling</i> – Styrke kvinners rettslige og økonomiske stilling – Øke kvinners politiske deltakelse	– Støtte lokale organisasjoner og kvinnerettede tiltak innen landsbyrehabilitering – Støtte kampanje for å øke kvinners deltakelse i kommende lokalvalg – Øke bistand til kvinners reproduktive helse

Rapport 1997

Framdriften i bistandssamarbeidet med Mosambik i 1997 var godt i samsvar med planer og forventninger.

Sosial utvikling: Den norske innsatsen til sosial sektor økte fra 1996 til 1997, dels som følge av en 25 pst. økning av støtten til helsesektoren, dels gjennom støtten til det nasjonale gjeldsfondet og budsjettstøtte. Bistanden til helsesektoren har bidratt til utvidet opplæring av helsepersonell og opplæringsmateriell. Sykestuer på landsbygda har gjennom teknisk assistanse fått sikret et minimum av legetjenester. Norge støttet rehabilitering av sykehus, helsestasjoner og fødestuer, og 40 pst. av myndighetenes rehabiliteringsprogram er nå ferdigstilt. Norge støttet videre utarbeidelse av en ny strategi for den farmasøytiske sektoren. Dialogen med myndigheten om en sektoravtale innen helse fortsatte.

Økonomisk utvikling: Under programmet for landsbygdrehabilitering støtter Norge kompetansebygging, rehabilitering av infrastruktur og utstyrsleveranser. Det ble også gitt støtte til et lokalt fond for lokale mikrotiltak. Tiltakene i programmet for landsbygdrehabilitering ble gjennomført etter planen. Det institusjonelle samarbeidet har gått etter planen. De foreløpige konklusjonene fra en gjennomgang av samarbeidet innen fiskerisektoren er overveiende positive. Støtte til det mosambikiske elektrisitetsselskapet har bidratt til å styrke selskapet gjennom kompetansebygging som ledd i å forberede overgangen til kommersiell drift. Det er usikkert om denne overgangen vil kunne gjennomføres i henhold til planen. Annen støtte til elektrisitetssektoren har gått som

planlagt. Innen petroleumssektoren ble en ny avtale forberedt for fortsatt samarbeid mellom institusjoner i Mosambik og Norge. På sjøfartssektoren har støtten bl.a. bidratt til et oppdatert maritimt regelverk, hydrografiske undersøkelser er foretatt og kart og tidevanntabeller er produsert. Med bl.a. norsk støtte er det etablert en enhet for økonomisk analyse og utredning i Plan- og finansministeriet, og rekruttering av faglig bistand til enheten er foretatt. Det ble inngått en avtale om bistand til gjeldsfond. Norge har støttet prosjekt for bykartlegging og kartproduksjon i samfinansiering med Verdensbanken.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Bistand ble gitt til gjennomføring av en folketelling, som tross logistiske problemer ble gjennomført på svært tilfredsstillende vis. Bistand til minerydding samt opplæring av personell ble videreført etter fastsatte planer.

Miljø- og naturressursforvaltning: I samfinansiering med UNDP ble det gitt støtte til Miljøministeriet, gjennom bidrag til arbeidet med en lovreform og til bygging av miljøfaglig kapasitet i statsforvaltningen.

Kvinner og likestilling: Det er gitt støtte til en nasjonal konferanse for oppfølging av Beijingkonferansen. Det er ellers gitt støtte til borgerrettsopplæring for kvinner i forbindelse med lokalvalgene. Et inntekstgenererende program og et opplæringsprogram for kvinner mottok også støtte, samt at 167 kvinnelige studenter fikk stipend for studier ved høyere læresteder i Mosambik.

Bilateral bistand til Mosambik fra ulike bevilgninger (mill. kroner)

	1996	1997
Samlet norsk bistand	334,4	387,1
herav:		
Landprogram	187,0	238,0
Regionbevilgning	54,2	77,1
Bevilgning for frivillige organisasjoner	27,8	29,0
Næringslivsordningene	32,3	20,1
Fredskorps, eksperter, konsulenter	6,3	3,9
Særbevilgninger, inkludert forskning	15,2	14,7
Annen bilateral bistand	11,6	4,3

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget 190 mill. kroner til landprogrammet.

Underpost 70.35 Langsiktig utviklingssamarbeid med Zimbabwe

Situasjonsbeskrivelse

Regjeringspartiet Zanu-PF dominerer det politiske liv i Zimbabwe. Domstolene, fagbevegelsen og deler av media spiller en kritisk og uavhengig rolle. Lav valgdeltagelse og liten politisk aktivitet i befolkningen har preget Zimbabwe i de senere årene, men i det siste har den sosiale og politiske uroen i landet økt. Negativ reallønnsutvikling samt økende skepsis til regjeringens evne til å takle de betydelige sosiale og økonomiske utfordringene landet står overfor, er viktige årsaker til denne uroen. Utviklingen hva gjelder ytrings- og pressefriheten er bekymringsfull.

Produksjonen har vært relativt differensiert sammenlignet med andre afrikanske land, men i stigende grad er man blitt avhengig av eksport av noen få råvarer hvor prisene på verdensmarkedet har vært fallende. Inflasjonen var om lag 25 pst. i 1997. Økonomisk vekst i 1997 er anslått til 3,7 pst., mindre enn det halve av veksten i 1996. Økonomien preges av lavt investeringsvolum, økende arbeidsløshet og stigende inflasjon. Økonomiske og sosiale forskjeller er økende, og allerede oppnådde sosiale framskritt kan gå tapt. Det er små utsikter til reell vekst i økonomien på kort sikt.

Siden uavhengigheten i 1980 er det gjort store framskritt innenfor helse, utdanning, utbygging av infrastruktur på landsbygda og fattigdombekjempelse. Ressursmangel skaper imidlertid problemer for drift og vedlikehold av disse investeringene. Samtidig er nå tegn til en negativ utvikling på sosial sektor, bl.a. som følge av aids-epidemien. Også offentlig forvaltning preges av ressursmangel. Overgang av kvalifiserte tjenestemenn til privat sektor er et økende problem. Det mangler forvaltnings- og planleggingskapasitet i departementer og institusjoner som er sentrale for bistandssamarbeidet.

De alvorligste miljøproblemene er knyttet til at en stor del av befolkningen bor i områder med dårlig jordsmonn og årlig tørke.

Mål for innsatsen i Zimbabwe

Landstrategien fra 1996 og avtalen om mål og prinsipper for det framtidige samarbeidet ligger til grunn for samarbeidet mellom Norge og Zimbabwe. Hovedmålet er å bidra til varige forbedringer i sosiale, økonomiske og politiske forhold. Fra norsk side understrekes betydningen av at menneskerettigheter og sentrale prinsipper for demokrati, presse- og organisasjonsfrihet styrkes, og kompetanse- og institusjonsutvikling står sentralt i samarbeidet. Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemiddel for det samlede bistandssamarbeidet med Zimbabwe.

<i>Resultatområde/Delmål</i>	<i>Norges bidrag/virkemiddel</i>
<i>Sosial utvikling</i> – Bedre helse med særlig vekt på mødre og barn – Bedre kulturminnebevaring og øke kunnskap om kulturarv	– Støtte nasjonalt program for utbygging av drikkevannsforsyning og latriner – Støtte til familiehelse- og befolkningsprogram samt andre nasjonale helsetiltak – Støtte forebyggende aidstiltak gjennom lokale frivillige organisasjoner – Støtte kulturprogram for samarbeid om bevaring av nasjonale monumenter og kulturminner
<i>Økonomisk utvikling</i> – Øke inntektsnivå og sysselsetting – Styrke næringsutvikling	– Støtte program for utvikling av små og mellomstore bedrifter – Bistand til kapasitetsbygging i Industridept. – Støtte opplæring av melkebønder i utkantområder – Støtte til veiledning for kvinnelige småbønder – Støtte tiltak for utvikling av infrastruktur i tettsteder og i byene
<i>Fred, menneskerettigheter og demokrati</i> – Styrke det sivile samfunn og organisasjonslivet	– Støtte fagbevegelsen og lokale frivillige organisasjoner – Støtte forskningsinstitusjoners arbeid for mangfold i media
<i>Miljø og naturressurser</i> – Bedre forvaltning av naturressursene	– Støtte program for miljø- og naturressursforvaltning med vekt på institusjonsstyrking – Utvikling av nasjonal strategi for vannressursforvaltning – Støtte fiskeriforvaltning i Kariba-sjøen – Støtte lokale miljøorganisasjoner
<i>Kvinner og likestilling</i> – Styrke kvinners rettslige likestilling – Bedre kvinners økonomiske og sosiale stilling	– Støtte kvinnerett ved universitetet i Harare og samarbeidet med universitetet i Oslo – Støtte lokale frivillige organisasjoner

Rapport 1997

Hovedsatsningen i 1997 var videreføring av støtten til de store nasjonale programmene innen vannforsyning på landsbygda og familiehelse. Gjennomføringen av bistandsprogrammet fulgte i hovedsak de oppsatte mål der Zimbabwe tar fullt ansvar for gjennomføringen, selv om svak planleggingskapasitet er merkbar.

Sosial utvikling: Framdriften i familiehelseprogrammet har vært som planlagt, mens det har vært forsinkelser i gjennomføringen av vannprogrammet. Det er bekymringsfullt at sentralmyndighetenes kapasitet til å planlegge, styre og evaluere vannprogrammet er svak. Det ble i 1997 innledet et institusjonelt samarbeid innen ernæringspolitikk mellom Zimbabwes helsedepartement og Statens Ernæringsråd i Oslo.

Økonomisk utvikling: En evaluering av småindustriprogrammet konkluderte med at to av programmets komponenter burde videreføres: Nettverksbygging mellom små og større bedrifter og støtte til vekstsentra. Støtten til meierisektoren fortsatte i 1997. Gjennomføringen er forsinket på grunn av institusjonelle svakheter, men programmet har likevel oppnådd enkelte resultater ettersom melkeproduksjon igjen har økt. Flere bønder ønsker å knytte seg til programmet.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Demokratiseringsprosessen i Zimbabwe er preget av den politiske og sosiale uroen landet har opplevd i det siste. Norge støttet utvik-

lingen av et sivil samfunn bl.a. ved støtte til aktiviteter hos lokale kulturgrupper, menneskerettighetsorganisasjoner, den zimbabwiske landsorganisasjonen og forskningsorganisasjonen, SAPES.

Miljø- og naturressursforvaltning: Forberedelser til et sektorprogram for miljø- og naturressursforvaltning fortsatte i 1997, men tar lengre tid enn planlagt. Evaluering av fiskeriforvaltningsprogrammet i Karibasjøen viser at dette har vært vellykket, og at Zambia og Zimbabwe langt på vei har lyktes i å samarbeide om forskning og regulering av fisket. Arbeidet med strategi for vannressursforvaltning har gått senere enn planlagt, bl.a. fordi arbeidet er politisk sensitivt med mange og sterke interessegrupper.

Kvinner og likestilling: Kvinner var hovedmålgruppe i flere av de største programmene. Diplomkurset i kvinneverett ble evaluert, og rapporten understreker at kurset har stor verdi for arbeidet med kvinners rettigheter i regionen. Andre tiltak har fokusert på kvinners rettslige stilling og på opplæring av kvinnelige småbrukere. Disse tiltak har imidlertid vært svakt forvaltet fra nasjonalt nivå og vil bli avsluttet i 1998.

Bilateral bistand til Zimbabwe fra ulike bevilgninger (mill. kroner)

	1996	1997
<i>Samlet norsk bistand</i>	126,0	112,2
herav:		
Landprogram	52,4	67,6
Regionbevilgning	3,0	8,7
Bevilgning for frivillige organisasjoner	15,1	10,9
Næringslivsordningene	44,3	2,4
Fredskorps, eksperter, konsulenter	1,3	1,5
Særbevilgninger, inkludert forskning	9,7	8,7
Bevilgninger for nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokrati	0,2	
Annen bilateral bistand		12,5

Budsjett 1999

Inngåelsen av en sektoravtale for miljø- og naturressursforvaltning vil legge grunnlaget for et styrket miljøsamarbeid.

For 1999 foreslås bevilget 60 mill. kroner til landprogrammet.

Underpost 70.40 Tilskudd til langsiktig utviklingssamarbeid med Uganda

Situasjonsbeskrivelse

Siden arbeidet med grunnloven startet i 1988 har stadig flere demokratiske institusjoner blitt etablert i Uganda. Landet gjennomførte i 1997/98 for første gang lokalvalg. I henhold til grunnloven skal det i 1999 avholdes folkeavstemning for å avgjøre hvorvidt et politisk system basert på politiske partier skal gjeninnføres. Aktivitet fra opprørsbevegelser i nord og vest gjør sikkerhetssituasjonen fortsatt vanskelig i disse områdene.

Den økonomiske veksten i Uganda har vært på gjennomsnittlig 8,1 pst. de tre siste årene, men utgjorde ca 7 pst. i 1997 på grunn av tørke. Økning i matvareprisene som følge av tørken førte også til en økning i inflasjonsraten til 7,5 pst. i budsjettåret 1996/97. Landet har gjennomført et økonomisk reformprogram basert på markedsøkonomi og privatisering. Det gjennomføres også reformer i offentlige forvaltning med vekt på desentralisering og bedre tjenesteyting. Landets gjeldssituasjon var vanskelig, men er noe forbedret etter at gjeldslettelse ble oppnådd gjennom HIPC.

Ugandiske myndigheter fører en ambisiøs utviklingspolitikk. I 1997 lanserte man både en 10-års plan for utryddelse av fattigdom og et program for å få alle barn i skolealder gjennom grunnskolen. I dag fullfører bare 49 pst. av guttene og 29 pst. av jentene grunnskolen. Malaria er i dag den hyppigste dødsårsaken for voksne, fulgt av tuberkulose og aids. Utstrakt opplysningsarbeid har ført til at Uganda som det første land i Afrika har sett en nedgang i antall nye hiv-smittede. En nasjonal helseplan er under utarbeidelse.

Industriutviklingen hindres av usikre strømløyper og landet satser mye på en utbygging av vannkraft. Nesten 90 pst. av Ugandas totale energibehov dekkes av biomasse, og utvikling av skogressurser er prioritert høyt.

Mål for innsatsen i Uganda

Norsk bistand skal støtte opp under den økonomiske restruktureringen og demokratiseringsprosessen samt bidra til en bærekraftig forvaltning av naturressursene. Bistand til

sosial sektor skal økes. Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede bistandssamarbeidet med Uganda.

<i>Resultatområde/Delmål</i>	<i>Norges bidrag/virkemiddel</i>
<i>Sosial utvikling</i>	
– Bedre oppvekstvilkår for barn	– Samarbeid med multilaterale og frivillige organisasjoner om program for å bedre barns situasjon
– Bedre helse	– Støtte til aidsforebyggende tiltak, vaksinasjonskampanje og mor/barn helsetiltak.
– Bedre utdanning	– Støtte til nasjonalt program for utdanning
<i>Økonomisk utvikling</i>	
– Bedre kreditt-tilgang for småbedrifter	– Støtte til etablering av kredittforetak
– Bedre elektrisitetsforsyningen	– Støtte til videre utbygging av kraftproduksjon og distribusjonsnett, Owen Falls
– Modernisering av landbruket	– Støtte til landbruksutvikling
<i>Fred, menneskerettigheter og demokrati</i>	
– Styrke det sivile samfunn	– Støtte til organisasjonsutvikling i lokale organisasjoner og ordninger for fri rettshjelp
<i>Miljø og naturressursforvaltning</i>	
– Bedre forvaltning av naturressursene	– Støtte til program for skogforvaltning og til kompetansebygging ved Makerere universitetet
<i>Kvinner og likestilling</i>	
– Bedre sysselsettingsmuligheter for kvinner	– Støtte til mikrokredittordninger
	– Støtte til fri rettshjelp

Rapport 1997

Det ble i 1997 avholdt landprogramforhandlinger mellom Uganda og Norge for første gang på 25 år. Samarbeidet er i en oppbyggingsfase, og mottakeransvaret har så langt vært ivarettatt.

Sosial utvikling: Norsk støtte til helsesektoren kanaliseres i stor grad gjennom multilaterale organisasjoner. Gjennom UNICEF ble støtte gitt til en vaksinasjonskampanje mot polio der deltakelsen var på over 90 pst. Gjennom UNFPA har Norge bidratt til redusert mødre- og spedbarnsdødelighet. Norske frivillige organisasjoners innsats var i hovedsak rettet mot sosiale sektor.

Økonomisk utvikling: Det ble i 1997 inngått en avtale om finansiering av utstyr til utbedring av det elektriske linjenettet. Utbyggingen av kraftproduksjonen er forsinket grunnet skifte av entreprenør. Norge inngikk i 1997 avtale med Uganda om støtte til arbeidet med reformer innen energisektoren hvor NVE spiller en sentral rolle som rådgiver. Veksten i mikrokredittprosjektet PRIDE har vært større enn antatt. Andelen kvinner som får lån er over 50 pst.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Gjennom UNDP bistod Norge i gjennomføringen av lokalvalg. Det ble gitt støtte via Verdensbanken til en unik brukerundersøkelse for offentlige tjenester, og myndighetene vil bruke resultatene til å videreutvikle kvaliteten på tjenesteytingen.

Miljø og naturressursforvaltning: De norskstøttede miljø- og skogprosjektene ble videreført. Et nytt undervisningsbygg for skogfakultetet ble ferdig og utdanningsplaner gjennomført. En viktig del av utdanningen har vært bevisstgjøring om bedre økonomisk og økologisk utnyttelse av de store skogressursene. Videre ble 6000 mål skog beplantet, og biomassekart for Uganda produsert. Det ble utarbeidet en forvaltningsplan for Mt. Elgon området.

Kvinner og likestilling: Støtten omfattet bl.a. det nasjonale kvinne- og barneprogrammet som ble initiert etter barnekonvensjonen i 1990. Også et fri rettshjelp prosjekt, der Den Norske Advokatforening spiller en viktig rolle, har kvinner som en prioritert målgruppe.

Bilateral bistand til Uganda fra ulike bevilgninger (mill. kroner)

	1996	1997
<i>Samlet norsk bistand</i>	137,0	196,7
herav:		
Landprogram	*	54,9
Regionbevilgning	43,2	80,8
Bevilgning for frivillige organisasjoner	25,1	26,0
Næringslivsordningene	24,5	26,5
Fredskorps, eksperter, konsulenter		0,1
Særbevilgninger, inkludert forskning	3,4	0,2
Bevilgninger for nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokrati	6,1	6,1
Gjeldslette	25,0	
Annen bilateral bistand	9,7	2,0

*Landprogram for Uganda ble først etablert i 1997

Budsjett 1999

Bistanden til utdanning og utvikling av primærnærings foreslås øket.
For 1999 foreslås bevilget 75 mill. kroner til landprogrammet.

Underpost 70.45 Langsiktig utviklingssamarbeid med Malawi*Situasjonsbeskrivelse*

Malawi forbereder landets andre frie president- og parlamentsvalg, samt de første frie lokalvalg i mai 1999. Det er imidlertid en almen bekymring at disse forberedelsene har kommet kort. En rekke initiativ overfor sivile og politiske myndigheter er under utarbeidelse, koordinert av UNDP. Parlamentet er igjen funksjonsdyktig etter en flere måneders boikott fra opposisjonspartienes side. Nesten hele regjeringen er samtidig medlemmer av parlamentet til tross for at høyesterett i 1997 erklærte dette grunnlovsstridig.

Malawi er inne i en vanskelig prosess med å etablere et levedyktig demokrati. Regjeringens forhold til fagbevegelsen og til landets relativt frittallende opposisjonspresse er anstrengt. Det rapporteres om trakassering av journalister og av fagbevegelsens virksomhet.

Landets økonomi er helt avhengig av jordbruket, med tobakk som største eksportartikkel. Til tross for en god tobakksavling i 1997 økte underskuddet på handelsbalansen, og den malawiske valuta ble høsten 1997 devaluert med nær 70 pst. Landet får sterk kritikk fra giverhold for store budsjettoverskridelser, og enkelte giverland holder tilbake bistandsmidler av den grunn. Den økonomiske veksten var ca 7 pst. i 1997.

Arbeidet med å endre eiendomsforholdene og bedre markedsforholdene i landbruket har ikke kommet langt. Den store skolereformen som skal sikre fri grunnutdanning for alle er tonet noe ned som følge av pengemangel.

Etter tidligere president Bandas død i 1997, pågår fortsatt striden om rettigheter til hans forretningsimperium og betydelige formue.

Mål for innsatsen i Malawi

En norsk ambassade ble opprettet i 1998. Intensjonsavtalen mellom Malawi og Norge fra 1997 omfatter spesielt støtte til grunnskolen, primærhelsetjeneste, landbruk og demokratiutvikling. Samarbeidet er ennå i en tidlig fase. Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede bistandssamarbeidet med Malawi.

<i>Resultatområde/Delmål</i>	<i>Norges bidrag/virkemiddel</i>
<i>Sosial utvikling</i>	
– Øke kapasitet og kvalitet i grunnskolen	– Støtte til skoleutbygging, lærerutdanning og anskaffelse av undervisningsmaterieell.
– Bedre tilgang på rent vann kombinert med økt vekt på hygiene	– Samarbeid med UNICEF om vann- og hygieneprogram på landsbygda.
– Bedret helse med særlig vekt på mødre og barn	– Støtte til tuberkulosebekjempelse. – Støtte til utdanning av helsepersonell.
<i>Økonomisk utvikling</i>	
– Bedrede inntektsmuligheter i småbruksnærings.	– Utredning av muligheter til å bedre markedstilgangen for småbrukere.
– Øket diversifisering i små-	– Støtte til samarbeid mellom malawiske og norske

Resultatområde/Delmål	Norges bidrag/virkemiddel
bruksnæringen.	institusjoner.
<i>Fred, menneskerettigheter, demokrati</i> – Styrket demokratisk utviklingsprosess	– Støtte til velgeropplæring og opplæring av parlamentarikere. – Støtte til praktiske forbedringer i parlamentets arbeid. – Støtte til statlig utviklingsarbeid innen demokrati og menneskerettigheter. – Utrede støtte til frivillige organisasjoner innen feltet.
<i>Miljø og naturressurser</i> – Bedret forvaltning av naturressursene	– Støtte til utvikling av miljøvennlige energikilde

Rapport 1997

Hoveddelen av den norske bistanden er til nå kanalisert via multilaterale organisasjoner. Samarbeidet med disse har fungert godt.

Sosial utvikling: Det ble gitt støtte gjennom UNICEF for arbeid med å sikre alle barn rett og mulighet til grunnutdanning. Innen helsesektoren ble det gitt støtte til et program for utbygging av vannforsyning og hygienetiltak. Begge programmene kom godt i gang i 1997.

Miljø- og naturressursforvaltning. Norge har i flere år støttet et SADC-initiert skogforvaltnings- og vedbrenselprosjektet, og dette er nå under overføring til nasjonalt eierskap. Samarbeidet med myndighetene går meget godt.

Kvinner og likestilling: Samarbeidet med UNICEF var sterkt kvinnerettet. Norge støttet også et opplæringsprogram for kvinner i fagbevegelsen.

Bilateral bistand til Malawi fra ulike bevilgninger (mill. kroner)

	1996	1997
<i>Samlet norsk bistand</i>	29,0	32,2
herav:		
Landprogram	*	3,6
Regionbevilgning	6,1	3,0
Bevilgning for frivillige organisasjoner	2,4	2,6
Fredskorps, eksperter, konsulenter	0,5	
Særbevilgninger, inkludert forskning	0,1	
Bevilgninger for nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokrati		0,5
Gjeldslette	20,0	22,0
Annen bilateral bistand		0,4

*Landprogram for Malawi ble først etablert i 1997

Budsjett 1999

Bistandssamarbeidet med Malawi vil fortsatt være under oppbygging. Det vil bli arbeidet med å utvikle sektorprogrammer i samarbeid med myndighetene og de multilaterale organisasjonene.

For 1999 foreslås bevilget 40 mill. kroner til landprogrammet.

Underpost 70.50 Regionbevilgning for prioriterte land*Mål for innsatsen*

Bevilgningen omfatter de prioriterte samarbeidslandene i Afrika og gir mulighet til å støtte avgrensede tiltak og tiltak av kortere varighet som supplement til landprogrammene. Bevilgningen skal støtte opp om økonomiske, sosiale og politiske reformprosesser. Programstøtte i form av f.eks. budsjettstøtte og gjeldslette kan være aktuelt.

I forbindelse med gjennomføringen av strategien for støtte til næringsutvikling i Sør vil bevilgningen bli anvendt til å støtte programmer i pilotland og andre tiltak for oppfølging av strategien. Videre kan bevilgningen anvendes til fredsskapende virksomhet, repatriering av flyktninger i Norges samarbeidsland, styrke demokratiseringsprosesser og menneskerettighetstiltak.

Ved tildeling av regionbevilgningen blir landenes egen utviklingspolitikk og evne til å forvalte bistanden på en effektiv måte, vektlagt.

Rapport 1997

Sosial utvikling: Det ble gitt støtte til helseprogrammer i Uganda, Mosambik, Zambia og Zimbabwe. I Uganda og Mosambik ble de norske midlene kanalisert gjennom multilaterale organisasjoner som UNFPA og UNICEF og delfinansierte større nasjonale programmer innen helsesektoren. Innen utdanningssektoren ble det via UNICEF gitt støtte til et større utdanningsprogram i Tanzania. Programmet er et nasjonalt sektorprogram innen grunnutdanning hvor Norge er en av flere givere.

Økonomisk utvikling: Norge støttet energiutbygging og elektrifisering i Etiopia, Tanzania og Uganda. Støtten gikk til kortvarige punktinnsetser som supplerer den mer langsiktige bistanden over landprogrammene. Både Uganda og Mosambik mottok støtte til gjeldslette.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Demokratiseringstiltak ble støttet i Mosambik, Zambia, Tanzania og Zimbabwe. I Mosambik ble det gitt støtte til minerydding gjennom Norsk Folkehjelp.

Miljø- og naturressursforvaltning: Støtten til tiltak mot avskogning og forørkning samt tiltak for forbedret matvaresikkerhet (det tidligere SSE-programmet) ble videreført i Etiopia og Eritrea.

Kvinner og likestilling: Støtten til samarbeidet om kvinnerett mellom universitetene i Harare og Oslo ble videreført i 1997.

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget 345 mill. kroner på underposten.

Underpost 70.55 Regionbevilgning for andre samarbeidsland*Mål for innsatsen*

Bevilgningen omfatter i utgangspunktet Angola, Botswana, Lesotho, Madagaskar, Mali, Mauritius, Namibia, Sør-Afrika og Swaziland foruten støtte til det regionale samarbeidet i Southern African Development Community (SADC). Bistanden skal støtte opp under de økonomiske, sosiale og politiske reformprosessene i disse landene og i regionen. Bevilgningen vil også bli benyttet til å støtte tilsvarende tiltak i land hvor en fra norsk side over tid har vært inne med betydelige humanitær nødhjelp og hvor det er behov for mer langsiktig innsats for å overvinne de problemer som var årsak til nødsituasjonen. Dette vil i første rekke gjelde land i Sentral-Afrika og Sudan.

*Rapport 1997***Botswana**

Samlet bistand til Botswana utgjorde 49,8 mill. kroner, hvorav 22,6 mill. kroner ble bevilget over regionbevilgningen. Gjennomføringen av det bilaterale utviklingssamarbeidet med Botswana har i all hovedsak gått i henhold til vedtatte planer. Omleggingen og nedtrapping av utviklingssamarbeidet preget virksomheten i 1997. En evaluering av bistanden til Botswana konkluderte med at samarbeidet hadde vært vellykket, ikke minst fordi myndighetene hadde koordinert bistanden på en effektiv måte.

Sosial utvikling: Medisinerutdanning i Norge for botswanske studenter startet i 1997. Fredskorpset utførte 10 årsverk innen helse og undervisning.

Økonomisk utvikling: Det ble inngått en avtale om institusjonelt samarbeid mellom Vegdirektoratet og veimyndighetene i Botswana. Et samarbeid mellom norske institusjoner og Botswana Nasjonale Produktivitetssenter ble også forberedt. Norsk støtte til utbygging av telelinjen mellom Namibia og Botswana ble sluttført i løpet av året.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Det er gitt støtte til et utviklingsfond som bistår minoritetsbefolkningen i Botswana i deres forhold til myndighetene.

Miljø- og naturressursforvaltning: Samarbeidet mellom Departementet for viltforvaltning og nasjonalparker og norske institusjoner ble igangsatt. Botswanske studenter påbegynte utdanning ved Norges Landbrukshøgskole og det ble gitt støtte til jordbruksforskning i tørre områder. Et institusjonssamarbeid mellom Det Kgl. Selskap for Norges Vel og Mokolodi Naturreservat om skolebruk, ble etablert i løpet av året. Botswansk personell fikk opplæring i Norge om forbygging av luftforurensning.

Kvinner og likestilling: Frivillige organisasjoner har fått støtte til kvinnerettede tiltak. Det ble i løpet av året etablert kontakt mellom lokale kvinneorganisasjoner og FOKUS/Kvinnefronten i Norge.

Namibia

Samlet bistand til Namibia utgjorde totalt 81,4 mill. kroner, hvorav 47,9 mill. kroner ble bevilget over regionbevilgningen. Gjennomføringen av det bilaterale utviklingssamarbeidet med Namibia har i all hovedsak gått i henhold til vedtatte planer. Omleggingen og nedtrapping av utviklingssamarbeidet preget virksomheten i 1997.

Sosial utvikling: Støtten til utvikling av sosial sektor ble kanalisert gjennom norske og internasjonale organisasjoner og har bidratt til oppbygging av organisasjonsnettverk som er nyttige for utvikling av demokrati og folkelig deltakelse.

Økonomisk utvikling: Hovedtyngden av utviklingssamarbeidet var knyttet til energi- og fiskerisektorene. Namibia har i stadig større grad selv tatt ansvar for utviklingen på nevnte sektorer og den økonomiske bærekraften ved tiltakene innen sektorprogrammene er gode.

Miljø og naturressursutvikling: Det ble gitt støtte til tiltak innen miljølovgivning, bevisstgjøring i miljøspørsmål og ørkenforskning. Havforskningsfartøyet "Dr. Fridtjof Nansen" har bidratt til en bærekraftig utnyttelse av de marine ressursene i Namibia.

Madagaskar

Samlet bistand til Madagaskar utgjorde 44,1 mill. kroner, hvorav 35,7 mill. kroner ble bevilget over regionbevilgningen. Aktivitetene ble i hovedsak gjennomført som planlagt. Støtten kanaliseres gjennom norske frivillige organisasjoner og institusjoner samt internasjonale og multilaterale organisasjoner. I 1997 ble det foretatt en gjennomgang av den norske bistanden til landet som konkluderte med at innsatsen hadde vært positiv. Gjennomgangen vil følges opp ved økt vekt på innsatsen mot sosial sektor.

Sosial utvikling: Det ble inngått kontrakt med Det norske Misjonsselskap om støtte til gjenåpning og undervisning ved en lærerskole. Norge bevilget midler til styrking av 300 barneskoler gjennom UNICEF. Støtten til tuberkulosebekjempelse fortsatte som planlagt.

Økonomisk utvikling: På bakgrunn av Verdensbanken og Madagaskars beslutning om at gjødselimport skal foretas på kommersielle betingelser ble støtte til import av kunstgjødsel gitt for siste gang. Norges støtte gjennom ILO til det nasjonale opplæringscenteret for bruk av arbeidsintensive metoder i rehabilitering og vedlikehold av grusveier ble videreført. Husdyrprogrammet som støttes gjennom Verdensbanken ble besluttet forlenget til 1999.

Miljø og naturressurser: Miljøprosjektet støttet gjennom Verdens Naturfond i den sørvestlige delen av Madagaskar ble videreført over bevilgingen til frivillige organisasjoner f.o.m. 1998. Myndighetene har opprettet en nasjonalpark i prosjektområdet og uønsket avskoging har praktisk talt opphørt.

Mali

Samlet bistand til Mali utgjorde 56,8 mill. kroner, hvorav 31,1 mill. kroner ble bevilget over regionbevilgningen. Det ble i 1997 foretatt en gjennomgang av bistanden til landet som resulterte i inngåelse i 1998 av en treårig intensjonsavtale mellom Norge og Mali. Et viktig mål for den norske bistanden er økt lokal matvaresikkerhet og rehabilitering av den økologiske ressursbasen. Bistanden skal også styrke freds- og demokratiseringsprosessen i landet, samt fremme utviklingen av menneskelige ressurser. Bistanden kanaliseres gjennom multilaterale organisasjoner og norske/internasjonale frivillige organisasjoner. Tiltakene ble i 1997 i hovedsak gjennomført som planlagt.

Sosial utvikling: Det ble gitt støtte til sosiale utviklingsprosjekter i regi av Pastor Strømmes Minnestiftelse. Mange av de norskstøttede prosjektene i regi av frivillige organisasjoner har komponenter som alfabetisering og yrkesrettede opplæringsprogrammer. Leger uten grenser mottok støtte til vaksinasjon mot hjernehinnebetennelse.

Økonomisk utvikling: Støtten til jordbruks- og skogbruksprosjekter samt til bygdeutvikling gjennom bl.a. Kirkens Nødhjelp og CARE ble videreført.

Miljø- og naturressurser: Bistanden til tiltak mot tørke og forørkning fortsatte. Et forskningssamarbeid om gresshopper ble videreført. Over miljøbevilgningen ble det gitt videre støtte til et nasjonalt naturressursforvaltningsprogram i regi av Verdensbanken.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Norge bidro med støtte til parlaments- og presidentvalgene. Norske valgobservatører deltok under valgene. En evaluering av Kirkens Nødhjelp viste at organisasjonens fredsskapende virksomhet under borgerkrigen i Nord-Mali hadde gitt positive resultater. UNDPs program for reintegrering av tidligere soldater ble avsluttet og videreføres i 1998 i en annen form.

Kvinner og likestilling: Kvinnehensynet er spesielt integrert i prosjekter knyttet til utdanning, alfabetisering og mikro-kredittordninger. Det gis støtte gjennom FN-systemet til program for grunnutdanning av jenter og kvinner.

Angola

Samlet bistand til Angola utgjorde 173,2 mill. kroner, hvorav 73,1 mill. kroner ble bevilget over regionbevilgningen. En stor andel av bistanden gikk til humanitære formål.

Måloppnåelse og resultat må sees i forhold til den vanskelige situasjonen landet fremdeles befinner seg i etter flere tiår med krig, med en svak statsforvaltning og lav kompetanse på mange områder. Den norske bistanden har bidratt til å dempe konfliktene og skape et nytt grunnlag for fred og gjenoppbygging. Samarbeidet ble i hovedsak gjennomført i forhold til planene selv om omleggingen av bistanden fra humanitær bistand til mer langsiktig utviklingssamarbeid har krevd mer tid enn antatt.

Sosial utvikling: Virksomheten var preget av overgang fra nødhjelp til mer langsiktig bistand gjennom støtte til demobilisering, rehabilitering av infrastruktur og helsetilbud samt opplæring og utdanning og minerydding. Barn og kvinner var spesielt viktige målgrupper.

Økonomisk utvikling: Samarbeidet innen elektrisitets- og petroleumssektoren stod sentralt, men har vært noe forsinket i påvente av en ny petroleumslav. Støtten til fiskeriforskning og forvaltning forventes å bidra til en bedre økonomisk utnyttelse av fiskeressursene.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Norsk bistand har i hovedsak vært rettet inn mot første del av fredsprosessen, bl.a. ved at norsk faglig bistand ble utlånt til FN. Norske frivillige organisasjoner har spilt en viktig rolle i denne fasen. Omfattende støtte gikk til reintegrering av flyktninger, minerydding og rehabilitering av ødelagt infrastruktur.

Miljø og naturressurser: Utviklingen av marine ressurser ble fulgt gjennom kartlegging og gjennom styrking av havforskningsinstituttet. Forberedelser til styrking av fiskeriforvaltningen ble gjennomført. Norsk bistand på olje- og energisektoren har bidratt til å styrke forvaltningskapasiteten på denne sektoren.

Sør-Afrika

Samlet bistand til Sør-Afrika utgjorde 131,6 mill. kroner, hvorav 115,2 mill. kroner ble bevilget over regionbevilgningen. Videreføring av bistandssamarbeidet f.o.m. år 2000 er under planlegging.

Sosial utvikling: Det ble gitt støtte til utbygging av grunnskolen og til institusjonelt samarbeid mellom norske og lokale institusjoner og fjernundervisning for lærere og elever. Institusjonelt samarbeid ble etablert eller videreført på universitetsnivå innenfor NUFU-avtalen. En avtale om støtte til et garantifond for sosial boligbygging ble også undertegnet. Det ble gjennomført flere kulturutvekslingstiltak.

Økonomisk utvikling: Støtten til tiltak for videre utvikling av mikro- og småindustri ble videreført. Et program for bedriftssamarbeid ble startet opp og førte til at en rekke norske bedrifter registrerte interesse for kontakt og samarbeid med sørafrikanske bedrifter. Støtten til forskning innen elektrisitetsektoren ble videreført gjennom institusjonelt samarbeid mellom NVE og det nasjonale elektrisitetverket.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Det ble gitt betydelig støtte til styrking av det sivile samfunn, kanalisert gjennom norske frivillige organisasjoner. Sannhetskommisjonen mottok støtte til etterforskning og informasjonsarbeid, og sentrale organisasjoner har mottatt støtte til opplæring og informasjonsprogrammer. Samarbeidet innen utvikling av lokalforvaltningsektoren ble videreført på provins- og sentralt nivå med bl.a. deltagelse av Kommunenes Sentralforbund og Oslo kommune. Det ble også gitt støtte til utarbeiding av en melding til parlamentet om lokalforvaltning i Sør-Afrika. Gjennom støtte til den europeiske parlamentarikerorganisasjonen, AWEPA, er det også gjennomført opplærings-tiltak for nyvalgte provinsparlamentarikere i Sør-Afrika.

Miljø- og naturressursforvaltning: Det ble inngått en avtale med miljøverndepartementet i Sør-Afrika om institusjonelt samarbeid mellom norske og sørafrikanske institusjoner, og gjennomføring av utvalgte miljøprosjekter. Det ble gitt faglig bistand til utarbeiding av en ny fiskerilov.

Kvinner og likestilling: Støtten til Det afrikanske instituttet for kjønnsforskning ved Cape Town-universitetet ble videreført. Støtten som gis gjennom frivillige organisasjoner har i betydelig grad kvinner som målgruppe.

SADC

Norges samarbeidsprogram med SADC var i 1997 på 84 mill. kroner. Den vesentlige delen av bevilgningen gikk til økonomisk utvikling og naturressursforvaltning, men med en viss økning i støtten til demokratiutvikling og utvikling av menneskelige ressurser og sosiale tjenester. Gjennomføringen av samarbeidsprogrammet går noe langsommere enn planlagt. Det skyldes i det vesentlige manglende planleggingskapasitet fra organisasjonens og enkelte medlemslands side. Som et ledd i oppfølgingen av strategien for støtte til næringsutvikling i Sør vil Regjeringen legge vekt på tiltak som bidrar til økt handel, økonomisk integrasjon og øvrige initiativer som styrker næringslivssamarbeid på tvers av SADC-regionen.

SADC gjennomførte våren 1997 en norskfinansiert ekstern vurdering av sitt handlingsprogram i lys av de endrede politiske og økonomiske forhold i regionen etter 1992. Rapporten anbefaler en total reorganisering av prosjektsamarbeidet, men først og fremst tar den til orde for at SADC bør prioritere regional integrasjon og politisk utvikling fremfor prosjektbasert utviklingsarbeid. Fra norsk side vil en støtte en slik utvikling. Rapporten vil bli behandlet i organisasjonen i løpet av 1998.

Sosial utvikling: Utvikling av sosial sektor har fått økt oppmerksomhet fra SADCs side. Arbeidet med å formalisere et slikt samarbeid har vært støttet av Norge. Det har foreløpig resultert i en avtale mellom SADC-landene om regionalt samarbeid innen utdanning og opplæring. Enkelte opplæringstiltak i sosialrettslige emner er gjennomført.

Økonomisk utvikling: Støtte gikk i det vesentlige til investeringer samt til opplærings-tiltak innen transport og kommunikasjon, energi, næringsutvikling og miljø. Energisekretariatet i Luanda har også i 1997 vært drevet vesentlig for norske midler. Det regionale oljeletingsprogrammet og arbeidet med å utrede kyststatenes beredskaps- og rednings-tjeneste til sjøs er videreført, men i lavere tempo enn planlagt. Det regionale samarbeidet innen elektrisitetsforsyning har utviklet seg raskt etter at Sør-Afrika ble medlem av SADC. Norge støttet opplæringstiltak i denne sektoren.

Menneskerettigheter og demokrati: Det ble gitt støtte til tiltak for demokratisering, utvikling av en fri presse og rettsvern for kvinner og barn. Et forsknings- og opplærings-prosjekt i forebygging og løsning av konflikter mottok også norsk støtte.

Miljø og naturressursforvaltning: Det knytter seg usikkerhet til hva resultatet vil være av SADCs beslutning om å overføre ansvaret for flere fagenheter som mottar norsk støtte til nasjonalt baserte sektorkoordinerende enheter. Opplæringstiltakene i naturressurssektoren gikk som planlagt. Til tross for at SADCs samarbeid i vannsektoren har fått høy status, sto arbeidet med forvaltningsplanen for Zambezivassdraget stille i 1997.

Budsjett 1999

Følgende plantall foreslås lagt til grunn: Angola 95 mill. kroner, Botswana 22 mill. kroner, Madagaskar 30 mill. kroner, Mali 40 mill. kroner, Namibia 30 mill. kroner, Sør-Afrika 100 mill. kroner og SADC-samarbeidet 80 mill. kroner. Den resterende delen foreslås fordelt på nye tiltak i de land som omfattes av bevilgningen. Som et ledd i oppfølgingen av strategien for støtte til næringsutvikling i Sør vil Regjeringen legge vekt på tiltak som bidrar til økt handel, økonomisk integrasjon og øvrige initiativer som styrker næringslivssamarbeid på tvers av SADC-regionen.

For 1999 foreslås bevilget 525 mill. kroner på underposten.

Post 71 Bistand til Asia, kan overføres

(i 1 000 kr)

Under- post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
71.10	Langsiktig utviklingssamarbeid med Sri Lanka	41 619	40 000	40 000
71.15	Langsiktig utviklingssamarbeid med Nepal	23 494	40 000	40 000
71.20	Langsiktig utviklingssamarbeid med Bangladesh	151 089	150 000	150 000
71.25	Regionbevilgning for Asia	116 195	110 000	110 000
	Sum post 0150.71 Bistand til Asia, kan overføres	332 397	340 000	340 000

Situasjonsbeskrivelse

Norsk bistand kanaliseres i første rekke til de fattigste landene i regionen. Også i disse landene er den økonomiske utviklingen gjennomgående positiv, men sårbarheten er stor bl.a. for flom og tørke som påvirker jordbruksproduksjonen. Den politiske situasjonen i Norges samarbeidsland har i enkelte tilfeller vært preget av militære konflikter, uro og ustabile maktforhold. Dette har imidlertid ikke skapt vesentlige problemer for gjennomføringen av utviklingssamarbeidet, og dialogen med myndighetene er gjennomgående god. Den økonomiske krisen som rammet mange asiatiske land i 1997-98, har i begrenset grad berørt de prioriterte landene og andre land som omfattes av regionbevilgningen for Asia. Flere av Norges samarbeidsland har fortsatt et betydelig problem som følge av miner etter mange år med krig og konflikter. Som følge av Indias og Pakistans kjernefysiske prøvesprengninger i mai 1998, er det besluttet å redusere bistanden til de to landene inntil videre.

Mål for innsatsen

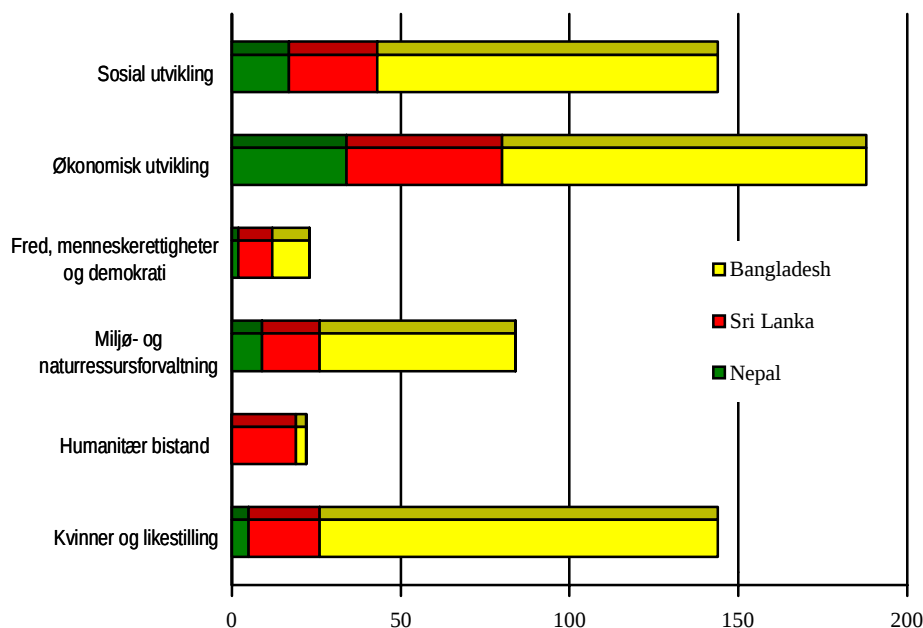
Målene for bistanden til land i Asia er å styrke grunnleggende sosiale tjenester, herunder tiltak mot barnearbeid, bidra til en forsvarlig forvaltning av naturressurser og miljø, bidra til å fremme fred, menneskerettigheter og demokrati og bidra til økonomisk utvikling. Utdanning er i ferd med å bli den klart største enkeltsektoren. Det legges vekt på å støtte opp om økonomiske, sosiale, politiske og administrative reformprosesser i de aktuelle landene.

Rapport 1997

Til tross for enkelte forsinkelser i planlegging og gjennomføring av prosjekter og da spesielt i det nye programlandet Nepal og i Vietnam, ble i all hovedsak de tildelte midlene til Asia brukt i tråd med forutsetningene.

Erfaringene med mottakers vilje og evne til å ta ansvar for utviklingssamarbeidet er gjennomgående svært gode. I enkelte land trengs imidlertid styrking av kapasitet og kompetanse på mottakersiden, og institusjonsutvikling er et viktig område for utviklingssamarbeidet.

Den samlede norske bistandsinnsatsen til Asia var på 1 587 mill. kroner, inkludert 290 mill. kroner til Det palestinske området, jf. for øvrig omtale under kap. 0191, post 70.45. Om lag 25 pst. av bistanden gikk til de prioriterte landene Bangladesh, Nepal og Sri Lanka. Andre store mottakerland var Kina med 121 mill. kroner.

Bilateral bistand fordelt på resultatområder og prioriterte land i 1997 (mill. kroner)

Merknader til diagrammet: Beløp som inngår i resultatområdene kvinner og likestilling og miljø- og naturressursforvaltning er tverrgående, slik at deler av tallmaterialet for disse også inngår i de øvrige resultatområdene.

Budsjett 1999

Det legges opp til å videreføre en gradvis økning av bistanden til Nepal. Bistanden til de to andre prioriterte landene, Sri Lanka og Bangladesh, foreslås holdt på omtrent samme nivå som i 1998. Bistanden til India og Pakistan reduseres som en reaksjon på deres kjernefysiske prøvesprengninger. Det legges for øvrig opp til at samlet bistand til Asia videreføres på omtrent samme nivå som i 1998.

For 1999 foreslås bevilget 340 mill. kroner på posten fordelt på nedenfornevnte underposter/områder.

Underpost 71.10 Langsiktig utviklingssamarbeid med Sri Lanka*Situasjonsbeskrivelse*

Den politiske og økonomiske situasjonen i Sri Lanka domineres fortsatt av den væpnede konflikten mellom myndighetene og den tamilske separatistbevegelsen, representert ved Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE). Den srilankiske regjeringens strategi for fred innebærer militær bekjempelse av LTTE på den ene siden, og på den andre siden et grunnlovsforslag som vil gi minoritetene større representasjon i det politiske livet og betydelig grad av selvstyre i de områdene hvor de er i flertall. Vedvarende uenighet mellom regjeringen og opposisjonen har umuliggjort en samlet holdning til LTTE. Konflikten medfører stadig brudd på menneskerettighetene.

Økonomien har totalt sett vist en markert vekst med en økning i BNP på 6 pst. i 1997 og inflasjonen har falt til i underkant av 10 pst. Gjennomføringstakten i landets privatiseringsprogram økte i 1997. Oppgangen er i hovedsak drevet fram av plantasje- og industrisektorene. Eksporten økte med 15 pst. i 1997 og underskuddet på handelsbalansen ble redusert for tredje år på rad. Finanskrisen i Øst Asia har bare i beskjeden grad rammet Sri Lanka. Bakgrunnen for den relativt sunne økonomien synes å være en stram finans- og pengemarkedspolitik som samtidig som statsbudsjettets utgiftsside er under kontroll. Dette har ført til en reduksjon av budsjettunderskuddet og en bedret betalingsbalanse.

Konflikten representerer landets altoverskyggende utviklingsproblem. Militærutgiftene utgjør nesten 6,5 pst. av BNP. I tillegg kommer de menneskelige og materielle ødeleggelser og begrenset lokal og internasjonal investeringsvilje. Krigsutgiftene fører til mangel på midler til statlige investeringer i infrastruktur, noe som er påkrevet for å kunne

realisere landets utviklingspotensial. Den registrerte arbeidsledigheten har vist en fallende tendens og var i 1997 på ca. 10 pst., mens ledighet blant ungdom er langt høyere. Det fryktes at dette kan bidra til økt uro og politisk labilitet i tiden fremover.

Sri Lanka står også overfor betydelige miljøutfordringer som følge av intensivt plantasje- og industrialisering og krigføringen i nord.

Andelen av statsbudsjettet som var finansiert av bistanden til landet, utgjorde i 1997 5,6 pst. Norges andel av bistanden lå på ca 2,5 pst. En relativt stabil og kompetent statsforvaltning bidrar til at utviklingssamarbeidet fungerer bra.

Mål for innsatsen på Sri Lanka

Det er i 1998 utarbeidet nye retningslinjer for utviklingssamarbeidet med Sri Lanka. Samarbeidet skal gradvis konsentreres mer om tiltak som bidrar til forsoning og fred, fremmer menneskerettigheter og utvikler demokrati, lindrer nød og bidrar til økonomisk utvikling. Det vil bli lagt økt vekt på gjenoppbyggings- og utviklingsbistand i nord- og østområdene forutsatt at dette er sikkerhetsmessig forsvarlig. Det vil også bli lagt vekt på å fremme sosial utvikling og integrere kvinne- og likestillingsperspektiver og miljøhensyn i tiltak innenfor andre resultatområder. Bistanden skal bidra til å styrke og utvikle offentlige og private institusjoner bl.a. for å fremme et mindre bistandsavhengig samarbeid mellom Norge og Sri Lanka.

Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede utviklingssamarbeidet med Sri Lanka.

<i>Resultatområde/Delmål</i>	<i>Norges bidrag/virkemiddel</i>
<i>Sosial utvikling</i>	
– Utvikling av helsesektoren	– Støtte utvikling/rehabilitering av helsesektoren/helseinstitusjoner
– Utvikling av utdanningssektoren	– Støtte til utvikling/rehabilitering av utdanningssektoren/utdanningsinstitusjoner
	– Støtte utdanning som gir muligheter for sysselsetting
<i>Økonomisk utvikling</i>	
– Økt sysselsetting og høyere inntektsnivå for befolkningen	– Støtte programmer for distriktsutvikling
	– Støtte næringsrettede rehabiliteringstiltak i konfliktrammede områder
– Fremme næringslivssamarbeid mellom Norge og Sri Lanka	– Støtte utvikling av infrastruktur for næringsutvikling
	– Støtte nettverksprosjekt mellom norske og srilankiske bedrifter
	– Støtte tiltak for økt import fra Sri Lanka
<i>Fred, demokrati og menneskerettigheter</i>	
– Økt forståelse og samarbeid mellom etniske grupper	– Støtte program for nasjonal integrering
– Bidra til fredelig løsning på den etniske konflikten	– Støtte tiltak for internt fordrevne og plantasjearbeidere
– Bidra til respekt for menneskerettighetene	– Støtte tiltak for å fremme dialog mellom partene
– Styrket lokalforvaltning	– Støtte tiltak for overvåking av menneskerettigheter
	– Støtte arbeid med å besøke arresterte og oppspore savnede
	– Støtte utvikling av lokal forvaltning og styrke kapasiteten i det sivile samfunnet i øst og nord
<i>Humanitær innsats</i>	
– Lette lidelsene til konfliktrammede	– Støtte innsats for nødhjelp og rehabilitering
<i>Miljø og naturressurser</i>	
– Økologisk bærekraftig forvaltning og utnyttelse av naturressurser	– Støtte tiltak rettet mot konsekvenser av industrialisering
	– Støtte tiltak for å styrke institusjonell kapasitet, nasjonalt miljøfond og regionalt miljøsamarbeid
– Økt bevissthet om miljøspørsmål	– Støtte miljøorganisasjoner og skoler
<i>Kvinner og likestilling</i>	
– Styrke kvinners rettigheter	– Støtte tiltak i nasjonale institusjoner og frivillige organisasjoner (respekt for MR, demokratisk utvikling)
– Styrke kvinners muligheter for økonomisk uavhengighet	– Støtte utbygging av barnehager, programmer for økt sysselsetting, høyere inntektsnivå

Rapport 1997

Utviklingssamarbeidet ble i hovedsak gjennomført som planlagt, selv om framdriften for enkelte tiltak har vært svakere enn forutsatt. Prinsippet om mottakeransvar er vel etablert, og fra norsk side er man godt fornøyd med de srilankiske myndighetenes avtaleoppfølging.

Sosial utvikling: Støtte til sosial sektor har vært knyttet til deler av distriktsutviklingsprogrammene, velferdsprogrammet for plantasjebefolkningen og tiltak gjennom private organisasjoner. I distriktsutviklingsprogrammene har innsatsen omfattet utdanning, vannforsyning og helse. I velferdsprogrammet har støtte til helsetjenester og økt tilgjengelighet av rent vann vært viktige komponenter. Det har vært problemer med å sikre god nok vannkvalitet, og i det fremtidige programmet vil det bli lagt vekt på forbedring av eksisterende vannprosjekter framfor å bygge nye. Videre er arbeidet med bygging av et senter for yrkesopplæring for plantasjeungdom kommet i gang.

Økonomisk utvikling: I distriktsutviklingsprogrammene har man lagt vekt på å øke befolkningens kunnskaper om nye dyrkingsmetoder samt økt deltakelse fra privat sektor. Framdriften har vært tilfredsstillende. Nettverkssamarbeidet for etablering av kontakt mellom norske og srilankiske bedrifter har vist tilfredsstillende framgang. Arbeidet med utbygging av transformatorstasjoner er godt i gang.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: I samarbeid med Kommunenes sentralforbund er det satt i gang et pilotprosjekt i tre distrikter med sikte på å styrke lokalforvaltningen. Under avtalen for det nasjonale integrasjonsprogrammet kom aktiviteter igang mot slutten av året. Som en del av et rehabiliteringsprogram er flere krigsrammede landsbyer gjenoppbygget. Støtte ble kanalisert gjennom frivillige organisasjoner til tiltak for bl.a. å fremme forsoning mellom etniske grupper.

Miljø og naturressursforvaltning: Det var en betydelig framgang i miljø- og ressursprogrammet. Det ble inngått en avtale der NIVA bistår med faglig rådgivning om kystsoneforvaltning. Det er også gitt støtte til frivillige organisasjoner som arbeider med miljøspørsmål. Det ble inngått en avtale om norsk støtte til frivillige organisasjoner innenfor et større Verdensbankprosjekt.

Kvinner og likestilling: Området er godt integrert i bistanden. En rekke organisasjoner som arbeider med kvinners rettigheter har mottatt støtte.

Bilateral bistand til Sri Lanka fra ulike bevilgninger (mill. kroner)

	1996*	1997
Samlet norsk bistand	204,9	112,8
Herav:		
Landprogram	44,7	41,6
Regionbevilgning	0,9	0,2
Bevilgning for frivillige organisasjoner	22,9	20,2
Næringslivsordningene	109,1	18,4
Fredskorps, eksperter, konsulenter	1,1	1,7
Særbevilgninger, inkludert forskning	11,2	9,2
Bevilgninger for nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokrati	7,7	22,1
Annen bilateral bistand	7,3	-0,6

*Bistandsnivået i 1996 var uvanlig høyt grunnet store utbetalinger over næringslivsordningene.

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget 40 mill. kroner til landprogrammet.

Underpost 71.15 Langsiktig utviklingssamarbeid med Nepal*Situasjonsbeskrivelse*

Den innenrikspolitiske situasjonen i Nepal har vært ustabil siden innføring av parlamentarismen i 1990/91. Siden valget i november 1994 har landet hatt fem ulike koalisjonsregjeringer. Det siste regjeringsskiftet var i april 1998. Den sittende koalisjonsregjeringen ledes av Kongresspartiet, men spås en kort fremtid. Den ustabile politiske situasjonen skaper problemer for utviklingssamarbeidet.

Nepal er et av verdens fattigste land. Politisk ustabilitet, massedemonstrasjoner, korrupsjon og generalstreiker har vært en belastning for den økonomiske utviklingen. Den økonomiske veksten har likevel ligget over gjennomsnittet for regionen de siste 5 årene og

utgjorde ca. 4,3 pst. i 1997. Inflasjonen er på 5,1 pst. Nepal er svært avhengig av bistand og utenlandske lån for å kunne dekke inn et stort budsjettunderskudd.

Om lag 70 pst. av befolkningen i Nepal kan hverken lese eller skrive, og få jenter fullfører grunnskolen. Nepal står overfor store utfordringer på miljøsidene. Høy befolkningsvekst har ført til økt press på ressursgrunnlaget.

Nepals viktigste naturressurser er jordbruksland og vannkraft. Utbygging og realisering av vannkraftpotensialet vil imidlertid kreve betydelig faglig kompetanse og økonomisk støtte før kraften kan utnyttes til industrietablering eller eksport. Turisme utgjør største enkeltinntektskilde.

Kapasiteten til å absorbere bistand er begrenset i offentlig forvaltning.

Mål for innsatsen i Nepal

I følge intensjonsavtalen fra 1996 om bistandssamarbeid mellom Norge og Nepal, er målene for den norske innsatsen å bidra til økonomisk vekst, styrking av demokratiske institusjoner og lokal deltakelse i utviklingsprosessen, forsvarlig utnyttelse av naturressursene og utvikling av menneskelige ressurser.

De tre prioriterte sektorer er energi, med vekt på ressursforvaltning og miljøvern, sosial sektor, demokratiutvikling og lokal deltakelse. Det legges vekt på støtte til institusjonsutvikling innenfor disse sektorene.

Samarbeidet med Nepal er under oppbygging. Det vil ta noe tid før Norges bidrag og virkemidler innenfor de enkelte resultatområdene er endelig definert i samsvar med nepalske myndigheters prioriteringer. Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede bistandssamarbeidet med Nepal.

<i>Resultatområde/Delmål</i>	<i>Norges bidrag/virkemiddel</i>
<i>Sosial utvikling</i>	
– Bedret distriktshelsetjeneste	– Støtte til utvikling av distriktshelsetjenesten med vekt på reproduktiv helse, nasjonale vaksinasjonsprogrammer, bekjempelse av respirasjonsrelaterte sykdommer hos barn og innkjøp av medisiner til bekjempelse av tuberkulose
– Bedret grunnutdanning	– Støtte program for økt kapasitet i grunnskolen og forbedret kvalitet på undervisning
– Bedret forsyning av rent vann	– Støtte forbedring av vannforsyningsnettet til Kathmandu
<i>Økonomisk utvikling</i>	
– Bedret forsyning av elektrisk kraft	– Støtte utbygging av vannkraftverk og infrastruktur
– Styrke næringsutvikling	– Styrke lovgivning, forvaltning og nasjonalt hydraulisk laboratorium
	– Støtte samarbeid med lokal industri som leverer utstyr til vannkraftverk
<i>Fred, menneskerettigheter, demokrati</i>	
– Styrke lokalt selvstyre	– Støtte program for å styrke lokal forvaltning og øke folkelig deltakelse på distriktsnivå
– Styrke det sivile samfunn og organisasjonsliv	– Støtte lokale organisasjoner og utgivelse av menneskerettighetsårbook
<i>Miljø og naturressurser</i>	
– Bedre forvaltning av naturressurser	– Institusjonsstøtte til lokale miljømyndigheter og vektlegging av miljø i vannkraftsamarbeid, støtte til kapasitetsbygging mht. miljøkonsekvensvurderinger
– Øke bevissthet om miljøspørsmål	– Støtte bevaring av nasjonalparker og forskning
<i>Kvinner og likestilling</i>	
– Styrke kvinners rettslige stilling	– Støtte prosjekt for opplæring i grunnleggende rettigheter og fri rettshjelp
– Bedre jenters utdanningsmuligheter	– Støtte jenter gjennom grunnutdanningsprogrammet

Rapport 1997

1997 var første år som prioritert samarbeidsland. På grunn av stadige regjeringsskifter i Nepal ble de planlagte landprogramdrøftinger utsatt. Dette har vært med på å skape en viss avstand mellom mål og oppnådde resultater. Enkelte tiltak knyttet til barnearbeid og jordbruksopplæring er ikke gjennomført. En vesentlig del av landprogrammidlene ble kanalisert gjennom FN-systemet.

Sosial utvikling: Den nasjonale poliovaksinasjonskampanjen viser en måloppnåelse på over 100 pst. Anskaffelse av tuberkulosemedisiner til det nasjonale tuberkuloseprogrammet i samarbeid med WHO gikk som planlagt. Målsettingen om å redusere svakheter i medisinforsyningssystemet er nådd. Innenfor grunnutdanning er innsatsen fortsatt i en forberedelsesfase.

Økonomisk utvikling: Styrking av rammeverket for vannkraftutbygging gjennom videreutvikling av vassdrags- og energilovgivning er videreført. Fremdriften for Khimti Khola vannkraftprosjekt har vært tilfredsstillende. Det er gitt støtte til kompetansebygging i tilknytning til mini- og mikrovannkraftutbygging i lokal regi.

Miljø og naturressursforvaltning: Et regionalt prosjekt for bærekraftig utvikling av turistindustrien i Himalaya-regionen har tilfredsstillende fremdrift. Støtte til et buffersoneprosjekt i tilknytning til Bardia nasjonalpark ble avsluttet med tilfredsstillende resultat. En avtale om institusjonelt samarbeid med NLH ble undertegnet.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Gjennom UNDP ble det gitt støtte til et fond som har som mål å styrke demokratiseringsprosessen på landsbynivå. Annen innsats har vært gjennomført i samarbeid med lokale organisasjoner. Fremdriften synes hovedsakelig tilfredsstillende. Gjennomføringen av velgeropplæring i distriktene stoppet opp i løpet av perioden.

Kvinner og likestilling: Støtte ble gitt til et rettshjelpsprogram for kvinner i distriktene.

Første fase ble avsluttet. På grunnlag av mottatte rapporter vurderes resultatene som svært positive. En studietur til Norge for kvinnelige parlamentarikere fra Nepal ble gjennomført og vurdert som svært vellykket.

Bilateral bistand til Nepal fra ulike bevilgninger (mill. kroner)

	1996	1997
Samlet norsk bistand	72,3	54,3
herav:		
Landprogram	*	23,5
Regionbevilgning	14,5	2,9
Bevilgning for frivillige organisasjoner	15,1	16,8
Næringslivsordningene	37,0	7,6
Særbevilgninger	0,4	0,8
Bevilgninger for nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokrati	2,1	
Annen bilateral bistand	3,2	2,7

* Landprogram for Nepal ble først etablert i 1997.

Budsjett 1999

Økt støtte planlegges til grunnutdanning i et sektorprogram hvor Verdensbanken, EU og Danmark er sentrale aktører. Det tas sikte på å støtte dette programmet med ca 15 mill. kroner pr. år. Økt innsats planlegges også mht. primærhelse og vannforsyning. Økning av bistanden vil skje ved bruk av regionbevilgningen.

For 1999 foreslås bevilget 40 mill. kroner til landprogrammet.

Underpost 71.20 Langsiktig utviklingssamarbeid med Bangladesh

Situasjonsbeskrivelse.

Bangladesh var i 1997 preget av en relativ politisk stabilitet selv om opposisjonen, ledet av Bangladesh Nationalist Party, BNP, store deler av perioden har boikottet møtene i parlamentet og ulike grupperinger inklusive BNP har gjennomført en rekke utenomparlamentariske aksjoner. Regjeringspartiet, Awami League (AL), støttet av 30 oppnevnte kvinnerepresentanter, har flertall i nasjonalforsamlingen.

Fattigdom og overbefolkning er det altoverskyggende problemet i Bangladesh, med dårlige inntektsmuligheter, høy analfabetisme, mangel på rent vann, uakseptable boforhold, utilstrekkelige helse- og andre velferdstjenester. Statsminister Sheikh Hasinas regjering satte seg ambisiøse mål med hensyn til administrative og økonomiske reformer samt fattigdomsbekjempelse da den kom til makten i 1996. Regjeringen har imidlertid ikke maktet å følge opp ambisjonene, og reformplanene står i stampe.

Myndighetene har forhandlet frem en fredsavtale for Chittagong Hill Tracts som ble undertegnet i desember 1997. Avtalen markerer slutten på en 23 år lang væpnet konflikt. I løpet av 1998 vil alle de 45 000 flyktningene som har bodd i leire i India, bli repatriert.

Etter et godt år for jordbruket økte BNI med 5,7 pst. i finansåret 1996/97. Inflasjonen holdt seg på beskjedne 3,9 pst. Eksporten, særlig av klær, økte. Samtidig er eksporten blitt mer differensiert. Inntekter fra arbeidsmigranter er fremdeles den viktigste kilden til utenlandske valuta. Utenlandske investeringer er beskjedne. Bangladesh er i liten grad rammet av finanskrisen i Øst-Asia.

Det er et stort behov for å styrke offentlig forvaltning i Bangladesh. Tunge byråkratiske beslutningsprosedyrer og hyppig forflytning av personell er problemer i utviklingssamarbeidet. Korrupsjonen er et stort problem, uten at det hittil er innført effektive tiltak for å bekjempe den.

Miljøproblemene er omfattende og i første rekke knyttet til befolkningsvekst, avskogning og flom, men i stigende grad også forurensing i grunnvannet.

Kvinner rettigheter er sikret i grunnloven og i lovverket for øvrig. På grunn av religion og tradisjon er imidlertid ikke kvinner økonomisk eller sosialt likestilte med menn. Situasjonen er imidlertid bedre enn i andre islamske land det er naturlig å sammenligne med.

Barnearbeid er et stort problem. Myndighetene engasjerer seg for å avskaffe barnearbeid, men fenomenet bunner bl.a. i den generelle fattigdommen og er derfor vanskelig å bli kvitt.

Mål for innsatsen i Bangladesh

Norsk bistandssamarbeid med Bangladesh er basert på intensjonsavtalen fra 1995. Hovedmålet er å bekjempe fattigdommen. Innsatsen er konsentrert om utdanning, produktiv sektor, demokratiutvikling og støtte til arbeidet for menneskerettighetene. Innenfor disse områdene vektlegges kompetanse- og institusjonsutvikling. Støtte til miljøtiltak skal hovedsakelig knyttes opp til tiltak innenfor produktiv sektor.

Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede bistands-samarbeidet med Bangladesh.

<i>Resultatområde/Delmål</i>	<i>Norges bidrag/virkemiddel</i>
<i>Sosial utvikling</i> – Øke kapasitet og kvalitet i grunnskolen – Øke skolegang for svake grupper	– Støtte nasjonalt program for kvalitetsforbedring i grunnskolen og alfabetisering blant ungdom og voksne – Støtte nasjonalt stipendprogram for jenter i videregående skole og uformell utdanning i regi av frivillige organisasjoner
<i>Økonomisk utvikling</i> – Øke inntektsnivå og sysselsetting, spesielt på landsbygda – Utbygging av elektrisk kraft på landsbygda – Styrke statens petroleumsforvaltning – Fremme næringsutvikling	– Støtte kredittprogrammer for småindustri og selvsysselsetting – Støtte uformell fagopplæring blant ungdom – Støtte program for elektrifisering av landsbygda – Støtte institusjonsoppbygging i energiministeriet – Lån og garantier i forbindelse med norske bedriftsetableringer
<i>Fred, menneskerettigheter og demokrati</i> – Styrke demokratiet – Fremme frie og rettferdige valg – Styrke respekten for menneskerettighetene – Styrke innsatsen mot barnearbeid	– Støtte oppbygging av pressens faglige kapasitet – Støtte frivillige organisasjoners arbeid for å fremme demokratiske verdier – Støtte opplæring i regi av Institutt for valgopplæring – Yte støtte til fri rettshjelp i regi av frivillige organisasjoner – Støtte arbeid for å fremme særlig kvinner og barns rettigheter – Støtte myndighetenes arbeid for å avskaffe handel med barn – Støtte opplæring og skape inntektsmuligheter blant tidligere barnarbeidere i klesindustrien
<i>Miljø og naturressurser</i> – Bedre forvaltningen av naturressursene	– Støtte Miljø- og skogbruksministeriet – Støtte jordbruksuniversitetet

Resultatområde/Delmål	Norges bidrag/virkemiddel
<i>Kvinner og likestilling</i>	
– Styrke kvinners rettigheter og rettsvern	– Støtte tiltak i regi av frivillige organisasjoner
– Styrke kvinners sosiale og økonomiske stilling	– Støtte utdanning og kredittprogrammer

Rapport 1997

Den samlede norske bistanden til Bangladesh i 1997 var godt i samsvar med fastsatte mål.

Sosial utvikling: Det ble undertegnet tre nye stat-til-stat-avtaler om videregående utdanning for jenter, uformell utdanning og produksjon av skolebøker. Norge faser ut støtten til helsesektoren over landprogrammet. Resultatoppnåelsen vil først kunne fastslås etter formell avslutning i 1998. Den siste årlige gjennomgang viste en positiv utvikling for de fleste indikatorene. Reduksjon av mødredødeligheten har imidlertid ikke blitt som forventet.

Økonomisk utvikling: Satsingen på småindustri gjennom Agrani Bank Small Enterprise Development Project har hatt resultatoppnåelse på i overkant av 100pst. Utbetalingen til Grameen Bank ble avsluttet, men en del oppfølgingstiltak gjenstår. Faglig bistand til oljesektoren ble avsluttet, men videreføres gjennom en avtale om institusjonsstyrking av Energidepartementet. En avtale om elektrifisering av landsbygda ble undertegnet.

Miljø og naturressursforvaltning: Midtveisgjennomgangen for samarbeidet med Miljø- og skogbruksministeriet ble gjennomført i mai og konkluderte med at kvaliteten på de enkelte aktivitetene gjennomgående har vært tilfredsstillende. En anbefalt reorganisering av prosjektorganisasjonen ble påbegynt. En kortversjon av Agenda 21 ble oversatt til bangla.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Innsatsen på dette resultatområdet har vært dominert av samarbeidet med Valgkommisjonen. Dette ble avsluttet i 1997. Opplæringskomponenten ble forsinket og gjennomført i mindre omfang enn forventet. Framdriften i samarbeidet med Institutt for valgopplæring ble også forsinket. Avtalen blir revidert, med redusert ambisjonsnivå. Resultatoppnåelsen i prosjektene gjennomført av frivillige organisasjoner har gjennomgående vært svært god.

Kvinner og likestilling: Kvinner er viktigste eller eneste målgruppe innenfor en stor del av de prosjektene som støttes. En studie av kvinnelige låntakere i mikrokreditt-programmene ble ferdigstilt. En studie av myndighetenes kompetanse og kapasitet mht. kvinner og utvikling ble gjennomført tidlig på året, men myndighetene har foreløpig ikke presentert en plan for oppfølging av anbefalingene.

Bilateral bistand til Bangladesh fra ulike bevilgninger (mill. kroner)

	1996	1997
<i>Samlet norsk bistand</i>	255,8	228,9
Herav:		
Landprogram	163,4	151,1
Regionbevilgning	16,2	1,8
Bevilgning for frivillige organisasjoner	28,9	26,5
Næringslivsordningene	12,1	35,2
Fredskorps, eksperter, konsulenter	2,1	0,6
Særbevilgninger, inkludert forskning	4,0	5,4
Bevilgninger for nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokrati	6,5	4,3
Gjeldslette	20,0	
Annen bilateral bistand	2,6	3,9

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget 150 mill. kroner til landprogrammet.

Underpost 71.25 Regionbevilgning for Asia*Innsatsområder*

Bistand kan gis til tiltak innenfor alle resultatområdene, men skal særlig støtte opp om økonomiske, sosiale og politiske reformprosesser i de tre prioriterte landene og Afghanistan, Bhutan, India, Kambodsja, Laos, Pakistan og Vietnam.

Rapport 1997

I de tre prioriterte samarbeidslandene Bangladesh, Nepal og Sri Lanka er bevilgningen bl.a brukt til demokratiltak, yrkesopplæring, helsetiltak og kraftverksutbygging. Bevilgningen er videre brukt til tiltak i India, Pakistan, Kambodsja, Laos og Vietnam, jfr. omtale nedenfor. I tillegg er bevilgningen benyttet bl.a. til rehabilitering av flyktninger i Afghanistan, miljøtiltak og vannkraftopplæring i Bhutan og til å støtte regionale opplæringstiltak bl.a. i oljeressursforvaltning og til regionale menneskerettighetstiltak.

India

Nye retningslinjer for bistanden til India med vekt på hovedsektorene utdanning, tiltak mot barnearbeid, og miljø, og derav følgende utvikling av endret prosjektportefølje har preget bistandssamarbeidet i 1997.

Samlet bistand til India utgjorde 97,7 mill. kroner, hvorav 33 mill. kroner fra regionbevilgningen. De oppnådde resultatene vurderes som tilfredsstillende. Tiltak der norsk bistand nå er faset ut blir i stor grad videreført av indiske myndigheter. Styrking av norsk-indisk institusjonssamarbeid inngikk som integrert element på flere resultatområder. Mottakeransvar er gjennomført, men tungrodd og kompliserte lokale beslutningsprosesser vanskeliggjør forvaltningen av bistanden.

Sosial utvikling: Økt satsing på tiltak mot barnearbeid ble gjennomført. Til sammen fem prosjekter, med hovedvekt på utdanning, er satt igang, bl.a i samarbeid med frivillige organisasjoner.

Økonomisk utvikling: Nettverket for kobling av norske og indiske bedrifter med sikte på norske industrietableringer i India har fungert tilfredsstillende. Faktiske bedriftsetableringer er derimot lavere enn forventet og en gjennomgang av programmet har ført til omlegging i form av et mer målrettet program. Institusjonsutviklingsprogrammet fremmer samarbeid mellom norske og indiske institusjoner mht. miljø og produktiv sektor. Programmet vurderes som vellykket. Det er også gitt støtte til overføring av kompetanse for etablering av databasert industriproduksjon

Miljø og naturressursforvaltning: Miljøsamarbeidet med myndighetene har i hovedsak vært konsentrert til delstatene Orissa og Himachal Pradesh. Framdriften er tilfredsstillende i Himachal Pradesh, mens miljøprogrammet i Orissa har gått vesentlig tregere enn planlagt. Det planlagte senteret for miljøstudier er ikke etablert. Det ble igangsatt et nytt miljøprogram i to delstater med sikte på å øke miljøkompetanse og finne fram til løsninger for å redusere forurensning. Oceanorprogrammet for meteorologiske og oceanografiske målinger kom godt i gang. Frivillige organisasjoner har spilt en sentral rolle i norsk støtte til miljørelaterte tiltak og med gode resultater.

Kvinner og likestilling: En gjennomgang av støtte til programmet for yrkesopplæring av kvinner viser at ca. 2/3 av kvinnene som har fått opplæring er i arbeid. Indiske myndigheter besluttet å videreføre prosjektet. Frivillige organisasjoner har spilt en sentral rolle i norsk støtte til tiltak for å styrke kvinners stilling.

Pakistan

Nye retningslinjer for bistand til Pakistan med vekt på hovedsektorene utdanning, menneskerettigheter, demokrati og miljø preget bistandsarbeidet i 1997. Spesiell vekt ble lagt på å utvikle tiltak innenfor miljø og støtte til demokratisk utvikling og en bedret menneskerettighetssituasjon. En avtale om kultursamarbeid ble undertegnet. Mottakeransvar er gjennomført, men mangelfull institusjonell kapasitet førte til forsinket oppfølging av avtaler og overføringer. Samlet bistand til Pakistan beløp seg til 45,3 mill. kroner, hvorav 15 mill. kroner fra regionbevilgningen.

Sosial utvikling: Støtte er gitt for å bedre kvaliteten innenfor grunnskoleutdanning, primært for jenter. Undervisningsprosjektene innenfor stat-til-stat samarbeidet har vært preget av problemer mht. måloppnåelse og forvaltning, og en forutsetning for videre støtte til sektoren er at myndighetene i løpet av 1998 følger opp kritikkverdige forhold på en akseptabel måte. Et skoleprogram i regi av en større frivillig organisasjon i nord har lyktes i å oppnå nær 100 pst. dekning av barn i skolepliktig alder, og en ny treårig avtale er undertegnet. Det ble gitt bidrag til oppbygging av et nettverk av frivillige organisasjoner som arbeider mot spredning av hiv/aids. Det er gitt støtte til tiltak mot prostitusjon.

Økonomisk utvikling: Støtte til produktiv sektor er under avvikling. Den norske innsatsen innenfor kraftsektoren vurderes som betydelig og vellykket. Et vedlikeholdsverksted for alle kraftstasjoner i området er i full drift. Nettverksprosjektet for å stimulere norsk-pakistansk bedriftssamarbeid fortsatte, men det har vist seg vanskelig å finne egnede partnere i Norge.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Samarbeidet med frivillige organisasjoner står sentralt i arbeidet for å styrke menneskerettigheter, herunder kampen mot barnearbeid og innsats for å sikre kvinners rettigheter. Dialogen med sentrale myndigheter i Menneskerettighetsministeriet har vært positiv. Et prosjekt i samarbeid med ILO for bekjempelse av barnearbeid ble igangsatt.

Miljø og naturressursforvaltning: Miljøhensyn er gjennomgående godt integrert i bistanden. Forskningssamarbeidet mellom NLH/Noragric og universitetet i Peshawar fortsatte. Lokale frivillige organisasjoner har hatt en sentral plass i norsk støtte til miljørelaterte tiltak.

Kvinner og likestilling: Kvinner spiller en sentral rolle på flere plan i gjennomføringen av utviklingssamarbeidet. I oppfølgingen av FNs kvinnekonferanse i Beijing er flere frivillige organisasjoner trukket aktivt inn av myndighetene.

Vietnam

En intensjonsavtale om bistandssamarbeid mellom Norge og Vietnam ble undertegnet i 1996, og bistanden er fortsatt i en opptrappingsfase. Målene med samarbeidet er å bidra til økonomisk og sosial utvikling, forsvarlig forvaltning av naturressurser, utvikling av menneskelige ressurser, styrking av offentlige institusjoner, demokratisering og folkelig deltakelse i utviklingsprosessen.

Samlet bistand til Vietnam utgjorde 46 mill. kroner, hvorav 28,5 mill. kroner fra regionbevilgningen. En betydelig prosjektportefølje er under utvikling, i hovedsak konsentrert om institusjonsbygging og kompetanseheving innenfor sektorene fisk, olje, miljø/naturressursforvaltning, administrativ reform, støtte til lokale små og mellomstore bedrifter i privat sektor og til sosial sektor med vekt på barn.

Sosial utvikling: Et prosjekt for rekreasjonssentra for barn i fattige og avsidesliggende provinser er under avslutning. Norske frivillige organisasjoner har vært engasjert i helse- og utdanningsprosjekter.

Økonomisk utvikling: Gjennom støtte til et program for utvikling av småindustri i privat sektor bidrar bistanden til å hjelpe små og mellomstore bedrifter. Programmet for utvikling av styringssystemer for miljø og sikkerhet i den vietnamesiske oljeindustri går etter planen. Framdriften i de planlagte prosjektene på fiskerisektoren har vært dårlig.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Avtale om et pilotprosjekt for etablering av et folkeregister går etter planen. Støtte ble gitt til seminar med norske ressurspersoner om frivillige organisasjoners rolle i vietnamesisk utforming av regelverk for etablering av lokale frivillige organisasjoner.

Miljø og naturressursforvaltning: Støtte planlegges gitt til landbruksinstitusjoner med sikte på å øke kunnskap og kompetanse om miljømessig bærekraftig distriktsutvikling. Gjennom støtte til et naturressursforvaltningsprosjekt i regi av CARE-Norge bygges det opp økt kunnskap og ferdigheter for å bedre miljø og levevilkårene i distriktet Ngoc Lac.

Kambodsja

Samlet bistand til Kambodsja utgjorde i 1997 47,3 mill. kroner, hvorav 4,9 mill. kroner fra regionbevilgningen. Som en følge av statskuppet i juli 1997 ble det utarbeidet nye retningslinjer for bistand til Kambodsja. Hovedinnholdet i disse retningslinjene er at nye tiltak som innvilges støtte skal ha som mål å styrke menneskerettigheter og demokrati. Humanitær bistand kan fortsette dersom hjelpen når fram til målgruppene, dersom regimet ikke styrkes politisk eller legitimeres gjennom bistanden, og dersom bistanden ikke misbrukes på annet vis. Bistanden til Kambodsja kanaliseres hovedsakelig gjennom multilaterale og frivillige organisasjoner.

Sosial utvikling: Støtte til distriktshelse- og distriktsutviklingsprogram i regi av WHO og UNICEF ble videreført. Det samme gjelder opplæring av lokalt helsepersonell for behandling av mineskader. Redd barna, Kirkens nødhjelp og Ungdom i oppdrag fikk støtte til bl.a. helseprosjekter og tiltak for barn.

Økonomisk utvikling: Norsk folkehjelps distriktsutviklingsprogram for å sikre gjenbruk av jordarealer som er ryddet for miner, ble videreført, og samarbeidsprosjektet med Asiabanken om et vann- og avløpsprosjekt i Phnom Penh ble startet opp.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Støtten gjennom UNDP til opplæring av dommere og ansatte ved domstolene har bidratt til å styrke rettsvernet for den fattige delen av befolkningen. Lokale frivillige organisasjoner fikk støtte til arbeidet for å fremme kvinner og barns rettigheter. Det ble også gitt støtte til et dokumentasjonssenter om massedrapene under Røde Khmer perioden.

Humanitær innsats: Støtten til mineryddingsarbeidet ble videreført, og det ble gitt støtte til repatriering av flyktninger og bidrag til å styrke det psykiske helsevernet i landet. Videre ble det gitt støtte til tiltak for å avhjelpe skadene etter flommen høsten 1996.

Miljø og naturressursforvaltning: Et samarbeid med UNDP om miljøopplæring i skolen og munkevesenet ble gjennomført.

Laos

En intensjonsavtale om utviklingssamarbeid mellom Norge og Laos ble undertegnet i april 1997. Målene for samarbeidet er å bidra til økonomisk og sosial utvikling, forsvarlig forvaltning av naturressurser, utvikling av menneskelige ressurser og offentlige institusjoner, demokratisering og folkelig deltakelse i utviklingsprosessen. Samlet bistand utgjorde 38 mill. kroner, hvorav 14,9 mill. kroner fra regionbevilgningen. Bistanden til Laos ble i hovedsak kanalisert gjennom multilaterale og norske frivillige organisasjoner.

Sosial utvikling: Det ble gitt støtte til utdanningstiltak gjennom UNESCO. Redd Barna og Kirkens Nødhjelp var engasjert i prosjekter innenfor helse og utdanning.

Økonomisk utvikling: Støtten til revidering av skatte- og tollovgivning og utvikling av lovverk for vannkraftsektoren ble videreført. Det ble gitt støtte gjennom FN og gjennom norske organisasjoner for å fremme alternativer til opiumsproduksjon.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Det ble gitt støtte til et kompetansebyggingsprogram for medlemmer og ansatte i nasjonalforsamlingen.

Humanitær innsats: Støtten til det nasjonale programmet for fjerning av ueksploderte sprenglegemer ble videreført, og det ble innvilget støtte til Norsk Folkehjelps innsats i dette programmet. Det ble videre gitt støtte til tiltak for å lindre konsekvensene av flommen høsten 1996.

Miljø og naturressursforvaltning: Arbeidet med utvikling av et miljølovverk og etablering av et laboratorium for overvåking av vannkvalitet fortsatte. Videre ble det gitt støtte til et søppelhåndteringsprosjekt.

Kvinner og likestilling: Det ble gitt støtte til et informasjons- og ressurscenter for å styrke kvinners posisjon i utviklingsplanleggingen.

Budsjett 1999

Som en følge av Indias og Pakistans kjernefysiske prøvesprengninger i mai 1998, er det besluttet inntil videre ikke å inngå nye stat-til-stat avtaler med de to landene om bistandsprosjekter, med mindre de er klart fattigdomsorienterte eller er egnet til å bedre menneskerettighetssituasjonen. Det er videre med samme unntak besluttet å fryse eksisterende stat-til-stat prosjekter. Et høyteknologiprojekt i India er kansellert. Eksisterende avtaler med norske og indiske/pakistanske frivillige organisasjoner og internasjonale organisasjoner er ikke berørt.

Den reduserte bistanden til India og Pakistan i 1998 forventes opprettholdt i 1999.

Når det gjelder omfanget av bistanden til Kambodsja vil dette avhenge av den politiske utviklingen i landet. Inntil videre vil det kun bli startet opp nye tiltak som bidrar til å styrke demokrati og menneskerettigheter. En opptrapping av bistanden til Nepal vil dekkes over regionbevilgningen.

Følgende plantall legges til grunn: Vietnam 25 mill. kroner, Laos 15 mill. kroner, India 20 mill. kroner og Pakistan 10 mill. kroner. Den resterende andel fordeles på tiltak i de landene som omfattes av bevilgningen og på regionale tiltak.

For 1999 foreslås bevilget 110 mill. kroner på underposten.

Post 72 Bistand til Mellom-Amerika, kan overføres

(i 1 000 kr)

Under- post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
72.10	Langsiktig utviklingssamarbeid med Nicaragua	46 341	50 000	45 000
72.15	Regionbevilgning for Mellom-Amerika	91 116	87 000	92 000
	Sum post 0150.72 Bistand til Mellom-Amerika kan overføres	137 457	137 000	137 000

Situasjonsbeskrivelse

Bileggelsen av de væpnede konflikter i Mellom-Amerika har bedret betingelsene for vekst og utvikling i regionen. Dette må synliggjøres i praktisk politikk, der fattigdomsbekjempelse gjennom utjevning av sosiale og økonomiske skjevheter må stå sentralt. I denne sammenheng kan det internasjonale samfunn fremdeles spille en viktig pådriverrolle.

Menneskerettighetssituasjonen i regionen er blitt noe bedre. De institusjonaliserte overgrep er redusert. Ikke desto mindre er landene fremdeles preget av en voldskultur som må møtes gjennom såvel rettslige reformer, som tiltak som kan fremme respekt for menneskerettigheter og forsoning. Tilliten til demokrati og statsapparat må styrkes gjennom en bredere og en mer rettferdig deltakelse i de politiske prosesser.

Landene i regionen befinner seg på ulike utviklingsnivå, med Nicaragua og Honduras som de fattigste målt i BNI pr. innbygger. Et felles trekk for regionen er en ekstremt skjev inntektsfordeling og enorme sosiale ulikheter. Den økonomiske politikken i de mellom-amerikanske landene domineres av strukturelle reformer, der privatisering og effektivisering av statsapparatet inngår som viktige element. Omstillingen etter år med betydelige budsjettunderskudd og høy inflasjon er krevende, og fattigdomssituasjonen i regionen har ikke blitt mindre alvorlig de siste årene. Landene har gjort fremgang når det gjelder stabilisering av økonomien, og den økonomiske veksten ventes i 1998 å ligge rundt 5 pst. i gjennomsnitt for landene. Med en befolkningsvekst på omkring 3 pst. i Honduras, Nicaragua og Guatemala, er dette imidlertid fortsatt utilstrekkelig i forhold til å gi en reell forbedring av levekårene for det store flertall av befolkningen.

Mål

Bistanden til Mellom-Amerika har som mål å støtte opp om oppfølging og konsolidering av freds- og demokratiprosessene i regionen. Prioriterte innsatser er å øke respekten for menneskerettighetene, styrke grunnleggende sosiale tjenester, legge grunnlaget for økonomisk utvikling og bidra til en forsvarlig forvaltning av naturressurser og miljø. Dessuten vil støtte til mineofre og rydding av miner med sikte på å gjøre Mellom-Amerika minefritt innen år 2000 prioriteres.

Rapport 1997

Samlet innsats til Mellom-Amerika var 354 mill. kroner, hvorav 39 pst. gikk til Nicaragua. Innsatsen til Latin-Amerika, som også inkluderer Sør-Amerika, var totalt 501 mill. kroner.

De viktigste innsatsområdene for norsk bistand til Nicaragua var innen sosial sektor og landbruk. I Guatemala ble bistanden rettet inn mot oppfølgingen av fredsavtaleverket, mens El Salvador og Honduras fikk støtte i et mer beskjedent omfang, primært knyttet til menneskerettigheter og demokratiutvikling. Støtte til natur og ressursforvaltning utgjorde en vesentlig del av bidraget som ble gitt til regionalt samarbeid.

Budsjett 1999

Samarbeidet med landene i Mellom-Amerika foreslås videreført innenfor samme ramme som i 1998. Arbeidet for å fremme sosial og økonomisk utvikling, styrke menneskerettigheter og å bidra til en videreutvikling av demokratiene, skal også i 1999 utgjøre hovedtyngden av Norges innsats i Mellom-Amerika.

For 1999 foreslås bevilget 137 mill. kroner på posten fordelt på nedenfornevnte underposter/områder.

Underpost 72.10 Langsiktig utviklingssamarbeid med Nicaragua

Situasjonsbeskrivelse

Det første regjeringsåret til president Arnoldo Aleman var preget av politiske konfrontasjoner og forhandlinger med opposisjonen. Regjeringen har likevel lyktes i å komme fram til en avtale med IMF om fortsatt støtte til gjennomføringen av det økonomiske restruktureringsprogrammet. Dette medfører en meget stram budsjettpolitikk og regjeringen har bedt giversamfunnet om støtte for å hindre at innstramningene får uønskede konsekvenser for de svakest stilte. Man kom videre fram til et lovforslag om eiendomsproblemet som ble vedtatt av nasjonalforsamlingen. Det står imidlertid mye igjen før eiendomsproblemet kan anses løst, særlig mht. finansiering av kompensasjon til tidligere eiere. Arbeidet med å modernisere statsforvaltningen har fortsatt, og et lovforslag som skal legge grunnlaget for dette, er lagt frem for nasjonalforsamlingen. En ny skattelov som skal øke inntektsgrunnlaget og gjøre skattesystemet mer transparent, er også vedtatt. Den statlige utviklingsbanken, BANADES, som gikk med store underskudd, er nedlagt.

Til tross for at de makroøkonomiske indikatorer er positive med en økning i BNP på ca. 5 pst. og en inflasjon på under 10 pst., er fattigdomsproblemet fortsatt meget stort.

Mål for innsatsen i Nicaragua

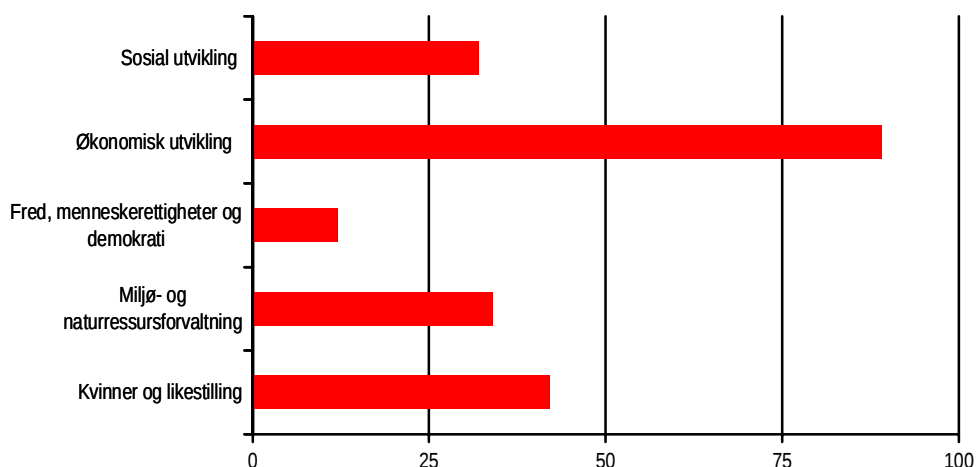
Den gjeldende strategien for bistandssamarbeidet mellom Norge og Nicaragua er fra 1993 og skal evalueres og oppdateres i 1998/99. Det overordnede målet for bistandssamarbeidet er å styrke Nicaraguas evne og muligheter til å dekke grunnleggende behov for brede lag av befolkningen. Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede bistandssamarbeidet med Nicaragua.

Nicaraguanske myndigheter har begynt arbeidet med opprettelsen av et nasjonalt gjeldsfond som det også kan bli aktuelt å støtte i 1999.

<i>Resultatområde/Delmål</i>	<i>Norges bidrag/virkemiddel</i>
<i>Sosial utvikling</i>	
– Bedre helse, med særlig vekt på mødre og barn	– Samarbeid med UNFPA om støtte til familiehelse- og befolkningsprogram
– Bedre barns levekår	– Støtte til modernisering av helsesektoren gjennom Verdensbanken
– Bedre grunnskoletilbudet	– Samarbeid med IDB og myndigheter for etablering av nettverk av barnehager/sentre, samt ernærings- og helsetiltak for barn
	– Program under planlegging
<i>Økonomisk utvikling</i>	
– Øke sysselsetting og inntektsnivå	– Støtte kredittprogram for utvikling av små- og mellomstore bedrifter
– Øke produksjonen i landbruket	– Støtte jordbruksveiledning for små og mellomstore bønder, rådgivende tjenester, feltarbeid og forskning
– Bedre forsyning av elektrisk kraft	– Delfinansiering av en transformatorstasjon
<i>Fred, menneskerettigheter, demokrati</i>	
– Mer ansvarlig forvaltning	– Støtte riksrevisjonen som institusjon
– Styrke demokratisk utviklingsprosess	– Støtte til konsulentfond for å styrke statlige institusjoner
– Styrke menneskerettigheter	– Støtte til utbedring av fengselsvesenet
	– Støttet til avvæpning og integrering av væpnede grupper
<i>Miljø og naturressursforvaltning</i>	
– Øke bevissthet om miljøspørsmål	– Styrke miljøinnsatsen rettet mot kvinner
	– Støtte opplæringen av bønder i skadedyrbekjempelse
<i>Kvinner og likestilling</i>	
– Styrke kvinners rettigheter	– Styrke kapasitet hos politi og domstoler til å håndtere overgrep mot kvinner
– Øke kvinners deltakelse i beslutningsprosesser	– Støtte informasjonsprogram om kvinners rettigheter

Rapport 1997

I de senere år er det gjennomført en omfattende omlegging av samarbeidet fra et varebistands- og importstøtteprogram til samarbeid innen sentrale sektorer for landets utvikling. I 1997 bestod samarbeidet for første gang utelukkende av program- og prosjektsamarbeid innenfor de prioriterte målene. Det er igangsatt en evaluering av landstrategien for Nicaragua.

Bilateral bistand til Nicaragua i 1997, fordelt på resultatområder (mill. kroner)

Sosial utvikling: Samarbeidet med IDB om et integrert barneprosjekt har hatt en lengre oppstartingsfase enn planlagt, men aktivitetene direkte rettet mot barn er nå igang. Familieplanleggingsprosjektet med UNFPA har nå etablert seg i de utvalgte distriktene og dannet lokale arbeidsgrupper i regi av helsedepartementet. Betydelig støtte har blitt kanalisert gjennom norske og lokale frivillige organisasjoner, bl.a. til yrkesfaglig og teknisk utdanning av krigsskadde. Dialogen med myndighetene om norsk støtte til utdanningssektoren ble videreført, men har gått langsommere enn forutsatt.

Økonomisk utvikling: Samarbeid med jordbruksmyndighetene om et program for jordbruksveiledning til små og mellomstore bønder ble videreført, bl.a. med vekt på kvinnelige bønder. Støtten til et tiltak som regulerer eiendomsforhold til jord ble sluttført i henhold til planen. Støtte til et kredittprogram for småbønder ble igangsatt i tillegg til det pågående kredittprogram til små bedrifter. Det ble i tillegg gitt støtte til en rekke lokale private organisasjoner som arbeider med miljøtiltak og landbruksproduksjon. Avtale om del-finansiering av en transformatorstasjon ble undertegnet og prosjektet igangsatt.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Et program for å styrke kvinners og barns rettigheter ble videreført med positive resultater. Et nordisk finansiert prosjekt for støtte til riksrevisjonen ble igangsatt. Videre ble andre fase av konsulentfondet for å styrke de statlige institusjonene startet opp. Det ble også gitt støtte til et program for avvæpning og reintegrering av væpnede grupper. Loven om etablering av menneskerettighetsombud ble heller ikke i 1997 behandlet i parlamentet som planlagt.

Miljø og naturressursforvaltning: Støtten til lokale organisasjoners arbeid ble videreført. Den nye fiskeriloven ble heller ikke vedtatt i 1997 og videre norsk bistand på dette området avventer fortsatt en avklaring på de institusjonelle og juridiske rammebetingelser innenfor sektoren.

Kvinner og likestilling: Støtten til frivillige organisasjoners arbeid for å øke bevisstheten om kvinners rettigheter og kvinners deltakelse i beslutningsprosesser ble videreført.

Bilateral bistand til Nicaragua fra ulike bevilgninger (mill. kroner)

	1996	1997
Samlet norsk bistand	155,1	137,0
<i>herav:</i>		
Landprogram	59,6	46,3
Regionbevilgning		2,0
Bevilgning for frivillige organisasjoner	38,6	2,0
Næringslivsordningene	0,1	0,3
Fredskorps, eksperter, konsulenter	8,2	5,6
Særbevilgninger, inkludert forskning	7,2	8,0
Bevilgninger for nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokrati	1,7	
Gjeldslette	28,4	35,0
Annen bilateral bistand	11,2	2,3

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget 45 mill. kroner til landprogrammet.

Underpost 72.15 Regionbevilgningen for Mellom-Amerika*Mål for innsatsen*

Bevilgningen omfatter tiltak i Guatemala, El Salvador, Honduras og Nicaragua, med hovedvekt på Guatemala. Bistanden skal bidra til å konsolidere freden, styrke demokratiseringsprosessen, bedre menneskerettighetssituasjonen, sikre økonomiske og sosiale rettigheter for tilbakevendte flyktninger, urbefolkningsgrupper og andre svakstilte grupper, samt styrke naturressursforvaltningen og ivareta andre miljøhensyn. Det kan videre bli aktuelt å støtte opprettelsen av nasjonale gjeldsfond over bevilgningen.

FN-systemet vil fremdeles være en viktig kanal for norsk bistand til regionen.

*Rapport for 1997***Guatemala**

Samlet bistand til Guatemala utgjorde i 1997 107,6 mill. kroner, hvorav 51,5 mill. kroner ble bevilget over regionbevilgningen.

Bistanden har hatt som hovedmål å bidra til konsolidering av fredsprosessen og har vært innrettet mot oppfølgingen av fredsavtaleverket. Demokrati, menneskerettigheter og sosial utvikling har vært prioriterte innsatsområder.

Sosial utvikling: Støtten til arbeidet med tospråklig utdanningsprogrammer og lingvistisk forskning er blitt videreført. Det ble også støtten til rehabiliteringsprosjekter for tilbakevendte flyktninger og internflyktninger via UNHCR, norske - og lokale organisasjoner.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Guatemala har gjennomført en meget vellykket demobiliseringsprosess. Norske midler var instrumentelle både i forbindelse med avvæpning av tidligere stridende og i den første delen av reintegreringsarbeidet. Som en av de fremste støttespillerne til MINUGUA (FNs verifikasjonsmisjon for gjennomføring av fredsavtaleverket), har Norge bidratt til at den har kunnet gjennomføre sitt utvidede mandat knyttet til verifisering og oppfølging av fredsavtalene. Foruten å støtte MINUGUAs kjerneprogram, har midlene blitt brukt til å styrke påtalemaktens kompetanse, etterforskningsevne og organisasjon. Myndighetene har fått bistand til å definere rollen til landets nye politivesen og den katolske kirkens fri-rettshjelpskontor. Norge har gjennom flere samarbeidspartnere, også norske organisasjoner, bidratt til å gjøre fredsavtaleverket og menneskerettighetene kjent blant Guatemalas befolkning. Vesentlig bidrag ble også gitt for å styrke menneskerettighetsombudet og til organisasjoner og institusjoner som arbeider med å belyse spesielle hendelser under borgerkrigen og utrede aktuelle samfunnsproblemer. Det ble innledet samarbeid med UNDP om støtte til myndighetenes bestrebelser på å gjennomføre reform av statsforvaltningen og formulere statlig politikk som ivaretar hensynet til Guatemalas kulturelle og språklige mangfold. Gjennom OAS støttet Norge et pilotprosjekt innen konfliktløsning. Støtte til UNHCRs repatrieringsprogram for guatemalske flyktninger i Mexico ble videreført. Det ble foretatt en gjennomgang av programmet som i det alt vesentligste ga god omtale av UNHCRs arbeid. En tilsvarende gjennomgang av norske organisasjoners arbeid ble igangsatt.

Økonomisk utvikling: Utover støtte kanalisert via norske organisasjoner har Norges engasjement i denne sektoren vært begrenset. Et mikrokredittforetak ble støttet.

El Salvador

Samlet bistand til El Salvador utgjorde i 1997 15,9 mill. kroner, hvorav 9,6 mill. kroner ble bevilget over regionbevilgningen. Det ble gitt støtte til borgerrettsopplæring og velgerregistrering i forbindelse med kommune- og parlamentsvalget i 1997. Gjennom UNDP bidro Norge til nasjonal overvåking av valget. Gjennom UNDP er det også kanalisert støtte til det salvadoranske menneskerettighetsombudet og til videreføring av husbyggingsprogrammet for demobiliserte. Om lag 800 boliger er oppført.

Honduras

Samlet bistand til Honduras utgjorde i 1997 14,2 mill. kroner, hvorav 0,3 mill. kroner ble bevilget over regionbevilgningen.

I Honduras vestregion har det menneskerettighetsombudet med norske midler bygget opp en distriktstjeneste som sannsynligvis vil bli brukt som modell i resten av landet.

Regionale tiltak

Det har bl.a. blitt gitt støtte til miljøprogrammer for viltforvaltning, bevaring av våtmarksområder og plantevern. Støtte til stipendprogram for tropisk jordbruksutdanning og til et regionalt program for seismisk varsling og forskning, ble også videreført. Det ble inngått en ny avtale med Det interamerikanske menneskerettighets-instituttet (IIDH) om regionale MR-tiltak, og med den Pan-amerikanske helseorganisasjonen (PAHO) om støtte til et regionalt helse- og miljøprogram, samt tiltak rettet mot kvinnemishandling i hjemmet.

Budsjett 1999

Følgende plantall foreslås lagt til grunn: Guatemala 53 mill. kroner, El Salvador 7,5 mill. kroner og Honduras 2,5 mill. kroner. Øvrige midler foreslås anvendt til regionale tiltak og nye tiltak i de aktuelle landene. Det legges ikke opp til endringer i innretningen på bistanden.

For 1999 foreslås bevilget 92 mill. kroner på underposten.

Programkategori 03.20 Utvidet samarbeid

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
0154	Opplysningsarbeid, organisasjonsliv og mellomfolkelig samarbeid	888 032	974 250	1 021 300	4,8
0155	Miljø og naturressursforvaltning	351 468	348 500	310 000	-11,0
0156	Tiltak for å bedre kvinners situasjon og likestilling	70 992	55 000	35 000	-36,3
0157	Næringsutvikling og økonomisk utvikling, jf. kap. 3157	546 610	670 000	597 000	-10,8
0158	Utredning, forskning, evaluering og kvalitetssikring	89 453	127 800	129 800	1,5
0159	Tilskudd til ymse hjelpetiltak	- 1 882	28 062	50 066	78,4
Sum kategori 03.20		1 944 673	2 203 612	2 143 166	-2,7

Programkategori 03.20 Utvidet samarbeid omfatter særskilte virkemidler og kanaler som står sentralt i arbeidet for å nå hovedmålene for norsk bistand. En stor del av innsatsen er rettet mot sosial og økonomisk utvikling. En viktig dimensjon ved programkategorien er ønsket om å bidra til å engasjere et bredt spekter av det norske samfunn i utviklingsarbeidet. En viktig samarbeidspartner er de frivillige organisasjonene. Disse har en hovedoppgave i utvikling av det sivile samfunn. I samarbeid mellom norske institusjoner og fagmiljøer og tilsvarende miljøer i samarbeidslandene vil kompetansebygging og institusjonsutvikling stå sentralt. Samarbeidet konsentreres om områder av sentral betydning for utviklingslandene og hvor Norge har særlige forutsetninger for å bidra. En viktig målsetning for samarbeidet er å styrke utviklingslandenes kapasitet og kompetanse til å drive egen forskning.

Regjeringen arbeider med en ny strategi for støtte til næringsutvikling i Sør. Strategien vil gi grunnlag for en mer helhetlig og forsterket innsats på dette området - med fokus på utviklingslandenes interesser. En nærmere beskrivelse av strategien er gitt i omtale under kap. 0157 og i vedlegg 3. Gjennomgangen av den norske bistandsinnsatsen på dette området har vist at også frivillige organisasjoner gir viktige bidrag til næringsutvikling. Regjeringen forventer i denne sammenheng at samordning og utveksling av erfaringer på landnivå vil gi økt effekt av innsatsen på dette området, ikke minst når det gjelder støtte til småbedrifter og bruk av mikrokreditter.

Gjennom spesifikke bevilgninger knyttet til forvaltning av miljø og naturressurser og tiltak for å bedre kvinners situasjon og likestilling, støttes spesielle tiltak. Samtidig skal disse hensynene integreres i all bistandsvirksomhet. Formålene for de særskilte bevilgningene har gradvis blitt ivarettatt gjennom andre deler av budsjettet. Regjeringen legger derfor opp til å avvike særbevilgningene til miljø-, kvinne- og kulturtiltak fra og med år 2000. Det vises nærmere omtale i eget avsnitt under Programområde 03.

Det utvidede samarbeidet kan i prinsippet omfatte alle land som faller inn under OECDs regelverk for bistand, men partnere i de fattigste landene vil bli gitt prioritet. Blant disse er også ODA-godkjente land i OSSE-området og Mongolia.

Tiltak for å sikre økt effektivitet og kvalitet i utviklingssamarbeidet står sentralt i Regjeringens Sør-politikk, og dekkes over denne programkategorien. Evaluering har en sentral plass i dette arbeidet. Videre dekkes informasjonstiltak om bistand og nord/sør-spørsmål over programkategorien. Bevilgningen for ymse hjelpetiltak, som er en budsjett-reserve som kan disponeres til uforutsette tiltak i løpet av året, dekkes også her.

KAP. 154 OPPLYSNINGSARBEID, ORGANISASJONSLIV OG MELLOM-FOLKELIG SAMARBEID

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	9 586	10 500	13 000
70	Tilskudd til opplysningsarbeid, <i>kan overføres</i>	42 228	43 500	48 000
71	Tilskudd via frivillige organisasjoner, <i>kan overføres</i>	679 347	710 750	740 000
72	Tilskudd til forskning og kompetansebygging i utviklingsland, <i>kan overføres</i>	119 473	166 500	185 300
73	Tilskudd til kulturtiltak i utviklingsland, <i>kan overføres</i>	37 398	43 000	35 000
	Sum kap. 0154	888 032	974 250	1 021 300

Kap. 0154, post 71 omfatter tidligere kap. 0154, post 71 og kap. 0164, post 74. Endringer som følge av sammenslåing kapitler og poster i 1999-budsjettet fremgår av vedlegg 4.

Bevilgningen under dette kapitlet har som formål å bygge opp samfunn i utviklingsland med godt fungerende offentlig og private institusjoner. Det blir gitt prioritet til tiltak som fører til styrking av demokratiske institusjoner innen offentlig og privat sektor. Samarbeidet skal bidra til utbygging av en privat sektor som ivaretar hensynet til fattigdomsretting, miljø og kvinner. Et annet formål er å styrke utviklingslandenes forskningskompetanse og -kapasitet. Det legges vekt på å få til gode og praktiske samarbeidsforhold mellom institusjoner og organisasjoner i Norge og utviklingsland.

Bevilgningen skal gjennom opplysningsarbeid skape debatt, interesse og kunnskap om nord/sør-spørsmål og norsk utviklingshjelp i norsk opinion. Regjeringen har varslet en økning av innsatsen på dette området, noe som reflekteres i dette budsjettet.

Post 01 Driftsutgifter*Opplysnings- og informasjonsvirksomheten***Mål**

Opplysnings- og informasjonsvirksomheten skal bidra til å skape interesse for, kunnskap om, og støtte til norsk sør-politikk, bilateralt og multilateralt utviklingssamarbeid og nord-/sør-spørsmål generelt.

Viktige målgrupper for denne informasjonsvirksomheten er bl.a. presse, organisasjoner skoleverk og opinionen generelt.

Bevilgningen skal dekke utgifter til produksjon av skriftlig og audiovisuelt informasjonsmateriell, seminar og andre informasjonsaktiviteter igangsatt av departementet eller i samarbeid med andre parter.

Rapport 1997

I forbindelse med konferansen om barnearbeid i Oslo høsten 1997 ble det drevet et omfattende informasjonsarbeid. Det ble utgitt et eget avisbilag til Dagbladet, organisert pressereiser, arrangert utstilling og gitt støtte til undervisningsmateriell og flere TV-produksjoner over tema barnearbeid.

Miljø og utvikling var også et sentralt tema for en rekke informasjonstiltak i 1997. Det ble bl.a. organisert kurs for journalister, produsert en interaktiv TV-sending til bruk i skolen og arrangert en større konferanse om oppfølgingen av miljøkonferansen i Rio.

Det ble utgitt en rekke publikasjoner, blant annet om norsk bistandsvirksomhet i 1996, om bistandsbudsjettet i 1997 og om de norske strategiene for kvinne- og miljøstatsningen i bistanden. Dette ble også gjort tilgjengelig gjennom ODIN på Internett.

Det ble gjennomført en rekke kurs, studiereiser og andre kompetansegivende tiltak overfor journalister og lærere og tillitsvalgte i organisasjonene.

Det ble også gitt støtte til forskjellige institusjoner og produksjonsselskaper for filmer og multimedieprosjekter som har tatt opp aktuelle temaer i forholdet mellom nord og sør.

NORAD har i 1997 søkt å styrke kontakten med det norske samfunn ved å gjennomføre informasjonstiltak, dels i egen regi og dels i nært samarbeid med eksterne miljøer. Informasjonstiltakene har vært konsentrert om hovedsatsningsområdene i den bilaterale bistanden med særlig satsning på miljø- og menneskerettighetsaspektet.

Barn og ungdom har vært viktige målgrupper for denne satsningen, og for bedre å styrke informasjonen til sistnevnte grupper, har NORAD bl.a. brukt den årlige fotballturneringen Norway Cup til å informere om NORADs virksomhet.

Budsjett 1999

Informasjonstiltak om multilateralt utviklingssamarbeid, humanitær bistand, menneskerettigheter og gjeldsspørsmål vil få høy prioritet i 1999. I NORADs informasjonsvirksomhet vil nettverksbygging og kontaktskapende arbeid tilpasset ulike målgrupper fortsatt være et prioritert område, og det vil bli lagt vekt på konsentrert informasjon om prioriterte områder innen bistanden.

For 1999 foreslås bevilget 13 mill. kroner.

Post 70 Tilskudd til opplysningsarbeid, kan overføres

Tilskudd gis til de frivillige organisasjonene og organisasjoner med FN-tilknytning for å drive informasjons- og opplysningsarbeid. Hovedkriteriene for tildeling er informasjon om FN, nord/sør spørsmål og utviklingssamarbeid. I tillegg gis det støtte til IPS (3.verdens pressebyrå), samt til enkeltprosjekter til organisasjoner i en årlig tilskuddsordning for informasjon om nord/sør spørsmål. Ved tildeling til enkeltprosjekter legges vekt på aktualitet, kvalitet og mangfold med hensyn til både målgrupper og type tiltak, samt geografisk spredning.

Mål

Skape positive holdninger og engasjement i opinionen gjennom bidrag til organisasjoners konkrete informasjonstiltak om FN, nord/ sør-spørsmål og utviklingssamarbeid.

Rapport 1997

24 organisasjoner, hovedsaklig politiske studieforbund, kirkelige sammenslutninger, solidaritets- og bistandsorganisasjoner hadde rammeavtale om støtte til nord/sør informasjon. I tillegg ble det i 1997 inngått rammeavtale med Strømme-stiftelsen, Care Norge og Regnskogsfondet. Informasjonsstøtten på 10 mill. kroner til hhv. Flyktningerådet, Kirkens Nødhjelp, Norge Røde Kors, Norsk Folkehjelp og Redd Barna ble i hovedsak øremerket felles tiltak og arrangementer.

Det ble utbetalt 15 millioner kroner til FN-sambandet i Norge. Prioriterte områder for informasjonsvirksomhet i 1997 var menneskerettigheter, barnearbeid og multilateralt utviklingssamarbeid. Utvikling av informasjonsteknologi og en egen hjemmeside ble gitt prioritet.

Den norske UNICEF-komiteen mottok 1,5 mill. kroner og informasjon rettet mot lærere og elever i grunnskolen ble prioritert i 1997. Det ble utbetalt kr 340 000 i 1997 til ILO-komiteen som prioriterte informasjon om barnearbeid.

Budsjett 1999

I tillegg til generell nord/sør informasjon, vil informasjon om menneskerettigheter bli et viktig satsningsområde for mange organisasjoner også i 1999. For de FN-tilknyttede organisasjonene vil informasjonen om det multilaterale utviklingssamarbeidet styrkes.

For 1999 foreslås bevilget 48 mill. kroner.

Post 71 Tilskudd via frivillige organisasjoner, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

De frivillige organisasjonene har til sammen bred kompetanse og erfaring med utviklingsarbeid. Organisasjonene har et godt nettverk innen både privat og offentlig sektor. Organisasjonenes arbeid virker positivt inn på demokratiseringsprosesser, styrker menneskerettighetene og bidrar til folkelig deltakelse i utviklingsprosesser.

Samarbeidet med frivillige organisasjoner bygger på tillit til at organisasjonene er profesjonelle bistandsaktører som kan vise til gode resultater av sitt arbeid. Samarbeidet skal ivareta organisasjonenes identitet, uavhengighet og særpreg. Tilskuddsordningen er global. Støtten gis som et tilskudd basert på organisasjonenes egne prioriteringer. Det stilles krav til egenandel på 20 pst. I enkelte situasjoner der det er hensiktsmessig å bruke

frivillige organisasjoner som operatører i det langsiktige utviklingsarbeidet kan regelen om egenandel fravikes. Støtten underlegges de samme kvalitetskrav som øvrig norsk bistand med vekt på mottakeransvar, kompetansebygging, bærekraft og lokal forankring.

Organisasjonene skal først og fremst ha en rådgivende rolle i forhold til sine lokale samarbeidspartnere. Organisasjonene oppfordres til å ivareta sin egenart og konsentrere seg om oppgaver og arbeide på områder der de har særlige forutsetninger. I vurderingen av søknader fra organisasjonene legges vekt på kontaktflaten til det norske samfunn.

NORADs retningslinjer for støtte via frivillige organisasjoner er under revisjon. Herunder vurderes også finansieringsordningen.

Regjeringen ser positivt på den økte bistandsaktiviteten gjennom de frivillige organisasjonene, og legger derfor opp til en økning i støtten i budsjettet for 1999.

Mål

Støtten til de frivillige organisasjonenes langsiktige utviklingsarbeid skal bidra til at fattige og utsatte grupper får grunnleggende sosiale og økonomiske tjenester. Det legges vekt på at tilskuddene går til prioriterte områder for norsk bistand. Kompetanse og øvrige ressurser i organisasjoner i nord og i sør skal utnyttes og videreutvikles og føre til styrking av organisasjonenes bidrag til utvikling av sivil sektor.

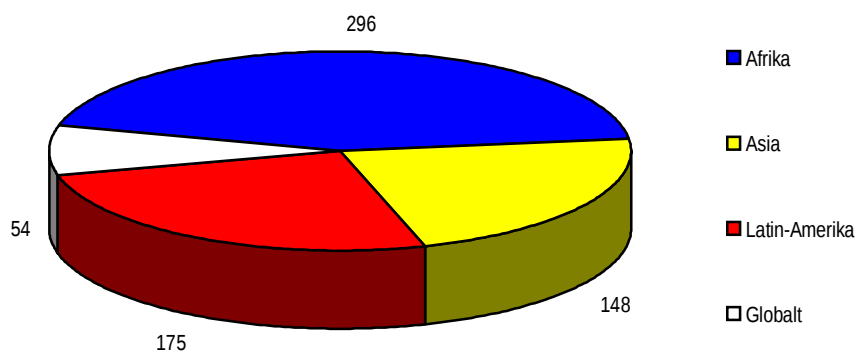
Informasjon om støtten til de frivillige organisasjonenes arbeid skal nå ut til publikum og bidra til å øke kunnskapen om situasjonen i utviklingslandene og forholdene i nord/sør-samarbeidet.

Frivillige organisasjoner er gitt en særlig viktig rolle i forhold til utvalgte innsatsområder, som bistand til urfolk, funksjonshemmede og bekjempelse av hiv/aids. De bidrar også til inntekstsskapende virksomhet, bl.a. gjennom mikrokreditter.

Bevilgningen vil fra og med 1999 også dekke norske utgifter, anslagsvis 5 mill. kroner, til sekretariatet for INTOSAI Development Initiative (IDI), som vil bli etablert i Norge tidlig i 1999. IDI, som er et program under den internasjonale sammenslutningen av riksrevisjoner, INTOSAI, har som formål å tilrettelegge og organisere opplæring for riksrevisjoner i utviklingsland. Etablering og formål er utførlig omtalt i Riksrevisjonens Dok nr 3:14 (1997-98).

Rapport 1997

Figuren viser geografisk fordeling av forbruket på 673 mill. kroner i 1997



77 pst. av støtten ble kanalisert til organisasjoner som har program- eller rammeavtaler med NORAD. 10 pst. gikk til enkelttiltak i regi av norske organisasjoner, mens omlag 10 pst. gikk til samarbeid med lokale organisasjoner i de prioriterte samarbeidslandene og 2,5 pst. til urfolksorganisasjoner og 0,5 pst. til internasjonale organisasjoner.

De fem største mottakerne i 1997

Norsk Misjonsråds Bistandsnemnd	93 mill. kroner
Kirkens Nødhjelp	85 mill. kroner
Redd Barna	84 mill. kroner
Norsk Folkehjelp	77 mill. kroner
Norges Røde Kors	31 mill. kroner

I alt mottar 115 norske organisasjoner støtte fra NORAD. De fem minste mottok beløp fra 50 000 - 100 000 kroner.

I forhold til resultatområdene for norsk bistand gikk 56 pst. av støtten til sosial utvikling, 27 pst. til økonomisk utvikling og 4 pst. til tiltak for fred, menneskerettigheter og demokrati. Andel som gikk til spesifikke tiltak for kvinner og miljø var for begge 3 pst. Flere norske organisasjoner arbeider aktivt med bistand til mineofre. Innenfor enkelte prosjekter ble det gitt støtte til ungdomsutvekslingsreiser.

De frivillige organisasjonene har i løpet av de siste årene gradvis fått større handlefrihet gjennom utstrakt delegering, samtidig som system for faglig oppfølging og kontroll med bruk av midlene er blitt forbedret. I 1997 ble det arbeidet med ytterligere forbedring, klargjøring og forenkling av samarbeidet med organisasjonene. Det har vært lagt særlig vekt på å få frem organisasjonenes egenart, ideologi og verdigrunnlag for bl.a. å få en drøfting av organisasjonenes bistandsstrategi og særlige forutsetninger for å drive bistand innen sitt felt. Prinsipper om bærekraft og mottakeransvar legges til grunn for arbeidet. Det er arbeidet med opplegg for hvordan resultater av støtten kan måles, dokumenteres og formidles. Det vil bli utarbeidet oversikt over gjennomganger og evalueringer som de frivillige organisasjonene gjennomførte i sine prosjekter i 1997.

For bedre å kunne vurdere effekten av å benytte de frivillige organisasjonene som bistandskanal ble det i 1996 påbegynt et arbeid med systematisk gjennomgang av de ulike organisasjoners bistandsarbeid. Arbeidet ble videreført i 1997. Resultatene til nå viser at det i hovedsak er god måloppnåelse når det gjelder å nå fattige og utsatte målgrupper med grunnleggende sosiale tjenester. Organisasjonenes gjennomførings- og forbrukstakt var tilfredsstillende.

I tillegg til bevilgningene på denne posten mottok frivillige organisasjoner også støtte til sitt utviklingsarbeid og sitt humanitære arbeid over andre bevilgninger. Den samlede støtten var i 1997 på 2 125 mill. kroner eller 23 pst. av den totale bistanden.

Med bakgrunn i en evaluering av virksomheten til Worldview International Foundation (WIF) som i hovedsak arbeider i Asia med informasjons- og kommunikasjonsprosjekter, er det besluttet at støtten heretter skal gis gjennom en rammeavtale med NORAD. Evalueringen konkluderte med at WIFs filosofi, mål og arbeid er relevant, men at det må arbeides med å forbedre gjennomføringen av virksomheten. En evaluering av støtten til Inter Press Service (IPS) konkluderte med at IPS har en viktig rolle som nyhetsformidler om utviklingsspørsmål sett fra et "tredje verdens perspektiv". Det er imidlertid behov for at det legges mer konkrete planer for arbeidet.

Budsjett 1999

Innretningen på støtten videreføres. I 1999 vil bevilgningen også omfatte støtte til WIF, IPS og driftstilskudd til IDI.

For 1999 foreslås bevilget 740 mill. kroner.

Post 72 Tilskudd til forskning og kompetansebygging i utviklingsland, kan overføres
Situasjonsbeskrivelse

Forsknings- og utdanningsinstitusjoner spiller en viktig rolle i utviklingslandenes langsiktige økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling. Mange utviklingsland har imidlertid opplevd en svekkelse av dette området gjennom budsjettnedskjæringer, hjerneflukt, m.v. Dette har bidratt til at kapasitet og kvalitet når det gjelder forskning og høyere utdanning er redusert. Særlig i Afrika er det store behov for støtte til videreutdanning, kompetansebygging og forskning for å utvikle næringsvirksomhet, offentlig forvaltning og organisasjonsliv.

En strategi for styrking av forskning og kompetanse i tilknytning til Norges forhold til utviklingslandene ble ferdigstilt i september 1998. Strategien klargjør prioriteringene for de ulike støtteordninger, og legger til rette for bedre samordning mellom NORAD, Utenriksdepartementet, Universitetsrådet og Norges forskningsråd. Til sammen gis omlag 440 mill. kroner til forskning over budsjettet for utviklingshjelp. Forskning som inngår i større bistandstiltak støttes over bevilgningene for de prioriterte land og regioner.

Internasjonale forskningsinstitusjoner støttes over budsjettkapitler for internasjonal bistand. Støtte til norske forskningsinstitusjoner for å bygge opp kunnskap i norsk bistandsforvaltning gis over kapittel 0158 Utredning, forskning, evaluering og kvalitets-sikring.

Denne bevilgningen omfatter følgende fire områder:

Støtte til forskning i utviklingsland og samarbeid mellom institusjoner i Sør. Støtten gis til forskningsinstitusjoner i utviklingslandene og skal bidra til å bygge opp forskningskapasitet- og kompetanse.

Støtte til samarbeid om forskning og forskningsrettet utdanning. Støtte gis til samarbeid mellom universiteter og høyskoler i Norge og tilsvarende institusjoner i Sør. Samarbeidet skal være langsiktig og likeverdig. Innsatsen forvaltes gjennom en avtale mellom Utenriksdepartementet og Universitetsrådet om kompetansebygging ved universiteter og forskningsinstitusjoner i utviklingsland (NUFU-programmet). I tillegg finansieres samarbeid mellom forskningsinstitusjoner i Norge og utviklingsland, hovedsakelig basert på søknader fra norske forskningsinstitusjoner.

Støtte til utdanning og opplæring. Støtten gis til videreutdanning for personer fra utviklingsland som et ledd i styrkingen av kompetansen og kapasiteten til de institusjonene der de er ansatt. Mesteparten forvaltes i henhold til avtaler med norske læresteder og benyttes til finansiering av opplæring i Norge. Det legges vekt på samarbeid om kursopplegg med institusjoner i utviklingsland.

Utgifter til ettergivelse av gjeld for studenter fra utviklingsland. Som et bidrag til kompetansebygging i Sør ettergis gjeld for studenter fra utviklingsland som reiser hjem etter endt utdanning i Norge.

Mål

Bevilgningen skal bidra til å styrke utviklingslandenes evne til å drive egen forskning og til å nyttiggjøre seg resultatene av forskningen. Det skal legges vekt på kvinneperspektivet og å øke kvinners deltakelse. Støtten skal ta utgangspunkt i utviklingslandenes behov.

Forskningssamarbeid mellom universiteter og forskningsinstitusjoner i Norge og i utviklingsland er et viktig virkemiddel i denne sammenheng. Det skal legges vekt på å fremme langsiktig og likeverdig samarbeid ut fra et gjensidig nytteperspektiv. Tiltakene skal bidra til økt samarbeid utviklingslandene imellom. Likeledes skal det legges økt vekt på å se forskersamarbeidet i sammenheng med institusjonsutvikling.

Utdannings- og opplæringsstøtte skal bidra til å styrke kompetanse og kapasitet på sentrale fagområder av strategisk betydning for utviklingslandene.

Rapport 1997

Det ble utbetalt 119 mill. kroner over denne bevilgningen. 42 pst. av støtten hadde kvinner som en eksplisitt del av målgruppen.

Støtte til forskning i utviklingsland og samarbeid mellom institusjoner i Sør. Støtten har i hovedsak gått til regionale og internasjonale forskningsorganisasjoner og -nettverk, som et virkemiddel til å stimulere økt sør-sør samarbeid. De fleste av organisasjonene ligger i Afrika sør for Sahara og arbeider innenfor samfunnsvitenskapelig og økonomisk forskning, og miljørelatert og naturvitenskapelig forskning. Støtte har også gått til forskningsnettverk basert i andre deler av verden, inkludert Latin-Amerika, og til oppbygging av forskningskompetanse i nasjonale institusjoner i Norges samarbeidsland.

Støtte til samarbeid om forskning og forskningsrettet utdanning. Av utbetalingene som ble gjort av Universitetsrådet, gikk 75 pst. til samarbeid med institusjoner i afrikanske land. I oktober 1997 ble det arrangert en afrikansk-norsk forskningskonferanse i Dar es Salaam for å drøfte erfaringer med NUFU-samarbeidet og for bedre å forankre samarbeidet i ledelsen ved de norske og de afrikanske universitetene. Konferansen ga viktige innspill i forbindelse med oppfølgingen av målene for NUFU-programmet, bl.a. om likeverdighet mellom institusjonene i Norge og institusjonene i Sør, kvinneperspektivet og kvinners deltakelse, og dessuten å fremme samarbeid mellom institusjoner i sør.

Støtte til utdanning og opplæring. Støtten har gått til videreføring av løpende kurs for stipendiater ved PETRAD, NTNU, NLH/Noragric, Universitetet i Bergen og Shipping-akademiet. Nye kurstilbud er utviklet ved flere av lærestedene. Støtte til institusjons-samarbeid og organisasjonstøtte er også bevilget over posten. 1,6 mill. kroner ble kanalisert via samarbeid med regionale og internasjonale frivillige organisasjoner. For å

bedre samordningen av de ulike stipendiatorordningene i Norge ble det tatt initiativ til en avtale med Universitetsrådet om administrasjon av NORADs stipendiatvirksomhet.

Budsjett 1999

I 1999 vil bevilgningen også omfatte ettergivelse av gjeld til studenter fra utviklingsland.

For 1999 foreslås bevilget 185,3 mill. kroner.

Post 73 Tilskudd til kulturtiltak i utviklingsland, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Nasjonal kultur og kulturell selvtilit er en ressurs og en viktig forutsetning for økonomisk og sosial utvikling. Kultursamarbeidet er et virkemiddel i norsk utviklings-samarbeid og konsentreres i hovedsak om prioriterte land og regioner, samt utviklingsland som Norge har bilaterale kulturavtaler med.

En stor del av bevilgningen går til aktiviteter hvor samarbeidspartnerne i Norge og i utviklingslandet er knyttet til offentlige etater med ansvar for bl.a. kulturutdanning, kulturminnevern, museumsdrift og biblioteksvesen. Kanalisering av midler gjennom frivillige organisasjoner, kunstnerorganisasjoner, frie teatergrupper, festivaler o.l. er også aktuelt.

Mål

Kultursamarbeidet skal bistå utviklingslandene i å styrke deres egen kulturelle identitet, fremme profesjonelle kulturarbeideres arbeidsmuligheter og rettigheter, bidra til å styrke en folkelig deltakelse i utviklingsprosessen gjennom kulturuttrykk, samt å skape bedre gjensidig innsikt og respekt for hverandres kultur og kulturelle egenart. Samarbeidet skal også bidra til kompetansebygging og institusjonsutvikling. Kultursamarbeidet er et viktig virkemiddel for å fremme en demokratisk utvikling i samarbeidslandene.

Rapport 1997

Det er særlig gitt bidrag til kulturutdanningsinstitusjoner innen teater, litteratur og musikk. Partnerne har vært både statlige og ikke-statlige institusjoner og organisasjoner. Det ble undertegnet en intensjonsavtale om kultursamarbeidet med Pakistan med vektlegging av både kulturutveksling og institusjonelt samarbeid.

Gjennom internasjonale og regionale tiltak ble det særlig gitt støtte til bokproduksjon i Afrika som fremmer barn og ungdoms bevissthet og kunnskaper om egen kulturarv. Det ble gitt støtte til å fremme eksport av afrikansk litteratur til andre verdensdeler, bl.a. til Europa.

Kulturutvekslingstiltakene omfattet støtte til arrangementer som Film fra Sør, Førde Internasjonale Folkemusikkfestival, Verden i Norden og Nordlysfestivalen. I mindre omfang har norske kulturutøvere deltatt i arrangementer i samarbeidslandene. Innen kulturutveksling var landene i det sørlige Afrika, Pakistan og Kina de viktigste partnerne.

Samarbeidet under kulturavtalene har primært bestått av stipendiater fra de tre landene Norge har avtaler med, dvs. Egypt, Kina og India. I tillegg har det vært finansiert enkelte kulturutvekslingstiltak, spesielt innen musikk og film.

Budsjett 1999

Barn og ungdom vil fortsatt være en særlig målgruppe. Programsamarbeidet med UNESCO vil ta sikte på å bistå utviklingslandene i vern av kulturminner, spesielt knyttet til perioden med omfattende slavehandel.

For 1999 foreslås bevilget 35 mill. kroner.

KAP. 0155 MILJØ OG NATURRESSURSFORVALTNING**Post 70 Tilskudd til miljø og naturressursforvaltning, kan overføres**

		(i 1 000 kr)		
Under- post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70.10	Tilskudd til miljøverntiltak	131 258	141 000	110 000
70.15	Tilskudd til utvidet miljø samarbeid	220 210	207 500	200 000
Sum post 0155.70 Tilskudd til miljø og naturressursforvaltning, kan overføres		351 468	348 500	310 000

Kap. 0155, post 70 omfatter tidligere kap. 0155, post 70 og 71. Endringer som følge av sammenslåing kapitler og poster i 1999-budsjettet fremgår av vedlegg 4.

Situasjonsbeskrivelse og mål for det miljørettede utviklingssamarbeidet er redegjort for i miljøomtalen foran i proposisjonen. Nedtrappingen av bevilgningen må ses i sammenheng med at hensynet til miljø og naturressursforvaltning i stadig større grad integreres i alle deler av utviklingssamarbeidet, og finansieres over ulike deler av budsjettet. Dette vil derfor ikke svekke den samlede miljøinnsatsen eller innsats for å styrke ressursforvaltningen, f.eks. innen landbruket.

For 1999 foreslås bevilget 310 mill. kroner på post 70 Tilskudd til miljø og naturressursforvaltning, fordelt på nedenfornevnte underposter. I tillegg foreslås at Utenriksdepartementet for 1999 kan gis tilsagnsfullmakter innenfor en totalramme på 450 mill. kroner, jf. romertallsvedtak X.

Underpost 70.10 Tilskudd til miljøverntiltak

Posten nyttes til å finansiere tiltak i regi av offentlige myndigheter i utviklingslandene, frivillige organisasjoner og multilaterale organisasjoner. Bevilgningen begrenses til land som klassifiseres som lavinntektsland og minst utviklede land. Hovedtyngden av ressursene konsentreres om tiltak i prioriterte land i Afrika. I vurderingen av søknader legges det vekt på at bevilgningen skal bidra til at miljøhensyn integreres i nasjonal politikk i utviklingslandene og i multilaterale organisasjoners virksomhet. Posten vil også kunne dekke deltakelse fra utviklingslandene i mellomstatlige forhandlinger og dialoger om internasjonale miljørelaterte avtaler.

Rapport 1997

Gjennom FN videreførte Norge satsingen på matvaresikkerhet, landbruksforskning, miljø- og ressursforvaltning, rene miljøtiltak, ivaretagelse av genetiske ressurser og ressursforvaltning i tørre landsområder. I Sahelbeltet fortsatte arbeidet med å fremme institusjonsbygging gjennom ILOs program for samvirkeorganisasjoner, samt støtte til tiltak innen ressursforvaltning. Forørkningskonvensjonen ble fulgt opp på samme måte som i 1996 med støtte til utvikling av nasjonale, subregionale og regionale handlingsprogram. Gjennom UNDP ble støtten til nasjonale tiltak mot forørkning videreført. Det er gitt støtte til ulike tiltak i regi av Verdensbanken som skal bedre tilbudet av jordbruks tjenester for kvinner på landsbygda i Sahel. Her har Verdensbanken og Sahel-landenes myndigheter iverksatt tiltak for å fokusere på områder som kvinners deltakelse i jordbruk og andre aktiviteter på landsbygda, kvinners adgang til veilednings- og opplærings tjenester, jordbruksstøtte tilpasset kvinners behov, institusjonelle forhold og annet. Dette skal også bidra til å heve kompetansen i landbruksdepartementene.

Norske bidrag gjennom Verdensbanken har bidratt til å skape oppmerksomhet om miljøarbeidet. Kunnskapsnivået og evnen til å håndtere miljødimensjonen er bedret. Norge bidro til å finansiere en regional strategi for bærekraftig utvikling og en tilsvarende strategi for bærekraftig forvaltning av vannressurser i Afrika sør for Sahara.

Til bilaterale tiltak ble det brukt 52 mill. kroner. Av dette gikk 59 pst. til stat-til-stat samarbeid og 34 pst. til frivillige organisasjoners arbeid. 7 pst. ble brukt til konsulentbruk i forbindelse med forberedelse og oppfølging av tiltak. 60 pst. av støtten til stat-til-stat-samarbeid ble overført til land i Afrika, hovedsakelig til Mosambik, mens resten ble omtrent likt fordelt mellom Asia og Latin-Amerika. For nærmere omtale vises til omtalen under hvert enkelt prioritert land.

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget 110 mill. kroner.

Underpost 70.15 Tilskudd til utvidet miljø samarbeid

Bevilgningen skal anvendes til tiltak i land som klassifiseres som lavere mellom-inntektsland eller fattigere, og i første rekke konsentreres om tiltak i Asia og i Afrika sør for Sahara. Bevilgningen vil også kunne anvendes til enkelte tiltak i Mellom-Amerika. Samarbeidet skal konsentreres om land hvor miljøproblemene representerer en alvorlig trussel mot bærekraftig utvikling og der det er særlig behov for bistand til bærekraftig forvaltning av naturressurser. Det vil bli lagt vekt på at hovedinnsatsen rettes mot områder som er av særlig betydning for fattige folkegruppers livssituasjon. Miljøbistand som bistandsform vektlegges i større grad enn finansiering av internasjonalt og mer nettverkspreget miljø samarbeid.

Rapport 1997

Det ble brukt i alt 220,2 mill. kroner, fordelt med 123,6 mill. kroner til særskilte miljøtiltak i Asia, inklusive støtte til gjennomføring av bilaterale miljøvern avtaler. 46 mill. kroner ble kanalisert til Nansenprogrammet, som omfatter fiskeriforskning og forvaltning i Sør-Afrika, Namibia, Angola og Nordvest-Afrika. 2,2 mill. kroner ble anvendt til særskilte miljøtiltak i Afrika. Støtten til multilaterale organisasjoners arbeid med globale og grenseoverskridende miljøproblemer var på 48,4 mill. kroner.

Over 100 mill. kroner av støtten gikk til kompetanse- og institusjonsutvikling, i hovedsak gjennom institusjonssamarbeid mellom mottakerland og norske fagmiljøer. Omlag 60 mill. kroner gikk til miljøteknologileveranser hovedsakelig i form av gaveelement i blandet kreditt. I forhold til prioriterte satsningsområder var tiltakene konsentrert om biologisk mangfold, vannforsyning, avfallshåndtering og industriforurensing. Innsatser innen kulturminnevern ble igangsatt. Av støtten til tiltak i Asia gikk 76 mill. kroner til Kina, inklusive midler til gaveandelen i blandet kreditt, 12 mill. kroner til India, 7 mill. kroner til Kambodsja, 6 mill. kroner til Laos, 5 mill. kroner til Sri Lanka, 4 mill. kroner til Indonesia, 3 mill. kroner til Vietnam og ca. 10,6 mill. kroner til regionale prosjekter i Asia. Samarbeidet med Care Norge, World Wildlife Fund, Utviklingsfondet og Regnskogfondet ble videreført.

Det er også gitt støtte til frivillige organisasjoner og til deltagere fra utviklingsland for å sette dem i stand til å gjennomføre prosjekter og delta i det internasjonale samarbeidet for miljø og utvikling.

NORADs samarbeidsformer og prosjektyper i 1997

<i>Samarbeidsformer</i>		<i>Prosjektyper</i>	
– Kompetanse-, kapasitets- og institusjonsutvikling	64 pst.	– Forprosjekter	14 pst.
– Gjennomføring av internasjonale miljøforpliktelser	1 pst.	– Blandet kreditt	32 pst.
– Teknologileveranser	35 pst.	– Institusjonssamarbeid	43 pst.
		– Frivillige organisasjoner	10 pst.
		– FN /Verdensbanken	1 pst.

Støtten til utvidet miljø samarbeid gir så langt ikke grunnlag for å trekke konklusjoner om effekter av innsatsen generelt i en utvalgt region. Det er likevel grunn til å tro at prosjektene vil ha en langsiktig positiv virkning bl.a. gjennom styrking av miljøforvaltningen i mottakerlandene.

Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet har ansvaret for å gjennomføre Nansenprogrammet i utvalgte afrikanske land, i nært samarbeid med mottakerlandene og FAO. Programmet omfatter både fiskeressursundersøkelser, forvaltningsrådgivning, aktiviteter innen havmiljø og utvikling av nasjonale forsknings- og forvaltningsinstitusjoner. Fremdriften i 1997 har stort sett vært i samsvar med planene. Som følge av konklusjonene fra en programgjennomgang i 1997, er det lagt opp til en ytterligere styrking av mottakerlandenes deltakelse i og administrasjonen av programmet fra norsk side.

I alt 55 mill. kroner ble utbetalt som Norges bidrag til Den globale miljøfasiliteten (GEF), som er finansieringsorganet for gjennomføring av prosjekter under de globale miljøkonvensjonene som er inngått i tilknytning til Rio-konferansen om miljø og utvikling i 1992. Av Norges bidrag ble 84 pst., 46,2 mill. kroner, dekket over denne posten, resten over kap. 118 post 76. Fordelingen med 84 pst. dekning over bistandsbudsjettet er i

samsvar med enighet OECD-landene imellom. Norge bidrar også til det fondet som er opprettet under Montreal-protokollen for å bistå utviklingsland i arbeidet med å utfase stoffer som bryter ned ozonlaget. I 1997 utgjorde bidraget 6,7 mill. kroner.

Budsjett 1999

Innretningen på det utvidete miljøsamarbeidet vil bli lagt noe om. Fattigdomsorientering skal være et bærende prinsipp her som i bistanden for øvrig. Samtidig gjøres Regjeringens politikk for en gradvis avbinding av bistanden også gjeldende for det utvidete miljøsamarbeidet. Det vil legges økt vekt på tiltak mot forurensing. Prosjektene skal i størst mulig grad orienteres mot forebygging av miljøskader og fremme av bærekraftige produksjonsprosesser, fremfor rensing av sluttforbruk. Disse forhold skal vektlegges ved bruk av alle typer finansieringsordninger over denne posten. En større andel av midlene skal søkes anvendt til bekjempelse av miljøproblemer i Afrika sør for Sahara. Støtten til Nansen-programmet videreføres.

Regjeringen foreslo i stasbudsjettet for 1998 at ODA-andelen av GEF og Montreal-protokollen skulle finansieres utenfor bistanden. Stortingets vedtak om å dekke dette innenfor bistandsrammen følges i dette budsjettet ved at det foreslås avsatt 43,8 mill. kroner for dette formål under denne budsjettposten for 1999. Resterende beløp budsjetteres under kap. 0197, post 76.

For 1999 foreslås bevilget 200 mill. kroner.

KAP. 0156 TILTAK FOR Å BEDRE KVINNERS SITUASJON OG LIKESTILLING

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	70 992	55 000	35 000
	Sum kap. 0156	70 992	55 000	35 000

Post 70 Tilskudd, *kan overføres*

Situasjonsbeskrivelse

Likestilling mellom kvinner og menn er avgjørende for å skape bærekraftig utvikling. I utviklingen av et samfunn må både menn og kvinners erfaringer og behov ligge til grunn. Diskriminering og undertrykking av kvinner er et hinder for å bekjempe fattigdom. I de fleste land har kvinner dårligere muligheter enn menn til å påvirke, delta i og dra fordel av utviklingsprosessen. Det er ubalanse mellom kvinner og menns arbeidsbyrde og i deres tilgang til ressurser og makt. Dette er et resultat av manglende utdanning, opplæring, inntektsnivående arbeid, innflytelse i samfunnet og produktive ressurser.

Mål

Et av hovedmålene for norsk bistandssamarbeid er å bidra til å styrke kvinners rettigheter og muligheter til å delta aktivt og på lik linje med menn i det økonomiske, sosiale, politiske og kulturelle samfunnsliv. Dette målet skal nås dels ved å integrere likestillingsaspektet i alt utviklingssamarbeid, dels ved å støtte spesielle tiltak rettet mot kvinner (eller menn) som har katalytisk effekt for likestillingsutviklingen i samfunnet. Kvinnebevilgningen er et virkemiddel til å finansiere tiltak av initierende karakter og tiltak som vanskelig kan dekkes på andre budsjettposter. Anslagsvis 70 pst. av verdens fattige er kvinner. En mer fattigdomsrettet bistand betyr derfor også en mer kvinnerettet bistand.

Rapport 1997

Det pågikk et kontinuerlig arbeid for å integrere kvinne- og likestillingsperspektivet i hele bistandsvirksomheten. En ny strategi for kvinne- og likestillingsrettet utviklingssamarbeid ble ferdigstilt. To tredeler av bevilgningen var øremerket til bilaterale tiltak for å styrke kvinners rettslige stilling i samarbeidslandene, støtte til nasjonale kvinneorganisasjoner samt nasjonale oppfølgingstiltak etter kvinnekongressen i Beijing. Midlene gikk også til å støtte regionale og globale nettverksorganisasjoner som arbeider for kvinners rettigheter. En tredel av bevilgningen ble brukt i det multilaterale

bistandssamarbeidet. Dette gikk til prosjekter og programmer i regi av FNs fond, programmer og særorganisasjoner samt de multilaterale finansieringsinstitusjonene. Mange av disse tiltakene er, i likhet med de bilaterale tildelingene, knyttet til juridiske rettigheter og menneskerettigheter. Man la stor vekt på at likestillingsaspektet skal gjennomsyre de multilaterale organisasjonenes arbeid.

Budsjett 1999

Tiltak som fremmer kvinners deltakelse innenfor det politiske og økonomiske system, og som fremmer deres rettigheter, gis høy prioritet. I tråd med strategien for kvinne- og likestillingsrettet utviklingssamarbeid og målet om fattigdomsretting av bistanden gis det prioritet til områdene helse, utdanning og ressursforvaltning.

Nedtrappingen av bevilgningen må ses i sammenheng med at hensynet til kvinne- og likestillingsaspektet i stadig større grad integreres i alle deler av utviklingssamarbeidet, og finansieres over ulike deler av budsjettet. Dette vil derfor ikke svekke den samlede innsatsen på området.

For 1999 foreslås bevilget 35 mill. kroner.

KAP. 0157 NÆRINGSUTVIKLING OG ØKONOMISK UTVIKLING, JF. KAP. 3157

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70	Tilskudd til næringsutvikling og økonomisk utvikling, <i>kan overføres</i>	395 074	435 000	372 000
71	Tilskudd til tapsavsetting - NORFUND, <i>kan overføres</i>	12 500	44 000	37 500
80	Avskrivning - tap på garantier	16 186		
90	Låneordningen for utvikling av næringslivet i utviklingsland, <i>kan overføres</i>	85 350	60 000	75 000
91	Grunnfondskapital - NORFUND, <i>kan overføres</i>	37 500	131 000	112 500
	Sum kap. 0157	546 610	670 000	597 000

Post 70 er en sammenslåing av tidligere kap. 0157 Næringsutvikling og økonomisk utvikling, post 70, 71, 72, 73, 74 og 75.
Post 71 og 91 (NORFUND) ble for 1998 budsjettert under eget kap. 0160. Endringer som følge av sammenslåing av kapitler og poster i 1999-budsjettet fremgår av vedlegg 4.

Den nye strategien for støtte til næringsutvikling i Sør innebærer økt innsats for å stimulere næringsvirksomhet i fattige utviklingsland. Dette vil skje gjennom såvel nye initiativer som gjennom økt fokusering og bedre integrasjon av eksisterende ordninger og øvrig utviklingssamarbeid. Raske endringer i internasjonal økonomi og behovet for å hindre ytterligere marginalisering av fattige utviklingsland i globaliseringens kjølvann legger også viktige premisser for strategien.

Disse forhold fordrer visse omlegginger av de næringslivsrelaterte ordningene under dette kapitlet. For det første vil Regjeringens overordnede strategi for gradvis avbinding av bistand reflekteres i virkemiddelbruken. Dernest krever en mer helhetlig innsats på dette resultatområdet at en ser bruken av ordningene i nær sammenheng med støtte som ytes over andre budsjettposter, særlig land- og regionbevilgninger og relevante multilaterale initiativer. Behovet for bedring av rammevilkår for næringslivet vil for eksempel vektlegges sterkere *både* gjennom enkeltprosjekter og gjennom den overordnede politiske dialogen med samarbeidslandene.

Gitt Regjeringens vekt på avbinding vil en ta sikte på gradvis utfasing av bundne ordninger. Samtidig legges det opp til at nye og ubundne finansieringsordninger skal utvikles og gjøres tilgjengelig. Tilsvarende vurderinger gjøres gjeldende for parallellfinansiering hvor mulighetene for multilateralt koordinert avbinding vil bli drøftet med andre land. En ordning med ubundne bistandslån vil på denne bakgrunn bli utredet med sikte på mulig etablering av en slik mekanisme for budsjettåret 2000.

Støtte til å fremme investeringer er nøkkelen til inntekts- og jobbskaping i Sør. Stimulering av utenlandske investeringer er viktig, spesielt i de fattigste utviklingslandene. Regjeringen legger derfor til grunn at ordningene for dette formålet bør styrkes i forhold til de eksportrettede ordningene. Det vil bli igangsatt en utredning med sikte på å gjennomgå dagens ordninger og foreslå konkrete forbedringer og nye tiltak som kan fremme investeringer i Afrika, Asia og Latin-Amerika. NORFUND spiller en sentral rolle i dette arbeidet og er et viktig instrument for å fremme investeringer i utviklingsland. Et viktig element i den økte satsningen på dette området er derfor en gradvis økning av NORFUNDs kapitalbase. Det tas sikte på å avbinde NORFUND, slik at også bedrifter i utviklingsland kan søke om lån fra kapitalfondet.

Som et ledd i en helhetlig satsing på næringsutvikling i Sør vil Regjeringen ikke bare styrke utviklingslandenes produksjonskapasitet, men også fremme tiltak som kan bedre markedsadgangen for deres produkter. Dagens ordninger for å fremme import fra utviklingslandene til Norge vil bli styrket med dette for øye. Mekanismer som fremmer utviklingslandenes eksport generelt vil få økt prioritet og vil omfatte blant annet bistand til produksjon, produktutvikling, kvalitetsfremmende tiltak og støtte til bedre utnyttelse av internasjonale handelsregimer.

Norsk næringsliv vil fortsatt ha en viktig rolle å spille i gjennomføringen av strategien. Det vil bli lagt opp til faste konsultasjoner mellom bistandsmyndighetene, næringslivet, fagbevegelsen og frivillige organisasjoner for å drøfte hvordan strategien kan følges opp på en mest mulig effektiv måte. Næringslivet vil blant annet bli trukket tettere inn i arbeidet med landstrategier og landprogrammer, og blir særlig viktige samtalepartnere i videreutviklingen av ordningene for å stimulere til økte investeringer i utviklingslandene.

Strategiarbeidet vil bli slutført etter Stortingets behandling av 1999-budsjettet, og strategien blir publisert rundt årskiftet 1998/99. Innretningen av de ulike virkemidlene vil bli justert i lys av strategien. Endringene, blant annet i retning av økt integrering av næringsutvikling i øvrig bistand, vil også føre til behov for endringer i bistandsbudsjettets oppsett. Slike endringer vil bli innarbeidet i budsjettet for år 2000.

Gjennomføring av næringsutviklingstiltak, fra søknadsprosess til slutføring/utbetaling av støtte, tar ofte flere år og mange prosjekter faller bort i løpet av prosessen. Det er derfor nødvendig med tilsagnsfullmakter for å kunne gi støtte til prosjekter som fullføres/utbetales i senere budsjetterterminer, jf. romertallsvedtak X. Det foreslås videre, jf. romertallsvedtak XII, at Utenriksdepartementet gis fullmakt til å kunne omdisponere mellom postene på kapitlet for å få til en effektiv utnyttelse av bevilgningene.

Post 70 Tilskudd til næringsutvikling og økonomisk utvikling, kan overføres

		(i 1 000 kr)		
Under- post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70.10	Tilskudd til næringslivets engasjementer i utviklingsland	40 110	38 000	42 000
70.15	Tilskudd til institusjons- og kompetanseutvikling	14 287	20 000	18 000
70.20	Tilskudd og veiledning til utviklingsland ved eksport til Norge	8 639	10 000	15 000
70.25	Tilskudd til opplæring ved eksport	5 326	10 000	7 000
70.30	Tilskudd til parallellfinansiering	186 852	257 000	220 000
70.35	Tilskudd til blandede kreditter	139 860	100 000	70 000
Sum post 0157.70 Tilskudd til næringsutvikling og økonomisk utvikling, kan overføres		395 074	435 000	372 000

For 1999 foreslås bevilget 372 mill. kroner på posten, fordelt på nedenfornevnte underposter.

Underpost 70.10 Tilskudd til næringslivets engasjementer i utviklingsland

Situasjonsbeskrivelse

Et av de viktigste satsningsområdene for strategien for støtte til næringsutvikling i Sør er å øke investeringer i utviklingslandene. Utviklingslandene gir klart uttrykk for at de

ønsker utenlandske investeringer, gjerne med et langsiktig perspektiv. Erfaringene viser at flaskehalsen ofte ligger i investorers vurdering av risiko i forhold til forventet avkastning. NORFUND er en ordning som søker å avlaste risiko i forbindelse med investeringer i utviklingsland. Mangel på erfaring og kunnskap om forholdene i utviklingsland skaper imidlertid også behov for å støtte bedrifters forberedelser og forundersøkelser. Når en beslutning om investering er tatt er det dessuten viktig å bidra til at nødvendig opplæring av lokale ansatte sikrer langsiktig bærekraft og kompetanseoverføring. Ofte mangler det også tilstrekkelig infrastruktur. Ved å støtte grunnlagsinvesteringer kan slike problemer reduseres. De lokale krav til miljøstandarder er ofte lavere enn norske krav. Støtte til miljøinvesteringer kan bidra til at etableringer som skjer med deltakelse av norske bedrifter i et utviklingsland oppfyller norske krav på miljøområdet.

Posten dekker normalt delfinansiering av kostnader til prosjektidentifikasjon og forundersøkelser i forbindelse med investeringsprosjekter, delfinansiering av opplæringskostnader, grunnlagsinvesteringer og miljøinvesteringer i forbindelse med etableringer. Posten blir også benyttet til konsulentassistanse for vurdering av miljøvirkninger og andre sider ved prosjektforslag både på investerings- og eksportsiden, innhenting av spesialkompetanse i forbindelse med NORADs arbeid for å stimulere til næringslivssamarbeid mellom Norge og utviklingslandene, samt informasjon til norsk næringsliv.

Finansiering av tiltak er normalt basert på søknad fra en norsk bedrift. For forundersøkelser inngås det avtale med den norske bedriften om finansiering. NORADs andel utgjør da normalt 50 pst. av kostnadene. Finansiering av opplæringstiltak er basert enten på en avtale med den norske bedriften som etablerer seg i et utviklingsland eller direkte med den lokalt etablerte bedrift. Normalt utgjør NORADs andel av finansieringen 50 pst. av opplæringskostnadene. Nødvendige grunnlagsinvesteringer finansieres normalt med 80 pst. av kostnadene og er basert på en avtale mellom NORAD og den lokalt etablerte bedriften. Finansiering av miljøinvesteringer dekker de ekstrakostnader som oppstår for å bringe den etablerte bedrifts miljømessige standard fra lokale krav til norske krav.

Mål

Målet er å bidra til næringsutvikling i utviklingslandene gjennom å stimulere norske bedrifter til å øke sitt engasjement, og bidra til at den etablerte næringsvirksomheten i størst mulig grad får varige og positive utviklingseffekter.

Rapport 1997

69 pst. av utbetalingene gikk til tiltak i prioriterte land i samarbeidsregioner. Støtten til opplæring bidro til å gi de ansatte en opplæring som bedre sikrer en forsvarlig og effektiv drift av de foretatte investeringer. Denne støtten gikk til 26 prosjekter med i alt 12,5 mill. kroner, hvor mesteparten gikk til programland og omfattet prosjekter innen sementindustri, treforedling, kraftverk, skoproduksjon og gartnerivirksomhet. De største utbetalingene gikk til prosjekter i Nepal og Tanzania.

Støtte til miljø- og grunnlagsinvesteringer har bidratt til at norske etableringer har miljøstandarder som tilfredsstiller norske krav og at nødvendig infrastruktur er på plass for å kunne drive bedriften effektivt. Innenfor dette området ble det støttet syv prosjekter med totalt 5,7 mill. kroner, hvorav 60 pst i programland. Den største utbetalingene gjaldt miljøinvesteringer ved en papirfabrikk i Indonesia.

Når det gjelder støtte til forundersøkelser vil effekten av støtten først skje på et senere tidspunkt, når endelig investeringsbeslutning fattes. Støtten gir imidlertid bedriftene mulighet til å innhente de opplysninger som er nødvendig for å fatte investeringsbeslutningen på et best mulig grunnlag, og dermed sikre at investeringen blir langsiktig og bærekraftig. En stor del av investeringene som er gjennomført i utviklingsland med støtte over låneordningen (post 90), har i planleggingsfasen fått støtte fra post 70.

Budsjett 1999

Det vil bli foretatt en gjennomgang med sikte på å forbedre støtten for å fremme investeringer i utviklingslandene. Ordningene under denne posten vil bli vurdert i henhold til de konklusjoner som fremkommer i dette arbeidet.

For 1999 foreslås bevilget 42 mill. kroner.

Det foreslås videre at Utenriksdepartementet for 1999 gis tilsagnsfullmakter innenfor en totalramme på 80 mill. kroner, jf. romertallsvedtak X.

Underpost 70.15 Tilskudd til institusjons- og kompetanseutvikling*Situasjonsbeskrivelse*

Gjennom arbeidet med en strategi for støtte til næringsutvikling i Sør har blant annet betydningen av å avhjelpe svakheter i utviklingslandenes lovverk, finanssektor, og annen institusjonell infrastruktur blitt fremhevet. Norske bedrifter, forskningsinstitusjoner og forvaltningsorganer har god kompetanse innen disse områdene.

Innenfor rammen av strategiarbeidet bør derfor norske ressurser utnyttes til å bistå utviklingslandene i å bedre rammebetingelsene for næringsvirksomhet. Bistanden innenfor denne posten har i hovedsak vært gitt til tiltak av kortvarig karakter og til økonomisk begrensede innsatser. Ordningen har dessuten fram til nå vært bundet til kjøp i Norge og med begrenset eller ingen anbuds konkurranse. Dette tar Regjeringen sikte på å endre slik at denne type bindinger gradvis oppheves. Regjeringen legger i vurderingen av en videreføring av ordningen til grunn at den må underkastes de samme bistandspolitiske prinsipper som andre ordninger. Samtidig er det en målsetting å opprettholde og utvide den generelle kontaktflaten mellom utviklingslandene og Norge. Disse spørsmålene og avveiningene vil bli behandlet i det videre strategiarbeidet.

Mål

Formålet er bidra til næringsutvikling i utviklingsland utenfor de geografiske konsentrasjonsområdene for norsk bistand gjennom å støtte institusjons- og kompetanseutvikling.

Rapport 1997

I 1997 ble det utbetalt støtte til ni prosjekter, i hovedsak til land i Asia. Prosjektene omfattet blant annet kreftforskning og maritim opplæring.

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget 18 mill. kroner.

Det foreslås videre at Utenriksdepartementet for 1999 gis tilsagnsfullmakter innenfor en totalramme på 80 mill. kroner, jf. romertallsvedtak X.

Underpost 70.20 Tilskudd og veiledning til utviklingsland ved eksport til Norge*Situasjonsbeskrivelse*

Som et viktig element i en helhetlig satsing på næringsutvikling legger Regjeringen vekt på handelsspørsmål. Næringslivet i ethvert land hemmes vesentlig dersom store begrensninger legges på adgang til andre lands markeder. Regjeringen legger derfor til grunn at både tiltak som styrker utviklingslandenes eksportmuligheter generelt og konkrete innsatser mot det norske markedet, bør prioriteres. Her må det imidlertid legges til grunn at det norske markedet er relativt lite og krevende. Det er derfor behov for særlige tiltak for å informere om regelverk og markedsmuligheter i Norge.

Tilskuddsordningen har vært basert på søknader fra norske importører og omfatter import fra prioriterte land og samarbeidsregioner samt utvalgte andre land. Tilskudd gis til veiledning og kontraktformidling, markedsinformasjon, oppsøkende virksomhet og utstilling av varer. Det er også etablert en garantiordning og en ordning for støtte til markedsføring. Sistnevnte dekker normalt 50 pst. av dokumenterte utgifter, mens garantiordningen kan gi kompensasjon for opptil 90 pst. av tap som skyldes kvalitetsmangler og for sen levering. Ordningen har en garantiramme på 20 mill. kroner.

Mål

Målet for bevilgningen er å øke eksporten fra utviklingslandene. Arbeidet med eksporttiltak i utvalgte land vil i økende grad bli gjort uavhengig av om produktene ender opp i Norge.

Rapport 1997

Eksporten til Norge fra utviklingsland som faller inn under ordningen økte i 1997. Det ble bl.a. arrangert seminarer for eksportører i flere av Norges prioriterte land om eksportmarkedsføring og det norske marked. For å identifisere produkter og produsenter med potensiale for økt eksport til Norge ble det organisert reiser til utviklingsland. Arbeidet med å identifisere generelle importmuligheter for produkter fra de minst utviklede land førte til at NORAD startet opp et samarbeid med juteindustrien i Bangladesh for produktutvikling av jutestoffer for introduksjon på det internasjonale tekstilmarkedet.

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget 15 mill. kroner.

Det foreslås videre at Utenriksdepartementet gis tilsagnsfullmakter innenfor en totalramme på 50 mill. kroner, jf. romertallsvedtak X.

For å redusere risikoen forbundet med import fra utviklingsland, foreslås garantiordningen videreført med en ramme på 20 mill. kroner, jf. romertallsvedtak II, underpunkt 1. Garantiordningen er etablert for å redusere importørers risiko ved import fra utviklingsland. Dersom Økonomireglementets normalvilkår var lagt til grunn, jf. Funksjonelle krav pkt. 14. - 1.3, ville garantiordningen gitt et svakere incitament til å importere fra utviklingsland en tilfellet med dagens ordning, og en ville ikke oppnådd den målsetting en har med ordningen.

Underpost 70.25 Tilskudd til opplæring ved eksport*Situasjonsbeskrivelse*

I forbindelse med opplæring i utviklingsland i forbindelse med import fra Norge er det ofte behov for en mer omfattende opplæring av kjøper enn det som er tilfelle ved eksport til industrialiserte land.

Tilsagn om finansiering av opplæring gis etter søknad fra den norske leverandøren. Det gis tilskudd til finansiering av ekstraordinær opplæring med inntil 3 pst. av kontraktsverdien. Utbetalingen skjer på grunnlag av avtale mellom NORAD og leverandøren. Det forutsettes at opplæringsprogram og budsjett er utarbeidet og at kjøper bekrefter at opplæringen har skjedd i henhold til avtalen. Tilskudd til opplæring kan gis både når totalleveransen er kommersielt finansiert eller helt eller delvis bistandsfinansiert.

Ordningen er nært knyttet til eksistensen av bundne ordninger. Regjeringen legger til grunn at ordningens framtid vil måtte vurderes i lys av endringene for de bundne finansierungsordningene.

Mål

Formålet er å bidra til at næringslivet i utviklingslandene kan utnytte de produkter som kjøpes fra Norge slik at de i størst mulig grad bidrar til levedyktig næringsvirksomhet.

Rapport 1997

Det ble i 1997 utbetalt 5,3 mill. kroner i opplæringsstøtte. Det ble gitt 13 tilsagn. Den samlede kontraktsverdi for delprosjekter det ble gitt tilsagn om støtte til var 780 mill. kroner. Opplæringsstøtten medførte at leveransen fra Norge kunne utnyttes på en effektiv måte i mottakerlandet.

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget 7 mill. kroner. Det foreslås videre at Utenriksdepartementet for 1999 gis tilsagnsfullmakter innenfor en totalramme på 32 mill. kroner, jf. romertallsvedtak X.

Underpost 70.30 Tilskudd til parallellfinansiering*Situasjonsbeskrivelse*

For de fattigste utviklingsland med stor gjeldsbelastning vil selv et gunstig lån i en utviklingsbank kunne bli vanskelig å betjene. Ved å tilby gunstig fullfinansiering på gavevilkår vil Norge innenfor en multilateral ramme styrke landenes muligheter til å gjennomføre sine utviklingsplaner.

Tilskuddsordningen benyttes normalt bare for tiltak i Norges prioriterte land og regioner, og primært i de fattigste av disse. Støtten gis til bunden samfinansiering på gavevilkår og brukes i hovedsak til samfinansiering med utviklingsbankene (Verdensbanken, Asiabanken, Afrikabanken og Den interamerikanske utviklingsbanken), og i noen utstrekning med bevilgningene til prioriterte land og regioner. Også blandet kreditt og opplæringsstøtte ved eksport kan benyttes til å finansiere deler av det samme totalprosjektet. Finansieringen er bundet til minimum 50 pst. leveranser fra Norge. Av de 50 pst. av leveransen som ikke kommer fra Norge, skal minst 20 pst. komme fra lokale eller regionale leverandører. Identifisering av prosjekter for parallellfinansiering skjer i samarbeid med utviklingsbankene og det aktuelle mottakerland. Prosjektene er gjenstand for anbudskonkurranse i Norge, og anbudsvinneren inngår kontrakt med ansvarlig institusjon i mottakerlandet. Norge og mottakerlandet inngår dessuten en landavtale om bistand til prosjektet. Utbetalingene skjer i takt med framdriften av prosjektet, slik at en normalt vil ha utbetaling over flere budsjetterminer.

Strategien for støtte til næringsutvikling i Sør legger opp til en gradvis avvikling av bundne ordninger, ut fra Regjeringens ønske om større økonomisk effektivitet, bedre forankring i mottakerlandene og større muligheter for utviklingslandenes næringsliv til å konkurrere i det internasjonale bistandsmarkedet. Dette gjelder også ordningen med parallellfinansiering.

Mål

Formålet er å styrke mottakerlandets forutsetninger for å gjennomføre sine utviklingsplaner gjennom å bidra til gunstig fullfinansiering av prosjekter. Det er i denne sammenheng et siktemål å fremme deltagelse fra internasjonalt konkurransedyktige norske bedrifter.

Rapport 1997

Utbetalinger 1997

<i>Region</i>	<i>Mill. kroner</i>	<i>Antall prosjekter</i>
Afrika	104,2	20
Asia	7,5	4
Det palestinske området	75,1	4

I samarbeid med Verdensbanken har Norge i flere år vært involvert i rehabilitering av det elektriske distribusjonsnett i Gaza. Det ble inngått en avtale om støtte med 150 mill. kroner i 1995. Dette prosjektet forventes avsluttet i 1998 med en siste utbetaling på 10 mill. kroner.

I oktober 1996 ble det inngått en ny avtale med en ramme på 170 mill. kroner for rehabilitering av elektrisitetsnett hovedsakelig for den nordlige delen av Vestbredden. Dette prosjektet starter opp i 1997. I 1998 forventes det at 60 mill. kroner av bevilgningen til parallellfinansiering vil gå til dette prosjektet

Det arbeides med en rekke prosjekter i det tidligere Jugoslavia, i det alt vesentligste innenfor vann og elektrisitetssektoren.

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget 220 mill. kroner.

Det foreslås videre at Utenriksdepartementet gis tilsagnsfullmakter innenfor en total tilsagnsramme på 1 000 mill. kroner jf. romertallsvedtak X.

Underpost 70.35 Tilskudd til blandede kreditter

Situasjonsbeskrivelse

Ved å kombinere bistandsmidler med kommersiell finansiering kan en bidra til å øke de totale kapitaloverføringer til utviklingslandene. Blandede kreditter har vært benyttet for finansiering av prosjekter i land som har nådd et visst utviklingsnivå og/eller innenfor sektorer som normalt genererer inntekt. Ordningen kan bare finansiere prosjekter som ikke er kommersielt lønnsomme og dermed ikke kan betjene kreditter på vanlige kommersielle vilkår, eller er i land hvor det ikke er mulig å få slike kreditter på grunn av landets manglende kredittverdighet.

Tilskuddet i en blandet kreditt kan gis for å subsidiere renten på en kommersiell kreditt og/eller gå til nedbetaling på selve kontrakten i form av kontantstøtte eller til fullfinansiering av selvstendige identifiserbare underprosjekter. Tilskuddet skal være så stort at gaveelementet i finansieringen fra Norge blir minst 50 pst. i de fattigste landene og 35 pst. i andre utviklingsland, jf. OECD/DAC retningslinjer.

I størst mulig utstrekning har blandede kreditter blitt anvendt for kontrakter som er vunnet gjennom internasjonal anbudskonkurranse, likevel uten å utkonkurrere lokale bedrifter. Konkurransen om et prosjekt vil også kunne framstå ved at kjøper eller mottakerlandet forhandler med flere potensielle leverandører i forskjellige land før endelig leverandør velges. Kravet til norsk andel i kontrakten som finansieres med blandet kreditt, ble i 1997 senket fra 70 pst. til 50 pst. Minimum 20 pst. av den ikke-norske andelen skal være lokale eller regionale leveranser.

Finansiering under ordningen med blandede kreditter baserer seg enten på en søknad fra en norsk leverandør eller på en anmodning om finansiering av et konkret prosjekt fra mottakerlandet. Når norsk leverandør søker, forutsettes det at mottakerlandets myndigheter bekrefter sin interesse for norsk finansiering.

Et vesentlig argument for denne og andre bundne ordninger har vært å kunne tilby norske eksportører de samme finansieringsvilkår ved eksport til utviklingsland som konkurrenter i andre industrialiserte land.

Det har de senere år funnet sted en nedgang i bruken av blandede kreditter fra OECD-landenes side til fordel for ubundne kreditter. Dette er et resultat av et flerårig arbeid i OECD med det siktemål å begrense bruken av blandede kreditter til prosjekt som anses som kommersielt lønnsomme. Norge har deltatt aktivt i dette samarbeidet, og Regjeringen vil arbeide videre for å utvikle regelverket ytterligere i retning av redusert bruk av denne bundne finansieringsformen. I tråd med dette har de norske blandede kreditter i økende grad blitt innrettet mot områder som OECD vurderer som ikke kommersielt lønnsomme, og forøvrig har høy prioritet i norsk utviklingspolitikk; som for eksempel miljø og sosial sektor.

Strategien for støtte til næringsutvikling i Sør legger opp til en gradvis avvikling av slike ordninger. En total utfasing av ordningen med blandet kreditt vil imidlertid skje i lys av internasjonal praksis på området, og parallelt med at nye og ubundne finansieringsordninger utvikles og gjøres tilgjengelig.

Det er på dette grunnlag at Regjeringen ønsker å utrede etableringen av en ubunden låneordning, som alternativ finansieringskilde for mottakerlandene på dette området. I en slik ordning vil internasjonal anbudskonkurranse sikre en god ressursforvaltning og at utviklingslandene tilføres ulike grader av myk finansiering til prioriterte prosjekter. Samtidig vil en slik låneordning kunne representere et interessant marked for norsk næringsliv.

Mål

Formålet er å bidra til at utviklingslandene kan gjennomføre prioriterte utviklingsprosjekter som ikke er bedriftsøkonomisk lønnsomme nok til kommersiell finansiering.

Rapport 1997

Det ble i 1997 utbetalt 139,9 mill. kroner som tilskudd til blandede kreditter. Kontraktsverdien for de støttede prosjektene var nær 600 mill. kroner. I tillegg ble 46,5 mill. kroner fra bevilgningen til utvidet miljøsamarbeid benyttet som gavedelen i blandede kreditter til miljøprosjekter, jf. kap. 0155. Fordelingen av utbetalingene under posten var 63,5 mill. kroner til prioriterte land i Afrika og 63,6 mill. kroner til Asia, herav 18,8 mill. kroner til prioriterte land, og 12,7 mill. kroner til Mellom-Amerika..

Av det utbetalte beløp gikk 44,9 mill. kroner til utstyr for produksjon av undervisningsmaterieell for blinde i Indonesia.

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget 70 mill. kroner.

Det foreslås videre at Utenriksdepartementet for 1999 gis tilsagnsfullmakter innenfor en totalramme på 400 mill. kroner, jf. romertallsvedtak X.

* * *

STATENS INVESTERINGSFOND FOR NÆRINGSVIRKSOMHET I UTVIKLINGSLAND (NORFUND)

Post 71 Tilskudd til tapsavsetning - NORFUND, kan overføres

Post 91 Grunnfondskapital - NORFUND, kan overføres

Som et ledd i arbeidet for å bidra til økonomisk vekst og sysselsetting i utviklingslandene vedtok Stortinget i 1996 Ot prp nr 13 (1996-97) om NORFUND. Fondet skal ha som sin primære oppgave å medvirke med risikovillig kapital, lån og garantier til utvikling av bærekraftig næringsvirksomhet i utviklingsland. Fondet kan gå inn i prosjekt sammen med norsk investor alene eller hvor en norsk investor deltar i et samarbeidsselskap med andre investorer. Fondet kan også gå inn med kapital i lokale finansinstitusjoner. Det er i denne forbindelse ingen krav til medvirkning fra andre norske investorer.

Fondet er en integrert del av den norske bistandsvirksomheten og bygger på den politikk som til enhver tid er fastlagt av Storting og Regjering, bl.a. når det gjelder menneskerettigheter, kvinne- og likestillingsforhold og sosial profil. Hovedtyngden av støtten skal gå til Norges prioriterte samarbeidsland.

Fondet trådte i kraft 1. juni 1997 og daglig leder tiltrådte 1. desember 1997. I forbindelse med Stortingets behandling av St prp nr 17 (1996-97) Om endringer på statsbudsjettet for 1996 under kapittel administrerte av Utenriksdepartementet, ble fondet i første omgang tilført 50 mill. kroner, mens det i 1997 ble tilført 175 mill. kroner.

NORFUND er en uavhengig institusjon ledet av et eget styre som er ansvarlig for fondets drift. Fondets kapital bør være av en slik størrelsesorden at fondet blir selvdrevet og ikke er avhengig av årlige tilskudd fra staten til dekning av sine driftskostnader. I tilsvarende fond i andre vesteuropeiske land har dette innebåret at staten har tilført fondene midler som gjør det mulig for fondene å dekke sine driftsutgifter fra de inntektene kapitalen kaster av seg. Ettersom avkastning fra de prosjekt fondene går inn i ligger flere år fram i tid, vil inntektene de første årene begrense seg til renteinntekter på kapitalen. På denne bakgrunn har det vært lagt opp til at NORFUND tilføres kapital som gjør at fondets driftskostnader de første årene kan dekkes av de løpende inntekter og på denne måten unngå at det enten må trekkes på grunnkapitalen eller ytes et årlig tilskudd for å dekke driften. Kapitalen må dessuten være av en slik størrelse at man kan holde et visst utlånsnivå og være en aktiv og forutsigbar partner for bedrifter som ønsker å etablere næringsvirksomhet i utviklingsland.

Regjeringen legger i sin strategi for støtte til næringsutvikling i Sør økt vekt på å stimulere norske investeringer i utviklingslandene. Dette vil gi økt sysselsetting og generere kapital som vil styrke produktiv sektor i utviklingslandene. NORFUND blir vurdert som et meget viktig instrument i denne sammenheng. Det legges også vekt på at fondet, for å kunne sikre en forsvarlig forvaltning av midlene og for å kunne ivareta ønsket om en aktiv innsats overfor norske investorer, får anledning til gradvis å utvide sin stab til å kunne møte disse utfordringene. Vurderinger av NORFUNDs administrasjon i forhold til tilsvarende fond i Sverige og Danmark viser at en slik utvikling er forenlig med en kostnadseffektiv forvaltning av fondets ressurser. Det er videre Regjeringens forutsetning at en slik utvidelse av fondets administrasjon skjer som opprinnelig forutsatt, dvs. innenfor de finansielle rammer avkastningen av fondets kapital gir. Regjeringen tar samtidig sikte på å gjøre NORFUND til en ubundet ordning. Fondet skal fortsatt trekke veksler på NORADs bistandsfaglige kompetanse, men også kunne basere seg på kjøp av faglig kompetanse fra andre organisasjoner.

På denne bakgrunn legger Regjeringen fram forslag om at en tilfører NORFUND kapital også i 1999.

I henhold til Ot prp nr 13 (1996-97) skal 25 pst. av den tilførte kapital settes av til tapsavsetning.

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget 150 mill. kroner til NORFUND, fordelt med 37,5 mill. kroner som tapsavsetning (post 71) og 112,5 mill. kroner som grunnfondskapital (post 91).

* * *

Post 90 Låneordningen for utvikling av næringslivet i utviklingsland, kan overføres *Situasjonsbeskrivelse*

I de fleste utviklingsland har privat næringsvirksomhet fått en sentral rolle i arbeidet for å skape økonomisk vekst. Det legges økt vekt på å trekke til seg utenlandske investeringer og å privatisere offentlig eiet næringsvirksomhet.

Regjeringen ønsker å legge forholdene bedre til rette for å øke investeringsaktiviteten i utviklingsland. Norges muligheter til å bistå ved private investeringer i utviklingsland er begrenset av næringslivets ressursituasjon og villighet til å satse på vanskelige og til dels ukjente markeder. For å stimulere norske bedrifter til å etablere foretak eller gå inn i såkalte «joint ventures» og andre samarbeidsprosjekter i utviklingsland er det derfor nødvendig å bidra til å minske den risiko og de merkostnader som er forbundet med slike etableringer.

I tråd med den økte vekt som strategien for støtte til næringsutvikling i Sør legger på investeringer i utviklingsland i motsetning til eksport, vil man foreta en gjennomgang av dagens ordninger på dette området med sikte på å målrette og forbedre dagens ordninger.

Lån og/eller garantier kan gis i forbindelse med prosjekter der den norske bedriften tar del i investeringen med risikokapital eller andre ytelser. Den norske bedriftens deltakelse skal være langsiktig og forpliktende. Det forutsettes at den norske bedriften selv er villig til å påta seg nødvendig ansvar gjennom å delta med betydelige finansielle og/eller faglige ressurser.

De totale bistandsmidler til et prosjekt må tilpasses det enkelte prosjekts økonomiske evne, men lånet under låneordningen må ha et gaveelement på minst 25 pst. beregnet i overensstemmelse med OECD/DACs regler for denne type lån. Det legges vekt på at den risikoavlastning som gis er nødvendig og tilstrekkelig. Det skal imidlertid ikke gis kompensasjon for normal forretningsmessig risiko eller støtte som får karakter av løpende driftstilskudd over lengre tid eller på annen måte virker konkurransevridende.

Tilsagn om lån gis etter søknad fra den norske bedriften som har til hensikt å etablere seg i et utviklingsland. Lånesøknaden er normalt basert på en forundersøkelse gjort av den norske investor. I vurderingen av lånesøknaden blir det lagt vekt på at det aktuelle prosjekt er bedriftsøkonomisk bærekraftig og har en utviklingsfremmende virkning for utviklingslandet bl.a. med at hensynet til menneskerettigheter, helse, miljø og sikkerhet ivaretas. Låneavtalen blir inngått mellom NORAD og det selskap som etableres ute.

Garantier for lån blir gitt i tilfeller hvor det anses at investeringen har et økonomisk grunnlag for å betjene en kommersiell finansiering, men har problemer med å skaffe seg slik finansiering uten garanti.

Mål

Målet er å bidra til utvikling av næringslivet i utviklingsland gjennom norske bedrifters investeringer, bidra til overføring av kapital, teknologi og kompetanse, samt til økt utviklingseffekt av etableringen.

Rapport 1997

Det ble i 1997 utbetalt 85,4 mill. kroner under låneordningen og stilt garantier for lån med 33 mill. kroner. I perioden 1994-1997 ble det totalt utbetalt 275,9 mill. kroner til 35 prosjekter. Utbetalingene fordelte seg på 36,2 mill. kroner til prioriterte land i Afrika, 101 mill. kroner til prioriterte land i Asia og 138,7 mill. kroner til andre land.

Støtten har bidradd til å gi prosjektene en kapitalstruktur som gjør dem mer bærekraftige, samtidig som det har gitt viktige bidrag til sysselsetting, eksport, redusert import og økt bearbeidingsgrad av landets egne råvarer. Prosjektene har likeledes sikret innføring av en miljøvennlig teknologi.

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget 75 mill. kroner.

Det foreslås videre at Utenriksdepartementet for 1999 gis tilsagnsfullmakter innenfor en totalramme på 240 mill. kroner, jf. romertallsvedtak X.

Det foreslås videre at Utenriksdepartementet gis fullmakt til å stille statsgarantier for bedriftenes låneopptak på inntil 50 mill. kroner, jf. romertallsvedtak II, punkt 2. Dette er i tråd med vedtak fattet i forbindelse med opprettelsen av låneordningen, jf. St prp nr 119 og Innst S nr 321 (1978-79). garantiordningen er etablert som et supplement til låneordningen, og for å sikre andre typer lån. Formålet med ordningen er å bidra til å skaffe kapital og å være risikoavlastende. Dersom Økonomireglementets normalvilkår var lagt til grunn, jf. Funksjonelle krav pkt. 14 - 1.2, ville garantiordningen bli svekket i forhold til dagens ordning.

Når det gjelder regler for avskrivning og ettergivelse av tap knyttet til låneordningen vises til romertallsvedtak XI.

KAP. 3157 TILBAKEFØRINGER SAMARBEID MED NÆRINGSLIVET, JF. KAP. 0157

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70	Tilbakeføringer av støtte	71	50	50
71	Tilbakeføringer tilskudd blandede kreditter	5 000	10	10
80	Renteinnbetalinger	11 801	6 640	6 640
91	Innbetaling av avdrag	20 130	13 000	13 000
	Sum kap. 3157	37 002	19 700	19 700

For enkelte ordninger under kap. 0157, vil deler av de utbetalte midler bli tilbakeført, bl.a. gjelder dette tilbakebetaling av renter og avdrag under låneordningen, post 90.

Post 70 Tilbakeføringer av støtte

De beløp som tilbakeføres under denne posten gjelder tilbakebetaling av støtte til forundersøkelser, jf. kap. 0157, post 70.

Post 71 Tilbakeføringer tilskudd blandede kreditter

Under ordningen med blandede kreditter vil det i enkelte saker være aktuelt å tilbakeføre utbetalt rentesubsidie/tilskudd fra konto i Norges Bank og/eller påløpne renter på innskudd.

Post 80 Renteinnbetalinger

Renteinnbetalinger gitt i forbindelse med lån gitt under låneordningen, jf. kap. 0157, post 90, budsjetteres på denne posten.

Post 91 Innbetaling av avdrag

Avdragene i forbindelse med lån gitt under låneordningen, jf. kap. 0157, post 90, budsjetteres på denne posten.

**KAP. 0158 UTREDNING, FORSKNING, EVALUERING OG
KVALITETSSIKRING**

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	62 734	85 300	87 300
70	Tilskudd til forskning om utviklingsspørsmål <i>kan overføres</i>	26 719	42 500	42 500
	Sum kap. 0158	89 453	127 800	129 800

Bevilgningen skal bidra til å styrke kvalitetssikring og evaluering av den norske bistandsinnsatsen. Kapitlet omfatter konsulenttjenester, samarbeidsavtaler med norske institusjoner og oppbygging av bistandskompetanse i norske miljøer. Evalueringsvirksomheten samt utviklings- og bistandsforskning i Norge finansieres over dette kapitlet.

Post 01 Driftsutgifter*Utredning og kvalitetssikring*

Bevilgningen brukes til å finansiere utredningsarbeid for å bedre beslutningsgrunnlaget, til utvikling av metoder for kvalitetssikring og til uavhengige evalueringer. Det benyttes i stor grad tjenester fra andre norske offentlige forvaltningsinstitusjoner, men også fra forsknings- og utredningsinstitusjoner og fra konsulentfirma. For å sikre relevansen og tilgjengeligheten av disse rådgivningstjenestene har NORAD inngått samarbeids- og rammeavtaler med en rekke sentrale institusjoner. Faglige rådgivningstjenester kjøpes også lokalt i utviklingslandene.

Mål

Målet er å bidra til faglig oppfølging og kvalitet på den norske bistanden. Gjennom evalueringsarbeidet skal erfaringer fra bistanden systematiseres for å forbedre pågående og framtidig virksomhet og å gi uavhengig informasjon om bruken av midlene til bevilgende myndigheter og offentlighet. Hensikten er anskaffelse av ekstern kompetanse for bistandsadministrasjonen til utredning av faglige og strategiske spørsmål bl.a. for å bedre beslutningsgrunnlaget i forbindelse med vurdering av tiltak.

Rapport 1997

NORAD benyttet 34 årsverksengasjementer i følgende statsinstitusjoner: Direktoratet for Naturforvaltning, Statens forurensningstilsyn, Vegdirektoratet, Oljedirektoratet, Norges vassdrags- og energiverk, Fiskeridirektoratet/Havforskningsinstituttet, Statens helsetilsyn, Sjøfartsdirektoratet, Post og teletilsynet og Riksantikvaren. I tillegg var det organisert samarbeid med Statistisk sentralbyrå, Kystdirektoratet, Statens kartverk, Norges fiskerihøgskole, Høgskolen i Oslo, Statskonsult, Noragric, Statens nærings- og distriktsutviklingsfond, Norges forskningsråd, Diakonhjemmets internasjonale senter, Norsk institutt for by- og regionforskning, Kommunenes sentralforbund, Selskapet for Norges vel,

Rikskonsertene og Det norske skogselskap. I tillegg til samarbeidsavtaler med de ovennevnte institusjoner er det også benyttet en rekke eksterne konsulenter til enkeltoppdrag. Eksterne fagmiljøer er benyttet som følger innen de ulike resultatområder:

Sosial utvikling (og forskning): 5 samarbeidsavtaler med til sammen 20,7 mill. kroner.

Økonomisk utvikling: 10 samarbeidsavtaler med til sammen 3 mill. kroner.

Fred, demokrati og menneskerettigheter: 4 samarbeidsavtaler med tilsammen 10,3 mill. kroner.

Miljø og naturressursforvaltning: 5 samarbeidsavtaler med til sammen 4 mill. kroner.

Kvinner og likestilling: 9 mill. kroner.

I 1997 ble evalueringsarbeidet vesentlig styrket. Det legges opp til en systematisk rapportering av resultatene av evalueringene til Stortinget gjennom budsjettproposisjonen og gjennom bedre informasjon til presse og offentlighet. Internett vil bli brukt aktivt til dette.

I 1997 ble det fullført 12 evalueringer i tråd med det program som ble vedtatt for virksomheten. Dette er mer enn en fordobling i forhold til de to foregående år. Evalueringsprogrammet fokuserte særlig på sentrale områder i norsk utviklingshjelp som fattigdomsorientering, humanitær bistand og menneskerettigheter. Alle studiene er offentliggjort og omtales i denne budsjettproposisjonen.

Det dreier seg om følgende evalueringer:

- Bruk av norsk bistand til hiv/aidstiltak (1.97)
- "Kultursjokk og korrektiv" - ordningen med studiereiser for lærere (2.97)
- Desentralisering av forvaltning og styring i utviklingslandene (3.97)
- Norsk bistand til fred, forsoning og rehabilitering i Mosambik (4.97)
- Bistand til grunnutdanning i Afrika - muligheter og begrensninger (5.97)
- Kirkens Nødhjelps humanitære innsats og fredsarbeid i Mali (6.97)
- Bistand som redskap for å fremme menneskerettigheter og demokrati: Hva kan Norge gjøre? (7.97)
- Det nordiske Afrika instituttet i Uppsala (8.98)
- Norsk bistand til Worldview International Foundation, WIF (9.97)
- Gjennomgang av norsk bistand til Inter Press Service, IPS (10.97)
- Evaluering av norsk humanitær bistand til Sudan (11.97)
- Samarbeid om helseutvikling - WHO's støtte til tiltak på landnivå (12.97)

Av viktige evalueringer som ble igangsatt i 1997 kan nevnes studier av institusjons- og kompetanseutvikling i bilateral norsk bistand, evaluering av barnestrategien og av bistandens rolle i Botswana. Resultatene av evalueringene vil bli omtalt under de relevante bevilgninger.

Det har også vært et nært samarbeid om evalueringer med de nordiske land, innenfor OECD/DACs evalueringsgruppe, FN-organisasjoner og Verdensbanken. Samarbeidet har gitt løpende informasjon om erfaringer fra bistandsarbeid internasjonalt og bidratt til det løpende arbeid med kvalitetssikring bistandsvirksomheten.

Det ble i samarbeid med Universitetet i Bergen og Chr. Michelsens institutt arrangert en større internasjonal konferanse om erfaringene med frivillige organisasjoners bistand og hvordan en kan styrke evalueringen av denne bistanden.

Budsjett 1999

Arbeidet for kvalitetssikring og evaluering foreslås trappet opp.

For 1999 foreslås bevilget 87,3 mill. kroner.

Post 70 Tilskudd til forskning om utviklingsspørsmål, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har det generelle ansvar for støtte til forskning og utdanning i Norge, inkludert forskning om internasjonale spørsmål. Som en oppfølging av Utenriksdepartementets sektoransvar på utviklingsområdet, er det gitt prioritet til finansiering av utviklingsrettet forskning om forhold i utviklingsland.

Norges forskningsråd er en sentral samarbeidspartner i forbindelse med gjennomføring, evaluering og formidling av bistandsfinansiert forskning. Hoveddelen av bevilgningen administreres av Forskningsrådet. Basisbevilgningen til Chr. Michelsens institutt, CMI, og det norske bidraget til Det nordiske Afrikainstituttet, NAI, finansieres over denne posten.

Mål

Bevilgningen skal bidra til å utvikle norsk kompetanse om utviklingsspørsmål med sikte på å høyne kvaliteten på den norske bistanden ved hjelp av forskningsbasert kunnskap. Siktemålet er også at en styrket forskningskompetanse i Norge kan anvendes som kunnskapskilde i sør-politikken. Det vil bli lagt vekt på å styrke koordineringen mellom utviklingsrelatert forskning i Norge og norsk støtte til forskning og kompetansebygging i utviklingsland.

Rapport 1997

Det ble utbetalt i overkant av 26 mill. kroner til utviklingsforskning, hvorav 21 mill. kroner ble forvaltet av Forskningsrådet og knyttet til forskningsprogrammer innen Offentlig forvaltning. Det multilaterale bistandssystemet og Utviklingsorientert fiskeriforskning og til oppstartning av arbeidet med utformingen av Norsk utviklingshjelps historie. Videre ble det gitt støtte til kompetansebyggingstiltak innen antropologisk film og kvinnerett og internasjonale nettverk om fattigdom- og barneforskning. Midlene til Forskningsrådet omfattet også basisbevilgningen til CMI's institutt på 8,5 mill. kroner. Etter anmodning fra departementet ble det i regi av Forskningsrådet igangsatt en ekstern evaluering av CMI. Instituttet fikk en positiv omtale og ble karakterisert som en pioner innen sitt fagområde. I oppfølgingen av evalueringen har institutte tatt initiativ til å konsolidere virksomheten og å styrke sin faglige profil gjennom bedre definerte forskningsoppgaver.

Grunnfinansieringen av NAI ble videreført med 2,1 mill. kroner. Institutt for demokratisering og valgassistanse, IDEA, mottok 1,5 mill. kroner i grunnstøtte. Etter norsk initiativ ble det gjennomført en ekstern evaluering av Afrika-instituttet som pekte på behovet for å klargjøre instituttets målsetting og å styrke den nordiske profilen.

En strategi for styrking av forskning og kompetanse i tilknytning til vårt forhold til utviklingslandene ble ferdigstilt i september 1998. Større vekt på formidling av forskningserfaringene og tiltak for bedre samordning med andre aktører innenfor bistandsfinansiert forskning som Universitetsrådet (NUFU-programmet), Utenriksdepartementet og NORAD vektlegges særlig.

Budsjett 1999

Med utgangspunkt i den nye strategien for bistandsfinansiert forskning ble det i 1998 inngått en rammeavtale med Forskningsrådet for støtte til norsk utviklingsforskning. Denne følges opp i 1999 med støtte til de nye forskningsprogrammene Globalisering og marginalisering; Fler- og tverrfaglig forskning om Utviklingsveier i Sør og Det multilaterale system på utviklingsområdet. På grunnlag av den positive evalueringen av CMI er basisbevilgningen til instituttet fra og med 1998 økt til 9 mill. kroner.

Inngåelse av ny avtale vedrørende støtte til NAI vil bli utformet i lys av arbeidet med oppfølgingen av evalueringen.

For 1999 foreslås bevilget til sammen 42,5 mill. kroner på posten.

KAP. 0159 TILSKUDD TIL YMSE HJELPETILTAK

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	- 1 882	28 062	50 066
	Sum kap. 0159	- 1 882	28 062	50 066

Post 70 Tilskudd, kan overføres*Mål*

Det er ved årets begynnelse ikke mulig å ha full oversikt over ekstrabehov som kan oppstå ut fra endrede forhold i mottagerlandene, internasjonale kriser eller nødsituasjoner. Det er derfor behov for en budsjettreserve som kan disponeres til nødvendige bistandstiltak i løpet av budsjettåret.

Rapport 1997

Bevilgningen på denne posten blir omdisponert til ulike bistandstiltak ved stortingsproposisjoner, vedtak ved Kgl.res. eller departementsvedtak.

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget kr 50 066 000.

Utenriksdepartementet foreslår at den fullmakten departementet har til å kunne gi tilskudd til enkelttiltak på inntil 2 mill. kroner videreføres, og at bruk av midler utover dette beløp og inntil 6 mill. kroner, kan besluttet ved Kgl. res., jf. romertallsvedtak XIV, punkt 1. Bruk av midler til enkelttiltak utover 6 mill. kroner legges frem for Stortinget.

Fullmaktene forutsettes bare brukt når det er ønskelig å bevilge midler raskt til nye tiltak hvor de gitte rammer er for små. Fullmakten forutsettes også brukt til å dekke merbehov som følge av valutakurssvingninger.

Videre foreslås, jf. romertallsvedtak XIV, punkt 2 at Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 1999 i samråd med Finansdepartementet kan forskuttere norske nødhjelpsleveranser til FN innenfor en ramme på 25 mill. kroner årlig. Utbetaling til FN, samt tilbakebetalt kreditt fra FN, nettoføres på kap. 0159 Tilskudd til ymse hjelpetiltak, post 70.

Programkategori 03.30 Bistand via internasjonale organisasjoner

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
0161	Generelle bidrag - FN organisasjoner	1 569 195	1 683 100	1 684 000	0,0
0163	Generelle bidrag - finansinstitusjoner	743 208	892 465	802 000	-10,1
0164	Generelle bidrag - andre organisasjoner	68 611	62 500	70 500	12,8
0165	Bilateral bistand administrert av internasjonale organisasjoner (multi-bi)	297 326	346 100	335 100	-3,1
0166	Gjeldslettetiltak	295 238	295 000	250 000	-15,2
Sum kategori 03.30		2 973 580	3 279 165	3 141 600	-4,1

Situasjonsbeskrivelse

Programkategorien omfatter den langsiktige multilaterale bistanden. Det kan skilles mellom tre ulike typer tilskudd, generelle bidrag, gjeldslettetiltak og øremerket bistand (multi-bi og samfinansiering). De generelle bidragene går til FN-organisasjoner og internasjonale finansieringsinstitusjoner der det vanligvis er norsk eller nordisk styre-representasjon og til internasjonale frivillige organisasjoner der norske myndigheter ikke er representert i styret. Gjeldslettemidlene kanaliseres gjennom internasjonale gjeldslette-mekanismer og til oppfølging av den nye gjeldsplanen som legges fram i budsjettet. Multi-bi samarbeidet med noen organisasjoner kommer i tillegg til generelle bidrag, mens multi-bi samarbeid utgjør den norske hovedinnsatsen for FNs særorganisasjoner.

Mesteparten av bevilgningene under denne programkategorien er generelle bidrag til nærmere angitte multilaterale organisasjoner, jf. redegjørelse under kapittel- og postomtalen nedenfor. Dette betyr at enkelte krav i henhold til normalprosedyren i økonomireglementet hva gjelder krav til bl.a. kunngjøring, søknad og tilsagnsbrev ikke vil være aktuelle. Det enkelte medlemslands kontroll med midlene ivaretas gjennom den revisjonskontroll den enkelte organisasjon er pålagt i henhold til sine vedtatte instruksjer, samt gjennom medlemslandenes deltakelse i de styrende organer.

Det gjøres oppmerksom på at bare de generelle bidrag til multilaterale organisasjoner regnes som multilateral bistand i OECDs bistandsstatistikk, mens øremerkede bidrag (som kap. 0165) og bidrag til internasjonale private organisasjoner regnes som bilateral bistand.

Mål

Regjeringen legger de fem hovedmål som er beskrevet under programområdeomtalen til grunn for den multilaterale bistanden. Norske midler kanaliseres gjennom internasjonale organisasjoner som forutsettes å bidra mest mulig effektivt til å nå disse målene. For prioriteringen av multilaterale midler ser man på hvordan organisasjonenes formål og prioriteringer svarer til målene, og hvor effektiv den enkelte organisasjon er. Det er et kjennetegn ved mange internasjonale organisasjoner at de har et avgrenset formål som f.eks. å arbeid med befolkningsspørsmål (UNFPA og IPPF) eller for å bedre barns situasjon (UNICEF). Slike organisasjoner er godt egnede kanaler for å oppfylle delmål i norsk bistand. Andre organisasjoner, som UNDP og utviklingsbankene, har et bredt mandat som vil rette seg mot alle de fem hovedmålene.

I tillegg til de mer organisasjonsrettede målsettinger, er det et mål å bidra til internasjonale vedtak som skaper best mulige rammevilkår for bistanden. Dette følges opp i ulike internasjonale fora som FNs generalforsamling og internasjonale toppmøter og konferanser og er ikke nødvendigvis knyttet til bestemte bevilgninger.

Innenfor ovennevnte hovedramme settes følgende delmål:

- Få gjennomslag for norske prioriteringer i internasjonale fora som fastsetter prinsipper, prioriteringer og samarbeidsvilkår for utviklingssamarbeidet generelt.

- Bidra til å forbedre systemet av multilaterale bistandsoperatører slik at dette totalt sett blir mest mulig effektivt, blant annet ved å fremme samarbeid og en best mulig rollefordeling mellom organisasjonene.
- Bidra til å styrke de internasjonale organisasjonenes deltakelse i bistandskoordinering og samordning av multilateral og bilateral bistand.
- Virke for at den enkelte organisasjon i størst mulig grad arbeider i tråd med norsk utviklingspolitikk, inkludert ved å integrere miljøhensyn og kvinneperspektiv i sin virksomhet.
- Medvirke til en effektivisering av den enkelte organisasjon.

For å oppnå ovennevnte målsettinger har man følgende virkemidler:

- Aktiv deltakelse i internasjonale fora og i den enkelte organisasjons styrende organer for å fremme norsk politikk.
- Stimulere den enkelte organisasjon til økt innsats på områder som er spesielt prioritert i norsk bistand, gjennom bilateral dialog og ved bruk av øremerkede bidrag.
- Gjennomføre evalueringer, alene eller sammen med andre land, for å vurdere effektivitet og resultater av organisasjoner eller tiltak.
- Økning eller reduksjon i tilskuddsnivå i henhold til løpende vurderinger av den enkelte organisasjon. De ulike former for tilskudd blir vurdert i lys av administrativ belastning på norsk side.

Rapport 1997

Rapporten fra det nordiske FN-reformprosjektet, hvor Norge hadde koordineringsansvaret, ble overlevert FNs generalsekretær i januar 1997. Oppfølgingen av dette ble en hovedoppgave i løpet av året. Norge spilte en fremtredende rolle i forhandlingene om den omfattende reformpakken som Generalsekretæren la fram i juli. Vedtakene på Generalforsamlingen høsten 1997 avspeilet mange av de nordiske forslagene. Regjeringen la også fram en stortingsmelding om FN-reform våren 1997. I oktober arrangerte Utenriksdepartementet en internasjonal konferanse om barnarbeid i Oslo. Sluttokumentet fra konferansen gir en rekke anbefalinger vedrørende utdanning, lovgivning, og sosial mobilisering mot barnarbeid innenfor rammen av nasjonale handlingsplaner for barn. Norge arbeidet også med oppfølgingen av 20/20 initiativet som innebærer at 20 pst. både av bistanden og mottakers offentlige budsjetter skal brukes til grunnleggende sosiale tjenester. Etter møtet, som ble arrangert i Oslo i 1996, har Norge fått en viktig rolle vedrørende 20/20 initiativet, og det planlegges et oppfølgingsmøte i Vietnam høsten 1998. En annen viktig oppgave i 1997 var arbeidet for å få Gro Harlem Brundtland valgt som ny generaldirektør i WHO.

Verdensbanken og Den asiatiske utviklingsbank sto sentralt i håndteringen av Asiakrisen, i nært samarbeid med Det internasjonale valutafond (IMF). Foruten deltakelse i finansieringspakkene, ga bankene utstrakt rådgivning i forbindelse med gjennomføring av nødvendige strukturelle endringer, ikke minst på finanssektoren. Flere av de rammede land har dårlig utbygd sosiale sikkerhetsnett. Det vokste etterhvert fram en erkennelse av at håndtering av de sosiale aspekter ved Asiakrisen vil være en av forutsetningene for å overvinne krisen. De tre institusjoners praktiske samarbeid om Asiakrisen har samtidig understreket behovet for en nærmere vurdering av de mer prinsipielle sider ved deres innbyrdes relasjoner. Slike diskusjoner har til nå funnet sted innen rammen av de respektive institusjoners styrer, men vil komme til å være viktige i de forventede drøftelser om det institusjonelle aspekt ved globaliseringstendensene i internasjonal økonomi og politikk.

Gjennomføringen av Verdensbankens og IMFs initiativ for gjeldslette for de fattigste og mest gjeldstyngede landene (HIPC) sto sentralt i 1997. De første landene kom til behandling innenfor HIPC-mekanismen. Parallelt ble det ført forhandlinger i Verdensbanken, IMF og Parisklubben.

Foruten det reformarbeidet i FN som er nevnt ovenfor ble det på organisasjonsnivå videreført reformarbeid og effektiviseringstiltak i FNs utviklingsprogram (UNDP), FNs barnefond (UNICEF), Verdens matvareprogram (WFP), Verdens helseorganisasjon (WHO), Verdensbanken og Afrikabanken.

Det ble i 1997 gitt store bidrag til organisasjoner som har det meste av sin virksomhet innenfor resultatområdet sosial sektor. Man økte bidragene til FNs befolkningsfond (UNFPA) og FNs barnefond (UNICEF). Begge disse kanalene fungerer bra og oppnår gode resultater i felten. Verdensbanken fortsatte de siste årenes utvikling med en betydelig

økt satsing på sosiale sektorer. Fra norsk side er man godt fornøyd med bankens økte prioritering av dette området også i 1997.

Satsingsområder 1999

Internasjonale organisasjoner og fora spiller en viktig rolle i utformingen av rammevilkår som påvirker utviklingslandene. Arbeidet for å få gjennomslag for norske målsettinger på internasjonale møter vil derfor bli gitt høy prioritet i 1999. Regjeringen vil særlig legge vekt på å fremme holdninger og tiltak som kan bedre de fattige lands rammebetingelser for utvikling knyttet til handel, gjeld, godt styresett og utvikling av menneskelige ressurser.

Rammevilkårenes betydning for å fremme vekst og sysselsetting i utviklingslandene er understreket gjennom arbeidet med en strategi for støtte til næringsutvikling i Sør. Samtidig legger også strategien vekt på at Norge bistår utviklingslandene med å utnytte de mulighetene som liberaliseringen av internasjonal handel og kapitalmarkeder allerede har gitt. Strategien understreker dessuten betydningen av at det på landnivå blir gitt støtte til tiltak som kan skape større forutsigbarhet og bygge ned barrierer mot næringsutvikling av legal, institusjonell og politisk karakter i utviklingslandene.

På alle disse nivåene kan internasjonale organisasjoner og fora bidra, og fra norsk side bør man arbeide både for å påvirke institusjonenes politikk på dette området og gjennom samfinansiering støtte konkrete tiltak i tråd med strategiens tilnærming. I tråd med strategiens vekt på en helhetlig tilnærming, større samspill mellom ulike ordninger og bedre koordinering av bistanden totalt sett, legger Regjeringen til grunn at multilaterale programmer i regi av FN og multilaterale utviklingsbanker er særlig egnede kanaler for å avhjelpe disse forholdene.

Utviklingslandenes gjeldssituasjon utgjør også en sentral del av rammebetingelsene for utvikling. I Regjeringens *Gjeldsplan mot år 2000*, som i sin helhet følger denne proposisjonen som uttrykt vedlegg, er målsettingen både å frigjøre ressurser til utviklingsfremmende formål og bidra til å gjenopprette landenes kredittverdighet. Gjeldsplanens første del har konkrete forslag til hvordan en kan forsterke og utnytte de multilaterale og bilaterale mekanismene Norge har til rådighet for gjeldslette. Planens andre del er landspesifikk med konkrete forslag til hva Norge kan gjøre for 22 fattige gjeldsrammede land. Oppfølgingen av gjeldsplanen vil bli gitt høy prioritet i 1999. I tråd med gjeldsplanens første del vil man bl.a. styrke arbeidet med å forbedre Verdensbankens og Valutafondets (IMFs) gjeldsletteordning (HIPC).

Menneskerettigheter og demokrati vil stå sentralt i Norges opptreden i internasjonale fora og i den del av bistanden som kanaliseres gjennom internasjonale organisasjoner. Videre ser Regjeringen det som en sentral oppgave for norsk bistand å støtte opp om de multilaterale organisasjonene, og man vil søke å opprettholde et høyt nivå på den multilaterale bistanden.

For utviklingsbankene vil bidragene i hovedsak følge resultatet av internasjonale forhandlinger. Regjeringen søker å bidra til at organisasjonene gir prioritet til de fattigste land, særlig i Afrika.

Regjeringen vil følge opp 20/20 initiativet og søke å skape bredere aksept for dette både i industri- og utviklingsland. Av organisasjonstilknyttede prosesser skal Verdensbankens IDA 12 forhandlinger, kapitaløkingsforhandlingen i Den afrikanske utviklingsbanken og kapitalpåfyllingsforhandlinger i Det afrikanske utviklingsfondet i prinsippet avsluttes i 1998. Enkelte av disse forhandlingene kan imidlertid gå over i 1999. Oppfølging av arbeidet med effektivisering og reformer innen FN-systemet vil stå sentralt også i 1999. Likeledes vil man søke å styrke fattigdomsorienteringen gjennom generelle og øremerkede tilskudd. En viktig oppgave blir også å støtte den multilaterale innsatsen mot barnarbeid som en oppfølging av Barnarbeidskonferansen. En vil også i 1999 prioritere 5-årsgjennomgangen av befolkningskonferansen, som ble holdt i 1994.

KAP. 0161 GENERELLE BIDRAG - FN-ORGANISASJONER**Post 70 Tilskudd til FN-organisasjoner, kan overføres**

		(i 1 000 kr)		
Under- post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70.10	Tilskudd til FNs utviklingsprogram (UNDP) og underliggende fond	554 000	590 000	590 000
70.15	Tilskudd til FNs befolkningsfond (UNFPA)	200 000	210 000	205 000
70.20	Tilskudd til FNs barnefond (UNICEF) og andre barnerettede tiltak	272 000	292 000	287 000
70.25	Tilskudd til helsetiltak	181 092	198 000	204 000
70.30	Tilskudd til Verdens matvareprogram (WFP)	208 255	210 000	200 000
70.35	Tilskudd til landbruksforskning	41 000	61 000	61 000
70.40	Tilskudd til utdanning, kommunikasjon og forskning	74 830	76 000	80 000
70.45	Tilskudd til kvinneorganisasjoner	11 000	16 000	16 000
70.50	Tilskudd - utlignende bidrag FN organisasjoner	27 018	30 100	41 000
Sum post 0161.70 Tilskudd til FN organisasjoner		1 569 195	1 683 100	1 684 000

Post 70 omfatter tidligere post 70,71,72,73,74,75,76,77 og 78. Endringer som følge av sammenslåing av kapitler og poster i 1999-budsjettet fremgår av vedlegg 4.

Situasjonsbeskrivelse

Under dette kapitlet dekkes generelle bidrag til FN-organisasjoner. Det er et selvstendig mål at FN beholder og utvikler sin sentrale stilling som aktør på den internasjonale bistandsarena. Ved vurdering av fordeling av de frivillige bidrag blir det lagt vekt på i hvilken grad de ulike organisasjoners formål og prioriteringer sammenfaller med norske utviklingsmålsettinger. Man vektlegger også hvor effektivt den enkelte organisasjon opererer for å nå egne målsettinger. Gjennom styrerepresentasjon, og samarbeid med andre givere, vil Norge være med å fastsette organisasjonenes prioriteringer. For beskrivelse av mer generelle mål og virkemidler vises det til omtalen på kategorinivå.

Rapport 1997

For 1997 videreførte man store bidrag til sentrale organisasjoner som UNDP, UNICEF, WFP og UNFPA. Dette er effektive organisasjoner som opererer i samsvar med norske målsettinger. Bl. a. gjennom økte bevilgninger på underpost 70.25 Tilskudd til helsetiltak og underpost 70.40 Tilskudd til utdanning, kommunikasjon og forskning, skjedde det en opptrapping av tilskudd til sosiale sektorer. Det ble gitt prioritet til styrearbeidet i de organisasjoner hvor bidragene er størst, og til saker relatert til norske hovedmålsettinger. Arbeidet med interne reformer og effektiviseringstiltak ble videreført i UNDP, UNICEF og WHO.

Som følge av FNs generalsekretærs reformforslag av mars og juli 1997 er FNs utviklingsgruppe/United Nations Development Group (UNDG) etablert på hovedkvarternivå. UNDG består i utgangspunktet av UNDP, UNICEF og UNFPA. I tillegg deltar WFP og IFAD regelmessig i gruppen. UNDG er FNs styringsgruppe for utviklingsaktiviteter og ledes av UNDPs administrator. Utviklingsgruppen har som oppgave å koordinere og effektivisere FNs utviklingsaktiviteter, bl.a gjennom å fremme etableringen av et enhetlig FN-nærvær på landnivå. UNDG følges opp på landnivå med samordnet programmering under "United Nations Development Assistance Framework" (UNDAF), som foreløpig er satt i gang i 18 land. I tillegg til ovennevnte fond og programmer er også relevante særorganisasjoner (f.eks WHO, ILO, og FAO) invitert til å delta i UNDAF.

Budsjett 1999

Oppfølging av 20/20 initiativet og prioriteringen av sosiale sektorer står sentralt. Dette er fulgt opp ved en økning i bistanden til helse- og utdanningssektoren.

På bakgrunn av evalueringen som ble ferdigstilt i 1997, og fordi det er valgt ny generaldirektør, foreslås WHO fulgt nærmere opp i 1999. I lys av arbeidet med FN-reformer, søker en fra norsk side å påvirke FN-organisasjonene til et nærmere samarbeid, særlig på landnivå. Det vil fortsatt bli arbeidet for vedtak som øker organisasjonenes prioritering av Afrika.

For 1999 foreslås bevilget 1 684 mill. kroner på post 70, fordelt på nedenfornevnte områder.

Underpost 70.10 Tilskudd til FNs utviklingsprogram (UNDP) og underliggende fond *Situasjonsbeskrivelse*

FNs utviklingsprogram (UNDP) administrerer en vesentlig del av bistanden som går gjennom FN-systemet. UNDPs mandat er å styrke utviklingslandenes evne til å fremme egen utvikling og bistå landene med å utvikle kapasitet til å planlegge og gjennomføre fattigdomsrettede utviklingsprogrammer med vekt på sysselsetting, miljø og kvinner. For å ivareta organisasjonens fattigdomsorientering, er det satt som mål at 60 pst. av landprogrammidlene skal gå til de minst utviklede land og 88 pst. til lavinntektsland. Dette vil i praksis si at Afrika er tillagt stor vekt. Norge bidrar med omlag 10 pst. av organisasjonens generelle ressurser, og er blant UNDPs største givere. Dette gir mulighet for innflytelse, særlig ved samarbeid med de andre nordiske land som også gir betydelige bidrag til organisasjonen. I tillegg til bistandsfunksjonen, har UNDP en sentral rolle i samordningen av FN-systemets bistand, spesielt på landnivå. Samordningsrollen krever stadig mer ressurser, både finansielt og personellmessig, og er blitt en betydelig oppgave for UNDP.

FNs kapitalutviklingsfond (UNCDF), som er underlagt UNDP, har som formål å øke tilgangen på kapital på gavevilkår for investeringer i mindre prosjekter. Det legges særlig vekt på de fattigste gruppene i utviklingsland, spesielt i Afrika.

Mål

UNDPs mandat sammenfaller med norske bistandsmål. Generelt vil man søke å videreutvikle organisasjonens rolle på området fattigdomsbekjemping, og overvåke at mandatet følges opp på landnivå. UNDP har en sentral rolle i å fremme bedre samordning og integrering av FNs bistandsinnsats, særlig i forbindelse med opprettelsen av United Nations Development Group (UNDG) på hovedkontornivå og United Nations Development Assistance Framework (UNDAF) på landnivå. Fra norsk side vil man søke å styrke UNDPs rolle i denne forbindelse, i tråd med St meld nr 43 (1996-97) om FN-reform. Det er videre en viktig målsetting å videreutvikle UNDPs rolle i demokratiseringsprosessen i aktuelle land. Norge vil dessuten arbeide for at UNDP styrker sin rolle for å støtte land i overgangen fra nødhjelp til langsiktig utvikling.

UNCDF støtter prosjekter rettet inn mot målområder som matproduksjon, småindustri, vannforsyning samt helse og undervisning. Norge vil arbeide for at UNCDF fortsatt fungerer tilfredsstillende som en del av UNDP og konsentrerer seg om sin nisje i den multilaterale bistanden.

Virkemidler for å oppnå ovennevnte mål er fortsatt aktivt arbeid i UNDPs styre, bred dialog med organisasjonen og samarbeid med andre givere. Det er også en bilateral dialog knyttet til øremerkede tilskudd (jf. kap. 0165, underpost 70.15) som brukes for å styrke UNDPs arbeid på områder som svarer til norske målsettinger. Dette samarbeidet gir bedre innsyn i organisasjonen og kan brukes i styrearbeidet og i den bilaterale dialog med UNDP.

Rapport 1997

Norge gjeninntreder som medlem av styret i 1997. Viktige diskusjoner var viet fokusering og finansiering av virksomheten. En annen viktig styresak var diskusjonen og godkjenningen av UNDPs omorganisering. Sentrale trekk i omorganiseringen er økt desentralisering ved at landkontorene får større fullmakter og mer personell fra hovedkontoret. Videre skal det opprettes et antall regionale ressursentra slik at fagkompetansen skal komme nærmere landkontorene. Norge var skeptisk til opprettelsen av slike regionale strukturer da man var bekymret for at UNDPs faglige kompetanse ville bli fragmentert. Det ble besluttet at de regionale ressursentra skal introduseres i faser og evalueres i år 2001. Et nytt ressursfordelingssystem mellom mottakerlandene og de ulike programområdene trådte i kraft i 1997. Erfaringene så langt viser at organisasjonens fokus på de fattigste land er styrket, i tråd med målet for endringen. Tematisk har UNDPs hovedfokus blitt strammere, og er i større grad konsentrert om fattigdomsbekjempelse, godt styresett og miljø. Om lag 10 pst. av UNDPs generelle ressurser benyttes på tiltak

som faller utenfor disse prioriterte områdene. UNDP fortsatte sitt arbeid med å integrere kjønnsperspektivet i sin virksomhet, men dette er et område som må styrkes ytterligere.

UNCDF var svekket før fondet fikk ny ledelse i 1995. Organisasjonen har nå videreutviklet sin strategi, som er klarere innrettet mot fattigdomsorientering, kjønnsspesifikke tiltak og en forsvarlig ressursforvaltning. Norge har aktivt støttet denne utviklingen og deltatt i konsultasjoner mellom de viktigste giverland og UNCDF om en mer stabil finansiering. I 1996 ble det oppnådd enighet blant de åtte største giverne om at man skal opprettholde bistanden til UNCDF slik at organisasjonen skulle få tid nok til å foreta den nødvendige snuoperasjonen. For å vurdere effekten av den nye strategien ble planleggingen av en evaluering påbegynt i 1997.

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget til sammen 590 mill. kroner, fordelt på UNDP og UNCDF som følger:

FNs utviklingsprogram (UNDP)

Med sitt nett av landkontorer og sentrale rolle i FN-systemet, er UNDP velegnet til å bistå kriserammede land. Norge vil legge vekt på utviklingen av UNDPs rolle i demokratiseringsprosesser og klargjøring av organisasjonens rolle i nødhjelpsoperasjoner, slik at utviklingsperspektivet sikres i overgangsfasen fra nød- og krisesituasjon til en normalsituasjon.

Styret vedtok i 1997 en omfattende reorganisering av UNDP, som blant annet innebærer myndighetsdelegering til landkontorene, samt en reduksjon av funksjoner og personell på hovedkvarternivå. Fra norsk side vil en overvåke implementeringen og virkningene av reorganiseringen. En vil videre følge opp gjennomføringen av FN-reform både på hovedkvarternivå og landnivå, og søke å spille en aktiv rolle slik at samordnings- og integreringsarbeidet videreutvikles.

For 1999 foreslås bevilget 560 mill. kroner.

FNs kapitalutviklingsfond (UNCDF)

En vil fra norsk side følge UNCDFs arbeid med å konsolidere virksomheten omkring sin nye strategi. Organisasjonens bestrebelser mht. å kanalisere 75 pst. av sine programressurser til Afrika vil spesielt bli viet oppmerksomhet. En vil aktivt følge arbeidet med evalueringen av organisasjonen som vil ferdigstilles i 1999.

For 1999 foreslås bevilget 30 mill. kroner

Underpost 70.15 Tilskudd til FNs befolkningsfond (UNFPA)

Situasjonsbeskrivelse

Konferansen om befolkning og utvikling i Kairo i 1994 representerte et brudd med tidligere tilnærming til befolkningsspørsmålet. Fokus var tidligere ensidig på reduksjon i befolkningsvekst. Konferansen i Kairo satte befolkningsspørsmålet klarere inn i en utviklingssammenheng. Det ble enighet om en bred handlingsplan for integrering av befolkning i nasjonale utviklingsplaner. Bredere helseprogrammer for reproduksjon skulle bl.a. bygges ut for å skape bedre balanse mellom utvikling og befolkningsvekst. Slike programmer integrerer helsetjenester knyttet til seksualitet, svangerskap og fødsel, familieplanlegging, forebygging og behandling av underlivs- og seksuelt overførte sykdommer, herunder hiv/aids. Kvinners reproduktive rettigheter ble satt i sammenheng med kvinnens generelle stilling i samfunnet. Frivillighet i familieplanlegging ble understreket av konferansen. UNFPA var en pådriver under Kairo-konferansen og har fått en sentral plass i oppfølgingen av konferansens handlingsplan. UNFPA konsentrerer seg om tre hovedoppgaver:

- Utvikling av helsetilbud innenfor reproduktiv helse, inklusive familieplanlegging
- Støtte til utvikling av nasjonale utviklings- og befolkningsstrategier i tråd med handlingsplanen
- Talsmannsoppgaver og informasjon

Reproduktiv helse representerer 65 - 70 pst. av programressursene som formidles av UNFPA, nasjonale utviklings- og befolkningsstrategier 25 - 30 pst. og talsmannsoppgaver og informasjon 5 pst. Faglig støtte og programutvikling er en hovedoppgave på hovedkvarternivå. Det er en sterk og økende representasjon av kvinner på alle nivå i organisasjonen. Det er gradvis bygget opp et tverrfaglig støtteapparat for programmene på regionalt nivå. Institusjonsutvikling står sentralt, særlig mht utvikling av strategier for befolkningsutvikling og innen reproduktiv helse. UNFPA har i stadig sterkere grad gen-

nomført en desentralisert beslutningsstruktur, men samtidig bygget opp sin kapasitet til evaluering og ettersyn i forhold til måloppfyllelse.

Programlandene er inndelt i kategorier basert på indikatorer knyttet til inntekt og oppnåelse av målsettinger fra Kairo-konferansen slik som mødredødelighet, lesekyndighet blant kvinner, kvalifisert støtte ved fødsler, benyttelsesgrad av moderne familieplanlegging m.m. Etter de nye ressursfordelingskriteriene som ble innført i 1996 går om lag 70 pst. av UNFPAs midler til lavinntektslandene.

Mål

UNFPAs mål er i samsvar med vedtakene på befolkningskonferansen og stemmer godt overens med norske bistandsmål på den sosiale sektor. Fra norsk side er det viktig å sikre UNFPA arbeidsvilkår til å fylle sin pådriverrolle i oppfølgingen av Kairo-konferansen. Det er en målsetting fra norsk side å øke ressurstilgangen til Afrika der det er størst avvik mellom utvikling og befolkningsvekst, der en stor andel av de fattigste landene ligger, og der tjenestetilbudet er svakest utbygget.

Rapport 1997

I løpet av 1997 godkjente styret 34 nye landprogram og tre forlengelser av eksisterende program. Viktige element i de nye programmene er en markert økning av tiltak rettet mot ungdom, reproduktive rettigheter, inklusive tiltak for å bekjempe omskjæring av jenter, og arbeid for å integrere befolkningsspørsmål i landenes utviklingsstrategier. Norge var medlem av UNFPAs styre i 1997. I styret arbeidet Norge for en ny beslutningsstruktur for landprogram som gir styremedlemmene mulighet for innflytelse over programprioriteringene før disse blir sementert i ferdigstilte programmer. Den nye ordningen trer i kraft i 1998 og er i tråd med det norske forslaget. Arbeidet for å harmonisere budsjett-presentasjon i forhold til UNDP og UNICEF ble videreført.

Desentraliseringen av beslutningsmyndighet i UNFPA fortsatte. Samtidig ble et nytt kontor etablert for å etterse at programmene gjennomføres i tråd med UNFPAs regelverk og i henhold til vedtatte landprogram. Etter revisjonsbemerkninger som ble lagt fram for styret mot slutten av 1996, ble det i 1997 gjennomført en evaluering som vurderte ulike modaliteter for gjennomføring av programmene fondet støtter. Evalueringen kom med flere forslag til hvordan gjennomføringen kan bedres og UNFPA har utarbeidet en rapport som vil bli behandlet av styret i 1998. En evaluering av fondets støtte til integrering av hiv/aids i sine programmer for reproduktiv helse og en evaluering av tiltak for å redusere mødredødeligheten ble også påbegynt i 1997.

I 1997 besluttet Generalforsamlingen å foreta en gjennomgang av Kairo-handlingsplanen fem år etter den ble vedtatt. Gjennomgangen av oppfølgingen vil bli avsluttet med en spesialsesjon i FNs generalforsamling i juli 1999. Oppfølgingen er ikke ment å gjenåpne diskusjonen fra konferansen i Kairo, men vil se på gjennomføringstakten av handlingsplanen. UNFPA vil ha en sentral rolle i denne prosessen sammen med FNs befolkningskommisjon. I 1997 utarbeidet UNFPA en rapport med analyse av gjennomføringstakten for investeringer. Rapporten vurderte også konsekvensene av at disse ikke i ønskelig grad er i tråd med forventningene fra Kairo. I forbindelse med gjennomgangen er det planlagt flere tematiske rundebordskonferanser og regionale konferanser der framdriften i gjennomføringen vil bli diskutert.

Budsjett 1999

Fra norsk side legges det vekt på at UNFPA i 1999 slutfører den omleggingen i landprogrammene som ble vedtatt etter Kairo-konferansen. I programmene vil Norge arbeide for at faglig opplæring av nasjonalt programpersonell blir styrket, særlig innen informasjon og reproduktiv helse. Evaluering av nasjonal gjennomføring av programmene vil bli fulgt opp med vekt på opplæringstilbud og institusjonsbygging. Fra norsk side går en inn for at familieplanlegging fortsatt skal være en hovedkomponent i UNFPAs arbeid, herunder økt innsats for å nå ungdom. Videre vil det arbeides for at tiltak mot hiv/aids og omskjæring av kvinner få høyere prioritet.

For 1999 foreslås bevilget 205 mill. kroner.

Underpost 70.20 Tilskudd til FNs barnefond (UNICEF) og andre barnerettete tiltak

		(i 1 000 kr)		
Under- post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70.20.1	Tilskudd	216 028	224 447	219 447
70.20.2	Andre tilskudd (sivilarbeidere)	53 972	65 553	65 553
70.20.3	FNs barnekomite	2 000	2 000	2 000
	Sum	272 000	292 000	287 000

Situasjonsbeskrivelse

UNICEF har som mandat å fremme barns, ungdoms og kvinners rettigheter og å bedre særlig barns levekår i utviklingsland. Organisasjonens virksomhet er foruten rettighetsarbeidet, konsentrert om forbedring av helse for mor og barn, utdanning, vann og sanitær utbygging, samt nødhjelp. UNICEF er ansvarlig for å koordinere oppfølgingsarbeidet av den globale handlingsplanen fra FNs toppmøte om barn i 1990, og har en sentral plass i å fremme Konvensjonen om barns rettigheter, som nå nærmest har universell tilslutning.

UNICEF er feltorientert og har landprogrammer i om lag 150 land. Nær halvparten av UNICEFs midler går til de fattigste landene, og vel en tredjedel av midlene til Afrika sør for Sahara. Nordisk arbeides det for å øke konsentrasjonen om de fattigste land og Afrika. Støtte til helsetiltak og humanitær bistand utgjør omkring halvparten av organisasjonens innsats. UNICEF har de siste fem årene gjennomgått omfattende interne reformer med konsekvenser både for programvirksomheten såvel som for egen forvaltning og organisering. Resultatene av en bedret økonomistyring bør vise seg i løpet av 1999.

UNICEFs virksomhet finansieres ved frivillige bidrag både fra tradisjonelle giverland og et stort antall frivillige organisasjoner. Statlige bidrag utgjør om lag to tredeler av UNICEFs samlede inntekter. Norge er den største giver pr. innbygger og totalt den tredje største statlige giver. Dette gir mulighet for innflytelse, særlig ved samarbeid med de andre nordiske land som også er store givere.

FNs barnekomite under FNs høykommissær for menneskerettigheter har et særlig ansvar for å støtte oppfølgingen av FNs konvensjon om barns rettigheter i de enkelte land. UNICEF samarbeider med FNs barnekomite om oppfølging av Barnekonvensjonen.

Mål

UNICEFs mandat er i tråd med sentrale norske bistandspolitiske mål på den sosiale sektor, spesielt i forhold til målgruppen kvinner og barn, og koplingen mellom menneskerettigheter og utviklingshjelp. UNICEF er en svært sentral organisasjon for å følge opp den norske strategien for bistand til barn i utviklingsland.

Regjeringen legger vekt på at UNICEF kombinerer nødhjelp og bistandsvirksomhet med rettighetsarbeid. En søker å bidra til at UNICEF prioriterer innsatsen i Afrika og de fattigste landene. Fra nordisk side har en oppnådd gjennomslag for at en skal arbeide for en omfordeling innen år 2010 slik at 50 pst. av generelle ressurser skal gå til Afrika sør for Sahara og 60 pst. til MUL-land.

Fra norsk side har en krevd at UNICEF skal finne sin plass i en nærmere samordning av FNs aktiviteter på landnivå, samt bistå mottakerlandene i å følge opp sine utviklingsprioriteringer.

Rapport 1997

Norge er medlem av UNICEFs styre i perioden 1997-1999. I 1997 la en fra norsk side særlig vekt på UNICEFs oppfølging av reformforslagene fra FNs generalsekretær. UNICEF var først skeptisk, men ble etterhvert en aktiv medspiller i å gjennomføre tiltak for bedre koordinering mellom FN-organisasjoner på landnivå. Nordiske land har vært instrumentelle for å få UNICEF til å styrke sitt samarbeid med resten av FN-systemet og utviklingsbankene og dreie sitt arbeid i retning av økt mottakerorientering gjennom institusjons- og kompetanseutvikling. UNICEF tar nå aktivt del i samordning på landnivå gjennom UNDAF.

Den pågående interne reformprosessen og organisasjonsutviklingen ble også i 1997 tilagt betydelig vekt i styrets arbeid. Denne begynner nå å gi resultater, selv om en først i 1999 vil se de fulle konsekvensene. Gjennom styret og i bilaterale møter tok en fra norsk side særlig opp de spørsmål som ble reist i Riksrevisjonens gjennomgang av bistands-samarbeidet med UNICEF.

Norge støttet dreiningen av UNICEF i retning av å bli en desentralisert organisasjon med vekt på virksomheten på landnivå. Videre tok en til orde for at UNICEF bør øke innsatsen i Afrika og at det humanitære engasjement ikke skal fortrenge den langsiktige bistanden.

Debatten om ressursmobilisering ble tatt opp igjen i styret i 1997, og med det nordiske FN-prosjektet som plattform tok en opp arbeidet med å få gjennomslag for nordiske synspunkter.

Styret vedtok i 1996 at Barnekonvensjonen skal ligge til grunn for UNICEFs arbeid. Fra norsk side har en derfor vektlagt grunnutdanning og arbeid for barn som trenger særlig beskyttelse. I tråd med dette arrangerte Norge i samarbeid med UNICEF og ILO, en konferanse om barnearbeid i Oslo høsten 1997.

Budsjett 1999

Norge vil være medlem av UNICEFs styre også i 1999. En vil fortsatt legge vekt på UNICEFs langsiktige arbeid og satsing på økt bærekraft i form av institusjonsbygging og styrking av kompetansen i utviklingsland. En vil fortsatt støtte integreringen av menneskerettigheter i organisasjonens arbeid, særlig barns og kvinners rettigheter. Selv om UNICEF har vist en økt vilje til samordning med andre FN-organisasjoner, vil en fra norsk side følge utviklingen nøye. En vil også, som en del av reformdiskusjonen i FN, legge vekt på jevnere byrdefordeling mellom medlemsland og en mer forutsigbar finansiering.

Bevilgningen omfatter også inntektene fra de sivile tjenestepliktiges arbeid ført på Justisdepartementets budsjett, jf. Innst S nr 175 (1985-86), for 1999 budsjettet til 65,553 mill. kroner.

Norge ga i 1996, under forutsetning av tilstrekkelig fremdrift, tilsagn om årlige bidrag på 2 mill. kroner til en tidsbegrenset, treårig handlingsplan for å styrke barnekomitéens arbeid. Til FNs barnekomite foreslås bevilget 2 mill. kroner.

For 1999 foreslås bevilget til sammen 287 mill. kroner til UNICEF og andre barnerettede tiltak.

Underpost 70.25 Tilskudd til helsetiltak

Situasjonsbeskrivelse og mål

Å bidra til bedre helse for de fattigste og til en styrking og oppbygging av integrerte primærhelsetiltak i utviklingslandene er et prioritert mål i norsk bistand. Ulike multilaterale kanaler er velegnede redskaper for å oppnå dette målet. Tildelinger fra budsjettposten vil avhenge av hvilke kanaler og tiltak som til enhver tid anses å være de mest hensiktsmessige angående formål og effektivitet. Hoveddelen av midlene blir kanalisert gjennom Verdens helseorganisasjon (WHO) som har som hovedmål å bidra til bedre helse for alle og samordne internasjonalt helsearbeid. Norge arbeider for at WHO gjennom en reformprosess skal sikre en bedre koordinering internt og mellom WHO og andre internasjonale organisasjoner. Norge har bidratt til dette gjennom en omfattende flerårig evalueringsprosess og gjennom forberedelsene til lederskiftet i WHO. Målet er å bidra til at WHO ivaretar sine viktige funksjoner som verdens normgivende helseorganisasjon.

Norge har arbeidet for å styrke Verdensbankens arbeid innenfor primærhelse og det tas sikte på å utvikle dette samarbeidet videre med tanke på en rammeavtale for norsk støtte til Verdensbankens primærhelsetiltak.

Aids vil være et av de alvorligste helseproblemene i mange utviklingsland langt inn i neste årtusen, og epidemien har alvorlige sosio-økonomiske konsekvenser. Regjeringen anser at bekjempelsen av aids må bli en integrert del av det langsiktige utviklingsarbeidet. For å effektivisere koordineringen av det internasjonale hiv/aidsarbeidet både globalt og på landnivå, er det opprettet et felles samfinansiert FN-organ, UNAIDS, for organisasjonene WHO, UNDP, UNICEF, UNESCO, UNFPA og Verdensbanken.

Rapport 1997

Norge arbeidet for at WHO skal øke sin innsats innen primærhelse-utbygging i de fattigste landene og bedre sin innsats på landnivå. Norges støtte til WHO-programmer over den multilaterale helseposten ble i 1997 økt med om lag 22 mill. kroner til nær 100 mill. kroner. Støtten gjennom WHO gikk i 1997 til spesialprogrammer som har sentrale formål i forhold til norske prioriteringer, som har egne styrende organer og har vist seg effektive. De største bidragene gikk til spesialprogrammet for forskning og opplæring om

tropiske sykdommer, til forskningsprogrammet om menneskelig reproduksjon, til barnerettete pro-grammer, til det globale tuberkuloseprogrammet og til primærhelsetjeneste- og helsesystemprogrammer, herunder programmet for nødvendige legemidler og programmet for helsesystemutvikling.

Den andre rapporten fra en evaluering av WHO's bistandsvirksomhet ble lagt fram i 1997. Rapporten, som fokuserte på landnivå, pekte på svakheter på en rekke områder. Det gjaldt i personal- og budsjettpolitikken, i WHO's kompetanse på det ikke-medisinske området, på for liten koordinering med andre organisasjoner på helseområdet og mangel på kriterier for ressursfordeling mellom land. Samtidig fant evalueringen at WHO's vitenskapelige og faglige informasjon anses for å holde høy kvalitet. WHO's bidrag til utvikling av helsetjenester og innsats mot enkeltsykdommer gjennom en årrekke får også positiv omtale. Evalueringen, som ble ledet av Norge, er informasjonsrik og av høy kvalitet. Rapporten vil, sammen med den første rapporten fra 1995, gi den nye ledelsen et godt grunnlag for å akselerere reformprosessen.

Helsesektorreform i utviklingsland, og bedre internasjonalt samarbeid innenfor forskning om helsesystemer og helsepolitikk, har vært prioritert fra norsk side. Et globalt forum for helseforskning ble initiert i 1996 som oppfølging av en ekspertrapport om prioriteringer for helseforskning i utviklingsland. Norge deltok aktivt i utformingen og oppfølgingen av dette initiativet i 1997. Målsettingen med globalt forum er å fokusere forskningsinnsatser på viktige helseproblemer som har fått tilført for lite ressurser og oppmerksomhet. Norge ledet også an sammen med Sverige i et initiativ til støtte for internasjonalt samarbeid om forskning om helsepolitikk og helsesystemer.

Verdensbanken mottok om lag 14 mill. kroner i bidrag til sitt forskningsprogram om helse og fattigdomspolitik, til et opplæringsprogram i Afrika om helsereform, til programmet mot elveblindhet og et program for reproduktiv helse.

En evaluering av norsk aidsbistand, som fram t.o.m. 1996 hadde en egen budsjettpost, ble avsluttet våren 1997. Evalueringen konkluderte bl.a. med at denne bistanden hadde vært verdifull, hensiktsmessig og effektiv i arbeidet for å bekjempe aids i utviklingslandene. Med hensyn til den multilaterale bistanden anbefalte evalueringsrapporten blant annet at den generelle støtten til FNs nye aidsprogram (UNAIDS) burde videreføres, samtidig som man gjennom UNAIDS skulle søke muligheter for å støtte ulike sektorer i samarbeidsland. I tråd med dette ble det meste av den multilaterale aidsbistanden i 1997 kanalisert gjennom UNAIDS, som ble operativt i januar 1996. 20 mill. kroner ble gitt i generelt bidrag til programmet, mens 28 mill. kroner ble kanalisert gjennom UNAIDS til tiltak på landnivå, med hovedvekt på Afrika.

Budsjett 1999

I 1999 ønsker en å øke satsingen ytterligere på primærhelse for de fattigste. Skifte av ledelsen i WHO forventes å skape fortgang i reformprosessen i organisasjonen. Den endelige rapporten fra den norsk-koordinerte WHO-evalueringen ble lagt fram på Helseforsamlingen i 1998. Aktiv informasjonsinnsamling og brede konsultasjoner i forkant av lederskiftet forventes å åpne muligheter for iverksettelse av nye initiativ innenfor et kort tidsperspektiv. Dette vil kunne muliggjøre en ytterligere økning av bistanden gjennom WHO. Fra norsk side vil det være viktig å støtte opp om noen av disse initiativene, særlig dem som retter seg mot de fattigste landene innenfor primærhelse.

En stor andel av den multilaterale helsebistanden vil også gå til videreføring av bidrag til programmer i WHO som en over tid har hatt gode erfaringer med, f.eks. til programmene for menneskelig reproduksjon, barns helse, vaksinasjon og bekjempelse av tropesykdommer, herunder malaria. WHO's globale tuberkuloseprogram vil fortsatt være en sentral kanal for bistand til tuberkulosebekjempelse. Støtte gis for øvrig også til Den internasjonale tuberkulose- og lungesykdomsunionen (IUATLD) over kap. 0164, post 70.

Regjeringen vil spesielt prioritere tiltak for å styrke primærhelsetjenesten og helsesystemutvikling, både gjennom WHO og andre multilaterale organer som er sentrale på området, herunder Verdensbanken. Andre multilaterale kanaler vil også vurderes ut fra formål og effektivitet, med vekt på samordnede tiltak mellom de forskjellige multilaterale organisasjonene.

Støttenivået til hiv/aidsiltak vil bli vurdert økt og i hovedsak kanalisert gjennom UNAIDS.

For 1999 foreslås bevilget 204 mill. kroner.

Underpost 70.30 Tilskudd til Verdens matvareprogram (WFP)

Situasjonsbeskrivelse

Verdens matvareprogram (WFP) arbeider for bedre tilgang til mat for utsatte befolkningsgrupper i henhold til anbefalinger fra FN og FAO. Programmet har et todelt mandat ved både å bruke matvarehjelp til langsiktig økonomisk og sosial utvikling, og ved å dekke behovet for mat i forbindelse med kriser. Et utgangspunkt for WFPs arbeid er at tilgang på matvarehjelp på kritiske tidspunkter i livet er en investering i fremtidig helse og produktivitet. Dette er en del av fundamentet for sosial og økonomisk utvikling, og et viktig bidrag i kampen mot fattigdom.

Globalt har det totale volumet av matvarehjelp falt kraftig de siste årene, fra 16,9 millioner tonn i 1993 til 6,6 millioner tonn i 1997. WFP står for om lag 40 pst. av den totale matvarehjelpen i verden. Vesentlig som en følge av store behov i humanitære operasjoner de senere årene, har utviklingsaspektet i WFPs arbeid fått relativt mindre oppmerksomhet. I 1997 var Norge den syvende største bidragsyteren til WFPs utviklingsorienterte programmer, med et bidrag som utgjorde om lag 8 pst. av de totale overføringene til WFP når det gjelder slike programmer.

Tilskuddet fra denne budsjettposten går til WFPs utviklingsaktiviteter og til arbeidet som gjøres i overgangen fra krise til mer langsiktig utviklingsarbeid. Støtte til WFPs nødhjelpsaktiviteter gis under programkategori 03.40.

Mål

WFP anses som en god kanal for å fremme norske bistandsmål når det gjelder sosial og økonomisk utvikling og humanitær innsats. Fra norsk side ønsker man å konsentrere WFPs innsats til de fattigste landene. WFP bør også innrette hjelpen mot de mest sårbare av verdens fattige, slik at de kan sikres deltakelse i utviklingsprosessen. Her harmonerer Norges syn med WFPs egne mål, som sier at minst 90 pst. av matvarehjelpen som brukes på utvikling skal gå til lavinntektsland med matvareunderskudd (LIFDC), og at herav skal minst 50 pst. gå til de minst utviklede land (MUL). Norge legger vekt på at WFP gir kvinners ernæringsbehov stor oppmerksomhet og at kvinner involveres i beslutningsorganene i felten knyttet til bruk av matvarehjelp. Norge oppfordrer WFP til å foreta innkjøp av matvarer i utviklingsland med matvareoverskudd fordi dette blant annet medfører kortere leveringstid, lavere transportkostnader, mer lokalt tilpassede matvarer og styrking av landbrukssektoren i utviklingslandene.

Rapport 1997

Av de totalt 2,7 millioner tonn matvareressurser som ble gjort tilgjengelige gjennom WFP i 1997 ble 31 pst. brukt til utviklingsaktiviteter, mens 69 pst. ble brukt i nødhjelp og langvarige flyktningeoperasjoner. I alt om lag 53 millioner fattige fikk hjelp gjennom WFPs operasjoner i 1997, som er en økning på 17 pst. fra året før. Rundt 29 millioner mennesker ble nådd gjennom nødhjelpsoperasjoner, mens om lag 24 millioner var involvert i ulike utviklingsprogrammer. Det er til denne siste kategorien at hovedtyngden av Norges bidrag gis.

Norge la i sitt styrearbeid i 1997 stor vekt på å styrke fattigdomsprofilen i WFP, særlig med henblikk på økt innsats i MUL. I den forbindelse er det verdt å registrere at WFP i 1997 nådde sine mål angående fattigdomsprofilen i sin utviklingshjelp. Hele 93 pst. av den utviklingsrelaterte matvarehjelpen gikk til LIFDC, og 50 pst. gikk til MUL. Dette inkluderte en stor andel kvinner og barn som fikk bedret sin ernæringsstandard og hjelp til å gjøre noe med sin livssituasjon.

Videre har spørsmål omkring FN-reform, spesielt styrking av landkontorenes myndighet og bedre koordinering med andre aktører i felten, stått sentralt i Norges arbeid i WFP. Her er det verdt å merke seg at på bakgrunn av en norskledet evaluering som ble ferdig i 1994, er WFP i ferd med å gjennomføre en rekke endringstiltak som har gitt positive resultater. De første helhetlige landprogrammene, som setter de langsiktige utviklingsaktivitetene i en mer helhetlig ramme og skaper bedre koordinering med aktivitetene til andre givere, ble lagt frem i 1996. Dette arbeidet ble videreført i 1997, blant annet ved at åtte landprogrammer ble godkjent av WFPs styre. WFP fortsatte utviklingen mot å bli en mer effektiv organisasjon med klarere arbeidsdeling, bedre økonomistyring og delegering av beslutninger til landkontorene.

WFP kjøpte selv inn halvparten av all maten som ble distribuert i 1997. Resten ble stilt til disposisjon i form av matvarer fra giverland. WFP har i flere år uttrykt bekymring for

den høye andelen øremerkede bidrag fra giverlandene. Norge var i 1997 en av pådriverne for å få giverlandene til å gi større andel av sine pengebidrag som ren multilateral støtte, dvs. uten at det stilles betingelser fra giverne mht. hvor midlene skal brukes. Dette arbeidet har ikke gitt synlige resultater i 1997, men vil fortsette også i neste periode. Andelen av WFPs innkjøp i utviklingsland sank litt i 1997 sammenlignet med 1996, men har gjennom hele 1990-tallet ligget på rundt to tredjedeler av WFPs innkjøp.

Budsjett 1999

Matvarehjelp som utviklingsressurs og WFPs rolle i dette, den multilaterale karakteren på giverlandenes bidrag til utviklingsaktiviteter, samt arbeidet med FN-reform står som tre sentrale spørsmål i Matvareprogrammets aktiviteter for 1999. Norge vil også i 1999 arbeide aktivt i styret for å fremme våre holdninger når det gjelder disse sakene. De viktigste synspunktene gjenspeiles i budsjettet da hovedtyngden av bevilgningen vil bli gitt som multilaterale tilskudd til WFPs langsiktige utviklingsarbeid og langsiktige flyktningeoperasjoner. En vesentlig del av bidraget vil bli gitt som støtte til innkjøp av matvarer i utviklingsland. Om lag en tredjedel av bevilgningen er fortsatt bundet opp til kjøp fra norske leverandører. Arbeidet med en avbinding av bistanden vil også omfatte WFP. Regjeringen legger derfor opp til at støtten til WFP gradvis legges om, slik at leveranser i økende grad vil gjøres til gjenstand for internasjonal konkurranse. Avbindingen vil skje i samråd med berørte organisasjoner og bedrifter, som fremdeles vil ha gode muligheter til å konkurrere om leveranser til WFP-systemet.

Gjennom tilslutning til Matvarekonvensjonen av 1995 har Norge en årlig forpliktelse tilsvarende 20 tusen tonn hveteekvivalenter, inklusive transportkostnader. Det norske bidraget kanaliseres via WFP, som gjør innkjøp i utviklingsland med matvareoverskudd. Det ble i 1997 vedtatt å starte reforhandlinger med tanke på å komme fram til en ny matvarehjelpkonvensjon. Disse forhandlingene har kommet i gang med sikte på at den nye konvensjonen skal kunne tre i kraft i løpet av 1999. Regjeringen vil senere komme tilbake til Stortinget om saken.

For 1999 foreslås bevilget 200 mill. kroner.

Underpost 70.35 Tilskudd til landbruksforskning

Situasjonsbeskrivelse

Norske bistandsmidler til landbruksforskning kanaliseres gjennom institusjoner knyttet til Konsultativ gruppe for internasjonal landbruksforskning (CGIAR) og Det internasjonale senter for insektsforskning (ICIPE). Målsettingen til de 16 CGIAR-institusjonene og ICIPE er å bidra til bærekraftig matproduksjon i utviklingsland, slik at ernæringsnivå, økonomi, og matvaresikkerhet for fattige grupper forbedres. Dette gjøres gjennom å stille forsknings-resultater til rådighet for fattige grupper i utviklingsland og ved å støtte nasjonale forskningsinstitusjoner. Forskningen omfatter jordbruk, husdyrhold, skogbruk, fiske, forvaltning av naturressurser og kamp mot skadeorganismer. Det arbeides med økt avkastning og kvalitet, landbruksøkonomi og produksjonssystemer i ulike klimasoner. CGIAR har stor betydning når det gjelder forvaltning og utnyttelse av genressurser og instituttene har lagt sitt genmateriale inn under internasjonale organisasjoner for å sikre fri tilgang for alle.

Mål

Norsk støtte til internasjonal landbruksforskning har som hovedmål å bidra til å frembringe forskningsresultater som kommer de fattigste til gode gjennom å bedre matvaresikkerheten i utviklingslandene. Det er videre et mål å styrke forskningen i utviklingslandene og forskningssamarbeidet mellom utviklingsland. Støtten bidrar også til å bringe norske forskningsmiljøer i kontakt med internasjonal forskning. Fra norsk side legger man vekt på at forskningsresultatene skal kunne anvendes i utvikling av bærekraftige produksjonssystemer og at sosioøkonomiske forhold trekkes inn. Norge vil fortsatt støtte et økt samarbeid mellom forskningsinstitusjonene og mellom disse institusjonene og resten av det multilaterale systemet.

Rapport 1997

Norge deltok i de styrende organer i CGIAR i 1997. Givermøtene bekreftet innretningen mot fattigdomsreduksjon, matvaresikkerhet og beskyttelse av miljøet. I samarbeid med likesinnede land arbeidet Norge med å utvikle effektive redskap til å måle effekten av CGIARs virksomhet i forhold til de overordnede målsettingene. Norge arbeidet for å trekke utviklingslandene sterkere med i styringen av den internasjonale

landbruksforskningen, og stadig flere utviklingsland deltar nå aktivt i CGIAR. Det ble i 1997 nedsatt to ekspertpanel til å utrede CGIARs rolle når det gjelder fremtidig forskning ved bruk av bioteknologiske metoder, og det er nedsatt en egen ekspertgruppe med sekretariat i UNDP til å arbeide med resultatmåling og evaluering. Resultatet av evalueringen forventes å foreligge i 1999.

Budsjett 1999

Departementet foreslår å opprettholde bevilgningen til den internasjonale landbruksforskningen, som er en viktig del av oppfølgingen av handlingsplanen fra toppmøtet om verdens matvaresikkerhet i 1996. Norge vil delta aktivt i diskusjonen om CGIAR-systemets framtid når resultatene av den pågående evalueringen foreligger.

For 1999 foreslås bevilget 61 mill. kroner.

Underpost 70.40 Tilskudd til utdanning, kommunikasjon og forskning

Mål

Et sentralt mål i norsk bistand er å fremme sosial og økonomisk utvikling gjennom utdanning. Erfaring viser at ulike utdanningstiltak, særlig for jenter og kvinner, fører til langt bedre helse og livskvalitet. Målsettingen med bevilgningen er å støtte opp under en del av det multilaterale arbeidet som foregår for å få til en større satsing på utdanningssektoren i utviklingsland. Ulike multilaterale organisasjoner og tiltak kan få støtte fra bevilgningen til utdanning, avhengig av hvilke kanaler som til enhver tid anses å være de mest hensiktsmessige når det gjelder formål og effektivitet. Videre legges det vekt på å bruke midlene til å bidra til bedre samordning mellom multilaterale organisasjoner som arbeider med utdanning.

Prioritet gis til tiltak som følger opp anbefalingene fra Verdenskonferansen om utdanning for alle (Jomtien 1990). Begrepet "utdanning for alle" skal også omfatte personer med funksjonshemninger. Både tiltak rettet mot formell og uformell grunnutdanning vil bli prioritert. I tillegg vektlegges bredere støtte til tiltak innen hele utdanningsfeltet som sådan. Aktiviteter som innrettes mot de minst utviklede land i Afrika sør for Sahara vil bli spesielt tilgodesett.

Hovedkanalene for multilateral støtte til utdanning er først og fremst Verdensbanken og UNESCO med tilknyttede organer. Også spesialiserte institutt under UNESCO er nyttige i denne sammenhengen, eksempelvis Det internasjonale institutt for utdanningsplanlegging (IIEP) i Paris. Hos IIEP ligger også sekretariatet for Nettverket for utdanning i Afrika (ADEA), som er unikt for å skape dialog mellom givere og afrikanske utdanningsministre. ADEA arbeider gjennom et titalls arbeidsgrupper. Ut fra en av disse gruppene har Forum for kvinnelige afrikanske utdanningsministre (FAWE) oppstått. FAWE har sekretariat i Nairobi. Organisasjonens formål er å fremme jenters utdanning på alle nivåer. Gjennom de siste år er det fra norsk side etablert et nyttig samarbeide med denne organisasjonen. De tre nevnte organisasjoner kan vise til effektiv arbeidsform og målbare resultater. Videre er ADEA og FAWE sentrale for å oppnå eierskap for utdanningstiltakene ved å involvere afrikanske politikere på toppnivå. Norge følger opp organisasjonene ved aktiv deltakelse på multilaterale og bilaterale møter.

Gjennom støtte til kommunikasjonstiltak søker Norge å fremme utvikling og demokrati gjennom informasjon og en pluralistisk presse. Det internasjonale program for kommunikasjonsutvikling (IPDC) er et datterorgan av UNESCO, som støtter utviklingen av mediasektoren i utviklingslandene. Ved støtte til forskningen omkring sosiale og økonomiske utviklingsprosesser søker Norge å øke kunnskapen om disse prosessene i giverland og mottakerland. Gjennom FNs forskningsinstitutt for sosial utvikling (UNRISD) støtter man multidisiplinær forskning omkring sosiale og økonomiske utviklingsprosesser. Instituttets ordinære forskningsprogram har ti hovedtemaer, som bl.a. berører kvinner, miljø og etniske konflikter i et utviklingsperspektiv.

Rapport 1997

Utdanningsmidlene ble i 1997 i all hovedsak brukt til å støtte kanalene som er nevnt ovenfor. IIEP har fortsatt sine opplærings- og forskningstiltak rettet mot utviklingsland, og er viktig for kompetansebygging i utdanningssektoren her. Erfaringer og forskningsresultater spres gjennom instituttets publikasjoner og nettverk. ADEAs aktiviteter foregår gjennom arbeidsgrupper, som fokuserer på ulike temaer innen utdanningssektoren. Gruppene arbeider dels sammen, dels selvstendig. NORAD leder en undergruppe som arbeider med jenter og realfagundervisning (FEMSA). Høsten 1997 ble den norske representanten i ADEAs styre valgt til styreleder for en toårsperiode. FAWE fortsatte sitt

arbeid med å bygge opp nasjonale kontorer, som nå er etablert i et tyvetalls afrikanske land. FAWE bidro blant annet til kartlegging av hindringer for at jenter faller fra og ikke fullfører skolegangen. FAWE samarbeider nært med ADEA om gjennomføringen av programmet for realfagundervisning som er særlig rettet inn mot jenter (FEMSA).

I 1997 kom også Verdensbanken inn som mottaker av støtte til et større program i Afrika. Samarbeidsprogrammet med Verdensbanken har som målsetting å fremme utvikling av utdanning i afrikanske land hvor skoledeltakelsen er lav. Programmet vil konsentrere seg om grunnutdanning og utdanning for jenter/kvinner, samt å fremme en helhetlig og koordinert innsats for utdanning basert på en sektortilnærming. Det legges vekt på at de aktiviteter som man på norsk side ønsker å støtte i samarbeid med Verdensbanken, blir gjennomført i nært samarbeid med UNESCO, UNICEF og UNDP, samt andre bilaterale givere.

Norge har vært en av de viktigste støttespillerne for IPDC siden programmet ble etablert i 1980, selv om man ikke alltid har vært like fornøyd med hvordan programmet har fungert. Innen samarbeidet med IPDC i 1997 fortsatte Norge å argumentere for at programmet skal fullfinansiere et begrenset antall gode tiltak fremfor å delfinansiere et stort antall prosjekter. Norge arbeidet også for å legge større vekt på opplæringstiltak av journalister fremfor bidrag til utstyr. Gjennom den norske UNESCO-kommisjonen har Norge et medlem i IPDCs styre fra 1996 til 1999.

FNs forskningsinstitutt for sosial utvikling, UNRISD, ble i 1996 gjort til gjenstand for en evaluering etter et felles nordisk initiativ. Ifølge evalueringsrapporten driver instituttet forskning av høy kvalitet og relevans, spesielt om forhold knyttet til folkelig deltakelse og forholdet mellom sosiale systemer og økosystemer. Evalueringen konkluderte dessuten med at UNRISD burde utvide og styrke sitt samarbeid med FN-systemet for øvrig, samt med bilaterale givere og frivillige organisasjoner.

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget til sammen 80 mill. kroner for områdene utdanning, Det internasjonale program for kommunikasjonsutvikling (IPDC) og FNs forskningsinstitutt for sosial utvikling (UNRISD) som følger:

Utdanning

Organisasjoner og initiativ som IIEP, ADEA og FAWE vil være aktuelle for støtte i 1999, men også andre kan få støtte. En vesentlig del av midlene vil bli kanalisert gjennom Verdensbanken bl.a. til ovennevnte støtte til utforming av sektorprogrammer for utdanning. Innen programmet koordinerer mottakerlandenes myndigheter såvel sin egen innsats som den fra bilaterale og multilaterale givere.

For 1999 foreslås bevilget 75 mill. kroner.

Det internasjonale program for kommunikasjonsutvikling (IPDC)

Både gjennom Norges representant i styret og i bilaterale kontakter med organisasjonen vil man arbeide videre for å medvirke til nødvendige endringer og effektivisering blant annet av styrestrukturen.

For 1999 foreslås bevilget 2 mill. kroner.

FNs forskningsinstitutt for sosial utvikling (UNRISD)

Sosiale aspekter ved utviklingsprosesser er av stor betydning både i norsk bistand og internasjonalt, og det er et stort behov for forskning på dette området. Evalueringen fra 1996 tyder på at UNRISD driver forskning av god kvalitet på dette området. Fra norsk side vil man støtte opp om et nærmere samarbeid med resten av FN-systemet.

For 1999 foreslås bevilget 3 mill. kroner.

Underpost 70.45 Tilskudd til kvinneorganisasjoner

Situasjonsbeskrivelse og mål

Det er en viktig målsetting å sikre at kvinne- og likestillingsperspektiv ivaretas i all FNs bistandsvirksomhet, noe som også ble slått fast av FNs fjerde kvinnekongress i Beijing. Det er likevel fortsatt behov for spesifikke kvinneorganisasjoner i FN som kan fremme nytenkning og virke som pådrivere og katalysatorer i forhold til systemet for øvrig. Det er i dag i første rekke FNs utviklingsfond for kvinner (UNIFEM) som ivaretar denne funksjonen. Ifølge mandatet har også Det internasjonale forsknings- og opplæringsinstitutt for fremme av kvinnens stilling (INSTRAW) en slik oppgave.

UNIFEM har et tredelt mandat: Fondet skal støtte nyskapende og eksperimentelle aktiviteter som fremmer kvinners stilling; fungere som en katalysator for å sikre ivaretagelse av kvinneperspektivet i utviklingstiltak; og spille en nyskapende og katalytisk rolle i forhold til FNs samlede bistandsvirksomhet. Fra norsk side ser man UNIFEMs rolle som pådriver og katalysator innenfor FN-systemet og i forhold til mottakerlands myndigheter som spesielt viktig.

UNIFEM er tilknyttet UNDP, og vår viktigste kanal for påvirkning er gjennom arbeid i UNDPs styre. UNIFEM har dessuten en egen rådgivende komité med ett medlem fra hver av de fem regionene, og Norge var medlem i perioden 1995-97.

INSTRAW skal gjennom forskning og opplæring fremme integrering av kvinner i utviklingsprosessen. INSTRAWs virksomhet har de siste årene vært betydelig svekket, og instituttet har i liten grad vært i stand til å produsere forskningsresultater av betydning. Et forslag om å slå sammen UNIFEM og INSTRAW har gjentagne ganger vært til behandling i FN, men har ikke oppnådd flertall. Norge har støttet forslaget med utgangspunkt i et ønske om å styrke samordningen og dermed effekten av FNs kvinnerettede virksomhet.

Rapport 1997

UNIFEMs virksomhet ble i 1997 preget av arbeidet med å fokusere organisasjonens arbeidsprogram. UNIFEM utarbeidet en strategi- og handlingsplan som stadfester at organisasjonen ikke lenger er en vidtrekkende finansieringsinstitusjon, men en organisasjon som bidrar til å fremme kvinners stilling på det økonomiske og politiske området og som på annen måte bidrar til likestilling. UNIFEM følger dermed også opp den eksterne evalueringen som ble satt i gang etter initiativ fra UNDPs styre, og som ble framlagt høsten 1996. Selv om kvaliteten på evalueringsrapporten gjorde den lite egnet som styringsredskap, bidro den til å sette i gang en nyttig gjennomgang av UNIFEMs virksomhet og prioriteringer. Fra norsk side har man i denne prosessen arbeidet for at UNIFEM i mindre grad bør involvere seg i enkeltprosjekter og i stedet legge vekt på sin rolle som katalysator og nyskaper. Norge har understreket at UNIFEM er et lite fond med begrensede ressurser som bør brukes strategisk, og at det i større grad bør bygge på sine komparative fortrinn og utnytte det faktum at det er et FN-organ. UNIFEM er inne i en positiv utvikling. Det norske bidraget ble økt fra 9 mill. kroner i 1996 til 10 mill. kroner i 1997.

Når det gjelder INSTRAW har flere års usikkerhet om instituttets framtid og vansker med å rekruttere folk med relevant kompetanse bidratt til å svekke instituttets renommé og resultater. Fra norsk side stiller man seg etter hvert tvilende til INSTRAWs mulighet til å fylle sin rolle og sitt mandat om det ikke snart skjer en endring i instituttet. Man stiller derfor spørsmål ved om INSTRAW kan sies å være et effektivt redskap for å nå norske bistandspolitiske mål. Det norske bidraget til INSTRAW ble redusert fra 2 mill. kroner i 1996 til 1 mill. kroner 1997. I og med at det ikke har lyktes å finne en tilfredsstillende løsning på INSTRAWs problemer foreslås det ingen bevilgninger til organisasjonen i 1999.

Budsjett 1999

Norge vil i 1999 fortsette å arbeide for en sterkere fokusering av UNIFEMs virksomhet. En vil arbeide for en styrking av fondets rolle som katalysator og pådriver innenfor FN-systemet.

For 1999 foreslås bevilget 16 mill. kroner.

Underpost 70.50 Tilskudd - utlignede bidrag FN-organisasjoner

(i 1 000 kr)

Under- post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70.50.1	Bistandsandel av Norges regulære bidrag til FN	3 874	5 400	5 700
70.50.2	Bistandsandel av Norges regulære bidrag til Den internasjonale arbeidsorganisasjon (ILO)	1 609	1 900	1 600
70.50.3	Bistandsandel av Norges regulære bidrag til FNs organisasjon for industriell utvikling (UNIDO)	4 405	5 000	5 000
70.50.4	Bistandsandel av Norges regulære bidrag til FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO)	6 267	6 800	7 900
70.50.5	Bistandsandel av Norges regulære bidrag til Verdens helseorganisasjon (WHO)	10 863	11 000	13 500
70.50.6	Refusjoner andre departementer			7 300
	Sum underpost 70.50 Tilskudd - utlignende bidrag FN-organisasjoner	27 019	30 100	41 000

Underpost 70.50 omfatter ODA-delen av kontingenter til FN-organisasjoner. For 1999 foreslås bevilget 41 mill. kroner, fordelt på nedenfornevnte organisasjoner.

Underpost 70.50.1 Bistandsandel av Norges regulære bidrag til FN*Budsjett 1999*

I henhold til vedtak i OECDs bistandskomité (DAC) kan 11,5 pst. av de enkelte lands bidrag til FNs regulære budsjett registreres som offentlig utviklingshjelp (ODA). Den delen av Norges bidrag til FNs regulære budsjett som ikke registreres som ODA er oppført under programområde 02, kap. 0116, underpost 70.10.

For 1999 foreslås bevilget 5,7 mill. kroner.

Underpost 70.50.2 Bistandsandel av Norges regulære bidrag til Den internasjonale arbeidsorganisasjon (ILO)*Budsjett 1999*

I henhold til vedtak i OECDs utviklingskomité (DAC) kan 15,4 pst. av de enkelte lands bidrag til ILOs regulære virksomhet registreres som offentlig utviklingshjelp (ODA). Den delen av Norges bidrag som ikke kan registreres som ODA er oppført under programområde 02, kap. 0116, underpost 70.15. Det vises ellers til omtale under kap. 0165, underpost 70.20, hvorfra ILO mottar øremerkede bidrag.

For 1999 foreslås bevilget 1,6 mill. kroner.

Underpost 70.50.3 Bistandsdel av Norges regulære bidrag til FNs organisasjon for industriell utvikling (UNIDO)*Beskrivelse og mål*

UNIDO har som mål å fremme økonomisk vekst i utviklingslandene gjennom industriell utvikling. Det satses spesielt på å styrke menneskelige ressurser og overføring av teknologi, samt utvikling av små og mellomstore bedrifter. Fra norsk side legger man vekt på at miljø- og kvinneperspektivet skal bli bedre ivaretatt.

Rapport 1997

UNIDO befant seg i flere år i en meget vanskelig situasjon, ved at USA trakk seg ut i 1996 og at andre land varslet utmeldelse eller gjorde krav på kraftige budsjettnedskjæringer. På basis av evalueringsrapporter fra både Danmark og EU, vedtok Generalkonferansen i 1997 omfattende reformer og en virksomhetsplan med klarere fokus på prioriterte innsatsområder som miljøvennlig produksjonsteknologi, små og mellomstore bedrifter og industriell kapasitetsoppbygging. UNIDOs nye generaldirektør, som ble valgt høsten 1997 og tiltrådte i januar 1998, viste i løpet av sitt første halvår sterk vilje til å følge opp reformvedtakene, bl.a. gjennom betydelige omrokkeringer i sekretariatet og

vektlegging av UNIDOs positive medvirkning i reformprosessen av FN som helhet. Den utvikling som nå finner sted i UNIDO samsvarer med norske ønskemål.

Budsjett 1999

I henhold til vedtak i OECDs utviklingskomité (DAC) kan 100 pst. av de enkelte lands bidrag til UNIDOs regulære budsjett registreres som offentlig utviklingshjelp (ODA). Norges andel av organisasjonens regulære budsjett er fastsatt til 0,79 pst.

For 1999 foreslås bevilget 5 mill. kroner.

Underpost 70.50.4 Bistandsdel av Norges regulære bidrag til FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO)

Budsjett 1999

Norges andel av organisasjonens budsjett er 0,60 pst. I henhold til vedtak i OECDs utviklingskomité (DAC) kan 52,8 pst. av de enkeltes land bidrag til FAOs regulære budsjett registreres som offentlig utviklingshjelp (ODA). Den øvrige delen av bevilgningen er ført opp under programområde 02, kap. 0116, underpost 70.15. Det vises ellers til omtale under kap. 0165, underpost 70.20 om øremerkede bidrag til organisasjonen.

For 1999 foreslås bevilget 7,9 mill. kroner.

Underpost 70.50.5 Bistandsandel av Norges regulære bidrag til Verdens helseorganisasjon (WHO)

Budsjett 1999

I henhold til vedtak i OECDs utviklingskomité (DAC) kan 75,4 pst. av bidragene til WHO's regulære budsjett registreres som offentlig utviklingshjelp (ODA). Den delen av Norges bidrag til det regulære budsjett som ikke registreres som ODA er oppført under kap. 0116, underpost 70.15. Det vises ellers til omtale under kap. 0161, underpost 70.25, der det gis betydelige bidrag til WHO's bistandsvirksomhet.

For 1999 foreslås bevilget 13,5 mill. kroner.

Underpost 70.50.6 Refusjoner andre departementer

Budsjett 1999

ODA-andelen av kontingenter til internasjonale organisasjoner som forvaltes av andre departementer foreslås dekket over bistandsbudsjettet i henhold til OECD/DACs retningslinjer.

For 1999 foreslås bevilget 7,3 mill. kroner.

KAP. 0163 GENERELLE BIDRAG - FINANSINSTITUSJONER**Post 70 Innskudd i finansinstitusjoner, kan overføres**

		(i 1 000 kr)		
Under- post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70.10	Innskudd i Verdensbankgruppen	353 261	421 465	410 000
70.15	Innskudd i Den asiatiske utviklingsbank og fond	41 572	42 000	42 000
70.20	Innskudd i Den afrikanske utviklingsbank og fond	207 146	258 000	207 000
70.25	Innskudd i Den interamerikanske utviklingsbank og Spesialfondet	11 456	13 000	13 000
70.30	Innskudd i Internasjonalt fond for jordbruksutvikling (IFAD)	40 000	70 000	40 000
70.35	Innskudd i Nordisk utviklingsfond	89 771	88 000	90 000
Sum post 0163.70 Innskudd i finansinstitusjoner, kan overføres		743 206	892 465	802 000

Post 70 omfatter tidligere post 70,71,72,73,75 og 76. Endringer som følge av sammenslåing av kapitler og poster i 1999-budsjettet fremgår av vedlegg 4.

Situasjonsbeskrivelse

Norges generelle bidrag til de multilaterale utviklingsbankene skjer på to måter. For det første er Norge som medlem av institusjonene tildelt en andel av de respektive bankers aksjekapital. Dette kapitalgrunnlaget, som består av en innbetalt del og en garantidel, gjør det mulig for den enkelte bank å låne inn penger fra de internasjonale kapitalmarkedene på meget gunstige vilkår. Pengene lånes så ut igjen til de utviklingsland som kan betjene lån på gunstige markedsvilkår til finansiering av prioriterte utviklingstiltak. Tilbakebetalingstiden kan være opp til 20 år. For å opprettholde ressuroverføringene til låntakerlandene, blir det periodevis foretatt utvidelser av aksjekapitalen.

Den andre formen for tilskudd under dette kapitlet er bidrag til de utviklingsfond som administreres av utviklingsbankene, samt til Nordisk utviklingsfond (NDF). Fra utviklingsfondene ytes lån til de fattigste landene som ikke kan betjene markedsvilkårene i utviklingsbankenes ordinære utlåning. Lån fra fondene er rentefrie, men med en mindre administrasjonsavgift, avdragsfrie i ti år og har en samlet tilbakebetalingstid på opptil 40 år. Disse konsesjonelle vilkårene gjør at gaveandelen på fondslånene er beregnet til om lag 80 pst. Fondene finansieres i hovedsak gjennom bidrag fra giverland, og fylles på etter forhandlinger mellom giverne. Slike forhandlinger finner normalt sted hvert tredje år. I forhandlingene inngår bl.a. spørsmål som nivå, byrdefordeling mellom bidragsyterne og retningslinjer for utlåning fra fondene. Innbetalingen av Norges andel av påfyllingen vil normalt bli fordelt over de påfølgende tre år. Internasjonalt fond for jordbruksutvikling (IFAD) yter lån på tre typer av utlånsvilkår, avhengig av landets brutto nasjonalinntekt og kredittverdighet. Utlånsvilkårene varierer fra tilsvarende IDA-vilkår til vilkår tilsvarende Verdensbanken (IBRD).

Mål

I den løpende oppfølgingen av de norske bidragene til institusjonene arbeider man for at norske prioriteringer blir ivarettatt på en best mulig måte. Det legges spesiell vekt på å bidra til at utviklingsbankenes fattigdomsorientering styrkes, og at institusjonene integrerer kjønnsrolleperspektiv og miljøhensyn i sin virksomhet. Man arbeider også for at bankene prioriterer utlån til sosiale sektorer både kvantitativt og kvalitativt, særlig når det gjelder helse og utdanning. En annen målsetting er å bidra til at utviklingsbankene gjennomfører et effektivt arbeid for utvikling av privat sektor, med særlig vekt på oppbygging av et offentlig institusjonelt rammeverk, et egnet lovverk og en fungerende finanssektor. Dessuten fokuserer man fra norsk side på at bankenes rådgivning og finansiering i forbindelse med økonomiske reformer i låntakerlandene maksimerer utviklingseffektene av slike reformer og styrker den sosiale profilen. Generelt arbeider man for å øke institusjonenes effektivitet og kvaliteten på utlånsvirksomheten.

Utviklingsbankenes forhold til og samarbeid med hverandre og med FN-systemet blir likeledes vektlagt. Ytterligere et viktig aspekt er å øke utviklingsbankenes samarbeid med norsk faglig ekspertise og øke antall norske ansatte i institusjonene.

En rekke virkemidler blir tatt i bruk for å nå disse politiske målene. Spesielt viktig er de utsendte nordiske representantene i utviklingsbankenes permanente styrer og det nordiske samarbeidet om felles instruksgivning i denne forbindelse. Samfinansiering er et annet viktig virkemiddel, jf. kap. 0165, underpost 70.10. Denne formen for støtte fokuseres på områder hvor Norge ønsker å styrke bankenes virksomhet. Samtidig gir denne støtteformen erfaring med hvordan beslutninger i styrende organer faktisk gjennomføres. Andre viktige virkemidler er deltakelse i sentrale forhandlingsprosesser, spesielt om fondspåfyllinger, samt deltakelse i årsmøter og andre møter i institusjonene. Det er et tett samarbeid mellom berørte norske myndigheter for å fremme og sikre en konsekvent og helhetlig norsk politikk overfor institusjonene.

De ovennevnte mål ligger til grunn for oppfølgingen av norsk politikk overfor de internasjonale finansieringsinstitusjonene. De er dermed styrende for all løpende oppfølging knyttet til Norges medlemsskap i institusjonene under dette kapitlet. Under omtalen av den enkelte institusjon vil det, for å unngå unødige gjentakelser, bli lagt vekt på de mål som gjelder mer spesifikt for den respektive institusjon.

Rapport 1997

Både ved kapitaløkninger i utviklingsbankene og kapitalpåfyllinger i utviklingsfondene slutter medlemslandene seg til flerårige avtaler som fastsetter forpliktelsene i perioden. Resultatene av slike avtaleforhandlinger forelegges Stortinget for godkjenning. I 1997 ble følgende kapitalpåfyllinger ferdigforhandlet: Det asiatiske utviklingsfond (AsDF VII) og Internasjonalt fond for jordbruksutvikling (IFAD IV). Det pågikk forhandlinger om kapitalutvidelse i Den afrikanske utviklingsbank (GCI V).

Budsjett 1999

Budsjettet gjenspeiler tidligere inngåtte forpliktelser overfor finansinstitusjonene. Det er satt igang forhandlinger om kapitaløkning i Det internasjonale utviklingsfondet (IDA 12), Det multilaterale instituttet for investeringsgarantier (MIGA) i Verdensbankgruppen, og Det afrikanske utviklingsfondet (AfDF).

For 1999 foreslås bevilget 802 mill. kroner fordelt på nedenfornevnte områder.

Underpost 70.10 Innskudd i Verdensbankgruppen

Situasjonsbeskrivelse

Verdensbankgruppens mål er å bistå låntakerlandene i deres streben etter å bedre levekårene til innbyggerne, og oppnå høyere økonomisk vekst innenfor økologisk forsvarlige rammer. Verdensbankgruppen består av International Bank for Reconstruction and Development (IBRD) og International Development Association (IDA), som har felles administrasjon, og International Finance Corporation (IFC) og Multilateral Investment Guarantee Institute (MIGA), som har separate administrasjoner og jobber med utvikling av privat sektor. Det internasjonale utviklingsfondet (IDA) er Verdensbankgruppens konsesjonelle utlånsvindu. IDA gir langsiktige, rentefrie lån til de fattigste utviklingslandene, definert som land med brutto nasjonalprodukt per innbygger på under USD 925 (1996). Det er for tiden 75 land som tilfredsstiller kravene til å få IDA-lån. I tillegg kommer 15 land som kan låne både fra IDA og IBRD.

Verdensbankgruppen er en tung aktør i det internasjonale utviklingssamarbeidet, og bankens målsetting og strategier har de senere år klart nærmet seg Norges utviklingspolitiske prioriteringer. IDA anses for å være en effektiv kanal for ressurser til de fattigste landene. Samarbeid med IDA er derfor et sentralt element i Norges multilaterale satsning. De nordiske landenes samlede stemmevekt i IDA samsvarer med deres bidrag til fondet og er 6,37 pst. Norges stemmevekt i IDA er 1,42 pst. Norsk andel av aksjekapitalen i IBRD er på 0,72 pst.

Mål

Norge er pådriver for en aktiv Verdensbank-medvirkning i internasjonale gjeldsoperasjoner for de fattigste landene (kap 0166, post 70). Støtte til gjenoppbygging i land som har vært gjennom konflikter er et annet viktig område. Norge vil også fortsette å bidra til arbeidet med å forbedre kvaliteten i Verdensbankens prosjektportefølje, og da særlig IDA. I den forbindelse vil det bli lagt særlig vekt på den pågående fornyelsen av Verdensbankens organisasjon og virkemåte, som vil ha stor innflytelse på Verdensbankens

fremtidige aktiviteter. Målet er å skape en mer fleksibel og effektiv institusjon som jobber tettere med låntakerland og andre bistandsaktører. Når det gjelder Asiakrisen vil det være viktig å påvirke Verdensbanken til å forsterke sin innsats på finanssektoren og de sosiale sektorer i de rammede landene.

Rapport 1997

Selv om det globalt har vært sterk økonomisk vekst i løpet av 1990-tallet, har ikke trenden vært like positiv for de fattigste landene. I IDAs låntakerland har andelen av befolkningen som lever på under USD 1 per dag økt siden slutten av 1980-tallet, og ligger nå på rundt 1/3 av befolkningen i disse landene.

Fattigdomsreduksjon var derfor det viktigste på Verdensbankens dagsorden i 1997, og var sammen med bekjempelse av korrupsjon et av hovedtemaene under årsmøtet i Hong Kong. Verdensbanken var for øvrig i 1997 preget av gjennomføringen av en omfattende reformprosess som ble initiert året før. Hensikten med reformene er å bedre utviklingseffekten av institusjonens programmer og prosjekter. Som et ledd i denne prosessen står styrkingen av Verdensbankens operasjonelle arbeid gjennom bedre land-strategier, økt mottakerorientering og større lokal deltagelse i prosjektplanleggingen sentralt. Videre legges det vekt på desentralisering av Verdensbankens virksomhet, sammen med innføring og bruk av nye kunnskaps- og informasjonssystemer. Norge har deltatt aktivt i den politiske diskusjonen rundt reformprosessen i Verdensbanken, og innholdet er i overensstemmelse med norske utviklingspolitiske prioriteringer. Mye av det som nå skjer i Verdensbanken har Norge, sammen med de øvrige nordiske land, tatt til orde for i styresammenheng i en årrekke. Norge har i tillegg gitt fokuserte samfinansieringsbidrag til prioriterte områder for å støtte opp om de synspunkter man har fremmet i beslutningstagende fora (kap. 0165, underpost 70.10). Koblingen mellom arbeid på styrenivå og oppfølging med samfinansieringsmidler har trolig bidratt til at Norges innflytelse på Verdensbankens strategier og operasjonelle aktiviteter er større enn den formelle stemmeretten i styret tilsier.

Verdensbanken sto i 1997 sentralt i håndteringen av Asiakrisen, såvel med rådgivning som deltakelse i finansieringspakken. Verdensbanken har ikke minst vært involvert i å avhjelpe de sosiale konsekvensene ved krisen. Verdensbanken har i løpet av de senere årene lagt større vekt på de sosiale sider ved utvikling, og var i 1997 den største finansierer av utdannings- og helseprogrammer i lav- og mellominntektsland.

Budsjett 1999

Forhandlingene om den tolvte påfylling av IDA er påbegynt, og resultatet forventes lagt fram for Stortinget i 1999. Norge søker i forhandlingene å styrke områder som er høyt prioritert fra norsk side, bl.a. IDAs virksomhet på de sosiale sektorer. Arbeidet vil i første rekke rettes mot land med godt styresett, men Norge vil også arbeide for at IDA på hensiktsmessig vis også engasjerer seg i land med mindre god egen politikk, bl.a. med sikte på å forbedre denne politikken. Verdensbankgruppen legger stor vekt på private kapitalstrømmers betydning for utviklingen i fattige land, og støtte til utvikling av privat sektor forventes å stå sentralt i IDAs arbeid framover. I den forbindelse vil Norge legge vekt på å bidra til at miljøhensyn og sosialt ansvar inkorporeres i privat sektor. Videre vil Norge arbeide for at land som i mindre grad tiltrekker seg privat kapital unngår å bli marginalisert. Innsatsen på dette området vil bli sett i sammenheng med strategien for støtte til næringsutvikling i Sør.

For 1999 foreslås bevilget 410 mill. kroner til Det internasjonale utviklingsfond (IDA).

Underpost 70.15 Innskudd i Den asiatiske utviklingsbank og fond

Situasjonsbeskrivelse

Den asiatiske utviklingsbanken har som formål å bidra til økonomisk og sosial utvikling i utviklingslandene i Asia og Stillehavsområdet ved å formidle lån og faglig bistand til langsiktige utviklingsprosjekter. De fattigste utviklingslandene, som utgjør et begrenset antall av de regionale medlemslandene, gis lån på konsesjonelle vilkår gjennom bankens fond. Banken har vært igjennom en viktig endringsprosess, organisatorisk såvel som på politikk-siden, fra å være en tradisjonell infrastrukturbank til å bli en utviklingsinstitusjon med et større sosialt engasjement.

Mål

Målsettingen for norsk deltakelse i banken er å bidra til at den interne reformprosessen fortsetter. Det vil bli lagt særlig vekt på å øke fattigdomsorienteringen og bedre kvinne-

aspektet i virksomheten, og således legge grunnlaget for en effektiv utviklingsinstitusjon med et bredere sosialt mandat. Også bankens deltakelse og rolle i utvikling av privat sektor vil bli fulgt opp fra norsk side.

Rapport 1997

Finanskrisen i Asia og bankens bidrag til redningspakkene for Thailand og Korea (Indonesia vil først få innvirkning i 1998) førte til en drastisk økning i bankens utlånsvolum i 1997, fra USD 5,5 mrd. i 1996 til USD 9,4 mrd i 1997. Ser man bort fra bankens bidrag til redningspakkene (spesielt USD 4,0 mrd. til Korea) var det imidlertid ingen store endringer i utlånsvolum. Nærmere 42 pst. av bankens lån gikk til sosial sektor.

Politikkarbeidet i forbindelse med reformprosessen i banken fortsatte i 1997. Arbeidet med tre viktige strategidokumenter, h.h.v. for bankens arbeid med kvinner og utvikling, urbefolkning og samarbeid med frivillige organisasjoner ble påbegynt og ventes å bli styrebehandlet i løpet av 1998.

Medlemslandene ble i januar 1997 enige om en påfylling av Det asiatiske utviklingsfondet med et beløp tilsvarende ca 19,5 mrd. kroner innbetalt over en fire-års periode. For Norges vedkommende utgjør dette vel 156 mill. kroner. Første innbetaling fant sted i 1997. Som en konsekvens av forhandlingsresultatet, ble det vedtatt at banken skal se nærmere på sin finansielle politikk og en mulig tilstramming av tilgangen til, og vilkårene for, utlåning fra fondet. Finanskrisen i Asia har innvirket på forutsetningene for forhandlingsresultatet, og dette vil muligens endre den videre prosessen. Blant annet er det usikkert om banken kan bidra med like store beløp til fondet som tidligere antatt, og en rekke land som tidligere lå an til å kunne gå over fra å låne i fondet til å låne i banken (først og fremst Indonesia og Filippinene) er kommet i betydelige økonomiske problemer.

Budsjett 1999

Stortinget godkjente i april 1995 at Norge deltar i Asiabankens fjerde kapitaløkning med en innbetalt andel på USD 1 447 620, jf. St prp nr 29, Innst S nr 116 (1994-95). Innbetalingene forutsettes å finne sted i perioden 1996-1999.

Ved St prp nr 71, Innst S nr 268 (1996-97) vedtok Stortinget at Norge deltar i den sjette påfyllingen i Det asiatiske utviklingsfondet. Det norske bidraget til den sjette påfyllingen i Det asiatiske utviklingsfondet er fastsatt til kr 155 910 501, og skal innbetales over fire år (1997-2000).

For 1999 foreslås bevilget bevilget 3 mill. kroner til Den asiatiske utviklingsbank og 39 mill. kroner til Det asiatiske utviklingsfondet.

Underpost 70.20 Innskudd i Den afrikanske utviklingsbank og fond

Situasjonsbeskrivelse

Den afrikanske utviklingsbanken formidler lån og faglig bistand til afrikanske medlemsland. De fattigste land, som utgjør flertallet, gis lån på konsesjonelle vilkår gjennom bankens fond. Banken har vært gjennom en kritisk periode, men er i dag operativ etter tre år med omfattende reorganisering og store personellmessige utskiftninger. Det er imidlertid fortsatt et behov for interne reformer i arbeidet med å konsolidere banken og befeste resultatet av reformprosessen.

Mål

Norge anser det for en overordnet målsetting for banken å konsolidere og videreføre påbegynte reformer med sikte på gjøre den til en effektiv utviklingsinstitusjon. I denne sammenheng vil sterkere medinnflytelse fra giverlandenes side være vesentlig. Nasjonal kompetanseoppbygging på de områder der banken er involvert står sentralt. Det legges også vekt på at selve eksistensen av en internasjonal utviklings- og finansinstitusjon lokalisert i regionen i seg selv er et bidrag til slik kapasitetsoppbygging i Afrika.

Rapport 1997

I 1995 ble det påbegynt en gjennomgående reformprosess i banken. Denne fortsatte gjennom hele 1996 og 1997. I selve omstillingsfasen har banken hatt effektivitetsproblemer grunnet bl.a. store utskiftninger i staben. Siktemålet med prosessen er imidlertid en organisasjon preget av redusert byråkrati, økt effektivitet, mer delegering av ansvar og en sterkere kunnskapsbase. Norge har fullt ut stilt seg bak de gjennomførte tiltak, og utviklingen det siste året vurderes som positiv. Blant annet ser det ut til at resultatet fra forhandlingene om den femte kapitaløkningen i banken vil resultere i større

grad av partnerskap mellom de regionale og ikke-regionale landene, en utvikling Norge har søkt å bidra til.

I juni 1996 ble medlemslandene enige om den syvende påfyllingen av fondet med et beløp tilsvarende om lag 14 mrd. kroner innbetalt over en tre års periode. For Norges vedkommende utgjorde dette vel 613 mill. kroner. Den siste innbetalingen av den syvende påfyllingen ble foretatt i mai 1998. Forhandlingene om den åttende påfyllingen av fondets ressurser startet i mai, og skal etter planen avsluttes innen utgangen av 1998.

Budsjett 1999

Forhandlingene om den femte kapitaløkningen i Den afrikanske utviklingsbank (AfDB) ble avsluttet under årsmøtet i mai 1998. Forhandlingsresultatet vil bli forelagt Stortinget i egen proposisjon.

Resultatet av forhandlingene om den åttende påfylling av Det afrikanske utviklingsfondet (AfDF) forventes forelagt Stortinget i egen proposisjon i 1999.

For 1999 foreslås bevilget 7 mill. kroner til Den afrikanske utviklingsbank (AfDB) og 200 mill. kroner til Det afrikanske utviklingsfondet (AfDF).

Underpost 70.25 Innskudd i Den interamerikanske utviklingsbank og Spesialfondet

Situasjonsbeskrivelse

Den interamerikanske utviklingsbanken (IDB) er den største multilaterale utviklingsorganisasjonen i regionen og har som formål å bidra til økonomisk og sosial utvikling i medlemslandene i Latin-Amerika og Karibien ved å formidle lån og faglig bistand til langsiktige utviklingsprosjekter. De fattigste små utviklingslandene, som utgjør et mindretall, gis lån på konsesjonelle vilkår gjennom bankens spesialfond (Fund for Special Operations, FSO). Banken har nådd sin nye målsetting om at utlån til sosial sektorer skal utgjøre minst 40 pst. av låneprogrammets verdi og 50 pst. av antall lån.

Mål

Målsettingen for norsk deltakelse i banken er å bidra til at den interne reformprosessen fortsetter ved å forbedre bankens planleggingsrutiner for styrets innflytelse i politikkspørsmål, øke bankens fattigdomsorientering, støtte opp om bankens kvinneverrettede bistandsarbeid samt dens arbeid for modernisering av offentlig sektor og styrking av det sivile samfunn.

Rapport 1997

Banken ga i 1997 tilsagn om lån på til sammen om lag USD 6,0 mrd. hvilket var nærmere 11 pst. lavere enn i 1996. De største låntakerlandene er Argentina, Mexico og Brasil. Lån til de små fattige landene i regionen utgjorde nærmere 27 pst. av total utlånning, hvilket var en økning fra 1996, men fremdeles et godt stykke unna målsettingen på 35 pst. vedtatt under den åttende kapitalpåfyllingen. Utlåningen av konsesjonelle ressurser fortsatte å synke i 1997 (3,8 pst. av total utlånning, mot 5 pst. i 1996), hvilket hovedsakelig skyldtes manglende mottakerkapasitet i de fattigste landene. Utlån til tilpasningslån falt drastisk fra 26 pst. av total utlånning i 1996 til 6,6 pst. i 1997, hvilket er godt innenfor begrensningen for denne type långivning (15 pst.).

I 1997 fortsatte bankens arbeid med å få en sterkere sosial profil på sin lånevirksomhet, og bankens utlån til fattigdomsreduksjon og sosial sektor økte både i volum (35 pst.) og antall prosjekter (39 pst.), noe Norge har støttet. Banken vedtok blant annet en ny strategi for fattigdomsreduksjon og etablerte en egen rådgivende "Enhet for fattigdomsreduksjon og sosial utjevning." Banken fortsatte ellers sitt normative og innovative arbeid på en rekke nye områder, så som forebyggende tiltak for å redusere kriminalitet og vold i samfunnet og hjemmet, økt innsats i post-konflikt situasjoner og styrking av det sivile samfunn.

Året bar ellers preg av to forhandlingsprosesser i styret - utforming av bankens fremtidsstrategi ("Future Vision") og utsiktene for bankens konsesjonelle utlansressurser. Begge prosesser føres videre i 1998.

Budsjett 1999

Stortinget godkjente i april 1995 at Norge deltar i IDBs åttende kapitaløkning med en innbetalt andel på 4 523 787 USD, og i den åttende kapitalpåfyllingen av Spesialfondet med kr 36 995 860, jf. St prp nr 30, Innst S nr 117 (1994-95). Innbetalingene forutsettes å finne sted i perioden 1995-2000.

I 1999 vil det fra norsk side bli lagt vekt på å finne en løsning på problemet med begrensede FSO-ressurser gjennom aktiv deltakelse i de kommende FSO-forhandlingene, samt gjennom støtte av spesielle tiltak for å hjelpe de minste og fattigste landene. Det er lite sannsynlig at en påfylling av FSO vil innebære nye giverbidrag all den stund det finnes betydelige interne ressurser i IDB som Norge og de fleste andre giverland mener banken bør gjøre bruk av før man ber om nye bidrag. Det vil også bli lagt vekt på å følge opp bankens interne disposisjoner og virksomhet, slik som fordeling av utlån til store/små medlemsland, begrensning av utlånsressursene til tilpasningslån, samt å bidra til en mer planmessig organisering av bankens styrearbeid.

IDB vil som andre multilaterale finansieringsinstitusjoner omfattes av den nye strategien for næringsutvikling i Sør. I den forbindelse tas det sikte på medlemskap i den interamerikanske investeringsmekanismen (IIC).

For 1999 foreslås bevilget 6 mill. kroner til Den interamerikanske utviklingsbanken og 7 mill. kroner til IDBs spesialfond.

Underpost 70.30 Innskudd i internasjonalt fond for jordbruksutvikling (IFAD)

Situasjonsbeskrivelse

IFAD lånefinansierer prosjekter på konsesjonelle vilkår med sikte på å redusere fattigdommen og øke matvareproduksjonen i utviklingsland.

IFAD opererer med tre former for utlånsbetingelser:

- Utlån på særdeles gunstige vilkår som er rentefrie, men har et administrasjonsgebyr på 0,75 pst. og tilbakebetales over 40 år
- Utlån som har en variabel rente tilsvarende 50 pst. av renten på Verdensbankens lån og som tilbakebetales over 20 år
- Utlån på ordinære vilkår som har en variabel rente tilsvarende renten på Verdensbankens lån og som tilbakebetales over 15 til 18 år

Betingelsene for det enkelte lån fastsettes i forhold til låntakerlandets brutto nasjonalinntekt og kredittverdighet. IFAD regnes for å være en organisasjon som på en effektiv måte bidrar til fattigdomsreduksjon. Mer enn en tredjedel av IFADs regulære midler har gått til Afrika. En tredjedel av midlene har vært brukt i Asia, mens resten har vært tilnærmet likt fordelt på Latin-Amerika og Midtøsten/Nord-Afrika. Det har siden starten vært forutsatt at IFAD i hovedsak skulle basere sin virksomhet på nært faglig samarbeid med andre institusjoner. De fleste prosjekter er derfor ikke fullfinansiert av IFAD, men samfinansieres med ulike bilaterale og multilaterale givere.

Mål

IFADs hovedformål er fattigdomsreduksjon og jordbruksutvikling for å løse underliggende problemer som fører til manglende matvaresikkerhet. IFAD fokuserer på de fattige på landsbygda, først og fremst jordløse og småbønder i marginale jordbruksområder. Spesiell vekt legges på å nå ut til kvinner. Virksomhetsområdet samsvarer godt med sentrale mål i norsk bistand, og gjør IFAD til en interessant kanal for norske bistandsmidler.

Rapport 1997

I 1997 godkjente IFAD 30 nye prosjekter. Seks av disse var lokalisert i Afrika sør for Sahara, hvilket innebærer en reduksjon fra tidligere år. Utlån til Afrika i perioden 1978 til 1997 utgjør likevel nesten 30 pst. av IFADs samlede utlån, og spesielle tiltak er iverksatt for å øke utlån til regionen i 1998. IFAD har de siste par årene lagt vekt på å legge forholdene bedre til rette for målgruppens aktive deltagelse i utforming og gjennomføring av prosjekter. Videre har man arbeidet for å bygge opp prosjektstyrings- og ledelsessystemer som fremmer resultater på feltnivå, samt sikrer en tilbakeføring av læring og erfaringer til planlegging av fremtidige aktiviteter.

Den fjerde kapitalpåfylling i IFAD på totalt USD 430 mill. ble formelt vedtatt av Rådsmøtet tidlig i 1997. Fra OECD landenes side var påfyllingen betinget av at det ble foretatt endringer i fondets styringsstruktur som bedre reflekterte den faktiske bidrags-situasjonen. OECD landene økte dermed sin innflytelse i IFAD på bekostning av OPEC landene, mens utviklingslandene beholdt sin. Restruktureringen innebar at Norge i perioden 1997 til 1999 møter fast i IFADs styre. Fra norsk side ble det i styresammenheng fokusert spesielt på kvinneperspektivet i IFADs operasjonelle aktiviteter, i den hensikt å fremme bedre samsvar mellom IFADs politikk på området og det som skjer på feltnivå.

Budsjett 1999

Fra norsk side vil man i 1999 støtte spesielt opp om IFADs arbeid for å fremme lokal deltagelse i utforming og gjennomføring av prosjekter og programmer. Vekt vil også bli lagt på å utvikle IFAD til en kunnskaps- og ressursbase innen jordbrukssektoren som andre aktører kan trekke på.

Ved St prp nr 72, Innst S nr 269 (1996-97) vedtok Stortinget at Norge skulle delta i den fjerde kapitalpåfyllingen i IFAD. Det norske bidraget til IFADs fjerde kapitalpåfylling ble fastsatt til kr 118 216 205, som skulle innbetales over tre år. De to første innbetalingene på 40 mill. kroner hver, ble belastet budsjettet for henholdsvis 1997 og 1998.

For 1999 foreslås bevilget 40 mill. kroner.

Underpost 70.35 Innskudd i Nordisk utviklingsfond*Situasjonsbeskrivelse*

Nordisk utviklingsfond (NDF) har som formål å fremme sosial og økonomisk utvikling i utviklingslandene. Fondets midler anvendes i tråd med nordiske bistandsprinsipper. Innsatsen er konsentrert om lavinntektslandene. Lånene gis på vilkår som tilsvarer Det internasjonale utviklingsfond (IDA). Fondets arbeidsform er i hovedsak å finansiere komponenter i større prosjekter som gjennomføres i regi av andre multilaterale finansieringsinstitusjoner. Prosjektene som finansieres skal være av nordisk interesse, og ved valg av prosjekter tas det sikte på en rimelig fordeling blant de nordiske land når det gjelder leveranse av varer og tjenester til prosjektene.

Mål

I og med at fondet styres av de nordiske bistandsmyndigheter er det samsvar mellom fondets retningslinjer og norske bistandspolitiske prioriteringer. Fondet er et konkret uttrykk for nordisk bistandssamarbeide, og det er en viktig målsetting at fondet profilerer både nordiske bistandsprioriteringer og nordisk ekspertise og kunnskap.

Rapport 1997

I 1997 undertegnet fondet 18 nye låneavtaler til en samlet verdi av SDR 54 mill. Femten av disse var større lån til Bangladesh, Mosambik, Benin, Colombia, Jamaica, Kirgizstan, Laos, Malawi, Nepal, Zimbabwe, Nicaragua, Senegal og Zambia. Under en prøveordning med mindre lån direkte til privat sektor ble det undertegnet tre avtaler. Denne ordningen ble evaluert i 1997 som innspill til en vurdering av hvorvidt ordningen bør gjøres permanent. Styret i NDF vedtok en utvidet prøvetid til år 2000, for å få et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag til å fatte et endelig vedtak. Som en multilateral organisasjon deltok NDF i 1997 i det internasjonale gjeldsinitiativet HIPC.

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget 90 mill. kroner.

KAP. 0164 - GENERELLE BIDRAG - ANDRE ORGANISASJONER**Post 70 Tilskudd til andre organisasjoner**

		(i 1 000 kr)		
Under- post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70.10	Tilskudd til Den internasjonale føderasjon for familieplanlegging (IPPF)	45 000	45 000	45 000
70.15	Tilskudd til Kvinnernes internasjonale garantifond (WWB)	10 000	10 000	10 000
70.20	Tilskudd til Den internasjonale tuberkulose- og lungesykdomsunion (IUATLD)	4 000	4 000	4 000
70.25	Tilskudd til Det internasjonale institutt for demokrati og valgstøtte (IDEA)		1 500	1 500
70.30	Tilskudd til fond for tvisteløsning			8 000
70.35	Tilskudd til internasjonale konferanser	9 611	2 000	2 000
Sum post 0164.70 Tilskudd til andre organisasjoner		68 611	62 500	70 500

Post 70 omfatter tidligere post 70,71,72,73 og 75. Endringer som følge av sammenslåing av kapitler og poster i 1999-budsjettet fremgår av vedlegg 4.

Under denne posten bevilges i hovedsak støtte til internasjonale private organisasjoner med aktiviteter på områder som prioriteres i samarbeid med FN-organisasjonene. I mange tilfelle vil det være samarbeid mellom de internasjonale private organisasjonene og FN-systemet både sentralt og lokalt. Norske myndigheter er ikke representert i de styrende organer i de private organisasjonene, men har i varierende grad konsultasjoner med dem om prioriteringer og gjennomføring av bistandsvirksomheten.

For 1999 foreslås bevilget 70,5 mill. kroner, fordelt på nedenfornevnte områder.

Underpost 70.10 Tilskudd til Den internasjonale føderasjonen for familieplanlegging (IPPF)*Situasjonsbeskrivelse*

IPPF er en internasjonal sammenslutning av foreninger for familieplanlegging med medlemmer i over 160 land. Organisasjonens målsetting er å styrke tilbudene innenfor familieplanlegging og helsetjenester for mor og barn, samt bedre informasjonen vedrørende reproduktiv helse. Organisasjonens mål samsvarer med vedtakene fra befolkningskonferansen i Kairo. Finansieringen kommer hovedsakelig fra frivillige regjeringsbidrag, og Norge er blant de største giverne. Organisasjonens styre utgjøres av familieplanleggingsforeningene i de ulike land. Norge har dermed ingen formell innflytelse, men øver en viss uformell innflytelse ved deltakelse på årlige givermøter. Om lag en tredjedel av organisasjonens ressurser går til Afrika.

Mål

IPPF anses å være en god kanal for å følge opp prioriteringen av befolkningssspørsmål i norsk bistand. Norge har arbeidet for at IPPF i større grad tilgodeser Afrika, at det legges større vekt på opplæring og institusjonsutvikling, og at de enkelte familieplanleggingsforeninger blir mest mulig effektive.

Rapport 1997

På givermøtet i London høsten 1997 ble IPPFs nye ressursfordelingsplan lagt fram. Denne planen vil medføre en sterk økning av bistandsandelen til Afrika og en gradvis avvikling av bistanden til mer ressurssterke land som har nådd viktige mål for reproduktiv helse. Dette vedtaket er helt i tråd med norske anbefalinger gjennom flere år. I Latin-Amerika har de nasjonale medlemsorganisasjonene vist store framskritt m.h.t. egenfinansiering for sine programmer. IPPF har påbegynt et nybrottsarbeid i utvikling av indikatorer for analyse av tiltak på nye programområder som styrking av kvinners stilling og utrygge aborter. I 1997 har organisasjonen særlig satset på tiltak rettet mot ungdom. Ungdom vil også bli trukket aktivt inn i utviklingen av disse tiltakene og i organisasjonens

beslutningsstruktur som er under omfattende revisjon. Sverige gjennomførte i 1997 en evaluering av IPPF på sentralt nivå som var svært positiv. Evalueringen vil i 1998 bli utvidet til å dekke landnivå. En tar fra norsk side sikte på å delta aktivt i denne gjennomgangen. Nedgang i bidragene har, i alle fall på kort sikt, vanskeliggjort gjennomføringen av programmene i henhold til planene.

Budsjett 1999

Reproduktiv helse rettet mot ungdom, tiltak for bekjempelse av omskjæring av jenter og tiltak for å trekke menn sterkere inn i spørsmålet omkring reproduktiv helse og befolkning vil fortsatt være sentrale områder for IPPFs virksomhet i 1999 som Norge vil støtte opp om. Videre vil tiltak for å styrke kvinners reproduktive rettigheter, særlig m.h.t. vold rettet mot kvinner og helsetilbud forbundet med utrygge aborter fortsatt være høyt prioritert.

For 1999 foreslås bevilget 45 mill. kroner.

Underpost 70.15 Tilskudd til Kvinnernes internasjonale garantifond (WWB)

Situasjonsbeskrivelse

Kvinnernes internasjonale garantifond (Women's World Banking) er en privat internasjonal organisasjon med formål å fremme kvinners økonomiske deltakelse, først og fremst gjennom å bedre fattige kvinners tilgang på kreditt for å kunne drive produktiv virksomhet. Tilgangen på kreditt blir kombinert med opplæringstiltak og nettverksbygging.

WWB har et globalt sekretariat i New York og består for øvrig av et nettverk av over 50 lokale, selvstendige avdelinger i mer enn 40 land.

Mål

Det er en viktig utviklingspolitisk målsetting å styrke kvinners deltakelse i økonomisk virksomhet, bl.a. gjennom bedring av kvinners tilgang til kreditt, og WWB gjør en viktig innsats på dette området. Som en av organisasjonens viktigste bidragsyttere, har Norge en løpende dialog med WWB og har mulighet til å påvirke organisasjonens prioriteringer. Fra norsk side legges spesiell vekt på WWBs virksomhet i Afrika.

Rapport 1997

WWB har de siste årene bygd opp et globalt garantifond for å gi organisasjonen et egenkapitalgrunnlag som kan brukes som garanti for å sikre låneavtaler mellom WWBs lokalavdelinger og lokale banker. Avkastningen fra fondet kan også brukes til å dekke organisasjonens driftsutgifter. Fondet har i perioden 1990-1997 økt fra USD 6 mill. til omkring USD 27 mill., og er nå tilstrekkelig til å dekke løpende driftsutgifter på nåværende aktivitetsnivå. Norge har, sammen med Nederland, vært den viktigste bidragsyteren til fondet. WWB ønsker å øke fondet til USD 50 mill. innen år 2000, slik at omfanget av organisasjonens virksomhet kan økes og komme flere kvinner i målgruppen til gode.

Organisasjonen legger stor vekt på å bistå lokalavdelingene, blant annet gjennom opplæring og kompetansebygging. Videre har WWB de siste par årene bidratt til at lokalavdelinger som oppfyller visse kriterier har kunnet opprette egne garantifond som har gjort det mulig å tiltrekke seg kapital fra lokale finansinstitusjoner. Det er for tiden et norsk medlem i WWBs styre. Styremedlemmene velges i personlig kapasitet og ikke som representanter for sine lands myndigheter.

Budsjett 1999

Regjeringen ønsker å fortsette støtten til WWB. Støtten gis som bidrag til WWBs arbeidsprogram, hvor hovedvekten legges på styrking av lokalavdelingene. I 1999 vil organisasjon dessuten fokusere på oppbygging av regionale nettverk, samt systematisk spredning av de erfaringer og den kunnskap om kvinner og finansielle tjenester som organisasjonen har opparbeidet seg.

For 1999 foreslås bevilget 10 mill. kroner.

Underpost 70.20 Tilskudd til den internasjonale tuberkulose- og lungesykdomsunion (IUATLD)

Situasjonsbeskrivelse

Den internasjonale tuberkulose- og lungesykdomsunionen er en føderasjon av over hundre nasjonale foreninger med mål å bekjempe tuberkulose og andre lungesykdommer.

Norske medlemmer er Nasjonalforeningen for folkehelsen og Landsforeningen for hjerte- og lungesykdommer. Unionen har stått sentralt i utviklingen av en effektiv og rimelig behandlingsmetode av tuberkulose, med stor betydning for tuberkulosebekjempelse i utviklingsland. Behandlingsmetoden (DOTS) er tatt i bruk som hovedstrategi i WHO's støtte til tuberkulosebekjempelse.

Mål

Regjeringen ser det som viktig å bidra til å bekjempe tuberkulose som er en sykdom som øker i mange utviklingsland. Den økte spredning av sykdommen skyldes bl.a. aids-epidemien og manglende ressurser innenfor tuberkuloseprogrammene. IUATLD har en utfyllende rolle i forhold til WHO og bistår først og fremst med opplæring og rådgiving i utviklingsland. Norge støtter også tiltak mot tuberkulose gjennom WHO.

Rapport 1997

Norge var den desidert største giveren til IUATLD med 4,0 mill. kroner. Sveits og Frankrike var andre statlige bidragsytere. En nordmann har vært styreleder siden 1996. Organisasjonen meldte om en stor økning i henvendelser fra utviklingsland som har behov for faglig såvel som finansiell støtte til sine tuberkuloseprogram. Den norske bevilgningen gikk i 1997 i stor grad til opplæringstiltak og kapasitetsbygging i fattige utviklingsland innen tuberkulosekontroll og andre lungesykdommer. I 1997 økte antall samarbeidsland til 20.

Budsjett 1999

En ønsker fortsatt å kanalisere en del av støtten til tuberkulosebekjempelse gjennom IUATLD.

For 1999 foreslås bevilget 4 mill. kroner.

Underpost 70.25 Tilskudd til Det internasjonale institutt for demokrati og valgstøtte (IDEA)

Det internasjonale institutt for demokrati og valgstøtte arbeider for å fremme bærekraftige demokratier verden over. Instituttet ble etablert i 1995 med hovedkvarter i Stockholm. Norge var blant grunnleggerne og har støttet IDEA siden opprettelsen.

For 1999 foreslås bevilget 1,5 mill. kroner.

Underpost 70.30 (Ny) Tilskudd til fond for tvisteløsning

Det arbeides med å etablere et rådgivende senter som skal yte juridisk bistand til utviklingsland slik at disse landene kan få reell tilgang til WTOs tvisteløsningsmekanisme. Etableringen av et slikt senter anses som viktig i forbindelse med å styrke utviklingslandenes næringsliv og vil understøtte Regjeringens strategi for støtte til næringsutvikling i Sør. Det antas at senteret vil bli formelt etablert i løpet av 1998 og at flere giverland vil bidra med midler til å etablere et kapitalfond i det nye senteret. Regjeringen ser dette som et verdifullt tiltak.

For 1999 foreslås bevilget 8 mill. kroner

Underpost 70.35 Tilskudd til internasjonale konferanser

Midlene skal brukes til å lette deltakelse for representanter fra lavinntektsland, særlig fra de minst utviklede land og fra Norges samarbeidsland, i viktige internasjonale konferanser ved å finansiere reise- og oppholdsutgifter. I 1997 gikk mesteparten av midlene til å støtte deltakelse fra utviklingsland på konferansen om barnearbeid i Oslo.

For 1999 foreslås bevilget 2 mill. kroner.

KAP. 0165 BILATERAL BISTAND ADMINISTRERT AV INTERNASJONALE ORGANISASJONER (MULTI-BI)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	3 444	4 100	3 100
70	Tilskudd til multi-bi samarbeid, kan overføres	293 883	342 000	332 000
	Sum kap. 0165	297 327	346 100	335 100

Post 70 omfatter tidligere post 70,71,72 og 75. Endringer som følge av sammenslåing av kapitler og poster i 1999-budsjettet fremgår av vedlegg 4.

Situasjonsbeskrivelse

Norge har prosjekt- og programsamarbeid med åtte FN-organisasjoner, Verdensbankgruppen (IBRD, IDA og IFC) og de regionale utviklingsbankene i Afrika, Asia og Latin-Amerika. Multi-bi er en bistandsform som skal være arbeids- og kostnadsbesparende for giverlandet. Program og prosjekter administreres av den enkelte organisasjon som har det fulle ansvar for oppfølging og resultat. Grunnlaget for samarbeidet er rammeavtaler med organisasjonen eller avtaler for hvert enkelt tiltak. Tiltakene godkjennes av departementet som mottar jevnlig rapportering om framdrift og finansiell status. Oppfølging skjer gjennom regelmessige samrådsmøter og tidvis deltakelse av norske uavhengige fageksperter i prosjektgjennomganger, evalueringer m.v. En effekt av dette er at norske fagfolks innsikt i multilaterale organisasjoners arbeid øker, noe som har positiv virkning på annen norsk bistandsvirksomhet.

En kan skille mellom multi-bi-samarbeidet med organisasjoner der man også gir generelle bidrag, og der multi-bi samarbeidet er hovedinnsatsen overfor en organisasjon. Til utviklingsbankene, UNDP og UNICEF gis relativt store generelle bidrag og de øremerkede midlene ses i sammenheng med de generelle. For FNs program for kontroll med narkotika (UNDCP), FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO), Den internasjonale arbeidsorganisasjon (ILO), FNs organisasjon for utdanning, vitenskap og kultur (UNESCO), Den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO), FNs konferanse for handel og utvikling (UNCTAD) og UNCTAD/WTOs internasjonale handelssenter (ITC) utgjør multi-bi samarbeidet hovedkanalen for norsk bistand til organisasjonen. FAO og ILO får også bistandsmidler fra kap. 0161, underpost 70.50 som dekker bistandsdelen av Norges bidrag til organisasjonenes regulære budsjett.

Den øremerkede bistand under dette kapitlet er i all hovedsak ubundet. Prosjektbistand med internasjonale organisasjoner finansieres også over andre poster, som regionbevilgninger, bevilgninger til humanitær bistand og særbevilgningene for kvinnetiltak og miljøverntiltak. Bundet samfinansiering med utviklingsbankene er administrert som bilateral bistand fra kap. 0157, underpost 70.30 sammen med de øvrige næringslivsordninger.

For de organisasjoner der multi-bi kommer som tillegg til generelle bidrag vil Utenriksdepartementet ha hovedansvaret for organisasjonen og være representert i styret. For de fleste av organisasjonene der multi-bi er hovedkanalen for norsk støtte, vil et fagdepartement ha det overordnede ansvar, mens Utenriksdepartementet vil ha ansvaret for bistandsdelen. Styrestrukturen og Utenriksdepartementets plass i denne vil variere noe fra organisasjon til organisasjon.

Rutinene for oppfølging søkes løpende forbedret, og det vises blant annet til arbeidet for å få et best mulig samsvar mellom utbetalinger og faktisk forbruk som det er redegjort for i St prp nr 103 og Innst S nr 225 (1991-92). Opptjente rentemidler dekker delvis administrasjonsutgifter i henhold til rammeavtale eller disponeres etter avtale mellom departementet og den enkelte organisasjon til tilsvarende formål som den ordinære bevilgning, jf. romertallsvedtak XIII.

Mål

- Ved å øremerke innsatsen til høyt prioriterte formål både på program- og prosjektnivå brukes multi-bi samarbeidet til å støtte opp om norske hovedmål for bistanden.
- Multi-bi samarbeidet brukes som virkemiddel både for å få bedre innsyn i organisasjonene og for å kunne påvirke organisasjonenes politikk slik at den samsvarer med norske bistandspolitiske målsettinger. Den økte innsikt man får gjennom prosjekt-

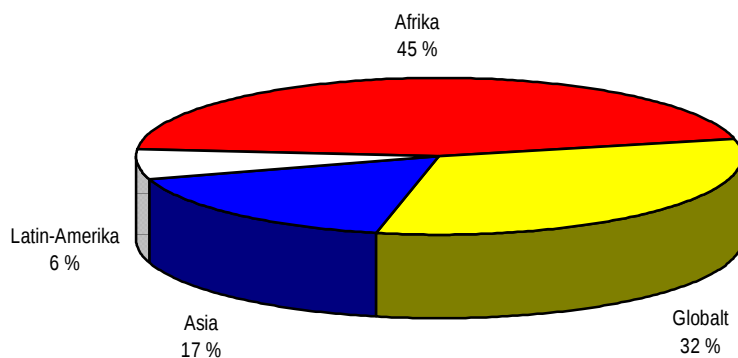
og programsamarbeid brukes i de styrende organer til å påpeke organisasjonens sterke og svake sider på feltnivå, temamessig, effektivitetsmessig osv. På denne måten bidrar man til å forbedre organisasjonene generelt.

- Øremerkede bidrag brukes katalytisk til å påvirke og stimulere organisasjonene til økt innsats på områder som er høyt prioritert i norsk bistand.
- Særlig for organisasjoner der øremerkede tilskudd er hovedkanalen for støtte til organisasjonen, vil man gradvis prøve å legge om til samarbeidsmåter som fortsatt gir innsyn og påvirkning, men med mindre detaljstyring av prosjekter.
- Det er også en målsetting kontinuerlig å forbedre rutinene for oppfølging av multi-bi samarbeidet med sikte på rasjonalisering, samtidig som man oppfyller kravene til god økonomiforvaltning.

Rapport 1997

Multi-bi samarbeidet ga verdifullt innsyn i organisasjonenes effektivitet i prosjektvirksomheten og verdifulle påvirkningsmuligheter av vedtatte prioriteringer også i 1997. De øremerkede bidrag til sosiale sektorer økte. Det vises for øvrig til omtale under den enkelte budsjettpost.

Geografisk fordeling



Budsjett 1999

De øremerkede bidrag til utdanning og helse foreslås opprettholdt på et høyt nivå. Dette gjøres ved prioriteringer innenfor samarbeidet med utviklingsbankene og et fortsatt betydelig samarbeid med UNICEF. Midler til ILO og UNICEF vil delvis bli brukt for å gjennomføre den økte satsing på barnearbeid. Afrika sør for Sahara vil bli gitt særlig prioritet i multi-bi samarbeidet.

For 1999 foreslås bevilget 335,1 mill. kroner, fordelt på nedenfornevnte poster/områder.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker utgifter til planlegging, gjennomgang og oppfølging av tiltak finansiert under kapitlet, herunder reiser og administrasjon knyttet til eksperter og junioreksperter.

For 1999 foreslås bevilget 3,1 mill. kroner.

Post 70 Tilskudd til multi-bi samarbeid, kan overføres

(i 1 000 kr)

Under- post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70.10	Samfinansiering med bankene	115 007	120 000	110 000
70.15	Tilskudd til fond og programmer	69 999	100 000	100 000
70.20	Tilskudd til særorganisasjoner m.v.	77 787	88 000	88 000
70.25	Tilskudd til eksperter og junioreksperter	31 088	34 000	34 000
	Sum post 0165.70 Tilskudd til multi-bi samarbeid, kan overføres	293 881	342 000	332 000

Underpost 70.10 Samfinansiering med bankene*Situasjonsbeskrivelse og mål*

- Gjennom øremerkede bidrag til Verdensbankgruppen (IBRD, IDA og IFC) og de regionale utviklingsbankene ønsker Norge å bidra til at virksomheten innrettes i tråd med norske utviklingspolitiske mål, jf. omtale under kap. 0163. Bidragene er konsentrert om tiltak som fremmer fattigdomsreduksjon, mottakerorientering og lokal deltakelse. Et formål med tiltakene er å gjøre bankene mer bevisst på hvordan sosiale faktorer påvirker utviklingsprosessen, slik at de i økende grad tar hensyn til dette i sin virksomhet. På norsk side er en også opptatt av at bankene fremmer et kjønnsperspektiv, styrker sin innsats på miljøsektoren, samt øker sine engasjement innen sosial sektor. Norske øremerkede bidrag til utviklingsbankene finansierer også regionale og globale utredningstiltak og operasjonelle aktiviteter hvor man fra norsk side ønsker å påvirke bankenes politikk.

En bruker følgende fire typer øremerkede bidrag i bankene:

- Institusjonell støtte som tar sikte på å skape bevisstgjøring innad i bankene om gitte temaområder og bedre deres kunnskap og håndtering av disse områdene
- Støtte til aktiviteter som bidrar bl.a. til kapasitets- og kompetansebygging i mottakerlandene
- Samfinansiering av prosjekter på landnivå
- Støtte til ulike globale og regionale programmer

Norske øremerkede bidrag går gjerne til tiltak som strekker seg over flere år, og hvor resultatene ikke minst kommer i form av endringer i bankenes virksomhet over tid. Det har i løpet av de siste årene vært en dreining i bankene, spesielt Verdensbanken, mot et klarere mottakerfokus og en økende forståelse for sosiale faktorerets betydning i utviklingsprosessen. Verdensbanken anses nå for å ha internasjonalt anerkjente rutiner og prosedyrer for håndtering av miljøspørsmål. Også når det gjelder integrering av et kjønnsperspektiv i virksomheten er det tatt vesentlige skritt i positiv retning. Verdensbanken har økt sine utlån til helse og utdanning dramatisk, og er i dag den største finansieringskilden til aktiviteter innen sosiale sektorer i utviklingsland.

Rapport 1997

Det ble utbetalt 115 mill. kroner i øremerkede bidrag til utviklingsbankene, hvorav 90 mill. kroner ble utbetalt til Verdensbankgruppen og 25 mill. kroner til de regionale utviklingsbankene. Av den totale bistanden ble ca. 60 mill. kroner kanalisert til tiltak i Afrika sør for Sahara, ca. 17 mill. kroner til tiltak i Asia og ca. 8 mill. kroner til tiltak i Latin-Amerika. Det resterende beløp ble brukt til tiltak av global karakter, men begrenset til tiltak med de fattigste utviklingslandene som målgruppe. I henhold til rammeavtalen mellom departementet og Verdensbanken, som ble godkjent av Stortinget i 1994, blir renteinntekter som overskyter bankens administrasjonsgebyr godskrevet en separat konto i Verdensbanken. Midlene disponeres etter avtale mellom departementet og Verdensbanken. I 1997 ble om lag 6 mill. kroner godskrevet denne kontoen.

Støtte til helse og utdanningstiltak utgjør en stor andel av de øremerkede bidrag til Verdensbanken, og også gjennom Asiabanken gis det støtte til disse sektorene. Som nevnt under kap. 0161, underpost 70.40 ble det i 1997 gitt 50 mill. kroner i støtte til et program for grunnutdanning i Afrika. Dette programmet er et resultat av og videreføring av tidligere norsk støtte gjennom Verdensbanken. En målsetting med støtten er å bistå de femten fattigste landene i Afrika sør for Sahara med å utarbeide bærekraftige sektor-investeringsprogrammer for utdanningssektoren. Norge har tidligere støttet prosjekter i

Verdensbanken som har belyst betydningen av jenter og kvinners utdanning for å oppnå sosial og økonomisk utvikling. Dette har medvirket til at utdanning av jenter vil bli spesielt prioritert i de sektorprogrammer som blir utarbeidet for utdanningssektoren.

Gjennom Verdensbanken har Norge i flere år gitt støtte til et program for bekjempelse av sykdommen elveblindhet i Afrika. Det har her vært et konstruktivt samarbeid mellom Verdens Helseorganisasjon, Verdensbanken og myndighetene i programlandene, der en har funnet frem til en klar arbeidsdeling vedrørende faglig innhold, ressursmobilisering og gjennomføring. Dette har ført til at sykdommen i dag langt på veg er utryddet i de landene der programmet først startet opp.

På norsk side har det vært viktig også å få Verdensbanken involvert i kampen mot barnarbeid. I 1997 ble det gitt 12,5 mill. kroner i støtte til et forskningsprogram om barnarbeid. Programmet vil belyse skader barnarbeid medfører, ikke bare for barnet selv, men også for familiens økonomi og for samfunnsøkonomien.

Norge bidro i 1997 med 1,2 mill. kroner til en konferanse i Addis Abeba om kvinners juridiske rettigheter. Konferansen ble organisert av Verdensbanken og etiopiske myndigheter og hadde deltagere fra forvaltning og forskningsmiljøer fra flere land i denne delen av Afrika. En representant for det norske likestillingsombudet var for øvrig blant innleiderne. Dokumentasjonen fra konferansen er nå publisert og skal gis bred spredning for at ulike aktører skal kunne øke sin kunnskap om hvordan juridiske systemer og praktiseringen av disse påvirker kvinners rolle og deltagelse i utviklingsprosessen.

SAPRI (Structural Adjustment Participatory Review Initiative), en analyse av hvordan økonomiske reformprogrammer har påvirket fattigdomssituasjonen i syv utviklingsland, ble formelt lansert i Washington i juni 1997. SAPRI er et samarbeidsprosjekt mellom banken og et nettverk av frivillige organisasjoner, der i blant en rekke norske. Norge bidrar til finansieringen av SAPRI, som i stor grad gjennomføres av lokale krefter i de aktuelle landene.

Norge videreførte sin støtte til miljøarbeidet i Verdensbanken ved å finansiere aktiviteter under de respektive arbeidsprogrammene for Afrikaavdelingen, Asiaavdelingen og den sentrale miljøenheten. Norge avsatte også i 1997 støtte til opprettelsen av den uavhengige verdenskommisjonen for dammer. Denne skal bl.a. vurdere utviklingseffekten, i bred forstand, av damanlegg og alternativer for videre utviklingsarbeid relatert til forvaltning av vann- og energiresurser.

Budsjett 1999

Regjeringen vil i kommende år fokusere ytterligere på aktiviteter i utviklingsbankene som bidrar til å omsette vedtatt politikk i praksis. Spesielt gjelder dette områder som fattigdom, kvinner, barn og miljø, samt utvikling av utdannings- og helsektoren i låntakerlandene.

En legger stor vekt på å støtte tiltak som medvirker til økt kapasitets- og kompetansebygging på låntakersiden bl.a. for å bidra til at landene blir bedre i stand til selv å koordinere bistandsaktivitetene.

I tråd med strategien for næringsutvikling i Sør vil man søke å utvide samarbeidet med bankene innenfor privat sektor, spesielt tiltak rettet mot små og mellomstore bedrifter. I den sammenheng peker mikrofinans seg ut som et interessant virkemiddel, da det potensielt forener målsettingen om fattigdomsreduksjon med ønsket om fremme av næringsutvikling.

I tillegg til å gjennomgå og styrke eksisterende støtte til mikrofinansordninger gjennom bankene, vil Norge fortsatt delta aktivt i CGAP (Consultative Group to Assist the Poorest), et Verdensbankledet forum for mikrofinans bestående av 27 multilaterale og bilaterale givere hvor formålet er å effektivisere og øke bruken av mikrofinans som virkemiddel i internasjonal bistand. Det legges vekt på at finansiell bistand til mikrofinans må skje i samsvar med styrking av kapasitet og kompetanse i utviklingslandene, og at utformingen av den enkelte mikrofinansordning tar tilstrekkelig hensyn til lokale forhold.

Det vil arbeides med å videreutvikle samarbeidsrutiner med bankene som ivaretar krav til kvalitetssikring.

For 1999 foreslås bevilget 110 mill. kroner.

Underpost 70.15 Tilskudd til FNs fond og programmer

Situasjonsbeskrivelse og mål

De organisasjoner som får støtte er FNs utviklingsprogram (UNDP), FNs barnefond (UNICEF) og FNs program for kontroll med narkotika (UNDCP). Det vil også være aktuelt å gi øremerket støtte til reformarbeidet i FN fra denne posten.

For en nærmere beskrivelse og målsettinger når det gjelder UNDP og UNICEF vises til omtale under kap. 0161, post 70. Gjennom den øremerkede støtten til UNDP tar en fra norsk side sikte på å styrke organisasjonens arbeid på fattigdomsområdet inkludert oppfølging av 20/20-initiativet, godt styresett i Afrika og UNDPs rolle i demokratiseringsprosesser. For UNICEF brukes øremerkede midler særlig til å styrke organisasjonen på områdene grunnutdanning, barns rettigheter og utsatte barnegrupper. UNDCP har som oppgave å bidra til redusert tilgang på og bruk av narkotika, primært i utviklingsland. Norsk støtte skal bidra til alternative inntektsmuligheter for bønder som i dag dyrker narkotika, samt til holdningsskapende tiltak mot bruk av rusmidler, særlig blant unge mennesker.

Rapport 1997

Det ble bevilget til sammen 70 mill. kroner i 1997, fordelt med 25 mill. kroner på UNDP, 40 mill. kroner på UNICEF og 5 mill. kroner på UNDCP.

For å styrke UNDPs arbeid med fattigdomsbekjempelse, herunder arbeidet med å konkretisere 20/20 initiativet på landnivå, ble det i 1997 besluttet å fylle på 20 mill. kroner utbetalt over to år til UNDPs fattigdomsfond. Midlene vil bli brukt i 12-15 land til å utvikle nasjonale strategier med konkrete tidsrammer og mål for fattigdomsreduksjon på kort, mellomlang og lang sikt. Videre vil midler bli benyttet til evaluering, dokumentasjon og spredning av resultater fra programmets første fase, hvor utvikling av nasjonale fattigdomsstrategier i en del av de minst utviklede land, samt operasjonalisering av 20/20-initiativet stod sentralt. For å styrke UNDPs arbeid på styresettområdet, ble det besluttet å fylle på UNDPs fond for godt styresett i Afrika med 25 mill. kroner fordelt over to år. Videre ble støtten til FN-kontoret i Norge (UNCCS -Vedlikeholdssekretariatet for FNs felles kodesystem) videreført.

Siden 1996 har man fra norsk side hatt et omfattende samarbeid med UNICEF om støtte til grunnutdanning for jenter i Afrika. Norge har for de fire første årene bevilget 150 mill. kroner. Programmet omfatter en rekke land og skal bidra til å høyne kvaliteten på grunnutdanning generelt, gjøre skolen mer attraktiv for jenter og øke andelen jenter som begynner på skolen og som fullfører. Norske konsulenter følger programmet som har eget styremøte hvor UD deltar. Norge vil delta i en gjennomgang av dette programmet høsten 1998. Resultatene fra denne gjennomgangen vil brukes til å eventuelt endre retning på denne fasen og som et grunnlag for å vurdere videre norsk engasjement. For å støtte UNICEFs arbeid med å fremme jenters status, rettigheter og utviklingsmuligheter finansierte Norge film- og kommunikasjonsprosjekter i Sør-Asia og Afrika. Mot slutten av 1997 startet man diskusjonen med UNICEF om et bredt samarbeid på bekjempelse av barnearbeid. Programmet startet sommeren 1998. Man fortsatte støtten til tidligere godkjente prosjekter innen områdene desentraliserte helsetiltak, barns rettigheter, barnearbeid, vann og sanitæranlegg, samt en levkårsundersøkelse i Jordan. Gjennom 1997 la man gradvis om støtten fra enkeltprosjekter til tematiske programmer på utdanning og barns rettigheter. Fra norsk side tok man i bilaterale møter opp de spørsmål som ble reist i Riksrevisjonens gjennomgang av bistandssamarbeidet med UNICEF og la vekt på at UNICEF må forbedre sin planlegging, budsjettering og rapportering. UNICEF har gjennomgått sine rutiner og en bedre økonomistyringsstruktur vil bli gjennomført i løpet av 1998.

Opptjente rentemidler for UNICEF er blitt brukt til å dekke administrasjonsgebyrer i tråd med vedtak i UNICEFs styre. UNICEF tar et mindre administrasjonsgebyr enn andre FN-organisasjoner (3 pst. mot 13 pst).

I samarbeidet med UNDCP ble første fase av et integrert distriktsutviklingsprogram i Nordvest-Laos videreført og avsluttet. Kirkens Nødhjelp er engasjert til å gjennomføre prosjektet, som inneholder komponenter innen helse, utdanning og jordbruk, samt holdningsskapende arbeid mot rusmidler. En sluttevaluering viste til positive resultater, og denne danner grunnlaget for en ny fase av prosjektet. Norge vil bli søkt om å støtte prosjektet videre. I Vietnam ble et prosjekt som samordnet innsatsen til landets forskjellige offentlige og private aktører i arbeidet mot bruk av rusmidler slutført. I 1996 ble det vedtatt - i samfinansiering med Sosial- og helsedepartementet - støtte til et femårig globalt initiativ for forebyggende arbeid mot alkohol og narkotikamisbruk i det sørlige Afrika og Sørøst-Asia. Programmet gjennomføres i samarbeid med WHO. Nytt i 1997 var at en del av den norske støtten ble gitt som ikke-øremerket bidrag til UNDCPs virksomhet. Renter på inntående midler i UNDCP, om lag 530 000 kroner, ble godkjent brukt til prosjektvirksomheten.

Budsjett 1999

Gjennom UNDP vil det i 1999 være aktuelt å videreføre støtten til organisasjonens arbeid på områdene godt styresett og fattigdomsbekjemping. Støtten til konsulentfondet foreslås videreført, og fortsatt tilskudd til driften av FN-kontoret i Norge vil bli vurdert. Det kan også bli aktuelt å finansiere deler av kostnadene forbundet med UNDPs omorganiseringssprosess og tiltak i forbindelse med FNs reformarbeid. For UNICEF tar en sikte på å videreføre den pågående støtte som gir særlig prioritet til utdanningssektoren i Afrika. I tillegg vil man utvikle nye tiltak for å bekjempe barnarbeid. Den norske støtten til UNDCP vil gå til det globale samarbeidsprosjektet med WHO. Videre vil man vurdere fortsatt støtte til fase II av landsbyprosjektet i Laos.

For 1999 foreslås bevilget 100 mill. kroner.

Underpost 70.20 Tilskudd til FNs særorganisasjoner m.v.*Situasjonsbeskrivelse*

Tilskudd til FNs særorganisasjoner omfatter bistandsaktiviteter i regi av FAO, ILO, UNESCO, IMO og ITC. Disse har en normativ rolle og et globalt mandat innen spesielle sektorer og fagområder. Deres spesialisering gjør at de ofte sitter på en internasjonal kompetanse som er svært nyttig i bistandssammenheng. Flere av de større særorganisasjonene har et relativt stort bistandsengasjement. Mens Utenriksdepartementet har ansvaret for FAO, ligger hovedansvaret for ILO, UNESCO og IMO i henholdsvis Kommunal- og regionaldepartementet, Kulturdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet. I tillegg til særorganisasjonene gis også øremerkede bidrag til UNCTAD.

Mål

Den generelle målsettingen med denne posten er å utnytte noen av særorganisasjonenes og UNCTADs kompetanse innen faglig bistand i tråd med norske prioriteringer. Gjennom øremerking av midler påvirker en også organisasjonenes bistandsprofil i ønsket retning. En målsetting som gjelder for alle særorganisasjoner er at det blir en klar kobling mellom aktiviteter som gjennomføres ved hjelp av det ordinære budsjettet og multi-bi finansierte tiltak. En har videre satt seg som mål å få til en bedre koordinering mellom bistandsaktører ved at særorganisasjonene bidrar med sin faglige kompetanse til en felles og helhetlig utviklingsinnsats fra det multilaterale systemet. Prioritet gis til tiltak som understøtter organisasjonenes mandat og komparative fortrinn, og der det normative og operative arbeid ses i sammenheng. Støtten gjennom særorganisasjoner skal gis i tråd med norsk politikk på FN-reform, slik at blant annet tiltak på landnivå skjer koordinert med resten av FN-systemet.

Hovedformålet med den øremerkede støtten gjennom FAO er å bidra til å utvikle primærnæringene i utviklingsland gjennom kompetanseutvikling. Samarbeidet med ILO har som formål å styrke organisasjonens innsats vedrørende trepartssamarbeid mellom myndigheter, arbeidsgivere og arbeidstakere, sysselsetting, samvirkeorganisering og tiltak mot barnarbeid. Fra norsk side er det viktig å styrke koblingen mellom ILOs konvensjoner og praktiske bistandsaktiviteter.

Gjennom IMO søker Norge å styrke utviklingslandenes maritime kompetanse særlig ved å gi støtte til opplæring.

I samarbeidet med UNESCO prioriteres støtte til utdanning med særlig vekt på alfabetiseringstiltak og grunnutdanning for jenter og kvinner. Gjennom støtten til ITC vil Norge å bidra til utviklingslandenes integrering i verdenshandelen gjennom produkt- og bedriftsutvikling, samt markedsføringstiltak. Formålet med støtten til UNCTAD er å bidra til utviklingslandenes, og særlig de fattigste landenes, integrering i verdensøkonomien gjennom kapasitets- og institusjonsbygging, samt spesifikke tiltak som forbereder landene på tiltrædelse i WTO.

Rapport 1997

Inklusive det som ble bevilget fra omfordelingsproposisjonene, ble det i 1997 brukt til sammen 77 mill. kroner. Av dette gikk 15,3 mill. kroner til FAO, 32 mill. kroner til ILO, 9,2 mill. kroner til IMO, 11,5 mill. kroner til UNESCO og 2 mill. kroner til ITC.

Gjennom FAO støttet Norge innovative programmer som styrker kapasitetsbygging i utviklingsland. I 1997 fortsatte man å gi støtte til FAOs arbeid innen skogbruk, fiske, landbruk, ressursforvaltning og kvinneretting. En startet opp med støtte til utviklingslands oppfølging av den internasjonale avtalen om forsvarlig fiske og et bredt program på naturressursforvaltning med spesielt fokus på kvinner.

Samarbeidet med ILO fortsatte med en rekke tiltak innenfor ovenfor nevnte prioriterte områder. Trepartsprosjektene i Afrika og Asia har tross i problemer av tradisjonspreget og kulturell art, gitt gode resultater og nyttige erfaringer for ILOs videre arbeid på området. Som en oppfølging av barnarbeidskonferansen i Oslo i 1997, har en planlagt en betydelig opptrapping av samarbeidet vedrørende tiltak for å bekjempe barnarbeid.

Samarbeidet med IMO fortsatte med mer målrettet støtte. Samarbeidet er konsentrert om maritim utdanning og sikkerhet, med hovedvekt på tiltak som kan heve kvalifikasjonene til sjøfolk i utviklingsland. Denne politikken ble videreført i 1997. Det meste av støtten gikk til World Maritime University (WMU) i Malmø, som tilbyr høyere utdanning, primært for personell fra utviklingsland. Blant annet på grunnlag av en norsk-svensk gjennomgang, har det blitt satt i verk tiltak for å styrke kurstilbud og effektivisere administrasjonen ved WMU.

Samarbeidet med UNESCO fortsatte innenfor de prioriterte områder beskrevet ovenfor. Samarbeidet er fremdeles noe mindre effektivt enn ønskelig fra norsk side. Det arbeides for å finne fram til et mer helhetlig samarbeidsprogram med mindre detaljstyring. De senere år har man arbeidet med å legge om fra å gi støtte til flere mindre enkeltstående prosjekter til å støtte færre, regionale og globale programmer. Denne omleggingen synes å fungere tilfredsstillende.

Bistanden på handelsområdet søker å ivareta en helhetlig tilnærming til handel og utvikling der både UNCTAD, WTO og ITC er involvert. Samarbeidet mellom disse tre organisasjonene har blitt nærmere i de siste par årene. I 1996 ble det utarbeidet et felles faglig bistandsprogram som tar sikte på å hjelpe de fattigste land i Afrika til å bli mer aktive deltakere i verdens handelssystem, Afrikaprogrammet. Dette programmet ble videreutviklet i 1997. Norge har i de senere år hatt en avventende holdning til utviklingen i ITC. Man har imidlertid nå tillit til den sittende ledelse og tiltro til at organisasjonen er på rett vei. Støtten gikk i 1997 til Afrikaprogrammet, øremerket Uganda.

Støtten gjennom UNCTAD i 1997 ble i hovedsak brukt til gjeldsstyring, kapasitetsbygging for et mulig rammeverk om investeringer, kapasitetsbygging mht større utenrikshandel og enkelte tiltak innenfor miljø. Støtten ble kanalisert gjennom UNCTADs MUL-fond.

Renteinntektene av multi-bi tilskuddene i 1997 utgjorde 1,4 mill. kroner for FAO, 0,5 mill. kroner for UNESCO, kr 280 000 for IMO og kr 125 000 for ILO. Rentene anvendes til finansiering av de norske multi-bi prosjektene i organisasjonene.

Budsjett 1999

I samarbeidet med FAO planlegges det å konsentrere støtten om fiskeriforvaltning, gardsskogbruk, integrert plantevern, bærekraftige landbrukssystemer og kvinneverdende tiltak. Programstøtten til FAO i 1999 må ses i sammenheng med de områder som Norge vektlegger i handlingsplanen fra Toppmøtet om matvaresikkerhet, samt relevante miljøkonvensjoner.

For ILO ønsker man å styrke den faglige bistanden angående trepartssamarbeid. Økt prioritet vil bli gitt tiltak som følger opp barnarbeidskonferansen som ble holdt i Norge høsten 1997. Generelt vil man søke å gå over til en programtilnærming i samarbeidet.

Støtten til IMO foreslås konsentrert om maritim utdanning og sikkerhet. Dette vil bli gjort ved å videreføre støtten til World Maritime University i Malmø og å bidra til et treårsprogram for opplæring av sjøfolk og kontroll med disses kvalifikasjoner.

I samarbeidet med UNESCO vil man søke å styrke organisasjonens normative rolle på utdanningssektoren. Man vil videreføre støtten til programmer for alfabetisering og grunnutdanning både innen formell og uformell utdanning. Det vil legges særlig vekt på tiltak for å nå vanskeligstilte grupper som barn med funksjonshemninger og ungdom som faller utenfor et tradisjonelt undervisningsopplegg.

Et viktig hensyn i strategien for støtte til næringsutvikling i Sør er behovet for bedre rammevilkår for næringsvirksomhet og bedre tilgang for u-landene til de internasjonale handelsinstitusjonenes ressurser og kompetanse. I denne forbindelsen er det arbeid som gjøres innen WTO, UNCTAD og ITC for å bedre rammebetingelser for handel, regionalt såvel som globalt, meget viktig. I tråd med strategien vil det bli lagt vekt på tiltak som kan bidra til at utviklingslandene i større grad blir i stand til å utnytte de positive sidene ved en stadig mer globalisert verdensøkonomi. I denne sammenheng planlegges det blant annet å gi støtte til et rådgivende senter for som skal yte juridisk bistand til utviklingsland for å sikre reell tilgang til WTOs tvisteløsningsmekanisme (kap. 0164, underpost 70.30).

Støtten til ITC foreslås konsentrert om det integrerte UNCTAD/ITC/WTO programmet for åtte afrikanske land der Norge ønsker å delfinansiere programmet for ett eller to MUL-land.

Støtten til UNCTAD foreslås konsentrert under et nyopprettet MUL-fond, ved en blanding av øremerkede og ikke-øremerkede midler med vekt på utenlandske direkte-investeringer, gjeld og Uruguay-rundens effekt på utviklingslandene. Det vurderes også å gi et mindre bidrag til FNs opplæringscenter (UN Staff College) i Torino i sammenheng med gjennomføring av FN-reformer.

For 1999 foreslås bevilget 88 mill. kroner.

Underpost 70.25 Tilskudd til eksperter og junioreksperter

Situasjonsbeskrivelse

Et fåtall eksperter blir stilt til disposisjon for enkelte organisasjoner innenfor områder av spesiell interesse for Norge, bl.a. innenfor grunnutdanning, menneskerettigheter og offentlig helsevesen.

Siden Norge inngikk de første juniorekspertavtalene i 1963, er 370 junioreksperter stilt til disposisjon for 16 FN-organisasjoner (FAO, WFP, ILO, ITU, UN, UNESCO, UNHCR, UNDP, UNFPA, UNICEF, UNEP, IFAD, WHO, UNAIDS, UNCTAD og UNIDO).

Juniorekspertene er yngre fagfolk som rekrutteres og finansieres fra Norge, men som blir ansatt og forvaltet av den enkelte organisasjon. En evaluering i 1994 anbefalte å fortsette med programmet og å øke rekrutteringen over tid.

Mål

Rekrutteringen bidrar til å styrke utviklingsarbeidet i FN-organisasjoner ved å stille norske fagfolk til disposisjon, tilbakefører innsikt i organisasjonenes arbeid til norske miljøer og utgjør en viktig rekrutteringsbase for videre arbeid i internasjonale organisasjoner.

Rapport 1997

Under ordningen for eksperter til FN utførte fem personer herav en kvinne, fire årsverk.

Juniorekspertordningen representerte 56 årsverk i 1997 fordelt på 29 menn og 39 kvinner. Fem junioreksperter aksepterte tilbud om å fortsette i FN (UNESCO, UNICEF, UNDP, WFP) etter avsluttet kontrakt.

Budsjett 1999

For 1998 foreslås bevilget 34 mill. kroner.

Det vises for øvrig til omtale under post 01 ovenfor vedrørende driftsutgifter knyttet til administrasjon av ordningen.

KAP. 0166 GJELDSLETTETILTAK

Gjeldsplan mot år 2000

Det foreslås nye tiltak for å bedre gjeldssituasjonen for de fattigste, mest gjeldstyngede utviklingsland. Sammen med eksisterende tiltak inngår disse i en samlet plan, kalt *Gjeldsplan mot år 2000*. Planen følger i sin helhet statsbudsjettet for 1999 som uttrykt vedlegg. Med gjeldsplanen vil Regjeringen få en helhetlig, landspesifikk gjeldsstrategi som grunnlag for norsk politikk på området. Planen bygger på en totalvurdering av både multilaterale og bilaterale tiltak, skreddersydd for det enkelte gjeldstyngede utviklingslands behov. Bilaterale tiltak gir mulighet for en fleksibel styrking av multilaterale tiltak som kan bidra katalytisk til måloppnåelse for det overordnede, internasjonale arbeidet.

Formål

For de fattigste, mest gjeldstyngede utviklingsland er gjeldsbyrden i dag et hinder for økonomisk og sosial utvikling. Målet med gjeldsplanen er å bidra til at flest mulig av disse landene snarest mulig kan stilles i utsikt en håndterbar gjeldssituasjon. Gjeldsplanen har som grunnprinsipp at gjeldsletteiltak - som all annen utviklingshjelp - skal ha effekt i utviklingslandet, først og fremst den fattigste delen av befolkningen.

Virkemidler

Med utgangspunkt i formålet fastsetter gjeldsplanen norsk holdning i internasjonale gjeldsspørsmål og hvordan Norge kan arbeide for at internasjonale mekanismer for

gjeldslette kan forbedres. Samarbeid og allianser med andre land, som f.eks. de nordiske, er viktig i dette arbeidet. De bilaterale tiltakene vil kunne utfylle multilaterale mekanismer og gi dem større rekkevidde, og dermed komme det aktuelle utviklingslandet til gode direkte. Dette vil kunne forsterkes hvis andre vestlige land følger Norges eksempel, noe gjeldsplanen legger opp til at man skal søke å oppnå. Men de bilaterale tiltakene vil også ha en indirekte virkning ved at de underbygger Norges posisjoner i diskusjonen om forbedringer av multilaterale mekanismer og gir Norge som aktør økt legitimitet. På denne måten gir gjeldsplanen skarpere fokus på enkeltelementene i gjeldskrisen, gjennom å se multilaterale og bilaterale tiltak i sammenheng.

Gjeldsplanen samler og samordner prioriteringene i norsk politikk overfor internasjonale fora hvor gjeldsspørsmål behandles, som Verdensbankens og Det internasjonale valutafondets styrer, Parisklubben m.v.

Det legges opp til at Norge styrker arbeidet med å forbedre multilaterale tiltak som HIPC-initiativet. Gjennom multilaterale gjeldslettetiltak ivaretas byrdefordelingen mellom kreditorlandene og de multilaterale finansinstitusjonene, slik at en sikrer at effekten av gjeldslette når frem til utviklingslandet. På internasjonalt plan vil Norge bl.a. arbeide for fortgang og rimelig fleksibilitet og mer hensiktsmessig byrdefordeling i HIPC-mekanismen og større grad av gjeldsettergivelse i Parisklubbens ordninger.

Bilaterale bidrag til multilaterale tiltak vil fortsette som del av gjeldsplanen. Gjeldsplanen innebærer en styrket innsats i ordningene under Verdensbanken, oppkjøp og sletting av privateide fordringer (6. dimensjon) og subsidiering av fattige lands tilbakebetaling av markedslån til Verdensbanken (5. dimensjon). Støtte til HIPC-fondene under hhv. Verdensbanken og Det internasjonale valutafondet (IMF) inngår også i denne kategorien av virkemidler.

De bilaterale tiltakene som inngår i planen kan deles inn i nye og eksisterende tiltak. Denne inndelingen er ikke sammenfallende med hvilke tiltak som foreslås gjennomført innenfor gjeldende budsjettrammer og tiltak hvor det foreslås endring i budsjetterings-systemet.

Støtte til nasjonale gjeldsfond for betjening av HIPC-lands gjeld til multilaterale institusjoner vil fortsette. Det samme gjelder budsjettstøtte og støtte til bedre gjeldsstyringskapasitet, som begge vil søkes gitt en multilateral forankring.

Det viktigste nye tiltak som foreslås er en ordning for ensidig ettergivelse av gjeld til Norge for land som har gjennomført en gjeldsletteoperasjon under HIPC. Minst like viktig er at all norsk gjeldsettergivelse under gjeldsplanen - både multilateral og addisjonell - foreslås gjennomført uten å belaste bistandsbudsjettet eller andre deler av statsbudsjettet med nye bevilgninger. Dermed kan bistandsmidler brukes til andre, mer direkte utviklingsfremmende formål.

Retningslinjene til nå har vært at ettergivelse bare skal skje på grunnlag av Parisklubb-avtaler. Retningslinjene for budsjettering av gjeldslettetiltak ble trukket opp i St prp nr 103, Innst S nr 225 (1991-92). Det ble her lagt til grunn at gjeldslette skulle belastes statsbudsjettet med bevilgninger, men at 510 mill. kroner som tidligere var bevilget over bistandsbudsjettet og utbetalt til GIEK skulle godskrives bistandsbudsjettet mot ettergivelse av såkalt NORAD-anbefalte garantier.

Et annet nytt tiltak som foreslås er at det åpnes for at bistandsmidler kan brukes til å finansiere nedbetaling av HIPC-lands gjeld til andre HIPC-land, for dermed å lette den finansielle situasjonen for begge land.

De konkrete gjeldslettetiltakene i gjeldsplanen omfatter i alt 22 land. I dag omfattes de land som faller inn under kategorien gjeldstyngede lavinntektsland og som enten har gjeld til Norge eller som Norge har hatt langvarig utviklingssamarbeid med.

Gjeldsplanen inneholder kriterier når det gjelder menneskerettigheter, politisk stabilitet og godt styresett. Dette innebærer at land der det skjer grove menneskerettighetsbrudd og det ikke finnes en klar vilje til å forbedre situasjonen ikke omfattes av planen. Det samme gjelder land som er i borgerkrigstilstand eller hvor statsdannelsen er i oppløsning. Også de land som pr. i dag omfattes av planen vil bli løpende vurdert i forhold til disse kriteriene før endelig avgjørelse om ettergivelse tas.

Etter dette er følgende land med i gjeldsplanen

Angola	Gambia	Malawi	Senegal	Zambia
Bangladesh	Ghana	Mali	Somalia	Zimbabwe
Benin	Guinea	Mosambik	Tanzania	
Elfenbenskysten	Honduras	Nicaragua	Uganda	

Etiopia

Madagaskar

Rwanda

Vietnam

Planen er ment å være et aktivt dokument i den forstand at det kan gjøres endringer i hvilke land som omfattes i lys av utviklingen i landenes situasjon og erfaringene som høstes.

Nærmere om kriteriene for ettergivelse av fordringer

Ettergivelse av fordringer kan deles inn i to grupper:

- Ettergivelse basert på multilateral avtale mellom kreditorland og debitorlandet (i Parisklubben)
- Addisjonell norsk ettergivelse basert på gjeldsplanens egne kriterier

Det vil fortsatt bli gitt gjeldslette på norske fordringer som oppfølging av Parisklubb-avtaler.

Addisjonell ettergivelse av restgjeld skal komme i etterkant og på toppen av gjeldsletten som gis i rammen av Parisklubben. Denne ettergivelsen vil bare bli gjennomført dersom en konkret vurdering tilsier at det er formålstjenlig, slik at effekten kommer den fattigste delen av befolkningen i utviklingslandet til gode. Norge har fordringer på til sammen ca. 1 400 mill. kroner på utviklingsland som pr i dag er aktuelle for dette tiltaket.

Ettergivelse av norske statlige fordringer etter denne ordningen vil bare være aktuelt hvor debitorlandet har vært gjennom en multilateral gjeldsletteoperasjon under HIPC-initiativet og derigjennom har fått en varig håndterbar gjeldssituasjon.

Det vil ikke være aktuelt å ettergi misligholdte renter som er påløpt etter 31. desember 1997 eller - for land som for tiden ikke har Parisklubb-avtale og som har misligholdt gjeld over flere år - etter inngåelse av ny Parisklubb-avtale.

Det vil uansett bli foretatt en konkret vurdering av om og eventuelt i hvilken grad slik ettergivelse skal skje i det enkelte tilfelle, slik at det ikke blir noen automatikk i ordningen som debitorlandet og andre kreditorer kan regne med. Denne vurderingen skal først og fremst ta sikte på å avklare om ettergivelsen vil komme debitorlandet og dets befolkning til gode, herunder vil debitorlandets myndigheter bli gitt anledning til å uttale seg, hvis det er grunn til å tvile på deres syn på ettergivelsen. Et annet moment vil være å finne en praktisk måte å gjennomføre ettergivelsen på.

Det foreslås også at det etter konkret vurdering skal åpnes for ensidig ettergivelse av rentebetalinger til Norge i interperioden under HIPC-ordningen, altså i reformfasen før landet får sin endelige gjeldslettebehandling. Dette vil kunne bidra til å bringe landet lettere gjennom den kritiske reformfasen, uten at dette går på bekostning av viljen til å gjennomføre reformer.

Både ettergivelse basert på multilateral avtale og ensidig ettergivelse vil bli gjennomført uten at budsjettet belastes med nye bevilgninger, innenfor en beløpsgrense. Det vises til nærmere omtale nedenfor.

Nærmere om budsjettmessig håndtering av ettergivelse av fordringer

For ettergivelse av fordringer under gjeldsplanen foreslås en særskilt budsjettmessig håndtering. Andre gjeldspolitiske tiltak under planen vil bli dekket under bevilgningsrammene på vanlig måte.

Norge har fordringer på ti av de 22 land som i utgangspunktet inngår i gjeldsplanen. Addisjonell ettergivelse etter gjeldsplanen omfatter kun fordringer under GIEKs gamle portefølje (tilsagn gitt før 1. januar 1994). Fordringene som omfattes er i hovedsak knyttet til eksportgarantier gitt på slutten av 1970-tallet og begynnelsen av 1980-tallet, mange relatert til den såkalte skipseksportkampanjen. Enkelte av garantiene ble anbefalt av NORAD som utviklingsfremmende, mens andre ikke ble forelagt NORAD. Garantiene ble gitt både under GIEKs alminnelige ordning og under særordningen for utviklingsland. De fleste av fordringene det nå er aktuelt å ettergi, knytter seg til særordningen for utviklingsland.

Norge hadde pr. 31. desember 1997 statlige fordringer pålydende tilsammen 1 444 mill. kroner (1 227 mill. kroner i bokført verdi etter fradrag for tapsavsetninger) på ti av de 22 utviklingsland som pr. idag inngår i gjeldsplanen. Legger man til fordringer på andre land i gruppen av gjeldstyngede lavinntektsland - som av politiske grunner ikke nå er omfattet av gjeldsplanen - og fordringer på svært gjeldstyngede mellominntektsland som vil kunne bli aktuelle for gjeldsettergivelse, får man et samlet teoretisk tak på gjeldslette under gjeldsplanen. Målt i bokført verdi pr. 31. desember 1997 etter fradrag for tapsavsetninger,

utgjør dette fordringer på til sammen 2 921 mill. kroner. Av dette er 1 010 mill. kroner fordringer under gammel alminnelig ordning og 1 911 mill. kroner fordringer under den gamle særordningen.

På begynnelsen av 1980-tallet oppsto det mislighold på eksportkredittene, bl.a. som en følge av den globale gjeldskrisen. GIEK måtte foreta store utbetalinger til eksportører/långivere, og det oppsto et likviditetsunderskudd i GIEK. Det ble da etablert en trekkfullmaktsordning som sikret GIEKs finansiering av erstatningsutbetalingene, selv med likviditetsunderskudd i driften. Senere ble det etablert et system som innebar at beløp utestående på trekkfullmakten pr. 1. januar ett år ble bevilget over statsbudsjettet på 70-post (tilskudd) året etter.

Samlet ble det i perioden bevilget 3 300 mill. kroner til GIEK, hvorav 1 266 mill. kroner under gammel alminnelig ordning og 2 034 mill. kroner under den gamle særordningen for utviklingsland. Av dette var 510 mill. kroner belastet bistandsbudsjettet. Under særordningen er det til nå gitt gjeldslette for 127 mill. kroner med dekning i tidligere bevilgninger, jf. retningslinjene i St prp nr 103, jf. Innst S nr 225 (1991-92).

Regjeringen foreslår på denne bakgrunn en budsjettordning for ettergivelse av fordringer under gjeldsplanen som innebærer gjeldslette uten ny bevilgning innenfor en totalramme for hver av de to ordningene på henholdsvis 1 266 mill. kroner under gammel alminnelig ordning og 1 907 mill. kroner under den gamle særordningen for utviklingsland. Totalrammene tilsvarer summen av tidligere bevilgninger til erstatningsutbetalinger under ordningene, fratrukket 127 mill. kroner som allerede er anvendt til gjeldslette. Dersom det er aktuelt å ettergi fordringer utover denne totalrammen (gjelder kun særordningen), vil spørsmålet om budsjettmessig håndtering bli fremlagt for Stortinget på ny. Ved ettergivelse brukes det av rammen med et beløp som settes lik fordringens bokførte verdi pr. 31. desember 1997 etter fradrag for tapsavsetninger. Eventuelle nedbetalinger av hovedstol etter 31. desember 1997 vil komme til fradrag ved beregning av beløpet for den aktuelle fordringen.

GIEKs økonomiske rammer under gammel portefølje gir rom for å gjennomføre den foreslåtte budsjettordningen uten behov for ytterligere bevilgninger til GIEK.

Av fordringene pålydende 1 444 mill. kroner på land som i dag omfattes av gjeldsplanen, er noen uaktuelle for ettergivelse i 1999 etter de kriterier som er satt opp. Dette hovedsakelig fordi Parisklubb-avtaler om ettergivelse av totalgjelden (utgangsoperasjon) ventelig vil finne sted senere (gjelder blant annet Elfenbenskysten). Det foreslås på denne bakgrunn at det i 1999 gis samtykke til å ettergi fordringer på inntil 1 100 mill. kroner samlet under GIEKs gamle portefølje av de nevnte rammer på henholdsvis 1 266 mill. kroner for den gamle alminnelige ordning og de 1 907 mill. kroner for den gamle særordningen, jf. forslag til romertallsvedtak XV.

Post 70 Tilskudd til gjeldslettetiltak, kan overføres

(i 1 000 kr)

Under- post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70.10	Tilskudd til fond for internasjonale gjeldsoperasjoner	265 000	295 000	250 000
70.15	Tilskudd til oppfølging av Parisklubb-avtaler	30 238		
	Sum post 0166.70 Tilskudd til gjeldslettetiltak kan overføres	295 238	295 000	250 000

Post 70 omfatter tidligere post 70 og 71. Endringer som følge av sammenslåing av kapitler og poster i 1999-budsjettet fremgår av vedlegg 4.

Underpost 70.10 Tilskudd til fond for internasjonale gjeldsoperasjoner

Situasjonsbeskrivelse og mål

Formålet med gjeldsfondet er å bidra til å lette utviklingslandenes gjeldsbyrde og sikre økte ressuroverføringer til de fattigste og mest gjeldstyngede land, spesielt i Afrika sør for Sahara. I retningslinjene for bruken av fondet legges det vekt på at direkte gjeldslette skal prioriteres framfor indirekte gjeldslette.

Midler fra fondet skal gå til gjeldslettetiltak i regi av multilaterale finansierings-institusjoner, i første rekke Verdensbanken og andre multilaterale institusjoner som har

status som bistandsorganisasjoner. Fondet kan også benyttes til multilaterale tiltak for å styrke gjeldsstyringskapasiteten i fattige og gjeldstyngede land. Regjeringen ønsker å styrke innsatsen for å lette de fattigste landenes gjeldsbyrde overfor multilaterale institusjoner, blant annet gjennom HIPC-ordningen.

Rapport 1997

I 1997 ble det utbetalt 265 mill. kroner over fondet, hvorav 161 mill. kroner ble overført som generelt bidrag til HIPC-ordningen. 77 mill. kroner ble brukt til direkte gjeldslettetiltak via en gjeldslettemekanisme i regi av Verdensbanken - den såkalte 5. dimensjonen. Denne ordningen ble etablert for de fattigste landene som i dag bare låner på myke IDA-vilkår, men som fortsatt nedbetaler gamle IBRD-lån. Ordningen innebærer at noe av tilbakebetalingen til IDA benyttes av banken til å dekke rentene på disse landenes IBRD-lån. Norges og andre lands samfinansiering med 5. dimensjonen brukes til en direkte reduksjon av gjelden. I 1997 ble det fra gjeldsfondet via 5. dimensjonen utbetalt 22 mill. kroner til Malawi, 35 mill. kroner til Nicaragua og 20 mill. kroner til Tanzania.

Gjennom behandlingen av St meld nr 19 (1995-96) ble det åpnet for at Norge kunne delta i samordnete gjenkjøp av fattige lands gjeld til private kreditorer. I 1997 ble det fra gjeldsfondet gitt støttet til Guinea med 7 mill. kroner, slik at landet kan kjøpe opp, til sterkt redusert pris, den utestående del av sin kommersielle gjeld til private banker. Norge har tidligere støttet Nicaragua med 35 mill. kroner under ordningen.

Norge har i 1997 videre bidratt med 20 mill. kroner til Valutafondets utvidete strukturtilpasningsfond (ESAF), som gir lån til utviklingsland på subsidierte vilkår. Beløpet er en del av det norske bidraget til ESAF II, som er på 110 mill. kroner fordelt på 5-10 år etter nærmere avtale med Valutafondet.

Budsjett 1999

Det er først i 1999 at land ventes å nå frem til den avsluttende gjeldsoperasjon innen HIPC-ordningen. Bidrag til HIPC-ordningen forventes å utgjøre hoveddelen av bevilgningen i 1999. Det vil dessuten fortsatt være behov for gjeldslette via eksisterende ordninger, slik som 5. dimensjonen i Verdensbanken.

For 1999 foreslås bevilget 250 mill. kroner. Bevilgningsforslaget er basert på den anslåtte fremdriften i internasjonale gjeldsinitiativ neste år.

Underpost 70.15 Tilskudd til oppfølging av Parisklubb-avtaler

Situasjonsbeskrivelse

Norge deltar i Parisklubben, som er et forum av vestlige kreditorland og Russland for forhandlinger med land som har problemer med å betjene sin gjeld. I forhandlingene fastsettes vilkår for tilbakebetaling av offentlig eller offentlig garantert gjeld. For Norge omfatter dette i hovedsak fordringer som springer ut av garantier gitt av GIEK i forbindelse med eksportkreditter.

Posten dekker gjeldslette til utviklingsland som kan rapporteres til OECD/DAC som offisiell utviklingshjelp (ODA). For gjeldslette som ikke kan rapporteres som ODA vises til kap. 0197, post 77.

Mål

Formålet med bevilgningen er at Norge på lik linje med andre vestlige kreditorland skal kunne delta i gjeldsletteoperasjoner som gjennomføres i regi av Parisklubben for å gi de fattigste og mest gjeldstyngede land bedre rammebetingelser for fremtidig økonomisk vekst og sosial utvikling.

Norge vil gjennom deltakelsen i Parisklubben arbeide for at de fattigste og mest gjeldstyngede land skal oppnå vilkår som sikrer disse landene en gjeldsbetjening i samsvar med landenes økonomiske bæreevne.

Rapport 1997

Parisklubben har gjennom slutten av 80-årene og i 90-årene etterhvert akseptert en stadig økende direkte gjeldsettergivelse overfor de fattigste og mest gjeldstyngede landene. Denne utviklingen ble videreført i 1997. Norge har hele tiden støttet opp under denne prosessen.

Parisklubben vedtok høsten 1996, i lys av Verdensbankens og IMF's gjeldsinitiativ (HIPC-initiativet), å kunne gå ut over de såkalte Napoli-betingelsene som ble fastsatt av Parisklubben i 1995, og som bl.a. innebærer en gjeldslette på opp til 67 pst. for de fattigste og mest gjeldstyngede landene. Etter dette vedtaket kan Parisklubben nå etter en

individuell vurdering av de enkelte land gi opp til 80 pst. gjeldsreduksjon, såkalte Lyon-betingelser. Tiltak i Parisklubben vil dessuten bli koordinert med tiltak i regi av Bretton Woods-institusjonene. Et slikt koordinert opplegg representerer etter Utenriksdepartementets oppfatning et vesentlig gjennombrudd i arbeidet for å løse gjeldsproblemene i utviklingslandene. Det er imidlertid et problem at det er satt en grense på 80 pst. for Lyon-betingelser, fordi det kan være nødvendig å ettergi mer enn dette for å bringe et utviklingsland inn i en håndterbar gjeldssituasjon og samtidig ivareta en proporsjonal byrdefordeling mellom kreditorgruppene

Norge vil fortsatt arbeide for at Lyon-betingelsene praktiseres så fleksibelt at en proporsjonal byrdefordeling kan oppnås.

Gjeldslette i oppfølging av Parisklubb-avtaler som kunne rapporteres som ODA ble i 1997 belastet programområde 03, med unntak av gjeldslette vedrørende NORAD-anbefalte kreditter, som ikke ble budsjettbelastet, men avregnet mot 510 mill. kroner, som er bevilget fra 03-området tidligere.

I 1997 ble bevilgningen benyttet til gjeldslette for Guyana og Egypt. Videre ble det foretatt avregninger mot tidligere bevilgede beløp (til sammen 510 mill. kroner) til gjeldslette for Benin og Guinea. Til sammen utgjorde dette en gjeldslette på 157,9 mill. kroner.

Russland ble medlem av Parisklubben i september 1997. Russland er en stor kreditor, på enkelte land større enn alle andre Parisklubb-kreditorer til sammen, noe som gjør Russlands medlemskap viktig, både for kreditorene og de aktuelle debitorland.

Norske fordringer i utviklingsland

Nedenstående tabell angir utviklingslands gjeld til Norge som er reorganisert gjennom Parisklubb-avtaler (moratorier) - i mill. kroner ¹:

Algerie	165	Guinea	129	Senegal	402
Benin	231	Jamaica	132	Sierra Leone	71
Ecuador	331	Kongo (tidl. Zaire)	208	Sudan	126
Egypt	312	Liberia	63	Tanzania	80
Elfenbenskyst	286	Mexico	61	<u>Vietnam</u>	<u>37</u>
n					
Ghana ²	2	Peru	771	Sum	3 407

¹ Omfatter ikke land i Øst-Europa og land i det tidligere Jugoslavia. Tallene er pr 30. juni 1998 og det er ved omregning til kroner benyttet USD-kurs pr. samme dato. Tallene er ekskl. morarenter

² Norge har i tillegg en fordring på Ghana på ca. 186 mill. kroner i en moratorieavtale som ikke er basert på en ordinær Parisklubb-avtale.

I tillegg har Norge utestående fordringer, vesentlig i andre utviklingsland, som ikke omfattes av avtaler i Parisklubben. Disse fordringene utgjorde om lag 555 mill. kroner da staten overtok som kreditor basert på GIEKs opprinnelige utbetalte erstatningsbeløp. Burma og Sudan er de klart største debitorland. De faktiske norske fordringene overfor disse landene vil nå være betydelig større på grunn av påløpte renter. Det er imidlertid ikke funnet behov for et løpende ajourhold av renter overfor land som verken betjener sin gjeld eller har avtaler med Parisklubben.

Budsjett 1999

Ettergivelse av fordringer som følge av Parisklubb-avtaler inngår i gjeldsplanen. Dette innebærer bl.a. et budsjetteringssystem som ikke medfører behov for bevilgning, jf. egen omtale av gjeldsplanen.

Programkategori 03.40 Nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokratibygging

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
0191	Menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak	1 416 249	1 479 300	1 474 300	-0,3
0192	Fred, forsoning og demokrati	479 355	416 900	453 550	8,7
0195	Tiltak for flyktninger i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)	84 875	185 200	375 200	102,5
Sum kategori 03.40		1 980 479	2 081 400	2 303 050	10,6

Etter sammenslåing av kapitler og poster omfatter kap. 0191 også tidligere kap. 0190. Kap. 0192 omfatter også tidligere kap. 0194. Endringene fremgår av vedlegg 4.

Situasjonsbeskrivelse

Programkategorien omfatter den kortsiktige humanitære bistand og bistand til fred og demokratibygging, samt fremme av menneskerettigheter. Størstedelen av bistanden er nødhjelp i forbindelse med naturkatastrofer, flyktninger og internt fordrevne, samt bistand til nødlidende i konfliktområder. Tilskuddene er i prinsippet engangsbidrag og gis hovedsakelig som støtte til konkrete humanitære prosjekter. Prosjekter som kommer nødlidende i de fattigste land til gode prioriteres. Samtidig legges det vekt på å bistå de mest sårbare og utsatte mottakergrupper.

Størstedelen av tilskuddene kanaliseres gjennom norske frivillige organisasjoner (NGO-er). Disse koordinerer imidlertid ofte sin virksomhet med internasjonale samarbeidspartnere/paraplyorganisasjoner og i mange tilfelle også med FN-systemet. Betydelige tilskudd gis også direkte til FN-systemet og enkelte frivillige organisasjoner i form av generelle bidrag eller prosjektstøtte. Tilskuddene til fred og demokratibygging har blant annet som overordnet målsetting å stabilisere og utvide demokratiet i land rammet av konflikt, eller bidra til konflikthforebygging i mottakerlandet.

Da en del av bevilgningene overføres som bidrag til nærmere angitte FN-organisasjoner vil enkelte punkter i økonomireglementet hva gjelder krav til kunngjøring, søknads- og tilsagnsbehandling ikke være aktuelle, jf. normalprosedyren. For øvrig gjøres oppmerksom på at disse organisasjonene, som Norge er medlem i, også har egne kontrollordninger for oppfølging av bistandsmidlene.

Mål

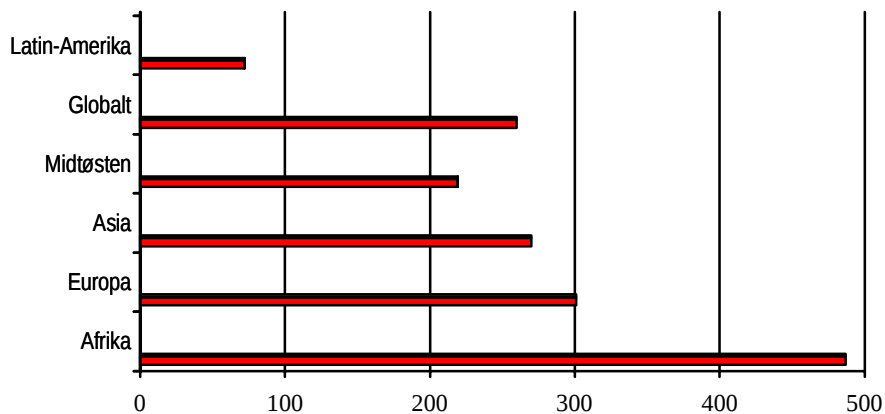
Mål for denne programkategorien er å bidra til å forebygge og lindre nød i forbindelse med konfliktsituasjoner og naturkatastrofer, samt å bidra til å fremme fred, menneskerettigheter og demokrati. I arbeidet med oppnåelse av disse mål, understrekes generelle forhold som å velge gode kanaler, bidra til mer effektiv bruk av beredskapsvarer og personell, samordne innsatsen over programkategori 03.40 i det enkelte konfliktområde, samt å bidra til økt koordinering mellom givene i konfliktområder.

I gjennomføringen av den humanitære bistanden samarbeider Norge aktivt med nasjonale og internasjonale organisasjoner, særlig FN og Det Internasjonale Røde Kors og med myndighetene i mottakerland, der dette er mulig og hensiktsmessig.

Det legges vekt på at kortsiktig nødhjelpsinnsetts må ses i sammenheng med langsiktig bilateralt utviklingssamarbeid og multilateralt samarbeid. Mye av det kortsiktige hjelpearbeidet foregår i land hvor det ikke fra norsk side er lagt opp til et langsiktig bilateralt samarbeid. Her medvirker Norge aktivt til at FN og frivillige organisasjoner får sentrale roller for å samordne den kortsiktige og langsiktige bistandsinnsettsen. Mer spesifikke mål og virkemidler er utdypet under de enkelte kapitler.

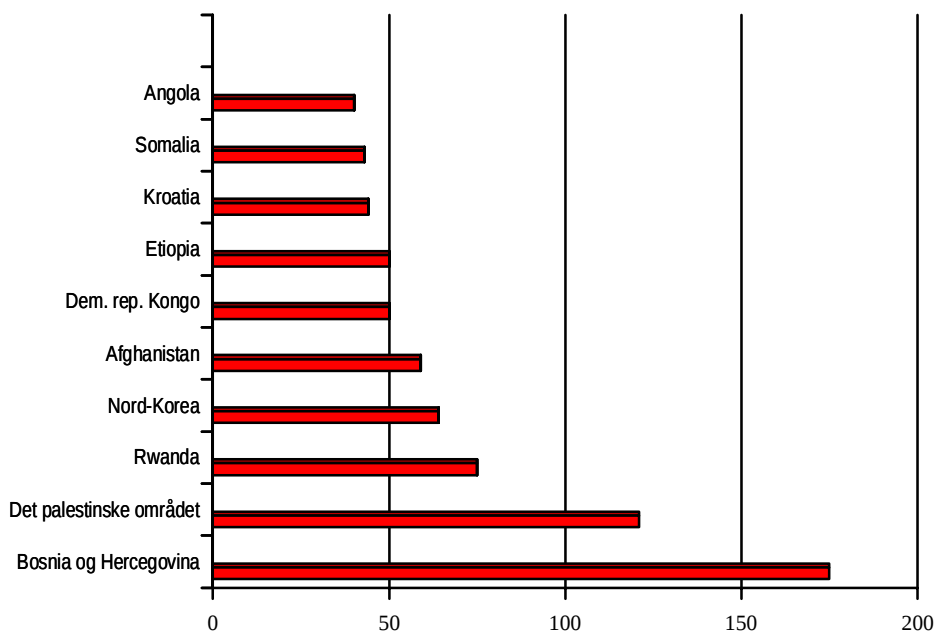
Rapport 1997

Humanitær bistand (kap. 0190, kap. 0191 og kap. 0192) fordelt på regioner/kontinenter (i mill. kroner)



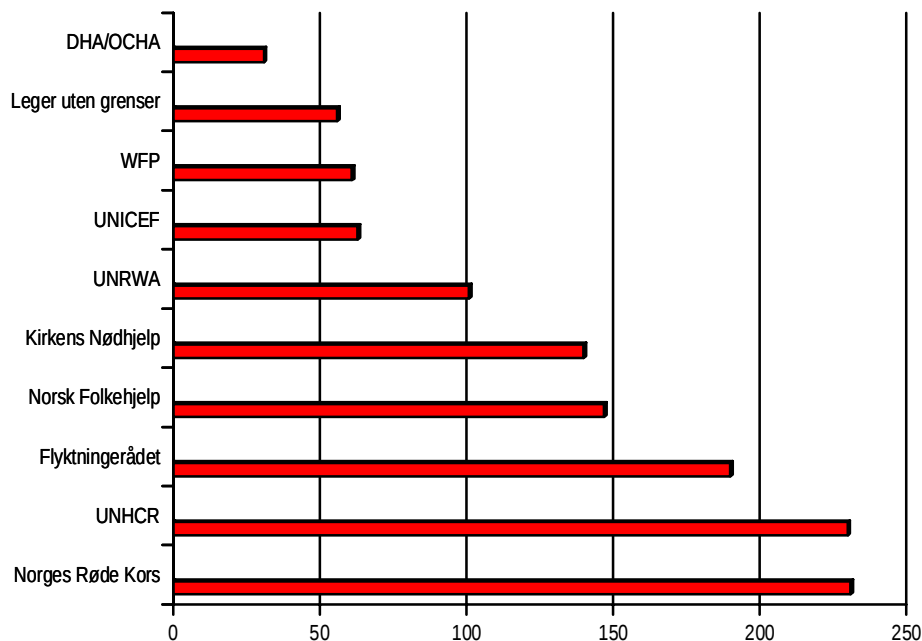
I gruppen "Globalt" inngår også det generelle bidraget til FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) - 150 mill. kroner.

Humanitær bistand (kap. 0190, kap. 0191 og kap. 0192) fordelt på de største mottakerland/områder - i mill. kroner



Som det framgår av oversikten gikk mest støtte til Bosnia og Hercegovina, palestinske områder, Rwanda og Nord-Korea. Se for øvrig omtale under kap. 0191 og 0192.

Humanitær bistand (kap. 0190, 0191 og 0192) kanalisert gjennom de viktigste FN-organisasjoner og frivillige organisasjoner i 1997 (mill. kroner)



DHA /OCHA: FN-kontoret for humanitær virksomhet / FN- kontoret for koordinering av humanitær bistand

Norges Røde Kors var i 1997 største mottaker blant de frivillige organisasjonene. Departementet benyttet både Den Internasjonale Røde Kors Komiteen (IRKK) og Det Internasjonale Røde Kors Forbundet (IRKF) i utstrakt grad, da disse organisasjonene ansees særlig egnet, ikke minst i konfliktsituasjoner. All bistand til IRKK og IRKF kanaliseres gjennom Norges Røde Kors. UNHCR spiller fortsatt en ledende rolle som mottaker av humanitær bistand. Dette skyldes dels det generelle bidraget, jf. kap. 0191, post 70, dels støtte til en rekke region- og landappeller hvor UNHCR er en viktig aktør.

62 pst. av de totale midler over denne kategorien var bilaterale, dvs. i all hovedsak kanalisert gjennom frivillige organisasjoner. 38 pst. ble kanalisert gjennom FN og andre multilaterale organisasjoner. Den relativt høye andelen for frivillige organisasjoner avspeiler den omfattende bruk av Det Internasjonale Røde Kors.

Et viktig kriterium for valg av organisasjon var å sikre at bidragene ble forvaltet på en mest mulig effektiv måte. I de fleste konfliktområder var det hensiktsmessig å anvende flere kanaler parallelt. De fire største norske, frivillige organisasjonene har vært viktige kanaler for den norske humanitære bistanden, og de har utviklet spesialkompetanse på ulike felt innenfor humanitær bistand: Medisinsk bistand og beskyttelse (Norges Røde Kors), minerydding (Norsk Folkehjelp), nødhjelpsekspertise (Flyktningerådet) og vann og sanitær (Kirkens Nødhjelp).

Det ble også i 1997 lagt vekt på samordning av den norske humanitære innsats for å oppnå mest mulig effektiv anvendelse av tilgjengelige midler. Særlig viktig var dette i de palestinske områder, i Guatemala, i det tidligere Jugoslavia og i Sentral-Afrika.

I 1997 ble det utført flere evalueringer med relevans for norsk humanitær hjelp og arbeidet med å fremme fred, menneskerettigheter og demokrati. Evalueringen av Kirkens Nødhjelps humanitære innsats og fredsarbeid i Mali og evalueringen av norsk humanitær bistand til Sudan er omtalt under kap. 0191. Videre er evalueringen av bistand som redskap for å fremme menneskerettigheter og demokrati omtalt under kap. 0192. Christian Michelsen Institutt (CMI) utførte en analyse av Norges bistand til konfliktsituasjoner på basis av foreliggende evalueringer og egne studier. Analysen angår forholdene i Rwanda,

Mosambik, Mali, Sudan, Guatemala og Burundi. Arbeidet viser at å arbeide for varige løsninger på samfunnsoppløsende konflikter, og å forsøke å hindre at konflikter får alvorlige følger for utvikling og velferd, er en oppgave som forener de ulike former for kortsiktig og langsiktig bistand. Analysen antyder at konfliktanalyser bør gjennomsyre bistanden på samme måte som miljøkonsekvensvurderinger. Det påpekes videre at Norges internasjonale ry for en stor del skyldes den norske innsatsen for fred i ulike deler av verden, og at dette ry primært hviler på enkeltpersoners innsats. CMI mener man bør vurdere om det går an å skape et bedre institusjonelt grunnlag for Norges evne til å bidra til fredsprosesser og langsiktig konfliktdempning, og finner at de organisatoriske reformer som departementet har gjennomført øker sjansene for at norsk politikk kan bli bedre integrert.

I 1997 ble det gjennomført en studie av hvordan Norge kan bruke bistanden som redskap for å fremme menneskerettigheter og demokrati. Studien understreker at positive incentiver og aktiv dialog om menneskerettigheter og demokrati er mer virkningsfullt enn trusler og faktisk tilbakeholdelse av bistand. Dialog fungerer bedre fordi myndighetene i det landet det gjelder kan identifisere seg med ideene og gjøre dem til sine. Det anbefales at dialog anvendes i kombinasjon med finansiering av tiltak innen menneskerettigheter og demokrati, og til å samarbeide med andre givere på disse områdene.

Til humanitære operasjoner som ble finansiert over denne kategori, ble norskprodusert beredskapsmaterieell (NOREPS) og beredskapspersonell (NORSTAFF, NORDEM og NORAFRIC) benyttet. Tilbakemeldingene fra mottakerne var generelt positive. Gjennom NOREPS ble det solgt norske varer for totalt 231 mill. kroner. Som tidligere ble ca. halvparten finansiert av Utenriksdepartementet. Det totale salget i 1997 utgjorde en svak nedgang fra 1996. Etterspørselen etter høyproteinkjeks (BP5) var svært stor fra FN i 1997. Beredskapspersonell under NORSTAFF, NORDEM og NORAFRIC deltok i 480 oppdrag på til sammen 1175 månedsverk i 1997, i all hovedsak finansiert av Utenriksdepartementet, bl.a. i det tidligere Jugoslavia (OSSE), palestinske områder (TIPH), Sentral-Afrika (WFP og UNICEF) og ad hoc-tribunalene for det tidligere Jugoslavia og Rwanda.

Satsningsområder 1999

Regjeringen legger opp til at Norge fortsatt skal være en vesentlig bidragsyter til det internasjonale humanitære hjelpearbeidet. Innsatsen skal tilrettelegges slik at den i størst mulig grad skal virke konfliktdepende og fredsfremmende.

Det gode samarbeidet mellom de store norske hjelpeorganisasjonene og bruken av det norske beredskapssystemet NOREPS vil bli brukt aktivt for å skape fleksible løsninger og en målrettet innsats. Regjeringen vil bidra til at utviklingslandene selv bygger opp nødvendig beredskap for å takle krisesituasjoner og finner fram til lokale produkter og tjenester som kan benyttes. Regjeringen planlegger en gjennomgang av NOREPS, hvor en blant annet vil legge til grunn den overordnede strategi for avbinding av bistand og effektivitetshensyn.

Regjeringen vil bidra til økt respekt for menneskerettighetene ved å støtte tiltak i regi av FN og andre multilaterale organisasjoner, samt lokale og norske frivillige organisasjoner. Menneskerettighetstiltak vil fortsatt bli integrert i humanitær bistand til konfliktområder. I andre land vil det bli gitt betydelig støtte til tiltak som tar sikte på å øke kunnskapen om menneskerettigheter, styrke det sivile samfunn og gi bistand til ofre for brudd på menneskerettighetene.

Økt bruk av multilaterale kanaler vil bli tillagt vekt i de løpende vurderinger som gjøres, avhengig av hvilke kanaler som er tilgjengelig i de enkelte katastrofeområdene. Generelt blir bidrag gjennom frivillige organisasjoner søkt tilpasset og integrert i FN-appeller for de områder eller land som tiltakene gjennomføres i.

I forbindelse med Ottawa-prosessen og Konvensjonen om internasjonalt totalforbud mot antipersonellminer som ble undertegnet i desember 1997, har Norge forpliktet seg til, over en femårsperiode, å bidra med opptil USD 120 mill. til mineprogrammer. Dette vil omfatte støtte til universalisering av Konvensjonen, tillitsskapende tiltak, opplysningsarbeid, minerydding, samt behandling, rehabilitering og reintegrering av mineofre. Tilskuddene over denne programkategori til slike tiltak vil bli styrket i 1999 og årene framover. Støtte til minerelaterte aktiviteter bevilges også over flere andre tilskuddsposter, ikke minst kategori 03.10 Prioriterte land og regioner.

Støtte til reintegrering av barnesoldater og hjelp til barn i krig vil bli prioritert. Det vil også være aktuelt å gi støtte til arbeidet med å begrense omsetning og bruk av håndvåpen.

Det antas at det også i 1999 vil være store behov for humanitær innsats i Afrika, Midtøsten, samt flere land i Latin-Amerika og Asia. Det vil være viktig å holde en høy beredskap for nye og uventede krisesituasjoner.

I lys av at Norge har formannskapet i OSSE i 1999, foreslås en økning av den humanitære innsatsen i det tidligere Jugoslavia og andre ODA-godkjente OSSE-land for å støtte en demokratisk utvikling og menneskerettighetene.

KAP. 0191 MENNESKERETTIGHETER, HUMANITÆR BISTAND OG FLYKTNINGETILTAK

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	1 300	1 300	1 300
70	Tilskudd til menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak, <i>kan overføres</i>	1 414 946	1 478 000	1 473 000
	Sum kap. 0191	1 416 246	1 479 300	1 474 300

Etter sammenslåing av kapitler og poster omfatter kap. 0191 også tidligere kap. 0190. Post 70 omfatter tidligere kap. 0190, post 70 og tidligere kap. 0191, postene 70,71,73,74,75,76 og 78. Alle endringene fremgår av vedlegg 4.

Situasjonsbeskrivelse

En rekke konflikter har i årevis ført til et stort antall flyktninger og internt fordrevne med behov for betydelig humanitær hjelp. Det var i 1996 og 1997 enkelte framskritt med å løse verdens flyktningeproblem, og mange flyktninger returnerte til sine hjemland. Store problemer gjenstår imidlertid bl.a. i Afghanistan, det tidligere Jugoslavia, Kaukasus, Nord-Irak og Liberia hvor man står overfor store utfordringer i forbindelse med tilbakevending og integrering av flyktninger og internt fordrevne.

Også flere store naturkatastrofer rammet land i den tredje verden. I 1997 var behovet for humanitær bistand til naturkatastrofer økende, bl.a. grunnet værphenomenet *El Niño*.

Brudd på grunnleggende menneskerettigheter finner fortsatt sted i en rekke land, og flere land har fortsatt store problemer med utviklingen av et levedyktig demokrati. Det er imidlertid positivt at det holdes frie valg i en rekke land der dette var vanskelig for få år siden.

Post 01 Driftsutgifter

Utgiftene er knyttet til forvaltningen av de humanitære bistandsmidlene og forutsetter omfattende reisevirksomhet for oppfølgings- og kontrollformål til de områder som mottar prosjektstøtte. Videre dekkes utgifter til norsk deltagelse i internasjonale organisasjoner og konferanser som behandler relevante humanitære spørsmål og menneskerettigheter.

For 1999 foreslås bevilget 1,3 mill. kroner.

**Post 70 Tilskudd til menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak,
kan overføres**

(i 1 000 kr)

Under- post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70.10	Tilskudd ved naturkatastrofer	150 445	130 000	130 000
70.15	Tilskudd til FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR)	150 000	170 000	170 000
70.20	Tilskudd til FNs organisasjon for Palestina -flyktninger (UNRWA)	85 000	100 000	100 000
70.25	Tilskudd til humanitær bistand til Asia og Midtøsten		265 000	265 000
70.30	Tilskudd til humanitær bistand til Latin Amerika	59 948	65 000	65 000
70.35	Tilskudd til annen flyktningehjelp og menneskerettigheter	428 837	163 000	163 000
70.40	Tilskudd til humanitær bistand til Afrika	382 112	450 000	450 000
70.45	Tilskudd til Det palestinske området	158 604	135 000	130 000
	Sum post 0191.70 Tilskudd til menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak, kan overføres	1 414 946	1 478 000	1 473 000

Mål

Målet er å yte rask, effektiv og kvalitativ god humanitær bistand til flyktninger og andre som er rammet av nødsituasjoner som følge av krig, konflikter og naturkatastrofer i ulike deler av verden og å bidra til en bedre overgang mellom nødhjelpsfasen og mer langsiktige utviklingstiltak.

Viktige delmål vil være å:

- Styrke lokal kapasitet for krisehåndtering for å redusere sårbarheten ved nye kriser og unngå bistandsavhengighet.
- Søke nye tilnærminger til overgangen mellom nødhjelp og utvikling bl.a. ved en tidligere kopling mellom de humanitære og utviklingspolitiske virkemidler.
- Forsterke forsonings- og menneskerettighetstiltak som del av gjenoppbygging etter krig og konflikt.
- Integrere rettigheter og beskyttelse i den humanitære bistand, herunder også kjønnsdimensjonen og tiltak for å beskytte barn i krig og konflikt i samarbeid med FNs spesialrepresentant.
- Vurdere ulike sider ved humanitær bistand i konfliktsituasjoner, og arbeide for bedre koordinering mellom humanitære og politiske tiltak og prosesser slik at humanitær bistand ikke blir substitutt for politisk handling.

Regjeringen vil i oppfølging av målene legge vekt på følgende:

- Forebygge og/eller løse lokale eller regionale konflikter. Støtte ytes bl.a. til internasjonale, nasjonale og regionale initiativ.
- Forebygge naturkatastrofer. Virkemidler er bl.a. værvarslingsanlegg, etterfylling av beredskapslagre, tekniske tiltak for å redusere skader ved flom, tørke, jordskjelv etc., samt oppbygging av katastrofeberedskap for å kunne møte nye katastrofer på en bedre måte.
- Forsone i konfliktsituasjoner. Virkemidler er bl.a. tilrettelegging av dialog mellom partene i konflikter.
- Beskytte og gi assistanse til flyktninger og internt fordrevne. Støtte gis bl.a. til transport, midlertidig husly, mat og helsetiltak for flyktningene.
- Reintegrere flyktninger og internt fordrevne. Støtte gis bl.a. til tiltak som gjør det mulig for flyktninger å vende hjem.
- Gjenoppbygge etter konflikt og naturkatastrofe. Bistand ytes bl.a. til gjenoppbygging av infrastruktur, skoler, sykehus, boliger, demobilisering av soldater og tiltak for å løse problemer som følge av landminer.

- Støtte menneskerettighetstiltak. Bistand gis bl.a. til lokale og internasjonale frivillige organisasjoners arbeid med menneskerettigheter, urbefolkningstiltak og sikring av flyktningers rettigheter. Det samarbeides også med FNs senter for menneskerettigheter.

Rapport 1997

Fordelingen av den norske innsatsen på land reflekterte de største humanitære krisene.

Afrika og særlig Sentral-Afrika var et av de viktigste områdene for støtte over dette kapittel i 1997. Den største andelen gikk til den massive tilbakevendingsprosessen av rwandesiske flyktninger og reintegrering som fant sted i 1997. I forbindelse med tilbakevendingen møtte det internasjonale samfunnet betydelige utfordringer, både når det gjaldt å oppspore flyktninger og i forbindelse med reintegrering og rehabilitering i Rwanda. Støtte ble også gitt til fredstiltak i regionen. Betydelig nødhjelp gikk også til den demokratiske republikk Kongo. I Angola ble det særlig gitt støtte til demobilisering, internflyktninger og et stort mineryddingsprosjekt. I Sudan fortsatte Kirkens Nødhjelp og Norsk Folkehjelp sin innsats bl.a. til matvarehjelp, rehabilitering og helse i de sørlige delene av landet. Betydelig støtte til beskyttelse og reintegrering av flyktninger og internt fordrevne ble også gitt bl.a. til Liberia, Somalia og Sierra Leone. Menneskerettighetstiltak ble bl.a. støttet i Burundi, Liberia, Nigeria, Kenya og Rwanda. Vedrørende naturkatastrofer ble det støttet tiltak for å sikre matforsyningen i områder hvor befolkningen har problemer med å brødfø seg selv. Betydelige midler gikk til matvarehjelp til Etiopia, internt oppkjøpsprogram for mat og såkorn, og innkjøp og opprettelse av lagerhaller for lagring av mat som følge av naturkatastrofer. Støtte til flom- og tørkerammede befolkninger ble også gitt til bl.a. Mauretania og Kenya. I forbindelse med flom ble det bl.a. gitt betydelige midler til Somalia. Støtte er også gitt til Tanzania og Nigeria for å bekjempe epidemier.

I en evaluering av norsk humanitær bistand til Sudan slås det fast at bistand gjennom Norsk Folkehjelp og Kirkens Nødhjelp aldri har hatt som hovedmål å fremme fred og forsoning. Det oppfattes som et paradoks at organisasjonene har sett det som sin hovedoppgave å lindre nød i stedet for å forsøke å begrense de handlinger som skaper vold. De to organisasjonenes arbeid for å lindre nød, sult og lidelser får imidlertid en meget positiv vurdering. I evalueringen av Kirkens Nødhjelps humanitære innsats og fredsarbeid i Mali konkluderes det med at Kirkens Nødhjelps forsoningsarbeid i Mali på 90-tallet har vært svært vellykket, bl.a. fordi organisasjonen hadde lang bistandserfaring fra landet, gode kunnskaper og kontakter og nøt stor tillit lokalt. Rapporten anbefaler bl.a. at norske myndigheter legger større vekt på opplæring i fredsbyggende arbeid og at det satses mer på forskning om freds- og forsoningsprosesser i konfliktfylte områder. Utenriksdepartementet vil se nærmere på konsekvensene av begge evalueringenes konklusjoner.

Norge fortsatte sin aktive støtte til fredsprosessen i Midtøsten og ga humanitær bistand for å bedre levekårene på Vestbredden og i Gaza. Støtten til observatørkorpsset Temporary International Presence in Hebron (TIPH), som ledes av Norge, ble videreført i 1997, og betydelig støtte ble gitt til regionale forsoningstiltak og konflikthåndtering, samt aktiv støtte til ulike MR-tiltak for palestinere. Norge fordoblet i 1997 bistanden til palestinske flyktninger i Libanon.

Den humanitære bistanden til den nødlidende befolkningen i Nord-Irak økte betydelig.

Omfattende støtte ble gitt til en rekke land i Asia. Vedvarende konflikt i Afghanistan nødvendiggjorde en fortsettelse av den omfattende humanitære bistanden til internflyktninger. FN sammen med Kirkens Nødhjelp og Afghanistankomiteen var hovedkanaler for den norske støtten, og en del ble øremerket minerydding. Støtte er kanalisert fra andre budsjettposter via frivillige organisasjoner til helse- og utdanningstiltak i Afghanistan. I Nord-Korea ble det som følge av den omfattende humanitære katastrofen, som skyldtes en kombinasjon av alvorlige naturkatastrofer og grunnleggende strukturelle problemer, gitt betydelig støtte til en rekke nødhjelpstiltak. I Kambodsja fortsatte bl.a. støtten til mineryddingsprosjektet i regi av Norsk Folkehjelp og Cambodia Mine Action Centre, og det ble også gitt støtte til Røde Kors' arbeid med fengselsbesøk og oppsporing av savnede. Støtte til demokrati og menneskerettighetstiltak var betydelig og gikk særlig til aktiviteter i forbindelse med MR-dialogen med Kina, kultursamarbeid i Tibet, forebyggende helsetiltak på Øst-Timor, støtte til de demokratiske krefter i Burma og forskjellige MR-tiltak. Det ble bl.a. gitt støtte til Bangladesh, Filippinene og India til flomrammede, til jordskjelvofre i Iran og for å bekjempe skogbrannene i Indonesia.

I Latin-Amerika var Guatemala og Colombia de viktigste mottakerland. I Guatemala fortsatte støtten til oppfølgingen av fredsavtalen og forsoningsprosessen. Norge bidro

også til opprettelsen av en sannhetskommisjon, og det ble gitt støtte til flere tiltak for rettighetene til urbefolkningen. Norsk støtte til gjennomføring av demobiliseringsavtalen har vært en viktig årsak til at fredsprosessen ser ut til å lykkes. I Colombia er betydelig støtte gitt til Røde Kors bl.a. for å fremme kontakt mellom partene i konflikten, opplysningsarbeid, beskyttelse/oppsporing og generell nødhjelp. Øvrige prioriterte land i Latin-Amerika var Haiti, som det fattigste land på den vestlige halvkule. Det ble gitt støtte til flere land etter orkaner og til tiltak i Brasil og Peru etter flom og tørke. Støtte til gjenoppbygging etter naturkatastrofer ble også gitt til disse områdene.

I 1997 var behovet for humanitær bistand til naturkatastrofer økende, bl.a. grunnet værphenomenet *El Niño*. Det ble fortsatt lagt vekt på støtte til forebyggende arbeid bl.a. til tidsbegrensede tiltak av beredskapsmessig karakter.

Støtte til forebyggende tiltak ble ofte utført gjennom flernasjonale initiativ fordi Norge alene bare kunne yte begrenset innsats til slikt arbeid. I 1996 tok Norge initiativ til etablering av et FN-fond for forebyggende diplomati og ga i 1997 til sammen 28 mill. kroner i støtte til dette.

NORDEM var involvert i 26 prosjekter i 18 land med i alt 175 deltakere i 1997. Langt de fleste var engasjert i forbindelse med valg i Bosnia, men observatører ble også sendt til valgene i bl.a. Albania, Algerie, Kenya, Tsjetsjenia og Kroatia. Fem etterforskere var tilknyttet ad-hoc tribunalene for det tidligere Jugoslavia og Rwanda.

Menneskerettighetstiltak for totalt 32 mill. kroner ble finansiert over kapitlet, bl.a. ved støtte til organisasjoner som bistår ofre for menneskerettighetsbrudd, informasjons- og opplæringstiltak, dokumentasjon av menneskerettighetsbrudd og urbefolkningstiltak. I tillegg var det integrert menneskerettighetsaktiviteter i en rekke andre humanitære tiltak finansiert over dette kapittel. Den norske støtten til mange menneskerettighetsorganisasjoner bidro til at disse kunne fortsette sitt arbeid.

Budsjett 1999

Regjeringen ønsker å opprettholde den humanitære bistanden på et høyt nivå. Det vil i 1999 fortsatt være store behov for hjelp i forbindelse med pågående konflikter. I tillegg kan det forventes nye konflikter i andre land og områder. På grunn av nye naturkatastrofer som tørke, flom, tropiske stormer, værphenomenet *El Niño* og epidemier vil det fortsatt være et stort behov for nødhjelp ved naturkatastrofer i ulike deler av verden. I områder med vedvarende problemer og tilbakevendende naturkatastrofer vil det bli lagt vekt på å støtte tiltak som øker lokal beredskapsevne, samt tiltak av forebyggende karakter.

I Afrika forventes at behovet for støtte til nødhjelp vil fortsette i bl.a. Sentral-Afrika, Liberia, Sudan, Somalia og Sierra Leone, og dette arbeidet vil gis prioritet. Det vil bli lagt vekt på hurtigvirkende nødhjelps- og rehabiliteringstiltak som kan legge grunnlag for videre gjenoppbygging og bidra til forsoning og utvikling. Betydelig støtte vil bli gitt til minerydding og rehabilitering av mineofre i minerammede land som Angola. Det vil også bli lagt vekt på å støtte regionale tiltak for universalisering av minekonvensjonen. Støtte til menneskerettighetstiltak er viktige i flere land i Afrika bl.a. Sentral-Afrika, det sørlige Afrika, Etiopia, Kenya og Nigeria. Andre potensielt alvorlige konfliktområder i Afrika vil kunne kreve betydelig norsk innsats.

I Latin-Amerika vil støtte til implementering av fredsavtaleverket i Guatemala fortsatt være en hovedoppgave. Mer langsiktig støtte til gjenoppbyggingsarbeid i Guatemala dekkes over kap. 0150 post 72. Prioritet vil fortsatt gis til humanitær bistand til internt fordrevne og menneskerettigheter i Colombia. Humanitær bistand til Haiti og Cuba vil bli videreført. Det kan også bli aktuelt å støtte tillitsskapende tiltak i disse to landene. I arbeidet med et minefritt Mellom-Amerika år 2000, vil støtte til bl.a. Nicaragua og Honduras bli prioritert. De vil bli etablert en MR-dialog med Cuba.

I lys av utviklingen i palestinske områder legges det opp til økt innsats for å bidra til å lindre nød, økt respekt for menneskerettigheter og mer langsiktige gjenoppbyggingstiltak. Støtten til TIPH-styrken er et middel til å gi palestinerne en økt følelse av sikkerhet i en meget konfliktpreget by, og denne støtten vil fortsette i 1999. Bidrag til fredsprosessen og forsoning dekkes over kap. 192 post 70. Tiltak for å fremme fredsbestrebelsene i Midtøsten vil bli prioritert. Landene i Midtøsten har hittil vist liten interesse for landminekonvensjonen og Ottawa-prosessen, og Norge ønsker å bidra med bl.a. tillitsskapende tiltak for selve Konvensjonen såvel som støtte til minerydding og rehabilitering av mineofre. Humanitær bistand til Nord-Irak vil holdes på et høyt nivå.

I Asia er det særlig situasjonen i Afghanistan og Nord-Korea som vil gis prioritet bl.a. i form av helsetiltak, matvarebistand, beskyttelse og reintegrering av flyktninger. Norge vil fortsatt spille en aktiv rolle i det internasjonale koordineringsarbeidet for bistand til

Afghanistan. Situasjonen for menneskerettighetene er spesielt bekymringsfull i områder kontrollert av Taliban, og den følges nøye fra norsk side. MR-dialogen med Kina vil også bli gitt høy prioritet. Støtte til mineprogrammer i bl.a. Laos vil bli gitt prioritet. Ut over dette vil en fra norsk side trappe opp støtten til menneskerettighets tiltak i Asia med vekt på bl.a. Burma, Indonesia, Kina/Tibet, Thailand og Øst-Timor.

Som resultat av den handlingsplan for menneskerettigheter som Regjeringen vil legge fram tidlig i 1999, og bl.a. i lys av at Norge tiltrer som medlem av FNs menneskerettighetskommisjon fra 1. januar 1999, vil det være behov for å øke innsatsen på menneskerettighetsfeltet. Dette vil gi seg utslag i økt innsats i MR-fondet og styrking av det sivile samfunn i utvalgte land - bl.a. gjennom etablering av MR-hus.

For 1999 foreslås bevilget 1473 mill. kroner fordelt på nedenfornevnte underposter.

Underpost 70.10 Tilskudd ved naturkatastrofer

For 1999 foreslås bevilget 130 mill. kroner.

Underpost 70.15 Tilskudd til FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)

Bevilgningen skal bidra til at FNs Høykommissær for flyktninger får utført sitt mandat som er å gi flyktninger internasjonal beskyttelse, samt å arbeide for å finne varige løsninger på flyktningeproblemer. Tilskuddet under denne posten går til det generelle programmet. UNHCR legger stor vekt på å forebygge flyktningeproblemer, bl.a. gjennom å arbeide for økt respekt for menneskerettigheter. Andre viktige områder er å sikre respekt for asylinstituttet og flyktnings krav på beskyttelse, engasjement for internt fordrevne, flyktningekvinner og barn, samt retten til å vende tilbake til sitt hjemland.

I kraft av sitt mandat ga UNHCR ulike former for bistand til 22 millioner mennesker i 1997, hvorav halvparten var flyktninger utenfor eget land. Flyktningeoperasjoner i regi av UNHCR er flere steder nærmest avsluttet, bl.a. i Mellom-Amerika og Indokina. Flere steder er imidlertid flyktningeproblemene fortsatt omfattende, og UNHCR står overfor store utfordringer i arbeidet med tilbakevending og reintegrering av flyktninger fra det tidligere Jugoslavia, Sentral og Vest Afrika, Afghanistan, Nord-Irak og Kaukasus. Internasjonale bestrebelser for å styrke menneskerettighetene og det sivile samfunn i disse landene vil være av avgjørende betydning for beskyttelsen av de som vender tilbake, og for at UNHCR skal kunne fase ut sin virksomhet.

UNHCR har igangsatt en institusjonell reform for å desentralisere oppgaver til felten. Dette for å kunne yte en mest mulig strategisk innsats i forhold til de oppgaver som organisasjonen står overfor etter de høyprofilerte flyktningekrisene som har dominert på 90-tallet. Organisasjonen er profesjonelt godt drevet, og Norge er blant de største bidragsyterne. Det er viktig å bidra til at UNHCRs mandatfestede ansvar ikke svekkes. For å støtte opp om UNHCRs kjernefunksjoner økte regjeringen bevilgningen til det generelle programmet fra 150 mill. kroner i 1997 til 170 mill. kroner i 1998. I perioden 1997 til 1998 har Norge formannskapet i Eksekutivkomiteen, som er UNHCRs styre. UNHCR har i tillegg en rekke spesielle programmer i akutte flyktningesituasjoner. Støtte til slike programmer gis over andre underposter under dette kapittel.

For 1999 foreslås bevilget 170 mill. kroner.

Underpost 70.20 Tilskudd til FNs organisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA)

FNs organisasjon for Palestina-flyktninger, UNRWA, arbeider for å bedre de sosiale og økonomiske kår for palestinske flyktninger som bor i Libanon, Syria, Jordan, Gaza og på Vestbredden. UNRWAs bistandsprogram omfatter støtte til helse, utdanning og sysselsetting, samt nødhjelp og sosiale ytelser til spesielt utsatte grupper.

Gjennom disse tiltakene søker man å gjøre flyktningene i stand til å forsørge seg selv i størst mulig utstrekning, i påvente av en løsning på det palestinske flyktningeproblem.

UNRWAs regulære program finansieres i hovedsak av frivillige bidrag fra giverland. I 1997 utgjorde disse USD 252 mill. Norges bidrag i 1997 var nummer 5 på listen over de største givene til UNRWA.

UNRWA har vært gjennom en periode med alvorlige administrative og finansielle problemer. Den nye ledelsen som overtok ansvaret for UNRWA sommeren 1996, har satt i gang tiltak for å rydde opp i forholdene og gjennomføre nødvendige interne administrative reformer.

UNRWAs finansielle situasjon er fortsatt alvorlig. Bidragene fra en rekke givere stagnerte eller ble redusert etter at fredsprosessen i Midtøsten ble innledet i 1993. Samtidig som bidragene til UNRWA har stagnert, har bistandsbehovene økt i betydelig grad bl.a. på grunn av kraftig befolkningsvekst.

Det er fortsatt ønskelig med et betydelig norsk tilskudd til UNRWA.
For 1999 foreslås bevilget 100 mill. kroner.

Underpost 70.25 Tilskudd til humanitær bistand til Asia og Midtøsten

For 1999 foreslås bevilget 265 mill. kroner.

Underpost 70.30 Tilskudd til humanitær bistand til Latin-Amerika

For 1999 foreslås bevilget 65 mill. kroner.

Underpost 70.35 Tilskudd til annen flyktningehjelp og menneskerettigheter

Tilskuddsposten dekker særlig diverse globale tiltak, menneskerettighets tiltak, tiltak for oppfølgingen av minekonvensjonenes humanitære del.

For 1999 foreslås bevilget 163 mill. kroner.

Underpost 70.40 Tilskudd til humanitær bistand til Afrika

For 1999 foreslås bevilget 450 mill. kroner.

Underpost 70.45 Tilskudd til Det palestinske området*Situasjonsbeskrivelse*

Fredsprosessen mellom Israel og PLO har siden det israelske vedtaket om å bygge ut det omstridte området Jabal Abu Gheneim/Har Homa ved Jerusalem i februar 1997 vært preget av en dyp og vedvarende tillitskrise mellom partene. På tross av både påtrykk og oppmuntring utenfra har partene manglet vilje og evne til å fortsette iverksettingen av Oslo-avtalene.

Det har vært en svak økonomisk vekst i Det palestinske området i 1997 og i første kvartal av 1998. Den kortsiktige positive trenden må imidlertid ses på bakgrunn av at gjennomsnittsinntekten til palestinerne har gått ned med 36 pst. i perioden 1993-96. Dette skyldes politisk og økonomiske forhold samt en sterk palestinsk befolkningsvekst.

I 1997 var det en svakt BNP-vekst på 1,2 pst. Gjennom hele 1997 hadde gjennomsnittlig 38.000 palestinere jevnlig tilgang til arbeid i Israel, en betydelig økning fra krise- og terroråret 1996. Handelen økte noe, men på grunn av redusert utenlandsk bistand måtte den offentlige innsatsen reduseres. Israel innførte langt færre totale avstengninger av Vestbredden og Gaza i 1997 enn i 1996, men like fullt gikk omlag 20 pst. av potensielle arbeidsdager tapt på grunn av grensestengninger (mot 29 pst. i 1996). Imidlertid var det på ett år en fordobling i antall "interne stengninger", dvs. avstengning av deler av Vestbredden fra Israel. For hver dag Det palestinske området er avstengt fra Israel betyr det et direkte inntekts tap - til palestinske myndigheter og privat personer - på 4 mill. USD. Dette beløpet tilsvarer halvparten av den utenlandske bistanden til Det palestinske området. Minimumstall viser at 20 pst. av den palestinske befolkningen er uten arbeid, men 30 pst. arbeidsløshet gir sannsynligvis er mer riktig reelt bilde av situasjonen, viser FN-tall.

Mål

Norges bistandsengasjement overfor palestinerne er begrunnet utfra et ønske om å støtte videreføringen av fredsprosessen gjennom utviklingen av Det palestinske området slik at den palestinske befolkningen kan se positive resultater av fredsprosessen. Bistanden må videre ses i lys av Norges arbeid som leder av den internasjonale giverlandsgruppen for palestinerne (AHLIC). Bistandens formål er å bidra til økonomisk og sosial utvikling og stabilitet i de palestinske områder, styrke den demokratiske utvikling, fremme respekt for menneskerettigheter samt bidra til dialog og forståelse. Støtte til tiltak utenfor De palestinske selvstyremyndigheters område vil kunne gi så fremt de har direkte tilknytning til fredsbestrebelsene.

Rapport for 1997

Krisen i fredsprosessen har også i 1997 bidratt til å forsinke fremdriften i de norsk støttede prosjektene. Som i tidligere år ble en rekke kanaler benyttet, slik som frivillige lokale og norske organisasjoner, ulike FN-organisasjoner, konsultentselskap samt direkte samarbeid med palestinske myndigheter. Rutiner og rapporteringssystemer er etablert for å sikre en effektiv og forsvarlig forvaltning av midlene. Det går noe senere enn forventet å bygge opp sentrale palestinske institusjoner. Dette skyldes bl.a. den vanskelige politiske situasjonen, som tar mye av oppmerksomheten til de palestinske lederne. Den hierarkiske lederstilen i det palestinske samfunnet forsinke også prosessen. Grensestegningene og

fraværet av sikre forbindelseslinjer mellom de palestinsk-kontrollerte områdene på Vestbredden og Gaza gjør at de palestinske myndigheter må bygge opp parallelle institusjoner i de to områdene, noe som er urasjonelt og lite økonomisk.

Sosial utvikling: Norge har bidratt til oppføring, rehabilitering og utstyring av en rekke skoler, og støttet tiltak for å styrke spesielt etterutdanning av lærere. Det ble gitt støtte til opprettelsen av en sentral palestinsk vanninstitusjon, som skal stå for forvaltningen av disse knappe ressursene. Det gis også støtte til tillitsskapende arbeid for å sikre regionalt samarbeid om vann. Som tidligere år er det gitt støtte til å bedre menneskerettighets-situasjonen og til utviklingen av en rettsstat.

Økonomisk utvikling: En betydelig del av den norske bistanden er gått til fornyelse og forbedring av elektrisitetsforsyning i Gaza og den nordlige delen av Vestbredden. Strømtapet er redusert og leveringen er blitt sikrere. Det palestinske statistiske sentralbyrået er nå i stand til å levere gode bakgrunnsdokumenter til bruk i den sentrale palestinske planleggingen bl.a. etter norsk flerårig bistand. Det arbeides fortsatt med oppbygging av en enhet for fysisk planlegging.

Miljø og ressursforvaltning: Det ble ikke gitt støtte til miljøspesifikke tiltak i 1997, men både vann- og energiprojektene har hatt positive miljøvirkninger. Med norsk bistand er det bl.a. utviklet verneplaner for Vestbredden og Gaza.

Kvinner og likestilling: Foruten tilskudd til bygging av jenteskoler er det også gitt spesielle tilskudd til en palestinske kvinneorganisasjon som arbeider for å bedre lov-givningen overfor kvinner.

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget 130 mill. kroner.

KAP. 0192 FRED, FORSONING OG DEMOKRATI

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	1 284	1 700	1 850
70	Tilskudd til generelle tiltak for fred, forsoning og demokrati, <i>kan overføres</i>	98 853	70 000	70 000
71	Tilskudd til det tidligere Jugoslavia og ODA-godkjente OSSE-land, <i>kan overføres</i>	377 524	343 500	380 000
72	Utvikling og nedrustning, <i>kan overføres</i>	1 692	1 700	1 700
	Sum kap. 0192	479 353	416 900	453 550

Etter sammenslåing av kapitler og poster omfatter post 01 også tidligere kap. 0194, post 01. Post 72 gjelder tidligere kap. 0194, post 70. Endringene fremgår av vedlegg 4.

Post 01 Driftsutgifter

Bistandsarbeidet knyttet til fred, forsoning og demokrati forutsetter omfattende reisevirksomhet i forbindelse med prosjektoppfølgning.

For 1999 foreslås bevilget 1,85 mill. kroner.

Post 70 Tilskudd til generelle tiltak for fred, forsoning og demokrati, *kan overføres*

Situasjonsbeskrivelse

Mange utviklingsland gjennomgår fortsatt omfattende demokratiseringsprosesser, med bl.a. gjennomføring av frie valg, samtidig som de sliter med store økonomiske og sosiale problemer. Svake institusjoner til å håndtere utfordringene gjør de nye demokratiene svært sårbare. Store ressurser er påkrevet for å bygge demokratiske institusjoner og å øke det generelle kunnskapsnivået om demokrati og menneskerettigheter i mange land. Flere fattige land trues fremdeles av intern oppløsning. Fred og aktiv nasjonsbygging vil være nødvendig for økonomisk og sosial utvikling.

Mål

Delmålet er for det første å bidra til en demokratisk styreform i land hvor demokrati nylig er innført, eller styrke en utvikling i mer demokratisk retning. For det andre å støtte

freds- og forsoningsprosesser på ulike måter generelt og spesielt når forutsetningene ligger til rette for norsk politisk og diplomatisk engasjement.

Tiltakene kan bl.a. innrettes mot nasjonal og regional politisk stabilisering, herunder humanitære tiltak. Tillitsskapende tiltak og oppbygging av demokratiske institusjoner og organisasjoner som kan skape et sivilisert samfunn er et vesentlig satsingsområde.

Det er viktig å kunne iverksette raske og tidsbegrensede innsatser beregnet på overgangsfaser. Tiltakene vil ofte være i andre land enn der norsk bilateral bistand er konsentrert.

Rapport 1997

Fredsprosessen i Midtøsten var fortsatt skjør, og det var viktig å styrke arbeidet med å bygge opp mellommenneskelig forståelse mellom palestinere og israelere. Samtidig var det nødvendig å motvirke krisesituasjoner bl.a. gjennom etablering av kortvarige arbeids-tiltak ved langvarige grensestengninger til palestinerne i de selvstyrte områdene. Temporary International Presence in Hebron (TIPH)-styrken var et middel til å gi palestinerne en økt følelse av sikkerhet i en meget konfliktpreget by.

Freds- og forsoningstiltak ble støttet i bl.a. Burundi, Kina/Tibet, Sudan, Tyrkia, regionale tiltak på Afrikas Horn, i Vest-Afrika og i Asia. Støtte ble gitt til utlån av sivile politistyrker i fredsbevarende FN-operasjoner. Omfattende støtte ble også gitt til det tidligere Jugoslavia.

Budsjett 1999

Det tas sikte på å videreføre den norske støtten til demokratisk utvikling og fred i bl.a. palestinske områder og ellers i Midtøsten, til land i Sentral-Afrika, Sør-Afrika, Mellom-Amerika, Karibien og Asia. Bevilgningen foreslås også benyttet til humanitær bistand m.v.

For 1999 foreslås bevilget 70 mill. kroner.

Post 71 Tilskudd til det tidligere Jugoslavia og ODA-godkjente OSSE-land, kan overføres

		(i 1 000 kr)		
Under- post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
71.10	Tilskudd til humanitær bistand og demokratitiltak	257 860	223 500	270 000
71.15	Tilskudd til gjenoppbygging	119 664	120 000	110 000
	Sum post 0192.71 Tilskudd til det tidligere Jugoslavia og ODA-godkjente OSSE-land, kan overføres	377 524	343 500	380 000

Situasjonsbeskrivelse

Krigsødeleggelser krever en betydelig innsats av gjenoppbyggings- og rehabiliterings-tiltak. Det er fortsatt behov for humanitær hjelp til svake grupper. Freds- og demokratiseringsprosessen i Bosnia og Hercegovina går fremover, og partene viser større vilje til å etterleve sine forpliktelser i henhold til Dayton-avtalen. Kompliserte administrative strukturer og svake fellesinstitusjoner er fortsatt en medvirkende faktor til at integrasjonen mellom de tre etniske gruppene går sakte. Mangel på bolig og sysselsetting gjør det vanskelig for mange flyktninger og internt fordrevne å vende tilbake til sine hjemsteder. I Øst-Slavonia er det stor utflytting av etnisk serbere. Situasjonen i Kosovo er svært spent, og konflikten mellom de serbiske myndigheter og den kosovoalbanske befolkning har skapt en ny bølge av internt fordrevne. Flere har flyktet over til Albania der behovet for bistand er stort.

De tidligere Sovjetrepublikkene i Kaukasus og Sentral-Asia er i en svært labil økonomisk situasjon med store humanitære utfordringer. De etniske og politiske konfliktene i Sør-Kaukasus og Tsjetsjenia har ført til store grupper av internt fordrevne.

Målet er

- å yte rask og effektiv humanitær bistand
- å styrke freds- og demokratiseringsprosessene
- å bidra til gjenoppbygging og økonomisk vekst

- å bidra til å styrke sammenhengen mellom humanitær innsats og gjenoppbyggingstiltak.
- Det legges særlig vekt på å befeste fredsavtalene i Dayton og Erdut. Regjeringen vil legge vekt på styrking av et fleretnisk samfunn og å fremme demokrati, respekt for menneskerettighetene og forsoning. En forutsetning for norsk bistand er at de nasjonale myndigheter oppfyller sine internasjonale forpliktelser og viser vilje til å arbeide mot felles mål. Gjenoppbygging av krigsødelagt infrastruktur legger grunnlaget for en bærekraftig økonomisk utvikling. Styrking av felles institusjoner er viktig. Tiltak som bidrar til næringsutvikling og jobbskaping skal styrkes. Det skal skapes positive forhold for retur av flyktninger og internt fordrevne i Bosnia. Områder som åpner for minoritetsreturer skal prioriteres.

Rapport 1997

Det tidligere Jugoslavia var i 1997 fremdeles den største enkeltmottaker av norsk bistand. Den alt overveiende delen av bistanden gikk til Bosnia og Hercegovina og Øst-Slavonia. Den humanitære bistanden ble redusert fra 1996, mens den mellomlangsiktige innsatsen ble økt. Bidragene til gjenoppbygging etter krigsherjinger la forholdene til rette for freds- og forsoningsarbeidet.

Et viktig innsatsområde var rehabilitering av grunnleggende infrastruktur som vann, elektrisitet, rehabilitering av flyplassen i Sarajevo, reparasjon av krigsskadede boliger, rehabilitering av skoler, helseprogram, mineryddingsprosjekter og personell til overvåking, kontroll og beskyttelsesaktiviteter. Prosjekter innen sosial sektor i regi av norske frivillige organisasjoner ble støttet. Et omfattende mineryddingsprosjekt i regi av Norsk Folkehjelp igangsatt i 1996, fortsatte i 1997, og minerydding i regi av FN ble også finansiert. Gjennom støtten til minerydding bidrar Norge til at flyktninger og internt fordrevne kan vende hjem.

For å styrke returprosessen ble International Organization for Migration (IOM) returprosjekt for flyktninger i eksil støttet. IFCs egenkapitalfond "Horizonte" og ERBDs mikrokredittordning ble støttet for å stimulere utviklingen av et lokalt næringsliv og å øke sysselsettingen.

OSSEs sendelag i Bosnia og Hercegovina er et langsiktig engasjement med sikte på å bygge opp landets demokrati. Norge har vært blant de viktigste bidragsyterne til sendelaget. Over 70 nordmenn var sekondert og engasjert i forberedelsene og gjennomføringen av valget i Bosnia og Hercegovina i september 1997. Norge støttet flere tiltak for å styrke uavhengige media.

Tiltak i Kaukasus og Sentral-Asia var i hovedsak rettet mot utsatte grupper for å dekke primærbehov som mat, klær, husly og helse, rehabilitering, forsoningsprosessene i Kaukasus og i Tadsjikistan, herunder repatriering og reintegrering av flyktninger og internt fordrevne, samt demokratiske prosesser og MR-tiltak bl.a. i regi av OSSE. Norsk humanitær bistand til denne regionen økte i 1997.

Budsjett 1999

Tiltak i Bosnia og Hercegovina og Øst-Slavonia foreslås fortsatt prioritert. I Bosnia og Hercegovina vil det bli lagt vekt på en fordeling av midlene mellom Føderasjonen og Republika Srpska. Tillitsskapende tiltak for den etnisk-serbisk befolkning i Øst-Slavonia vil bli styrket. Krisen i Kosovo vil føre til behov for økt humanitær bistand i området. Det er behov for å se hele regionen i et politisk og økonomisk helhetsperspektiv. Det foreslås derfor å åpne for muligheten til å gi støtte mellomlangsiktige tiltak i Albania.

Prioriterte områder for innsats er boligbygging, sosial sektor, minerydding, infrastruktur og næringsutvikling og demokratiltak. Det vil bli lagt vekt på tiltak som bidrar til institusjons- og kompetansebygging samt institusjonell integrering. Innsatsen for å fremme retur for flyktninger og internt fordrevne skal styrkes.

Hovedkanalene for bistanden vil fortsatt være multilaterale finansieringsinstitusjoner og norske frivillige organisasjoner.

Det foreslås også avsatt 50 mill. kroner over bevilgningen for parallellfinansiering under kap. 0157 Næringsutvikling og økonomisk utvikling.

I lys av at Norge har formannskapet i OSSE i 1999 foreslås en økning av bevilgningen for å kunne styrke innsatser til menneskerettighetstiltak og demokrati og humanitære innsatser i formannskapsåret i det tidligere Jugoslavia, Kaukasus, Tsjetsjenia og Sentral-Asia.

For 1999 foreslås bevilget 380 mill. kroner.

Post 72 Utvikling og nedrustning, kan overføres*Mål*

- Bidra til oppfølging i forbindelse med arbeidet om sammenhengen mellom nedrustning og utvikling

Rapport

Den vesentlige del av bevilgningen bestod av tilskudd til internasjonale organisasjoner i FN-sammenheng. Norge har i flere år vært en betydelig bidragsyter til FNs institutt for nedrustning i Genève (UNIDIR).

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget 1,7 mill. kroner.

**KAP. 0195 TILTAK FOR FLYKTNINGER I NORGE , GODKJENT SOM
UTVIKLINGSHJELP (ODA)**
Post 21 Spesielle driftsutgifter

(i 1 000 kr)

Under- post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
21.10	Oppholdsutgifter	57 375	118 200	357 700
21.15	Tilbakevendingsutgifter	27 500	67 000	17 500
Sum post 0195.21 Spesielle driftsutgifter		84 875	185 200	375 200

Post 21 omfatter ordninger som administreres av andre departementer, men som etter OECD/DACs regelverk godkjennes som offisiell utviklingshjelp (ODA).

Regjeringen har tidligere, bl.a. i St prp nr 1 Tillegg nr 3 (1997-98) varslet at en av prinsipielle grunner ønsket å foreta en utfasing av utgifter til flyktninger opphold i Norge fra bistandsbudsjettet, noe en startet med i samme budsjett. På grunn av den spesielle økonomiske situasjonen og den betydelige økning i forventede utgifter til flyktningers opphold i Norge for neste år, foreslår Regjeringen å bruke samme budsjetteringsmåte i statsbudsjettet for 1999 som for 1998, dvs. at 86 pst. av de ODA-godkjente utgiftene til flyktningers opphold i Norge dekkes over bistandsbudsjettet.

Underpost 21.10 Oppholdsutgifter

Dette er utgifter knyttet til oppholdsutgifter for flyktninger i Norge. Ordningen administreres av Kommunal- og regionaldepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, jf. omtale i respektive budsjettproposisjoner.

For 1999 foreslås bevilget 357,7 mill. kroner.

Underpost 21.15 Tilbakevendingsutgifter

Dette er utgifter knyttet til tilbakevending av flyktninger i Norge. Ordningen administreres av Kommunal- og regionaldepartementet, jf. omtale i respektive budsjettproposisjon. ODA-delen av utgiftene foreslås belastet bistandsbudsjettet.

For 1999 foreslås bevilget 17,5 mill. kroner.

Programkategori 03.50 Øvrig bistand

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
0197	Bistand til ikke - ODA -godkjente land og internasjonale miljøtiltak	560 576	415 664	259 300	-37,6
	Sum kategori 03.50	560 576	415 664	259 300	-37,6

Situasjonsbeskrivelse

Programkategorien omfatter bistand til ikke ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak. Omstillingen til demokrati og markedsøkonomi har for de fleste landene i Sentral- og Øst-Europa vist seg å være meget vanskelig og tidkrevende. De fleste sentral-europeiske landene har imidlertid de seneste årene lyktes med å oppnå vekst i økonomien, men for viktige næringsområder som f.eks. tungindustrien og landbruket er det gjennomgående lav produktivitet og store omstillingsproblemer. For landene i Øst-Europa er situasjonen ennå preget av lav økonomisk vekst eller fortsatt produksjonsnedgang og omfattende sosiale og helsemessige problemer for store deler av befolkningen. For disse landene må det regnes med at det vil gå lang tid før demokratiet og markedsøkonomien har slått rot og fungerer etter hensikten. Det vil derfor være av stor betydning at vestlige land og internasjonale organisasjoner i årene fremover opprettholder sin støtte til reformprosessen i Sentral- og Øst-Europa på et høyt nivå.

Mål

Hovedmålsettingen for Norges samarbeid med reformlandene i Sentral- og Øst-Europa er å bidra til omstillingen til demokratisk styre og en bærekraftig, markedsorientert økonomi og gjennom det bidra til politisk og økonomisk stabilitet i disse landene.

Rapport 1997

Det vises omtale under kap. 0197 nedenfor.

Satsingsområder 1999

Nordvest-Russland og Baltikum vil også i 1999 være de geografisk prioriterte områder under Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa. Av den samlede økonomiske ramme legges det opp til at 30 pst. anvendes til prosjekter i Baltikum.

Overfor Russland vil det bli lagt vekt på humanitær bistand, tiltak innenfor områdene miljøvern og energi, infrastruktur, demokratiutvikling, helse, utdanning og forskning. Det regionale Barents-programmet vil bli videreført.

Overfor de tre baltiske landene vil støtten til demokratiutvikling bli videreført, herunder søyle 3-samarbeidet (justissektoren/rettsvesenet) og prosjekter som bidrar til integrasjon av den russiskspråklige befolkningen. Miljøtiltak og enøk vil stå sentralt også i 1999, sammen med prosjekter innenfor infrastruktur, helse, utdanning og forskning.

Oppfølging av forstudien om opphugging av russiske atomubåter forventes å utgjøre en stor del av atomsikkerhetsarbeidet i 1999. Etter undertegning av en norsk-russisk rammeavtale i mai 1998, vil atomsikkerhetssamarbeidet med Russland ventelig skyte fart. Prosjekter under rammeavtalen har en foreløpig økonomisk ramme på 200-250 mill. kroner. Spesifikke prosjektavtaler vil bli inngått i 1998, og en rekke større prosjekter igangsettes i 1998 med fortsettelse i 1999. Blant disse er bistand til bygging av spesialskip og jernbanevogner for transport av brukt kjernebrensel, og bistand til etablering av sikre lagre for brukt kjernebrensel og radioaktivt avfall. Lapse-prosjektet ventes påbegynt andre halvdel av 1998, og vil ventelig avsluttes første halvdel av 2002. Også nukleære prosjekter som avtales i det tresidige arktiske militære miljøvernssamarbeidet (AMEC) mellom Norge, Russland og USA finansieres for gjennomføring av disse midlene.

Arbeidet med sikkerhetstiltak ved kjernekraftverket på Kola vil bli videreført i en fase 3 i 1999. I tillegg har Norge lovet å bidra med 10 mill. kroner til sikring av kjernekraftverket Ignalina i Litauen og 15 mill. kroner til opprydning i Sillamäe i Estland. Det planlegges en årlig påfylling i størrelsesorden 10 mill. kroner til det Internasjonale Vitenskaps- og Teknologisenter (ISTC) i Moskva.

For 1999 foreslås bevilget i alt 259,3 mill. kroner. Utover dette foreslås også samtykke til å kunne gi tilsagn om støtte innenfor en ramme 200 mill. kroner til prosjekter under post 70 Tilskudd til atomsikkerhetstiltak og Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa, jf. utkast til romertallsvedtak X.

KAP. 0197 BISTAND TIL IKKE ODA-GODKJENTE LAND OG INTERNASJONALE MILJØTILTAK

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70	Tilskudd til atomsikkerhetstiltak og samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa, <i>kan overføres</i>	428 176	271 900	95 500
71	Fred og demokratitiltak (ikke ODA-land), <i>kan overføres</i>			10 000
76	Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	20 501	32 664	43 700
77	Tilskudd til gjeldslette, <i>kan overføres</i>	111 898	111 100	110 100
	Sum kap. 0197	560 575	415 664	259 300

Etter sammenslåing av kapitler og poster omfatter post 70 tidligere post 72, 73, 74 og 75.

Post 70 Tilskudd til atomsikkerhetstiltak og samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa, *kan overføres*

Posten omfatter tidligere post 72, 73, 74 og 75.

Mål

St meld nr 34 (1993-94) Om atomvirksomhet og kjemiske våpen i våre nordlige nærområder ble i 1995 fulgt opp med en særskilt Handlingsplan for atomsaker. Gjennom Handlingsplanen støtter Norge arbeidet med atomsikkerhet og reduksjon av faren for radioaktiv forurensning i Russland og andre østeuropeiske stater. Målsettingen er å beskytte helse, miljø og næringsvirksomhet ved aktivt bilateralt og internasjonalt samarbeid.

Hovedmålsettingen for samarbeidsprogrammet er å bidra til omstillingen til en demokratisk styreform og en bærekraftig, markedsorientert økonomi i landene i Sentral- og Øst-Europa gjennom samarbeidsprosjekter og andre tiltak.

Samarbeidsprogrammets delmål er å:

- Bidra til å styrke den demokratiske styreform ved konkrete tiltak og prosjekter som fremmer politisk pluralisme og frie valg, rettsstatens prinsipper og respekt for grunnleggende menneskerettigheter, herunder likestilling
- Gjennomføre miljøtiltak og overføre kunnskap og teknologi i privat og offentlig regi, som bidrar til å forbedre miljøsituasjonen i Sentral- og Øst-Europa
- Bidra til levedyktig næringsvirksomhet gjennom kompetanseoppbygging og teknologi-overføring. Bidra til å utvikle infrastrukturen i reformlandene innenfor transport, telekommunikasjoner, bank- og finansvesen
- Utvikle samarbeidet innen feltene utdanning og forskning, helse- og sosialsektoren og på kulturområdet
- Bidra til videre utvikling av det regionale samarbeidet i Barentsregionen og Østersjø-regionen.

Programmets satsningsområder er:

Demokratibyggende tiltak
Miljøvern
Utvikling av infrastruktur
Næringssamarbeid (fellestiltak)
Energi
Landbruk og fiskeri
Forskning og utdanning
Helse- og sosialsektoren
Humanitær støtte

Geografisk gis det prioritet til:

- Nordvest-Russland, med særlig vekt på Barentsregionen.
- De tre baltiske landene Estland, Latvia og Litauen med til sammen 30 pst. av bevilgningen.

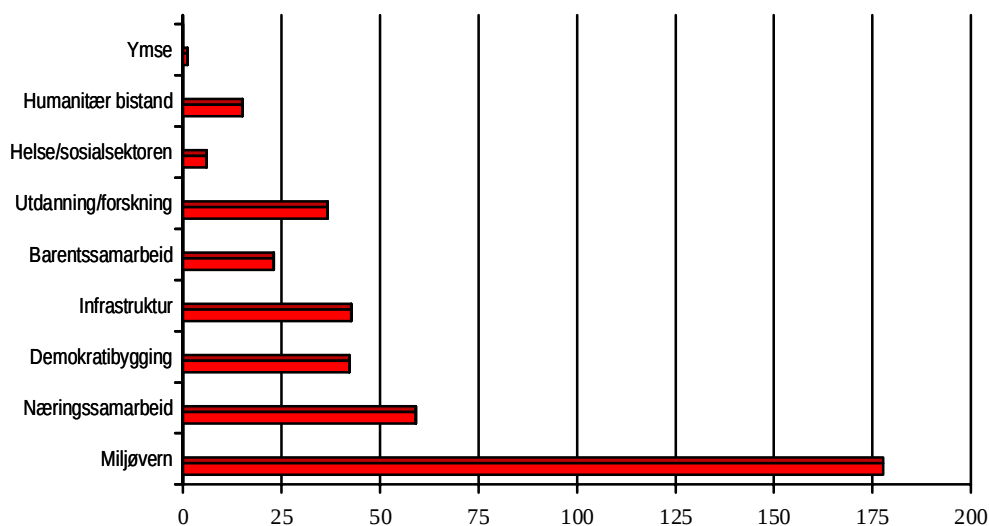
Rapport 1997

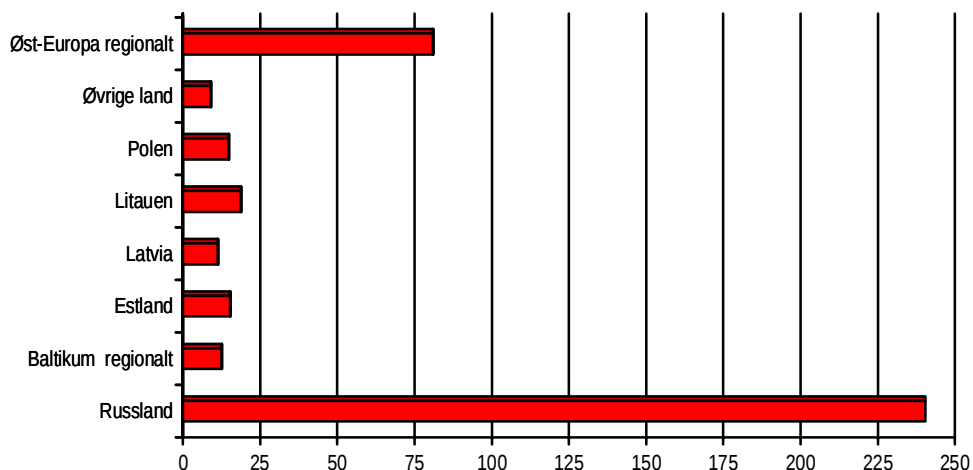
I 1997 ble det under Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa gitt tilsagn om støtte til i alt 418 prosjekter og enkelttiltak med til sammen 403 mill. kroner. Samlede utbetalinger i 1997 beløp seg til 360 mill. kroner.

Gjennom samarbeidsprosjekter er det gitt støtte til oppbygging av nasjonal, regional og lokal miljøforvaltning i reformlandene. Det er gjennomført programmer for miljøovervåkning og -kartlegging. Det er lagt økt vekt på overføring av miljøteknologisk kompetanse og produkter gjennom engasjement av norsk næringsliv.

Miljøvern utgjorde det klart viktigste innsatsområdet i 1997 med 44 pst. av de samlede midler. Næringssamarbeid og infrastruktur sto til sammen for 25 pst. av prosjektvirksomheten mens demokratibyggning og utdanning og forskning hver utgjorde ca. 10 pst. av totalen.

Figurene nedenfor viser tilsagn (i mill. kroner) under Samarbeidsprogrammet i 1997, fordelt på satsingsområder og land/regioner:





Nesten 60 pst. av prosjektstøtten i 1997 var lokalisert til Russland. Samarbeidsprosjekter i Baltikum sto for 15 pst. av de samlede midler. Tiltak som dekket to eller flere øst-europeiske land utgjorde 20 pst. av totalen, mens støtten til enkeltland utenfor Russland og Baltikum var begrenset til 6 pst.

Av større tiltak i 1997 kan nevnes at Kommunenes Sentralforbund koordinerte kommunale opplærings- og utviklingstiltak innenfor en ramme på 3,2 mill. kroner. Gjennom Barentssekretariatet i Kirkenes ble det kanalisert 23 mill. kroner til regionale samarbeidstiltak i Barentsregionen. LO mottok 1,8 mill. kroner til omlegging og oppbygging av faglig opplæring i russisk fagbevegelse. Universitetet i Oslo videreførte sitt samarbeid med det russiske vitenskapsakademi innen rammen av det norsk-russiske senter for medisinske studier i Moskva. Gjennom Røde Kors ble det gitt 10 mill. kroner for en vinternødhjelpsappell som dekket både Russland, Ukraina, Hviterussland og Moldova. I forbindelse med flomsituasjonen i Polen og Tsjekkia ble det ytt 2,8 mill. kroner i humanitær hjelp.

Luftfartsverket videreførte sitt engasjement innen luftfartssektoren i Estland, med særlig fokus på rehabilitering av terminalbygg ved Tallinn lufthavn. Telenor avsluttet sine leveranser av brukte norske telefonsentraler m.v. til en mindre by nær Arkhangelsk etter tidligere leveranser til byen Valdaj nær Novgorod. Til samarbeidet med Estland innen vannforsyning og vannrensing ble det avsatt 5,5 mill. kroner i 1997. Gjennom Direktoratet for naturforvaltning ble det avsatt 5 mill. kroner for samarbeid om biologisk mangfold og naturforvaltning i russisk del av Barentsregionen.

Innenfor atomsikkerhet ble i 1997 88 mill. kroner øremerket for satsningen på arbeidet med å bedre sikkerheten ved atominstallasjoner og forebygge radioaktiv forurensning, hovedsakelig fra kilder i Nordvest-Russland. Midlene ble brukt til å videreføre og igangsette tiltak under regjeringens Handlingsplan for atomsaker.

Midlene er brukt til å finansiere en rekke prosjekter innenfor Handlingsplanens fire hovedområder:

- Sikkerhet ved atominstallasjoner
- Behandling, lagring og deponering av brukt kjernebrensel og radioaktivt avfall
- Radioaktiv forurensning av nordlige områder
- Våpenrelaterte miljøfarer.

Av prosjektene nevnes følgende:

- Fase 2 (1995-97) av prosjektet for å bedre sikkerheten ved kjernekraftverket på Kola.
- Anlegg for rensing av flytende radioaktivt avfall i Murmansk (norsk-russisk-amerikansk samarbeid). Anlegget ventes ferdigstilt i 1998.
- En internasjonal rådgivende komite for det videre arbeidet med atomavfallsskipet Lepse. Foruten Norge deltar Russland, USA, Frankrike, Europakommisjonen og det

nordiske miljøfinansieringsselskapet NEFCO. En prosjektmanual ble utarbeidet i 1997, og prosjektet er klart til start i 1998.

- Håndtering/lagring av brukt kjernebrensel fra dekommissionerte russiske atomubåter. En rekke studier, bl.a. vedrørende spesialskip for transport av brukt kjernebrensel og lager for brukt kjernebrensel ble påbegynt i 1997, og prosjektavtaler vil bli inngått i 1998.
- Kontroll og fysisk sikring av spaltbart materiale i Nordvest-Russland.
- Støtte til det Internasjonale Vitenskaps- og Teknologisenter (ISTC) i Moskva.
- Støtte til bygging av ny sarkofag over den ødelagte reaktoren i Tsjernobyl (EBRD-prosjekt).
- Den norsk-ledete NATO/CCMS pilotstudien vedrørende grenseoverskridende miljøproblemer som stammer fra militær aktivitet, ble avsluttet i 1997.

Regjeringen legger stor vekt på å utvide det politiske, økonomiske og teknologiske grunnlaget for internasjonalt samarbeid om atomsaker. Samarbeid er først og fremst etablert med Russland, USA (militært og sivilt), Frankrike, Sverige, Finland og Europakommisjonen. Flere vestlige land (bl.a. Storbritannia og Nederland) har uttrykt interesse for samarbeid med Norge på dette feltet.

Norge legger stor vekt på at en ekspertgruppe under IAEA skal være et effektivt forum for internasjonalt samarbeid om sikker håndtering av brukt kjernebrensel og radioaktivt avfall i Nordvest Russland. I tillegg har Norge i 1998 tatt initiativ til å opprette en internasjonal felles gjennomføringsmekanisme for atomsikkerhetsprosjekter i Russland.

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget 95,5 mill. kroner. Mange prosjekter, bl.a. innenfor atom-samarbeidet, har lang implementeringstid fra tilsagn om støtte gis til utbetaling kan finne sted. Det kan skyldes både politiske og militære forhold knyttet til disse. For å øke effektiviteten under bevilgningen foreslås derfor samtykke til å kunne gi tilsagn om støtte innenfor en ramme 200 mill. kroner til prosjekter, jf. utkast til romertallsvedtak X.

Post 71 Fred og demokratiltak (ikke ODA-land), kan overføres

Som redegjort for i St prp nr 65 (1997-98) har utviklingen vist at det er ønskelig med innsats for fred og demokratibygging og behov for midler til slike tiltak også i land som ikke er ODA-godkjent. Mot denne bakgrunn foreslås opprettet en egen post for slike tiltak. Posten vil bl.a. kunne anvendes for å styrke demokratiutviklingen i våre nærområder, som f.eks. Nordvest-Russland.

Norge har engasjert seg i fredsarbeidet på Kypros. Midler fra denne posten vil også kunne nyttes til freds- og demokratiltak i dette området.

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget 10 mill. kroner.

Post 76 Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak, kan overføres

Mål

Posten for internasjonale klima- og miljøtiltak omfatter midler for å forebygge og rehabilitere internasjonale miljøødeleggelser i utviklingsland og Øst-Europa, samt Klimafondet. Klimafondet benyttes til traktatmessige forpliktelser under konvensjonene om klima, biologisk mangfold og protokollen om beskyttelse av ozonlaget, samt til det norske programmet under den pågående prøvefasen for felles gjennomføring av klimatiltak.

Rapport 1997

I 1997 ble post 76 bl.a. benyttet gjennom Klimafondet til å dekke 16 pst. av Norges bidrag til Den globale miljøfasiliteten, GEF, på totalt 55 mill. kroner. Resterende beløp ble belastet kap. 0155, post 71. I mars 1998 ble det vedtatt et nytt fireårig GEF-program (GEF II), for perioden juli 1998 - juni 2002. Det nye programmet innebærer en påfylling med samlet arbeidskapital for perioden på brutto 2,75 mrd. USD.

Under klimafondet ble det utbetalt kr 468 025 i forbindelse med prøveprosjekter og tiltak for å støtte opp under den prøvefasen for felles gjennomføring som er etablert av Partene til Klimakonvensjonen. Tiltakene omfatter bl.a. gjennomføring av en treårig samarbeidsavtale med Verdensbanken og inngåelse av bilaterale prosjektavtaler. Det er igangsatt arbeid med å identifisere ytterligere prøveprosjekter for felles gjennomføring

med land i Øst- og Sentral-Europa, samt med Kina og andre utviklingsland. Arbeidet med felles gjennomføring av klimatiltak utgjør et viktig ledd i arbeidet med å understøtte utvikling av Klimakonvensjonen i en kostnadseffektiv retning i tråd med bestemmelsene i Kyoto-protokollen som ble vedtatt i desember 1997.

Av tiltak som ble støttet over denne posten for å forebygge og rehabilitere internasjonale miljøødeleggelser, nevnes grunnkapitalpåfylling til det nordiske miljøfinansieringsselskapet NEFCO, støtte til u-landsdeltakelse i møter under Montrealprotokollen om beskyttelse av ozonlaget og Klima- og Biodiversitetskonvensjonene, samt bidrag til norsk deltakelse i et internasjonalt samarbeid for mer miljøvennlig energiutvikling i Nord-Korea.

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget 43,7 mill. kroner.

Det foreslås bevilget 36,7 mill. kroner til Klimafondet. Av dette vil ca. 20 mill. kroner bli benyttet til å dekke 35 pst. av Norges traktatmessige forpliktelser under det nye, fireårige GEF-programmet (GEF II). ODA-godkjente bidrag foreslås bevilget under kap. 0155, post 70 Tilskudd til miljø og naturressursforvaltning. Den norske andelen av GEF II er på 1,52 pst. av totalen, dvs. ca. 230 mill. kroner for perioden 1998-2002.

For øvrig vil Klimafondet bli nytt til videreføring av Norges deltakelse i prøvefasen for felles gjennomføring av klimatiltak og forberedelser av oppfølging av fleksibilitetsmekanismene i Kyoto-protokollen.

Det foreslås bevilget 7 mill. kroner til prosjektgjennomføring av andre typer miljøtiltak i u-land og Øst-Europa, bl.a. deler av det norske innskuddet i det nordiske miljøfinansieringsselskapet NEFCO.

Post 77 Tilskudd til gjeldslette, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Norge deltar i Parisklubben, som er en sammenslutning av vestlige kreditorland og Russland for forhandlinger med land som har problemer med å betjene sin gjeld. I forhandlingene fastsettes vilkår for tilbakebetaling av offentlig eller offentlig garantert gjeld. For Norge omfatter dette i hovedsak fordringer som springer ut av garantier gitt av GIEK i forbindelse med eksportkreditter.

Posten dekker gjeldslette overfor land som ikke defineres som utviklingsland og således ikke kan rapporteres til OECD som offisiell utviklingshjelp. Det vises i denne sammenheng til kap. 0166 Gjeldslettetiltak, som dekker tilsvarende gjeldslette overfor utviklingsland.

Mål

Målsettingen med bevilgningen er å hjelpe de land som er kommet i så store økonomiske vanskeligheter at de ikke lenger anses å kunne betjene utenlandsgjelden på en forsvarlig måte. Samtidig tas det sikte på å verne det internasjonale finansielle system ved at gjeldsettergivelser blir rimelig fordelt mellom kreditorlandene og gjeldsbetjeningen tilpasset landenes betalingsevne.

Rapport 1997

Bevilgningen for 1997 dekker gjeldslette overfor Polen, og bygger på en Parisklubbavtale fra 1991 og en påfølgende bilateral gjeldsavtale mellom Norge og Polen datert 31. mars 1992. I henhold til denne avtalen fikk Polen 50 pst. gjeldsettergivelse på offentlige fordringer som følge av Polens vanskelige situasjon som foregangsland i overgangen til markedsøkonomi. Den bilaterale gjeldsavtalen stadfester at gjeldsletten skal gis som rentesubsidier. Kapitalbeløpet på ca. 1,8 mrd. kroner skal i følge avtalen tilbakebetales fra og med 30. september 1995 til og med 31. mars 2009. For 1997 ble det overført 111,9 mill. kroner til GIEK for dekning av rentesubsidiene slik at det nå til sammen er overført 754 mill. kroner. Polen har gjennomført sine avtaleforpliktelser på en tilfredsstillende måte.

Budsjett 1999

For 1999 foreslås bevilget 110,1 mill. kroner. Dette dekker rentesubsidiene for 1998 under den bilaterale gjeldsavtalen med Polen.

Utenriksdepartementet

t i l r å r :

1. I proposisjonen om statsbudsjettet for 1999 føres opp de summene som er nevnt i et fremlagt forslag:

a. Sum utgifter under kap. 0100 - 0197:.....	Kr.12 073 500 000
b. Sum inntekter under kap. 3100-3157:.....	Kr. 37 300 000

1998-99

St prp nr 1
Utenriksdepartementet

Forslag
til vedtak om bevilgning for budsjetterminen 1999
kapitlene 0100 - 0197 og 3101- 3157.

I

Utgifter:

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr	Kr
------	------	----	----	----	----

Administrasjon av utenriktjenesten

0100	Utenriksdepartementet				
01	Driftsutgifter	300 608 000			
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	5 940 000			
70	Erstatning av skader på utenlandske ambassader	700 000			
71	Diverse tilskudd	5 345 000	312 593 000		
0101	Utenriksstasjonene (jf. kap. 3101)				
01	Driftsutgifter	524 698 000			
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	25 215 000			
70	Hjelp til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn	120 000			
90	Lån til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn	361 000	550 394 000		
0102	Særavtale i utenriktjenesten				
01	Driftsutgifter	131 996 000	131 996 000		
0103	Regjeringens fellesbevilgning for representasjon				
01	Driftsutgifter	5 125 000	5 125 000	1 000 108 000	

Utenriksformål

0115	Presse-, kultur- og informasjonsformål				
01	Driftsutgifter	19 875 000			
70	Tilskudd til presse, kultur- og informasjonsformål, <i>kan overføres</i>	31 785 000	51 660 000		
0116	Deltaking i internasjonale organisasjoner				
70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	551 432 000	551 432 000	603 092 000	

Administrasjon av utviklingshjelpen

Kap.	Post		Kr	Kr	Kr	Kr
0140	Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen					
	01 Driftsutgifter		99 595 000	99 595 000		
0141	Direktoratet for utviklingshjelp (NORAD)					
	01 Driftsutgifter		149 200 000	149 200 000		
0142	NORADs administrasjon av utenriksstasjonene					
	01 Driftsutgifter		164 914 000			
	38 Bygg og anlegg, <i>kan overføres</i>		6 000 000			
	42 Krise- og evakueringstiltak, <i>kan overføres</i>		2 500 000			
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>		4 000 000	177 414 000		
0143	Utenriksdepartementets administrasjon av utenriksstasjonene					
	01 Driftsutgifter		69 975 000	69 975 000	496 184 000	
Prioriterte land og regioner						
0150	Bistand til prioriterte land og regioner					
	01 Driftsutgifter		20 000 000			
	70 Bistand til Afrika, <i>kan overføres</i>		1 630 000 000			
	71 Bistand til Asia, <i>kan overføres</i>		340 000 000			
	72 Bistand til Mellom-Amerika, <i>kan overføres</i>		137 000 000	2 127 000 000	2 127 000 000	
Utvidet samarbeid						
0154	Opplysningsarbeid, organisasjonsliv og mellomfolkelig samarbeid					
	01 Driftsutgifter		13 000 000			
	70 Tilskudd til opplysningsarbeid, <i>kan overføres</i>		48 000 000			
	71 Tilskudd via frivillige organisasjoner, <i>kan overføres</i>		740 000 000			
	72 Tilskudd til forskning og kompetansebygging i utviklingsland, <i>kan overføres</i>		185 300 000			
	73 Tilskudd til kulturtiltak i utviklingsland, <i>kan overføres</i>		35 000 000	1 021 300 000		
0155	Miljø og naturressursforvaltning					
	70 Tilskudd til miljø og naturressursforvaltning, <i>kan overføres</i>		310 000 000	310 000 000		
0156	Tiltak for å bedre kvinners situasjon og likestilling					
	70 Tilskudd, <i>kan overføres</i>		35 000 000	35 000 000		

1998-99

St prp nr 1
Utenriksdepartementet

Kap.	Post		Kr	Kr	Kr	Kr
0157	Næringsutvikling og økonomisk utvikling, jf. kap. 3157					
70	Tilskudd til næringsutvikling og økonomisk utvikling, <i>kan overføres</i>	372 000 000				
71	Tilskudd til tapsavsetting - NORFUND, <i>kan overføres</i>	37 500 000				
90	Låneordningen for utvikling av næringslivet i utviklingsland, <i>kan overføres</i>	75 000 000				
91	Grunnfondskapital - NORFUND, <i>kan overføres</i>	112 500 000	597 000 000			
0158	Utredning, forskning, evaluering og kvalitetssikring					
01	Driftsutgifter	87 300 000				
70	Tilskudd til forskning om utviklingsspørsmål, <i>kan overføres</i>	42 500 000	129 800 000			
0159	Tilskudd til ymse hjelpetiltak					
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	50 066 000	50 066 000	2 143 166 000		
Bistand via internasjonale organisasjoner						
0161	Generelle bidrag - FN-organisasjoner					
70	Tilskudd til FN-organisasjoner	1 684 000 000	1 684 000 000			
0163	Generelle bidrag - finansinstitusjoner					
70	Innskudd i finansinstitusjoner, <i>kan overføres</i>	802 000 000	802 000 000			
0164	Generelle bidrag - andre organisasjoner					
70	Tilskudd til andre organisasjoner	70 500 000	70 500 000			
0165	Bilateral bistand administrert av internasjonale organisasjoner (multi bi)					
01	Driftsutgifter	3 100 000				
70	Tilskudd til multi-bi samarbeid, <i>kan overføres</i>	332 000 000	335 100 000			
0166	Gjeldslettetiltak					
70	Tilskudd til gjeldslettetiltak, <i>kan overføres</i>	250 000 000	250 000 000	3 141 600 000		
Nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokratibyggning						
0191	Menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak					
01	Driftsutgifter	1 300 000				
70	Tilskudd til menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak <i>kan overføres</i>	1 473 000 000	1 474 300 000			

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr	Kr
0192	Fred, forsoning og demokrati				
01	Driftsutgifter	1 850 000			
70	Tilskudd til generelle tiltak for fred, forsoning og demokrati, <i>kan overføres</i>	70 000 000			
71	Tilskudd til det tidligere Jugoslavia og ODA-godkjente OSSE-land, <i>kan overføres</i>	380 000 000			
72	Utvikling og nedrustning, <i>kan overføres</i>	1 700 000	453 550 000		
0195	Tiltak for flyktninger i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)				
21	Spesielle driftsutgifter	375 200 000	375 200 000	2 303 050 000	
Øvrig bistand					
0197	Bistand til ikke - ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak				
70	Tilskudd til atomsikkerhetstiltak og samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa, <i>kan overføres</i>	95 500 000			
71	Fred og demokratitiltak (ikke ODA-land), <i>kan overføres</i>	10 000 000			
76	Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	43 700 000			
77	Tilskudd til gjeldslette, <i>kan overføres</i>	110 100 000	259 300 000	259 300 000	
Sum Utenriksdepartementets utgifter				12 073 500 000	

Inntekter:

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr	Kr
3101	Utenriksstasjonene (jf. kap. 0101)				
01	Gebyrer	9 300 000			
04	Leieinntekter	1 571 000			
05	Refusjon spesialutsendinger	6 400 000			
41	Salgsinntekter m.v.	11 000			
90	Tilbakebetaling av nødlån i utlandet	318 000	17 600 000		
3157	Tilbakeføringer samarbeid med næringslivet (jf. kap. 0157)				
70	Tilbakeføringer av støtte	50 000			
71	Tilbakeføringer tilskudd blandede kreditter	10 000			
80	Renteinnbetalinger	6 640 000			
91	Innbetaling av avdrag	13 000 000	19 700 000	37 300 000	
Sum Utenriksdepartementets inntekter				37 300 000	

1998-99

St prp nr 1
Utenriksdepartementet

II
Garantifullmakter

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 1999 kan:

1. Gi garantier for inntil 20 mill. kroner for å minske norske importørers risiko ved direkte import fra utviklingsland, jf omtale under kap. 0157, underpost 70.20. Garantiordningen begrenses til import fra Norges hovedsamarbeidsland og de minst utviklede land. Ordningen begrenses videre til å gjelde produkter som omfattes av det norske tollpreferansesystem (GSP) for import fra utviklingsland, og til etablering av nye handelsforbindelser.

2. Gi garantier under låneordningen for utvikling av næringslivet i utviklingsland, jf. kap. 0157, post 90, innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar som ikke må overstige 50 mill. kroner.

III
Dekning av forsikringstilfelle

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 1999 påtar seg garantiansvar for norske utstillinger i utlandet:

1. Utstilling med 17 malerier og 20 grafiske blad av Edvard Munch i Galleria Palatina, Firenze i tiden primo november 1999 til ultimo mars 2000. Utstillingens anslåtte verdi er 454 mill. kroner.

2. Utstillingen "Munch und Warnemunde" i Kunsthalle Rostock i tiden 1. juni - 1. august 1999. Utstillingens anslåtte verdi er 700 mill. kroner.

Stortinget samtykker videre i:

3. At Kongen kan samtykke i at den norske stat påtar seg garantiansvar for utstillinger på samme vilkår og for inntil samme beløp dersom en eller flere av ovennevnte utstillinger blir kansellert.

4. At Kongen kan samtykke i at den norske stat påtar seg garantiansvar for inntil 1 000 mill. kroner for utstillinger som planlegges i løpet av budsjettåret.

IV
Fullmakt til å regulere utetilleggene

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 1999 i samråd med Arbeids- og administrasjonsdepartementet og Finansdepartementet kan foreta regulering av utetilleggene for tjenestemenn ved utenriksstasjonene i budsjetterminen som følge av endring av priser, valutakurser, beskatning og regulativlønn, eller andre forhold av betydning for fastsettelse av utetilllegg.

V
Fullmakt til å anmode om bistand fra SAS

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 1999 kan anmode om bistand fra SAS til evakuering av norske borgere i kriserammede land i de tilfeller og på de betingelser som er inntatt i egne retningslinjer, jf. St prp nr 1 (1980-81).

VI
Fullmakt vedrørende eiendomsforvaltning utenlands

Stortinget samtykker i:

1. At Utenriksdepartementet i 1999 gis generell fullmakt til å selge og makeskifte fast eiendom i utlandet i tilknytning til Utenriksdepartementets og NORADs eiendommer i

utlandet. Inntekter og utgifter i den enkelte transaksjon bruttoføres. Det gis adgang til overskridelse av kjøpsbevilgningen under kap. 0101, post 49 og bevilgningen under post 45 mot tilsvarende inntekt under kap. 3101, post 41 Salgsinntekter m.m. Det gis videre adgang til overskridelse av bevilgningen under kap. 0142, postene 40 og 45 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3142, post 40 Salgsinntekter m.m.

2. At ubenyttet merinntekt i 1999 på kap. 3101, post 41 Salgsinntekter medregnes ved beregning av overført beløp under kap. 0101, postene 45 og 49. Videre kan ubenyttet merinntekt under kap. 3142, post 40 Salgsinntekter medregnes ved beregning av overført beløp under kap. 0142, postene 40 og 45.

3. At Utenriksdepartementet i 1999 kan benytte salgsinntekter fra statens utenlandseiendommer til bygging av ny embetsbolig i Berlin og overføre ubenyttet salgsinntekt fra ett budsjettår til neste knyttet til dette byggeprosjektet.

4. At Finansdepartementet i 1999 kan samtykke i kjøp av boliger og kontorer i utlandet mot overskridelse av kjøpsbevilgningen under kap. 0101, post 49.

VII

Fullmakt til å overføre personell til utetjeneste

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 1999 kan sende ut personell til utenriksstasjonene for periodisk å styrke administrasjonen av nærmere spesifiserte bistandstiltak. Merutgiftene dekkes mot tilsvarende innsparing fra kap. 0159, post 70.

VIII

Agio/Disagio

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet og NORAD gis fullmakt til å utgiftsføre/inntektsføre uten bevilgning kursgevinst og -tap som følge av justering av midlene ved utenriksstasjonene hvert år under kap. 0101/3101 Utenriksstasjonene og kap. 0142/3142 NORADs administrasjon av utenriksstasjonene, post 89 Agio/Disagio.

IX

Bestillingsfullmakt

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 1999 kan foreta bestilling av varer m.m. utover rammen av bevilgningene med følgende beløp:

Kap./post	Forslag 1999 (i mill. kroner)
<i>Kap. 0150 Bistand til prioriterte land og regioner</i>	
Post 70 Bistand til Afrika	180
Post 71 Bistand til Asia	60
Post 72 Bistand til Mellom-Amerika	30
<i>Kap. 0161 Generelle bidrag - FN-organisasjoner</i>	
Post 70 Tilskudd til FN-organisasjoner	25
<i>Kap. 0191 Menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak</i>	
Post 70 Tilskudd til menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak	20
<i>Kap. 0192 Fred, forsoning og demokrati</i>	
Post 71 Tilskudd til det tidligere Jugoslavia og ODA-	godkjente OSSE-land
20	

1998-99

St prp nr 1
Utenriksdepartementet

X
Tilsagnsfullmakt

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 1999 kan gi tilsagn om støtte innenfor en akkumulert tilsagnsramme (hensyn tatt til utbetalte og frafalte tilsagn) på følgende beløp:

Kap./post	Forslag 1999 i mill. kroner
<i>Kap. 0155 Miljø og naturressursforvaltning</i>	
Post 70 Tilskudd til miljø- og naturressursforvaltning	
450	
<i>Kap. 0157 Næringsutvikling og økonomisk utvikling</i>	
Post 70 Tilskudd til næringsutvikling og økonomisk utvikling	
fordelt med:	
– u.post 70.10 Tilskudd til næringslivets engasjementer i utviklingsland	80
– u.post 70.15 Tilskudd til institusjons- og kompetanseutvikling	80
– u.post 70.20 Tilskudd og veiledning til utviklingsland ved eksport til Norge	50
– u.post 70.25 Tilskudd til opplæring ved eksport	32
– u.post 70.30 Tilskudd til parallellfinansiering	1 000
– u.post 70.35 Tilskudd til blandede kreditter	<u>400</u>
Sum post 70	1 642
Post 90 Låneordningen for utvikling av næringslivet i utviklingsland	240
<i>Kap. 0197 Bistand til ikke ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak</i>	
Post 70 Tilskudd til atomsikkerhetstiltak og samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa	200

XI
Fullmakt til avskrivning og ettergivelse av tap på låneordningen

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 1999 i samråd med Finansdepartementet kan:

1. Utgiftsføre uten bevilgning (på kap. 0157, post 80 Avskrivning - tap på lån/garantier) avskrivning av realiserte tap på lån og garantier på inntil 3 mill. kroner under kap. 0157 Næringsutvikling og økonomisk utvikling, post 90 Låneordningen for utvikling av næringslivet i utviklingsland. Realiserte tap som gjør det nødvendig med avskrivning på over 3 mill. kroner forelegges Stortinget til behandling.

2. Ettergi lån under kap. 0157 Næringsutvikling og økonomisk utvikling, post 90 Låneordningen for utvikling av næringslivet i utviklingsland, *kan overføres*. Enkelt saker vedrørende ettergivelse på inntil 3 mill. kroner, kan utgiftsføres uten ny bevilgning (på kap. 0157, post 81 Avskrivning - ettergivelse lån). Enkelt saker vedrørende ettergivelse på over 3 mill. kroner forelegges Stortinget til behandling.

XII
Omdisponeringsfullmakt

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 1999 kan treffe beslutning om omdisponering av bevilgningene mellom postene under kap. 0157 Næringsutvikling og økonomisk utvikling.

XIII**Fullmakt om bruk av opptjente rentemidler**

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 1999 kan treffe beslutning om bruk av opptjente rentemidler på tilskudd som er utbetalt fra Norge til multi-bi og samfinansieringsprosjekter etter avtale med den enkelte multilaterale organisasjon.

XIV**Fullmakt under kap. 0159 Tilskudd til ymse hjelpetiltak**

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 1999:

1. Kan treffe beslutning om bruk av midler under kap. 0159 med inntil 2 mill. kroner pr. tiltak. Beslutning om bruk av midler utover dette beløp og inntil 6 mill. kroner treffes av Kongen. Fullmakten gjelder dog ikke overføringer til kapitlene under programkategori 03.00 (kap. 0140, 0141, 0142 og 0143), jf. dog vedtak VII og tekst under kap. 0142 og 0143, post 01 Driftsutgifter.

2. I samråd med Finansdepartementet kan forskutterte norske nødhjelpsleveranser til FN innenfor en ramme på 25 mill. kroner årlig. Utbetaling til FN, samt tilbakebetalt kreditt fra FN, nettoføres på kap. 0159 Tilskudd til ymse hjelpetiltak, post 70.

XV**Ettergivelse av statlige fordringer på utviklingsland**

Stortinget samtykker i at Kongen i 1999 i samsvar med kriteriene i gjeldsplanen kan ettergi fordringer på utviklingsland for inntil 1 100 mill. kroner under Garanti-Instituttet for Eksportkredits gamle portefølje. Samlet kan det utfra gjeldsplanen ettergis fordringer innenfor en total ramme på 1 266 mill. kroner under gammel alminnelig ordning, og innenfor en total ramme på 1 907 mill. kroner under den gamle særordningen for utviklingsland. Fordringene verdsettes til bokført verdi pr. 31. desember 1997 etter tapsavsetninger.

XVI**Overføring av fonds m.v.**

1. Stortinget samtykker i at de resterende midler i Utvandringsfondet av 1975 overføres til Nordmannsforbundet som et engangstilskudd.

2. Stortinget samtykker i at de resterende midler i Det norske hjelpefond i Berlin gis som engangstilskudd til Roklubben og Den norsk-tyske forenings arbeid med å gjenreise den norske matrosstasjonen Kongsnes i Potsdam.

Vedlegg 1**Oversikt over stillinger for utsendt personale ved utenriksstasjonene
pr. august 1998**

<i>Stasjon</i>	<i>UD</i>	<i>NORAD</i>	<i>Spesial- utsendinger</i>
Ambassaden i Abidjan	3		
Ambassaden i Abu Dhabi	3		
Ambassaden i Addis Abeba	2	5	
Ambassaden i Amman	3		
Ambassaden i Ankara	4		
Ambassaden i Aten	4		
Ambassaden i Bangkok	5		
Ambassaden i Beijing	9		1
Ambassaden i Beograd	3		
Berlinkontoret	3		
Ambassaden i Bern	3		
Ambassaden i Bonn	12		
Ambassaden i Brasilia	3		
Ambassaden i Brussel	4		
Norges faste delegasjon Brussel (EU)	15		15
Norges faste delegasjon Brussel (NATO)	15		
Ambassaden i Bucuresti	3		
Ambassaden i Budapest	3		
Ambassaden i Buenos Aires	3		
Ambassaden i Cairo	4		
Ambassaden i Canberra	3		
Ambassaden i Caracas	3		
Ambassaden i Colombo	1	3	
Ambassaden i Damaskus	3		
Ambassaden i Dar es Salaam	1	11	
Ambassaden i Dhaka	1	7	
Ambassaden i Dublin	3		
Generalkonsulatet i Edinburgh	2		
Norges faste delegasjon Genève	18		1
Ambassaden i Guatemala	3	3	
Ambassaden i Haag	6		
Generalkonsulatet i Hamburg	3		
Ambassaden i Hanoi	3	2	
Ambassaden i Harare	2	4	
Ambassaden i Helsingfors	6		
Generalkonsulatet i Hong Kong	3		
Generalkonsulatet i Houston	2		
Ambassaden i Islamabad	4	2	
Ambassaden i Jakarta	3		
Ambassaden i Kampala	1	3	
Ambassaden i Kiev	3		
Ambassaden i Kuala Lumpur	3		
Ambassaden i København	10		
Ambassaden i Lagos	3		
Ambassaden i Lilongwe		3	
Ambassaden i Lisboa	2		
Ambassaden i London	16		1
Ambassaden i Luanda	1	2	

<i>Stasjon</i>	<i>UD</i>	<i>NORAD</i>	<i>Spesial- utsendinger</i>
Ambassaden i Lusaka	1	9	
Ambassaden i Madrid	7		
Ambassaden i Managua	1	4	
Ambassaden i Manila	5		
Ambassaden i Maputo	1	9	
Ambassaden i Mexico D.F.	3		
Generalkonsulatet i Miami	2		
Generalkonsulatet i Minneapolis	2		
Ambassaden i Moskva	15		1
Generalkonsulatet i Murmansk	4		
Ambassaden i Nairobi	1	1	1
Ambassaden i New Delhi	5	4	
Norges faste delegasjon New York (FN)	15		
Generalkonsulatet i New York	9		
Informasjonstjenesten New York	4		
Ambassaden i Ottawa	5		
Ambassaden i Paris	13		
Norges faste delegasjon Paris (OECD)	6		1
Ambassaden i Praha	3		
Ambassaden i Pretoria	4	4	
Ambassaden i Rabat	3		
Ambassaden i Reykjavik	3		
Ambassaden i Riga	3		
Generalkonsulatet i Rio de Janeiro	1		
Ambassaden i Riyadh	3		
Ambassaden i Roma	8		
Generalkonsulatet i Rotterdam	2		
Generalkonsulatet i San Francisco	4		
Ambassaden i Santiago de Chile	3		
Ambassaden i Sarajevo	3		
Ambassaden i Seoul	3		
Generalkonsulatet i Shanghai	3		
Ambassaden i Singapore	3		
Generalkonsulatet i St. Petersburg	3		
Ambassaden i Stockholm	7		
Ambassaden i Strasbourg	4		
Ambassaden i Tallinn	3		
Ambassaden i Teheran	2		
Ambassaden i Tel Aviv	6	4	
Ambassaden i Tokyo	8		1
Ambassaden i Tunis	2		
Ambassaden i Vilnius	3		
Ambassaden i Warszawa	5		
Ambassaden i Washington D.C.	21		5
Ambassaden i Wien	8		
Norges faste delegasjon Wien (OSSE)	8		
Ambassaden i Zagreb	3		
Totalt	446	80	27

I tillegg kommer industriattachéer ved ambassadene i Paris, London, Tokyo og generalkonsulatene i Stuttgart og San Francisco, utlendingsattachéer i Nairobi, Islamabad, Damaskus og Colombo, tollsambandsmenn ved ambassadene i Madrid, Wien og Haag, og politisambandsmenn i Madrid (2), Islamabad (2), Moskva, Nairobi, Murmansk, Bonn og London.

Vedlegg 2

Definisjon av resultatområder for norsk bistand

1. Sosial utvikling omfatter tiltak knyttet til statistikkodene:
 - 6 Hovedsektor: Utdanning, vitenskap (ikke yrkesrettet)
 - 7 Hovedsektor: Helse og befolkning
 - 8 Hovedsektor: Sosial infrastruktur, sosial velferd og kultur
 - 21 Vannforsyning, (under hovedsektor 2)
 2. Økonomisk utvikling omfatter tiltak knyttet til statistikkodene:
 - 01 Finansiering av løpende import, (ekskl. støtte over kap. 191)
 - 03 Reorganisering av gjeld
 - 04 Betalingsbalanse-/likviditetsstøtte
 - 2 Hovedsektor: Utbygging av offentlige nyttefunksjoner, (ekskl. 21 Vannforsyning)
 - 3 Hovedsektor: Landbruk og fiske
 - 4 Hovedsektor: Industri, gruvedrift og håndverk
 - 5 Hovedsektor: Bankvirksomhet, finansiering, turisme
 - 90 Distriktsutviklingstiltak
 3. Fred, menneskerettigheter og demokrati omfatter tiltak knyttet til statistikkodene:
 - 09 Annet, inkl. fredstiltak, demokratiltak og menneskerettigheter
 - 1 Hovedsektor: Planlegging og offentlig administrasjon
 4. Miljø og naturressursforvaltning omfatter tiltak knyttet til statistikkoder for satsingsområde/målområde som angir at de er:
 - Miljøspesifikke - dvs. at de i sin helhet har som hensikt å forbedre det fysiske miljø i landet, inkludert tiltak for å bote på eksisterende miljøskader. At tiltaket er utformet slik at miljøskader unngås er ikke tilstrekkelig for å kvalifisere som et miljøspesifikt tiltak.
 - Miljøintegrert - dvs. at det har som ett av flere hovedmål å forbedre det fysiske miljø.
 - Tiltak som tar sikte på å begrense befolkningsveksten. Den raske veksten i befolkningen påvirker miljø- og naturressurssituasjonen i utviklingslandene. Befolkningsbegrensende tiltak regnes derfor med under miljørettet bistand. Slike tiltak er i prinsippet miljøintegrerte, men er i statistikksystemet skilt ut som en egen kategori for å kunne registrere hvor mye som går til å begrense befolkningsveksten.
 5. Humanitær innsats i konfliktsituasjoner og ved naturkatastrofer omfatter tiltak knyttet til statistikkodene:
 - 01 - Finansiering av løpende import (inkl nødhjelp, mat) over kap. 0191
 - 02 - Humanitær hjelp (ekskl. mat)
 6. Kvinner og likestilling omfatter tiltak knyttet til statistikkoder for satsingsområde/målområde som angir at de er:
 - Kvinnespesifikke - dvs. at tiltaket har kvinner som hovedmålgruppe og i tillegg oppfyller DACs fire kriterier (se nedenfor)
 - Kvinneintegrerte - dvs. at tiltaket har kvinner som eksplisitt del av målgruppen og i tillegg oppfyller DACs fire kriterier
 - Kvinnerrelevante - dvs. at tiltaket har kvinner som en eksplisitt del av målgruppen og i tillegg oppfyller ett eller flere av DACs kriterier, men ikke alle fire.
- DACs fire kriterier er:
- Kvinner fra mottakerlandet (fortrinnsvis fra målgruppen) skal konsulteres om utformingen av prosjektet
 - Kvinner fra mottakerlandet skal delta aktivt under iverksettelsen av prosjektet som rådgivere, ledere eller ved å gi opplæring
 - Prosjektdokument skal identifisere barrierer for kvinners deltakelse i prosjektet og tiltak for å overkomme dem skal angis

- Ekspertise om hvordan strukturelle faktorer hindrer eller fremmer kvinners adgang til politiske, økonomiske og sosiale ressurser skal anvendes under hele tiltakets gang.

Vedlegg 3

Strategi for støtte til næringsutvikling i Sør

Bakgrunn for strategien

Utviklingslandenes største utfordring kan sammenfattes i ordet fattigdom. Fattigdommen gir seg mange uttrykk, og kan måles og defineres på mange måter. En fellesnevner er manglende tilgang til økonomiske ressurser. Dette gjelder for land såvel som for befolkningsgrupper og enkeltindivider. Den manglende ressurstilgangen har ofte sitt opphav både i en generell ressursknapphet og i en skjev fordeling av eksisterende ressurser. Problemet må derfor løses både gjennom fordeling og vekst. Særlig i de fattigste utviklingslandene er behovet for økonomisk vekst stort. Bare gjennom økonomisk vekst kan landene skaffe seg et grunnlag for å dekke befolkningens grunnleggende behov uten å gjøre seg varig avhengig av bistand eller overdreven lånefinansiering. Næringslivet vil være motoren i en slik utvikling.

Strategien for næringsutvikling i Sør forankres i denne erkjennelsen. Fra støtte til integrering i global økonomi via bidrag til bedre makroøkonomiske og legale rammevilkår til incentivordninger på mikronivå vil strategien søke å maksimere effekten av norske bidrag til næringsutvikling i fattige utviklingsland. Strategien henger videre nært sammen med Regjeringens sterke satsing på helse og utdanning i bistanden: Uten et dynamisk næringsliv som generer inntekt og arbeid blir ikke støtte til sosiale sektorer bærekraftig, og kan raskt føre til økt bistandsavhengighet.

Manglende helhetlig perspektiv og integrasjon i forhold til øvrige deler av bistanden har vært en svakhet ved tidligere norsk støtte til næringsutvikling. En har i for stor grad tatt utgangspunkt i enkelttiltak og budsjettordninger fremfor at innsatsen blir en strategisk del av et bredere utviklingssamarbeid. Samtidig har norske interesser hatt en sentral plass i bruken av ordningene. Det kan vises til gode erfaringer knyttet til enkeltprosjekter, men sett i et bredere perspektiv kan det stilles spørsmål ved om de norske bidragene har vært effektive nok. Gjennom en mer helhetlig og planmessig bruk av ressursene kan utviklingseffekten økes. Støtte til investeringer som skaper inntekter og arbeidsplasser står sentralt forankret i mottakerlandenes prioriteringer. Bedring av legale, institusjonelle og politiske rammevilkår for næringslivet i de enkelte utviklingsland vil ofte være en forutsetning for at slike investeringer skal lykkes. Tiltak for å gjøre det lettere å drive næringsvirksomhet i Sør gis derfor høy prioritet i strategiarbeidet.

Arbeidet for bedre rammevilkår har også en viktig internasjonal dimensjon. Strategien vil legge stor vekt på bidrag til å integrere fattige utviklingsland i verdensøkonomien på mer rettferdige vilkår. Ikke minst er det viktig å gjøre det lettere for landene i Sør å handle - med hverandre og med landene i Nord. Strategien vil foreslå flere initiativer for å ivareta utviklingslandenes interesser i de globale økonomiske institusjonene, hvor WTO spiller en stadig viktigere rolle. Slike initiativer må følges opp med ytterligere forbedringer i utviklingslandenes adgang til det norske markedet.

Grunnleggende tilnærming

Støtten til næringsutvikling i Sør springer ut av det samme verdigrunnlag som øvrig norsk bistand og skal være basert på de samme mål og prinsipper.

I motsetning til øvrig norsk bistand har den direkte støtten til næringsutvikling i stor grad vært gitt i form av bistand bundet til kjøp av varer og tjenester i Norge. Dette har ikke vært begrunnet ut fra utviklingspolitiske hensyn, men ut fra at norsk næringsliv skal ha de samme konkurransebetingelser som næringslivet i andre land. Blant OECD-landene er det økende aksept for at binding av bistand reduserer bistandens effektivitet, har negative konsekvenser for mottakerlandenes eierskap til prosjektene, forhindrer utviklingsland fra selv å vinne kontrakter i bistandsmarkedet og reduserer mulighetene til internasjonal koordinering av bistanden.

OECD har igangsatt arbeid med sikte på å avbinde all bistand til de minst utviklede landene. Norge er en aktiv pådriver i denne prosessen, og Regjeringen legger opp til at Norge bør ligge i fremste rekke blant OECD-landene når det gjelder praktisering av prinsippet om avbinding av bistanden. Det endelige målet er avbinding og dermed internasjonal konkurranse om alle større bistandskontrakter. Dette innebærer at eksisterende ordninger for å stimulere til norsk eksport og norske investeringer i utviklingslandene vil bli gjennomgått med hensyn til målet om avbinding, større internasjonal konkurranse og økt bruk av lokale varer og tjenester fra Sør.

Norsk oppfølging av internasjonale initiativer på området må imidlertid ikke svekke det totale virkemiddelapparatet i bistanden. Målet er at norske bedrifter skal kunne konkurrere på like fot om kontrakter også innenfor rammen av andre OECD-lands (etterhvert ubundne) finansieringsordninger. Videre avbinding av norske ordninger må skje som del av en internasjonal prosess og knyttes til at det etableres alternative ubundne mekanismer som sikrer gode konkurransevilkår for norske bedrifter. Det er viktig at den norske pådriverrollen for avbinding oppfattes som interessant og relevant av de bistandsaktørene vi ønsker å påvirke, slik at vi stimulerer andre givere til å 'følge etter' og avbinde næringslivsordninger.

Store deler av norsk bistand til Verdens Matvareprogram (WFP) har tidligere vært bundet til kjøp av norske leveranser. Graden av binding er etter hvert blitt redusert, og Regjeringen ønsker å fortsette en omlegging i denne retning. Flere større giverland har allerede avbundet all bistand til WFP. Norge bør gjøre det samme. Markedsmulighetene for norske bedrifter vil fremdeles være gode i WFP-systemet, da de allerede har vunnet verdifull erfaring i et interessant marked. Utenriksdepartementet vil i samarbeid med Eksportrådet bidra til fortsatt tilrettelegging av kontakt mellom aktuelle bedrifter og WFP. Samtidig er det bred enighet om at WFP bør søke å øke andelen kjøp av varer og tjenester i utviklingslandene, på områder hvor disse er konkurransedyktige.

Organisasjoner og bedrifter innen norsk nærings- og arbeidsliv vil være viktig medspillere i utviklingsarbeidet på dette området. Det vil bli lagt opp til faste konsultasjoner mellom bistandsmyndigheter, organisasjoner og bedrifter for å drøfte hvordan strategien kan følges opp på en mest mulig effektiv måte, innenfor såvel landprogrammer, regionbevilgninger som globale finansieringsordninger. Gjennom samarbeidet om næringsutvikling vil mottakerlandene også bli kjent med de muligheter som ligger for samarbeid med norske organisasjoner og bedrifter i tilknytning til både institusjonsutvikling, produksjon og eksport. Når det gjelder konkrete samarbeidstiltak vil en ytterligere avbinding av norsk bistand innebære at næringslivet i økende grad vil være avhengig av å kunne demonstrere sin konkurransekraft gjennom *internasjonal* anbudskonkurranse.

Forbedring av rammevilkårene for næringslivet i utviklingsland fremstår som en meget viktig betingelse for næringsutvikling i våre samarbeidsland. Tiltak for å skape større forutsigbarhet og bygge ned barrierer mot næringsutvikling av såvel legal, institusjonell som politisk karakter i de enkelte land er eksempler på tiltak som vil bli gitt prioritet. Multilaterale programmer i regi av FN og multilaterale utviklingsbanker er egnede kanaler for slik bistand. Mange av utviklingslandene har vansker med å utnytte liberaliseringen av internasjonal handel og kapitalmarkeder i globaliseringens kjølvann. Å bidra til større rettferdighet og øke utviklingslandenes muligheter til å dra nytte av verdenshandelen er derfor en sentral utfordring i norsk utviklingspolitikk. Utviklingslandenes posisjon i WTO-sammenheng må styrkes, både gjennom bedre kodifisering av handelregelverkets spesielle preferanser (inklusive, men ikke begrenset til GSP), og gjennom tiltak for å bedre de fattigste landenes kapasitet på handelsområdet. Norge støtter allerede flere prosjekter på dette området i regi av UNCTAD, International Trade Centre (ITC) og WTO.

Noen hovedelementer i strategien

Strategien vil legge til grunn et bredt spekter av virkemidler, med utgangspunkt i en analyse av de utfordringer og muligheter hvert enkelt land står overfor. Det vil bli lagt vekt på å se innsatser på ulike nivå og gjennom ulike kanaler i sammenheng. Følgende hovedkomponenter vil inngå:

– Bedring av internasjonale rammebetingelser

Forbedring av utviklingslandenes internasjonale rammebetingelser må primært skje gjennom det multilaterale systemet, med vekt på forbedringer i regelverk som gjelder handel, investeringer, finansiering og teknologi. Regjeringen vil trappe opp innsatsen for å støtte de fattigste landenes interesser i internasjonale handelsforhandling og bistå med å utnytte dagens ordninger fullt ut. WTO, UNCTAD og ITC er allerede viktige kanaler for norsk innsats på området og flere nye programmer er under vurdering. Norge går blant annet i bresjen for et eget senter som skal bistå de fattige utviklingslandene i handelstvist med andre land, for slik å utnytte WTO-systemet bedre. Videre arbeider Regjeringen for at de fattigste utviklingslandene skal oppnå reelle markedsandeler på det norske markedet.

– *Bedring av makroøkonomiske forhold på nasjonalt nivå*

Bedring av de makroøkonomiske rammebetingelsene er i mange utviklingsland en forutsetning for at annen støtte til næringsutvikling skal ha den tilsktede effekt. I land hvor de nasjonale vilkårene for næringsvirksomhet er et hovedproblem, vil derfor innsatsen måtte rettes inn mot å forbedre disse. Gjeldslette og støtte til økonomiske reformprogrammer vil være viktige komponenter i denne sammenheng. Først når denne innsatsen begynner å gi resultater, får man full uttelling for mer direkte rettet støtte til institusjonsutvikling og produksjon.

– *Bedring av fysisk og institusjonell infrastruktur*

I mange utviklingsland er svake fysiske og institusjonelle rammer det største hinder for næringsutvikling. Energiforsyning, transportsystem og telekommunikasjon er ofte fortsatt dårlig utviklet. Videre må regelverk og institusjoner på myndighetssiden være tilpasset de behov en dynamisk næringsutvikling krever. Stabile og forutsigbare legale rammer for næringsvirksomhet mangler ennå i en rekke utviklingsland. Bistanden hittil har også undervurdert den betydning institusjoner innen finanssektoren har for utvikling av et levedyktig og sunt nærings- og arbeidsliv, og støtte til denne type tiltak bør prioriteres i mange land. I alle disse sammenhenger vil bistanden kunne ha en viktig rolle å spille, både gjennom økonomisk støtte og i form av institusjonssamarbeid - ofte i regi av multilaterale organisasjoner som for eksempel Verdensbanken.

– *Bedring av næringslivets tilgang til kunnskap og kapital*

Særlig for småprodusenter, som utgjør ryggraden av mange utviklingslands økonomi, er tilgang til veiledning og kapital en vesentlig flaskehals. Samtidig har det vist seg at støtteordninger til småprodusenter har en meget god utviklingseffekt. Regjeringen mener derfor det bør satses sterkere på støtte til mikrokreditter og andre ordninger rettet mot små og mellomstore produsenter. Norske bidrag må videre reflektere at landbrukssektoren fortsatt dominerer næringsstrukturen i en rekke fattige utviklingsland. En vil derfor søke å styrke landbrukssektoren i samarbeidslandene både på produksjons- og videreforedlings-siden. Regjeringen vil også satse mer bevisst på yrkesrettet utdanning og andre opplærings tiltak rettet mot de samme grupper. Bistand til praktisk anvendelse av moderne data- og telekommunikasjon, f.eks. innen salg og markedsføring, vil være et nytt satsingsområde her.

– *Ordninger for å fremme eksport fra utviklingslandene*

Dagens ordninger for å fremme import fra utviklingslandene til Norge vil bli styrket. Ordninger som fremmer utviklingslandenes generelle eksport vil få økt prioritet og vil omfatte både bistand til produksjon, produktutvikling, kvalitetsfremmende tiltak og lignende. Slik bistand kan kanaliseres både gjennom bilaterale kanaler og gjennom multilaterale institusjoner som WTO, ITC og UNCTAD.

– *Økte investeringer i utviklingslandene*

Mens de private kapitalstrømmene til utviklingslandene er flerdoblet totalt sett på 1990-tallet, opplever de fattigste landene en økende grad av marginalisering. Det er nødvendig med særskilte incentiver for å trekke samarbeidspartnere og kapital til disse landene. Støtte for å fremme investeringer fra bedrifter i Nord, inklusive fra Norge, vil derfor være en sentral oppgave for norsk innsats for næringsutvikling i Sør. Incentivordninger for investeringer i Sør vil bli gitt høyere prioritet enn ordninger for å fremme norsk eksport til utviklingsland. Økte overføringer til videreutvikling av NORFUND vil derfor være en viktig del av den nye strategien for næringsutvikling. Ved støtte til investeringer i Sør vil det bli lagt vekt på hensynet til menneskerettigheter, helse, miljø og sikkerhet.

– *Støtte til Sør-Sør-samarbeid*

Et regionalt perspektiv på næringsutvikling blir stadig mer relevant, ikke minst i lys av fremveksten de siste årene av regionale økonomiske samarbeidsorganisasjoner. Utvikling av rammeverk og bedring av samarbeidsrelasjoner mellom utviklingsland representerer en stor utfordring og samtidig et stort potensiale for økonomisk utvikling. Støtte til regionale tiltak, f.eks. innen standardisering og kvalitetssikring, som skaper forutsigbarhet og en felles referanseramme er viktig i denne sammenheng. Institusjonelle og politiske reformer som nevnt ovenfor vil også bidra positivt til å senke barrierene mot økonomisk samkvem mellom fattige land og regioner. Regjeringen tar sikte på i første omgang særlig å støtte slike tiltak i det sørlige Afrika, blant annet innenfor rammen av SADC-samarbeidet.

– Økt bruk av leveranser fra Sør i bistandsarbeidet

Varer og tjenester fra landene i Sør brukes fremdeles i for liten grad som innsatsfaktorer i utviklingsarbeidet. Binding av bistand er en viktig grunn til at utviklingslandene taper i kampen om bistandsmarkedet. Dette er et viktig argument for avbinding av bistand. Næringslivet i utviklingsland vil tjene på avbinding og dermed mer rettfærdige konkurransevilkår, samt åpning for bruk av nasjonale eller regionale anbudskonkurranser. En foreløpig undersøkelse viser at dette innebærer et potensiale for å fremme næringsutvikling i Sør som bør kunne utnyttes bedre. Dette vil også bidra til å fremme Sør-Sør-handel.

Oppsummert illustrerer nedenstående figur hvordan ulike kanaler og instrumenter benyttes på de ulike nivåene for å fremme næringsutvikling. Dagens bistand på dette området har i stor grad operert innenfor de vertikale stolpene. Den nye strategien legger økt vekt på en tenkning horisontalt, hvor ulike tiltak i større grad sees i sammenheng.

	WTO	FN, ITC, UNCTAD	VERDENS-BANK-GRUPPEN	NORAD	NORFUND	Frivillige org.
Internasjonale rammebetingelser	Handels-regime og tvisteløsning	Likeverdig integrasjon av u-land i handels-regimer	Finansielle standarder Investeringsreg.			
Makro-plan -makroøkonomisk politikk		Standarder Faglig bistand	Økonomiske reformprogram Gjeldsplanen	Budsjett-støtte Gjeldslette		
Meso-plan - infrastruktur - regelverk		Faglig bistand Institusjons-utvikling Sosial sektor	Reformprogr Infrastrukturlån Institusjons-utvikling	Infrastruktur Institusjons-utvikling Faglig bistand		
Mikro-plan - Prosjektstøtte - Investeringsstøtte - Eksport-rådgivning - SMB-tiltak	Kunnskap om regelverk	Landbruk Mikrofinans Eksportråd. SMB-program	Lån, garantier, egenkap.ordn. Mikrofinans Faglig bistand	Næringsliv.ordn. Landprogram SMB-program Mikrofinans Importordn.	Egenkap.ordn. Lokale investeringsfond	Mikrofinans Inntekts-genererende tiltak

Budsjettmessige og administrative konsekvenser

Strategien vil kunne gjennomføres uten at de økonomiske rammene for den samlede støtte til økonomisk utvikling og næringslivssamarbeid endres vesentlig. Siktemålet er en mer effektiv innsats, som vil sikre en større utviklingseffekt med den samme ressursbruk.

Landprogram og regionbevilgninger vil spille en viktigere rolle i finansieringen av støtte til næringsutvikling enn hittil. Et viktig mål med strategien er at aktuelle støtteordninger inngår som en integrert del av utviklingssamarbeidet med det enkelte mottakerland.

De multilaterale utviklingsbankene, WTO og flere FN-organisasjoner vil bli brukt mer aktivt enn tidligere for å støtte næringsutvikling i Sør. Det vurderes blant annet egne initiativer for å styrke fattigdoms- og miljøperspektivet i utviklingsbankenes privat sektor programmer, og å utvide disse programmenes nedslagsfelt i de fattigste landene. Videre foreslås økt norsk deltakelse i prosjekter som sikter mot å bedre rammevilkårene for næringsutvikling i de fattigste landene. Det samme gjelder prosjekter i regi av WTO, UNCTAD og ITC for å bedre rammevilkår for handel, regionalt og globalt.

De såkalte næringslivsordningene (kap. 0157 Næringsutvikling og økonomisk utvikling) vil gradvis bli lagt om i tråd med Regjeringens overordnede strategi for avbinding av bistand. Det er behov for å se bruken av ordningene i nær sammenheng med støtte som ytes over land- og regionbevilgninger, slik at de kan inngå som ett av flere virkemidler i en samlet satsing på støtte til næringsutvikling i de aktuelle land. Dette innebærer også at planlegging og forvaltning av disse ordningene må skje i nær sammenheng med annen bilateral bistand.

Fra å finansiere lån til større infrastrukturprosjekter, har ordningen for *blandede kreditter* (bundne finansieringsordninger) de siste årene gradvis endret karakter. Lønnsomhetskriterier og andre sider ved de såkalte Helsinki-reglene har gitt en utvikling i retning av sosial sektor og miljø. Mange bedrifter understreker også at blandede (eksport) kreditter fungerer som en inngangsport til bredere engasjement i krevende markeder i utviklingsland. Det er imidlertid fremdeles snakk om en bundet eksportstøtteordning som stadig flere land i OECD-sammenheng ønsker å fase ut. Samtidig er ordningen i dag - også uavhengig av bindingsspørsmålet - i mindre grad enn før rettet inn mot utvikling av utviklingslandenes næringsliv, og må således rettferdiggjøres ut fra andre prioriteringer enn næringsutvikling. Regjeringens målsetting er på denne bakgrunn en gradvis avvikling av blandede kreditter. Tempo i utfasingen vil imidlertid bli vurdert i lys av hvor raskt andre land følger opp de internasjonale initiativene for avbinding og de forhold som er nevnt ovenfor.

Samtidig legger Regjeringen opp til at *nye og ubundne finansieringsordninger* skal utvikles og gjøres tilgjengelig slik at det samlede virkemiddelapparatet i norsk bistand ikke svekkes. En ordning med ubundne bistandslån vil derfor bli utredet med sikte på etablering i budsjettåret 2000. En ubunden låneordning vil først og fremst ha sin berettigelse i prosjekter i privat sektor, blant annet innen utbygging av infrastruktur som er kommersielt lønnsomme og hvor det ikke er naturlig med gavefinansiering. En slik låneordning forutsetter i utgangspunktet ikke å øke landets gjeldsbelastning, og det er således ikke aktuelt med statsgaranti i mottakerlandet. Finansieringsvilkårene kan varieres i takt med prosjektets lønnsomhet. En låneordning vil bidra til en strengere prioritering og strammere finansiell disiplin i angjeldende prosjekt enn ved gavefinansiering. Kombinert med den effektivitetsgevinst som man vil oppnå gjennom internasjonal anbudskonkurranse, vil dette sikre en mer effektiv anvendelse av bistandsressursene enn med dagens ordninger.

Parallellfinansiering er en bundet samfinansieringsordning med de multilaterale utviklingsbankene. Størstedelen av kontraktene går til prioriterte land i Afrika, og rutineene for å sikre høy prioritering hos mottakerlandene er bedre enn for mange andre bundne ordninger. Dette fordi finansieringen inngår i større låneopptak i utviklingsbankene som er gjenstand for grundig vurdering i samarbeid mellom långiver og låntager. Bevilgningen, som de siste årene har ligget i området 180-260 mill. kroner vil foreslås justert noe ned i 1999 i forhold til 1998, blant annet for å gi plass til en større satsing på rene investeringsordninger. Regjeringen ser for seg et gjennomsnittlig nivå på om lag 200 mill. kroner for ordningen i de kommende år. Samtidig igangsettes en vurdering av mulighetene for multilateralt koordinert avbinding også av denne type finansiering.

Støtte til å fremme investeringer er høyt prioritert i utviklingslandene, og utenlandske investeringer spiller en viktig rolle i generering av inntekter og arbeidsplasser. Regjeringen legger derfor til grunn at ordningene for dette formålet bør styrkes. Det vil derfor bli igangsatt en utredning med sikte på å gjennomgå dagens ordninger og foreslå konkrete endringer og nye tiltak som kan fremme norske investeringer i utviklingslandene. Langsiktig utviklingseffekt vil være den sentrale målestokken ved vurdering av støtte.

NORFUND spiller en sentral rolle i dette arbeidet og er et viktig instrument for å fremme investeringer i utviklingsland. Det er derfor viktig at NORFUND de nærmeste år gradvis får økt sin kapitalbase. Regjeringen vil legge dette til grunn for sine budsjettforslag. I denne sammenheng legges det også vekt på at fondet, for å kunne sikre en forsvarlig forvaltning av de økte kapitalressurser som stilles til rådighet og for å kunne ivareta ønsket om en aktiv innsats overfor norske investorer, får anledning til å tilpasse sin stab til disse nye utfordringene. Vurderinger av NORFUNDs administrasjon i forhold til andre tilsvarende fond i Sverige og Danmark viser at en slik utvikling er forenlig med en kostnadseffektiv forvaltning av fondets ressurser. Det er videre Regjeringens forutsetning at en slik utvidelse av fondets administrasjon skjer som opprinnelig forutsatt, dvs. innenfor de finansielle rammer avkastningen av fondets kapital gir, og at fondet fortsatt skal trekke veksler på NORADs bistandsfaglige kompetanse, i tillegg til at man baserer seg på kjøp av faglig kompetanse fra andre organisasjoner.

På samme måte som for andre ordninger vil Regjeringen arbeide for at bistanden gjennom NORFUND avbindes fullstendig, slik tilsvarende ordninger i bl.a. Storbritannia og Nederland allerede fungerer. Dette innebærer at bedrifter i andre land - ikke minst i våre samarbeidsland - vil kunne søke om støtte via NORFUND. Tidspunktet for en slik avbinding vil bli vurdert, bl.a. i lys av at NORFUND fremdeles er i en oppstartingsfase. En har imidlertid allerede registrert at en betydelig del av NORFUNDs ressurser allerede i realiteten er avbundet gjennom lån til lokale finansieringsinstitusjoner.

De multilaterale utviklingsbankene forvalter flere mekanismer som stimulerer til økte investeringer i utviklingsland. Dette gjelder ikke minst Verdensbankens privat sektorarm IFC (International Finance Corporation). Den Interamerikanske Utviklingsbanken (IDB) har etablert en tilsvarende mekanisme i IIC (Inter-American Investment Corporation). Her er ennå ikke Norge medlem. IICs mandat og funksjonsmåte passer godt inn i målsettingene for den nye strategien for næringsutvikling, og det vil derfor fremlegges forslag om norsk medlemsskap i IIC. Forslaget vil bli fremmet overfor Stortinget på en egnet måte.

Når det gjelder innføringen av nye ordninger og tiltak på landnivå er det nødvendig med en *pilotfase* for å høste erfaringer både med hensyn til ordningenes hensiktsmessighet og hvordan slik innsats kan integreres i mottakerlandenes planer og behov. I tråd med dette legger departementet opp til konsultasjoner med Mosambik, Uganda og Zimbabwe, for å drøfte iverksettelsen av en pilot-fase i disse tre landene i 1999. Et viktig tematisk fokus her vil være bidrag til å fjerne barrierer mot næringsutvikling. For 1999 er det foreslått at en gjennom regionbevilgningen for prioriterte land avsetter 20 mill. kroner til dette formål.

Det vil fremdeles bli gitt betydelig støtte til næringsutvikling gjennom bevilgningen for frivillige organisasjoner. Også støtte over andre budsjettkapitler vil være relevant for næringsutvikling. Den nye strategien vil ikke føre til vesentlige endringer i bruken av disse bevilgningene, men Regjeringen forventer at samordning og utveksling av erfaringer på landnivå vil gi økt effekt av innsatsen på dette området - blant annet gjennom de frivillige organisasjonene.

Innsatsen vil stille økte krav til kompetanse og kapasitet i bistandsforvaltningen. Det vil være særlig viktig å styrke de berørte ambassadene på dette feltet. Dette vil også kunne tilføre enkelte ambassader kompetanse av betydning for dialog og rapportering om økonomiske forhold mer generelt.

Oppfølging og videre arbeid

Strategien vil bli utgitt som en egen publikasjon fra Utenriksdepartementet, og vil etter planen foreligge rundt årsskiftet 1998/99. En bakgrunnsrapport vil foreligge om lag samtidig med framleggelsen av budsjettet for 1999. Slutføring av strategiarbeidet vil avvente Stortingets budsjettbehandling senere i høst. Etter publisering av strategien vil departementet arbeide videre med å utrede de spørsmål som er vist til ovenfor. Med referanse til de hovedlinjer som framgår i strategien, vil NORAD bli delegert ansvar for videre operasjonalisering og gjennomføring av den bilaterale delen, med unntak av NORFUND, mens ansvaret for oppfølgingen på den multilaterale siden vil ligge i Utenriksdepartementet.

Stortinget vil bli holdt orientert om oppfølgingen av strategien gjennom de årlige utviklingspolitiske redegjørelser og budsjettproposisjoner.

Vedlegg 4

Sammenslåing av kapitler og poster - endringer i forhold til 1998

Kap. /post 1999	Benevnelse 1999	Kap/post 1998
0100	Utenriksdepartementet	0100
0100.01	Driftsutgifter	0100.01,0116.01
0115	Presse-, kultur og informasjonsformål	0115
0115.70	Tilskudd til presse-, kultur og informasjonsformål, kan overføres	0115.70,75,78,79
0116	Deltaking i internasjonale organisasjoner	0116
0116.70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	0116.70,71
0150	Bistand til prioriterte land og regioner	0150,0151,0152
0150.01	Driftsutgifter	0150.01,0152.01
0150.70	Bistand til Afrika, kan overføres	0150.70,71,72,73,74,75,76,77,78,79
0150.71	Bistand til Asia, kan overføres	0151.70,71,72,74
0150.72	Bistand til Mellom-Amerika, kan overføres	0152.70,71
0154	Opplysningsarbeid, organisasjonsliv og mellomfolkelig samarbeid	0154
0154.71	Tilskudd via frivillige organisasjoner, kan overføres	0154.71,0164.74
0155	Miljø og naturressursforvaltning	0155
0155.70	Tilskudd til miljø og naturressursforvaltning, kan overføres	0155.70,71
0157	Næringsutvikling og økonomisk utvikling	0157,0160
0157.70	Tilskudd til næringsutvikling og økonomisk utvikling, kan overføres	0157.70,71,72,73,74,75
0157.71	Tilskudd til tapsavsetting - NORFUND, kan overføres	0160.70
0157.91	Grunnfondskapital - NORFUND, kan overføres	0160.90
0161	Generelle bidrag - FN-organisasjoner	0161
0161.70	Tilskudd til FN-organisasjoner	0161.70,71,72,73,74,75,76,77,78
0163	Generelle bidrag - finansinstitusjoner	0163
0163.70	Innskudd i finansinstitusjoner, kan overføres	0163.70,71,72,73,75,76
0164	Generelle bidrag - andre organisasjoner	0164
0164.70	Tilskudd til andre organisasjoner	0164.70,71,72,73,75
0165	Bilateral bistand administrert av internasjonale organisasjoner (multi-bi)	0165
0165.70	Tilskudd til multi-bi samarbeid, kan overføres	0165.70,71,72,75
0166	Gjeldslettetiltak	0166
0166.70	Tilskudd til gjeldslettetiltak, kan overføres	0166.70,71
0191	Menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak	0190,0191
0191.01	Driftsutgifter	0190.01,0191.01
0191.70	Tilskudd til menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak, kan overføres	0190.70,0191.70,71,73,74,75,76,78
0192	Fred, forsoning og demokrati	0192,0194
0192.01	Driftsutgifter	0192.01,0194.01
0192.72	Utvikling og nedrustning, kan overføres	0194.70
0197	Bistand til ikke-ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak	0197
0197.70	Tilskudd til atomsikkerhetstiltak og samarbeidsprogrammet for Sentral- og Øst-Europa, kan overføres	0197.72,73,75
0197.71	Fred og demokratitiltak (ikke ODA-land), kan overføres	ny post

